

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 7 Ιανουαρίου 2024 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 801

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Δεν ανησυχώ για τον ανασχηματισμό

«Δεν με ενοχλεί καθόλου, παραμένω προσηλωμένος στους στόχους που έχουμε θέσει στο υπουργείο και για μένα είναι “business as usual”» λέει ο υπ. Ενέργειας για το αν επηρεάζεται από τον προαναγγελλθέντα ανασχηματισμό. **Σελ. 8**

ΣΩΡΕΙΑ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ

Ανθεί η διαφθορά στα Κατεχόμενα

Διαστάσεις προσλαμβάνουν τα κρούσματα διαφθοράς στα Κατεχόμενα, που φθάνουν έως τον Τ/κ πρέτη Ερσίν Τατάρ. Η υπόθεση του χρηματισμού του πρώην αντιπροέδρου της Τουρκίας Φουάτ Οκτάι, με 45 εκατ. ευρώ, με μεσολάβηση του Τατάρ, είναι απλώς η κορυφή του παγόβουνου. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Διορθωτικές κινήσεις

Τι προκάλεσε τη δημοσκοπική εικόνα στο Μαξίμου. Πότε άρχισε να «ζυμώνεται» το σενάριο των «διορθώσεων» στο κυβερνητικό σχήμα. Με ποιες πολιτικές σταθμίσεις επελέγησαν τα πρόσωπα που μετατέθηκαν. **Σελ. 16-17**

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΟΙ ΕΠΙΕΤΕΙΟΙ ΤΟΥ
2024

50 χρόνια από την τραγωδία της Κύπρου και τη Μεταπολίτευση στην Ελλάδα
Σελ. 20-21

ΔΕΚΑ ΜΗΝΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

Αυτοεγκλωβισμός και αμηχανία

Σε νέο κύκλο κρίσης ο Πρόεδρος μετά την προαναγγελία ανασχηματισμού

Ο αιφνιδιαστικός και αθόρυβος ανασχηματισμός του Κυριάκου Μητσοτάκη στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα επανεκλογής του προκαλούσε μοιραία συγκρίσεις στη Λευκωσία. Και αυτό γιατί η παρατεταμένη προαναγγελία ενός ανασχηματισμού που ξεκίνησε από τον ίδιο τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη με διαρροές και ψι-

θύρους από τις 100 μέρες διακυβέρνησής του έχει ήδη προκαλέσει σημαντική εσωστρέφεια στην κυβέρνηση, ενόχληση στα συγκυβερνώντα κόμματα, αναστάτωση στο υπουργικό σχήμα και επιπλέον φθορά στον ίδιο. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει αυτοεγκλωβιστεί στις εξαγγελίες του, προτού ακόμα αποφασίσει ποιοι θα αντικα-

ταστήσουν τους φερόμενους ως αδύναμους κρίκους στο Προεδρικό. Το πιο ανησυχητικό είναι ότι έχει δημιουργηθεί ήδη εν μέρει ακυβερνησία, καθώς οι υπουργοί που βρίσκονται με το ένα πόδι εκτός κυβέρνησης δεν μπορούν ούτε να λειτουργήσουν ούτε να επιβληθούν στο υπουργείο τους. **Σελ. 5**

Οι συσκευές που κρατούν πια όλοι οι έφηβοι είναι για πολλούς γονείς ένα εργαλείο προστασίας, που χρησιμοποιείται κάποιες φορές και με τη συναίνεση του παρακολουθούμενου. Είναι, όμως, ο σωστός τρόπος επιτήρησης; Ή μήπως δηλητηριάζει τη σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί;

ΤΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ

«Ναι, παρακολουθώ το παιδί μου»

Πολλοί γονείς το επιλέγουν συνειδητά, να χρησιμοποιούν την τεχνολογία ώστε να γνωρίζουν πού βρίσκεται το παιδί τους. Συχνά, η ηλεκτρονική παρακολούθηση

του «στιγμάτος» γίνεται με γνώση και συμφωνία του παιδιού. Δεν λειτουργεί όμως πάντα ανέφελα. Κάποιες από τις μαρτυρίες γονέων που κατέγραψε η «Κ» επιβεβαιώνουν

τους ειδικούς που επισημαίνουν τον κίνδυνο να γίνει η παρακολούθηση «εθιστική» ή να καταλήξει να προκαλέσει περισσότερα προβλήματα στο σπίτι. **Σελ. 11**

ΕΡΣΙΝ ΤΑΤΑΡ

Θέτει όρους και προθεσμία στην Κουεγιάρ

Όρους και προϋποθέσεις προς το Συμβούλιο Ασφαλείας επιχειρεί ο Ερσίν Τατάρ, αξιωνώντας τη διαγραφή της ομοσπονδιακής λύσης. Επιχειρεί να περιορίσει τον ρόλο της απεσταλμένης του γ.γ. Μαρία Άνχελα Κουεγιάρ, αναφέροντας ότι σκοπός της είναι να διερευνήσει αν υπάρχει κοινό έδαφος και ότι έχει προθεσμία έξι μηνών. **Σελ. 3**

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ

Αναταράξεις σε παραδοσιακά προπύργια

Η συνένωση δήμων αλλά κυρίως κοινοτήτων ανά την Κύπρο φέρεται σε κάποιες περιπτώσεις να αλλάζει τις ισορροπίες σε σχέση με την υπερίσχυση των κομμάτων και παραδοσιακά προπύργια πιθανόν να αλλάξουν χρώμα. Το τοπίο παραμένει ακαρτογράφητο και ανησυχεί τις κομματικές ηγεσίες. **Σελ. 6**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Θεσμική λύση

Η κοινωνία των πολιτών βιώνει εδώ και χρόνια αλλεπάλληλες συγκρούσεις μεταξύ των θεσμών της δημοκρατίας. Θεσμών που όφειλαν μέσω της συνταγματικής τους εντολής και τα ιστορικά θέσμιμα της δημοκρατίας μας να εμπνέουν σοβαρότητα, νηφαλιότητα και σύνθεση. Η δυσλειτουργικότητα στο κράτος που παρατηρείται ως αποτέλεσμα της κατάστασης και η εικόνα χάους που εισπράττουν οι πολίτες δεν μπορεί να συνεχιστεί. Εδώ που έφτασαν τα πράγματα, η λύση που θα δοθεί οφείλει να είναι θεσμικά αναντίλεκτη μέσω του Ανώτατου Δικαστηρίου όπως προβλέπει το σύνταγμα μας, καθορίζοντας τα όρια λειτουργίας όλων, αυτά δηλαδή που οι ίδιοι δεν μπόρεσαν να επιβάλουν στους εαυτούς τους. Στη δημοκρατία άλλωστε δεν υπάρχουν αδιέξοδα.

BANK OF THE YEAR IN CYPRUS 2023

Bank of Cyprus

ΝΕΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ

Αγοράζουν παλαιά δάνεια οι τράπεζες

Οι τράπεζες θα μπορούν πλέον να αγοράζουν δάνεια που πωλήθηκαν σε επενδυτικά ταμεία παλαιότερα ως κόκκινα, αλλά πλέον εξυπ-

ρετούνται. Ήδη η Τράπεζα Κύπρου προχώρησε στο πρώτο deal και αγόρασε από την ΚΕΔΙΠΕΣ δάνεια 58 εκατ. **Οικονομική, σελ. 3**

ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ

Φωνές των χαμένων παιδιών

Ιστορίες βρεφών που στα μέσα της δεκαετίας του '50 βρέθηκαν από την Ελλάδα στις Ηνωμένες Πολιτείες για να υιοθετηθούν. Η Μαρία Καρδαρά συγκέντρωσε στο βιβλίο της «Φωνές των χαμένων παιδιών της Ελλάδας» 14 μαρτυρίες υιοθετημένων ανδρών και γυναικών. **Τέχνες, σελ. 1**

ΙΔΕΕΣ

Μεταξύ ιδεολογίας και πορτοφολιού

Ο καθηγητής Συγκριτικών Δημοκρατικών Θεσμών του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, Μπεν Ανσελ μιλάει στην «Κ» και επισημαίνει ως βασικό συστατικό επιρροής των πολιτικών αποφάσεων τη συμμετοχικότητα των πολιτών, ενώ εξηγεί και τον ρόλο των ιδεολογιών στη σύγχρονη εποχή. **Τέχνες, σελ. 4**

ΘΕΩΡΕΙΟ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Πότε
το έμαθαν

Η **απόφαση** του μίνι ανασχηματισμού ελήφθη, σύμφωνα με πληροφορίες της στήλης, από τον Κυριάκο Μητσοτάκη την περίοδο των διακοπών. Το αρχικό σκεπτικό ήταν πως οι αλλαγές θα γίνουν γύρω στον Μάρτιο με επίκεντρο βέβαια το Προστασίας του Πολίτη. Η απόφαση του Κυριάκου Μητσοτάκη επισπεύσθηκε όμως με αφορμή και τις δημοσκοπήσεις που είδε το τελευταίο διάστημα, όπως μπορείτε να διαβάσετε αναλυτικά σε ρεπορτάζ στη σελ. 4. Συνεπώς ο πρωθυπουργός γυρνώντας από τις διακοπές είχε έτοιμο τον ανασχηματισμό στο μυαλό του. Η σκέψη κρατήθηκε σαν επτασφράγιστο μυστικό και την γνώριζε μόνο ο Σταύρος Παπασταύρου. Χαρακτηριστικό είναι πως οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, δηλαδή οι υπουργοί, ενημερώθηκαν μόλις λίγες ώρες πριν από τις αλλαγές. «Την Τρίτη το πρωί δεν γνώριζε κανείς τίποτα», λέει στη στήλη αρμόδια πηγή.

Οι κλειδωμένες αποφάσεις
και τα ονόματα

Ο πρωθυπουργός μάλιστα δεν είχε κλειδώσει μόνο τον ανασχηματισμό αλλά και τα πρόσωπα, πλην ενός. Η μετακίνηση Χρυσόχοϊδη στην Κατεχάκη και του Αδώνιδος στο Υγείας ήταν προαποφασισμένες και δεν συζητήθηκαν. Η μόνη συζήτηση που έγινε μετά των συνεργατών ήταν για τα Εργασίας. Εκεί έπεσαν δύο τραπέζι τα ονόματα των Κώστα Τσιόρα, Τάκη Θεοδωρικάκου και Θεωρή Ρουσόπουλου. Του τελευταίου ήταν φύσει αδύνατον να προχωρήσει καθώς έχει κλειδώσει για τη θέση του προέδρου του Συμβουλίου της Ευρώπης, μια πολύ υψηλή θέση που δεν έχει ξαναπαρεί Έλληνας πολιτικός. Συνεπώς επί της ουσίας

οι δύο πρώτοι ήταν τα σενάρια που έπαιξαν, με τον πρωθυπουργό να επιλέγει τελικά τη Δόμνα Μιχαηλίδου, προάγοντας έτσι μία ακόμα γυναίκα στο υπουργικό συμβούλιο.

Άλλοι 4-5... ίδιοι

Είναι πλέον πασιφανές πως στον πρωθυπουργό δεν αρέσουν οι μεγάλοι και δομικοί ανασχημα-

τισμοί που αποτελούν εμμέσως αλλά σαφώς και ομολογία αποτυχίας μιας κυβέρνησης. Ο πρωθυπουργός, όπως έπραξε και την πρώτη 4ετία, θα κάνει, όποτε κρίνει, τέτοιου είδους αλλαγές: με επίκεντρο ένα ή παραπάνω υπουργεία που θεωρεί πως υπάρχει πρόβλημα. «Δεν θα μου έκανε εντύπωση να δούμε 5-6 παρόμοιες αλλαγές στη διάρκεια της 4ετίας»,

μου έλεγε κυβερνητική πηγή.

Βίοι αντίθετοι

Θέμα στον πρωινό καφέ έγινε τη μέρα του ανασχηματισμού η έξαρση του κορωνοϊού και της γρίπης καθώς η εξάπλωση των εποχικών ασθενειών στον πληθυσμό είναι πλέον πολύ μεγάλη σε όλη την κοινωνία και στην κυβέρνηση είναι ιδιαίτερα προβληματισμένοι.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

7.1.1934

ΟΡΓΙΑΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: Ο άνθρωπος της ημέρας εις ολόκληρον την Γαλλίαν δεν είχε πλέον ούτε ο κ. Σωτάν, ούτε ο κ. Ερρίο, ούτε κανείς άλλος πολιτικός ή διακεκριμένον μέλος της παρισινής κοινωνίας, οσονόηποτε υψηλά κι αν ευρίσκεται. Είναι ο Αλέξανδρος Σταβίσκου, ο ενονομαζόμενος «Αλέξανδρος ο κοντός» εις τους κύκλους του Θεάτρου, του χρηματιστηρίου, του καλού κόσμου και ο οποίος ήδη καταζητείται από την αστυνομία διά να τιμήση διά της παρουσίας του και τους κύκλους των φυλακών, ως πρωτεργάτης της τεραστίας απάτης της Τραπεζής Μπαγιόν. Εν τω μεταξύ, ο κ. Τισιέ, ο εν Μπαγιόν επιτελάρχης του, τον οποίον είχε καταστήσει όργανον «της μεγαλύτερας απάτης του αιώνος», αμύνεται ισχυριζόμενος ότι υπήρξεν απλούς εκτελεστικός πράκτωρ του μεγαλύτερου απατεώρους. Είναι όμως λίαν αμφίβολον κατά πόσον και μετά την πάροδον της σημερινής ημέρας θα εξακολουθήσιν υποστηρίξωιν αυτά, δεδομένου ότι εντός του απογεύματος θα χρειασθῇ να απαντήσῃ συγκεκριμένως εις μερικά λίαν αμφίβολα ερωτήματα του ανακρίτου. Συγχρόνως με την αναζήτησιν του ατόμου του κ. Αλεξάνδρου, η Ασφάλεια ασχολείται και με την εξακρίβωσιν της κυριολεκτικώς οργιαστικής δράσεώς του.

ΛΥΣΗ: Πάτρα - Οι καθηγηταί και οι επιστήμονες της πόλεώς μας είναι ζωηρώς συγκεκινημένοι διά το κατόρθωμα του 18ετούς μαθητού του Γυμνασίου Τάκη Δασκαλοπούλου ή Φλούδα από το χωρίον Νάσια Καλαβρύτων, ευρόντος την λύσιν διά του διαβήτου του περιφήμου Δηλίου προβλήματος (διπλασιασμός του κύκλου), θεωρουμένου κατά την εγκυκλοπαιδείαν αλύτου. Με την λύσιν του ποχολούντο οι σοφοί από του πέμπτου προ Χριστού αιώνος.

ΛΟΥΚΟΥΜΑΣ: Εάν πιστεύση κανείς τον συντάκτην ζέοντος άρθρου εις αλαλάζον φιλελεύθερον όργανον, η Μακεδονία είνε... «λουκουμάς». Δεν γνωρίζομεν κατά πόσον η εισαγωγή του... Ζαχαροπλαστικού στύλ εις την δημοσιογραφίαν θα καταστήση περισσότερον εύληπτον τον πυριφλεγή αρθρογράφον.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΕΑΓΟΡΑΣ

Ξεκινά το Survinor... υπουργών!

Η Ασυλία και το έπαθλο της Υπουργικής Σύσταξης.

Την **έναρξη** του Υπουργικού Survinor Cy ανακίνησε με τον πλέον εμφαντικό τρόπο ο αγαπημένος Πάφιος της στήλης -αγαπημένος όσο και ο Φούλης- λέγοντας πως ο ανασχηματισμός θα γίνει «σίγουρα» και μάλιστα «πριν από τη λήξη των 18 μηνών θητείας». Κάποιους δηλαδή όχι απλώς θα τους διώξει αλλά θα τους αφήσει και χωρίς την υπουργική σύνταξη. Στους επόμενους μήνες λοιπόν, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, σαν παρουσιαστής του δικού μας Survinor (κάτι σαν τον Λιανό στην Ελλάδα) θα ανακοινώνει ποιοι αποχωρούν, ποιοι κερδίζουν ασυλία - και ίσως σύνταξη- και ποιοι παραμένουν στο παιχνίδι. Το παιχνίδι υπουργικής επιβίωσης Survinor Cy αναμένεται να σπάσει κάθε ρεκόρ τηλεθέας.

Οι **παροικούντες** την Ιερουσαλήμ πάντως συζητούν τη διαφορά προσέγγισης Χριστοδουλίδη με Μητσοτάκη. Ο ένας τα εξαγγέλλει από τις εφημερίδες και ψάχνει υπουργούς, ο άλλος το ανακοινώνει το μεσημέρι και το υλοποιεί το απόγευμα. Και ο Κυριάκος έχει 50 άτομα υπουργικό, όχι 10. Φανταστείτε να έπρεπε να βρει 50 υπουργούς ο δικός μας. Θα τελείωνε η θητεία και θα έψαχνε ακόμη.

Μέσα σε όλα τα άλλα, πρέπει να αποφασίσει ποίους θα προτείνει για διοικητή της Κεντρικής, Επίτροπο Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και συντονι-

στή για την Ευρωπαϊκή Προεδρία που αναλαμβάνουμε σε δύο χρόνια. Ωχ, ωχ, ωχ. Μια θέση για τη χρυσή εφεδρεία της χώρας, τον Φούλη της καρδιάς μας, Πρόεδρε; Για να δώσουμε μια χείρα βοήθειας πιο κάτω είναι οι εμπεριστατωμένες προτάσεις μας για νέους υπουργούς: Δικαιοσύνης Νίκος Κόσιπς, Οικονομικών Αβέρωφ Νεοφύτου, Άμυνας Σάββας Αγγελίδης, Ενέργειας Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Υγείας Χριστίνα Γιαννάκη, Γεωργίας Ιωάννα Παναγιώτου, Καινοτομίας Αντρέας Νεοκλέους, Εργασίας Λευτέρης Χριστοφόρου, Τουρισμού Σάββια Ορφανίδου. Αμαρτία ουκ έχω.

Όχι με τους ημικρατικούς δεν ασχολείται ο μικρός συνταξιούχος πρόεδρος. Ασχολείται η Φιλίππα. Τελείωσε και η ανακαίνιση, να έχει και κάτι να κάνει το κορίτσι.

Η έξαρση που παρατηρείται χρειάζεται και επικοινωνιακή αντιμετώπιση, δηλαδή έναν άνθρωπο να βγαίνει στα μίντια και να κρούει τον κώδωνα του κινδύνου. Υπό αυτή την έννοια η αλλαγή φρουράς στο υπουργείο Υγείας ήρθε την κατάλληλη χρονική στιγμή, καθώς ο πρώην Χρυσόχοϊδης με τον νυν Γεωργιάδη είναι η μέρα με τη νύχτα σε αυτόν τον τομέα. Ο πρώτος δεν έβγαине ποτέ στα κανάλια, ο δεύτερος μπορεί να εγκατασταθεί μόνημα εκεί. Το πόσους θα πείσει είναι ένα άλλο ζήτημα.

Οι μετρήσεις για τον γάμο

Αρκετές μετρήσεις έχουν γίνει το τελευταίο διάστημα για τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, αποτυπώνοντας τη διαφορά προσέγγισης στο θέμα μεταξύ αριστερών και δεξιών. Οι πολίτες που πρόσκεινται στο Κέντρο, την Κεντροδεξιά και τη Δεξιά, δηλαδή εκείνοι που ψηφίζουν Ν.Δ. τοποθετούνται καταγορηματικά αρνητικά (67%, 78% και 84% αντίστοιχα) έναντι εκείνων της Αριστεράς και Κεντροαριστεράς που το βλέπουν θετικά (72% και 51%), ενώ αρνητικά σε ποσοστό 67% το κρίνουν και όσες-οι δεν πιστεύουν στους ιδεολογικούς διαχωρισμούς.

Δυσαρέσκεια

Σας έχω νέα που είναι μάλλον... παλιά. Σε έναν ακόμα ανασχηματισμό οι βουλευτές της Ν.Δ. εμφανίζονται δυσανεσχημένοι. Τη μεγαλύτερη δυσανεσσκεια εξέφραζαν για την Ιωάννα Λυτρίνη, καθώς από βουλευτής Επικρατείας, βρέθηκε σε θέση υφυπουργού «χωρίς κάποια ιδιαίτερη κόπωση». Η κριτική εμπεριέχει σαφώς και ολίγη ζήλια.

Με πέντε μονάδες έκλεισε

Η αισιοδοξία έχει επανέλθει στο ΠΑΣΟΚ βλέποντας τις τελευταίες μετρήσεις που τρέχουν. Σηγκεκριμένα, τα στελέχη του κόμματος λένε πως εφόσον η διαφορά ΠΑΣΟΚ - ΣΥΡΙΖΑ στις ευρωεκλογές προ-

σεγγίζει τις 5 μονάδες, τότε «το γήπεδο θα αρχίσει να καπνορίζει», δηλαδή θεωρούν δεδομένο πως η ψαλίδα αμέσως μετά θα ανοίξει πολύ και το ΠΑΣΟΚ θα προσεγγίσει το 20%. Η αισιοδοξία δεν έβλαψε ποτέ.

Χωρίς χημεία

Η μετακόμιση της Δόμνας Μιχαηλίδου στο Εργασίας έλυσε και έναν μίνι γόρδιο δεσμό στο Παιδείας, καθώς τους επτά μήνες που προηγήθηκαν δεν βρήκε ποτέ χημεία με τον Κυριάκο Πιερρακάκη. Αντίστοιχα προβλήματα υπάρχουν και σε άλλα -όχι λίγα- υπουργεία, τα οποία θα φανούν στο μέλλον, πιθανόν πριν από κάποιον επόμενο ανασχηματισμό.

Αστυνομικούς
στις ευρωεκλογές

Οι αλλαγές στην Κατεχάκη είχαν στόχο να βελτιωθεί το κλίμα και στη σχέση κυβέρνησης - ενστόλων που τα τελευταία χρόνια είχε κλωμιάσει. Το Μαξίμου μάλιστα δεν φαίνεται να μένει μόνο στην αλλαγή της πολιτικής ηγεσίας, καθώς αναμένονται και άλλες κινήσεις. Από αλλαγές στην ιεραρχία της ΕΛ.ΑΣ. μέχρι και υποψηφιότητα κάποιου αστυνομικού στις επερχόμενες ευρωεκλογές.

Διπλό χτύπημα

Από τους πιο χαμένους του ανασχηματισμού είναι ο Κώστας Κατσαφάδος. Οχι μόνο γιατί ήταν ο μοναδικός υφυπουργός που αποπέμφθηκε, αλλά και γιατί είδε τη Δόμνα Μιχαηλίδου που εκλέγεται επίσης στον Πειραιά, να αναβαθμίζεται σε υπουργό. Το γεγονός δε, πως ο Κατσαφάδος είχε περάσει τη Δόμνα πάνω από 8.000 σταυρούς δεν έπαιξε ρόλο στην επιλογή Μητσοτάκη, ο οποίος παλαιότερα είχε δηλώσει ότι δεν αποτελούν κριτήριο του οι σταυροί προτίμησης των πολιτών. Και το απέδειξε.

Ο Σταύρος Χριστοδούλου απουσιάζει.

της Ζυρίχης ένα πράγμα. Ευτυχώς που δεν έχουμε αξιοπιστία διαφορετικά θα κινδυνεύαμε να την απωλέσουμε.

Σε άλλους τόπους αυτά τα προβλήματα καλούνται να τα επιλύσουν οι λεγόμενοι illuminati (δηλαδή οι πεφωτισμένοι) όμως εμείς δεν χρειαζόμαστε τέτοιους γιατί έχουμε τους περίφημους halluminati. Και επειδή οι halluminati μας είναι άριστοι των άριστων -ακατάκωτα- προβλέπω σύντομα να χάσουμε οριστικά και το χαλούμι.

Η **παραιτήση** της βασίλισσας της Δανίας έγινε αφορμή για συζητήσεις που αφορούν τυχόν παραιτήση του Καρόλου ώστε να τον διαδεχθεί ο Ουίλιαμ. Κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί, διότι ο Κάρολος περίμενε σχεδόν 70 χρόνια για να γίνει βασιλιάς. Θα ήταν σαν να παραιτείται ο Εθνικός μας Πρίγκιπας για να δώσει τη θέση στον Χρυσή Παντελίδη. Το διανοείστε;

Ο **απερχόμενος** πρόεδρος της ΔΕΟΚ αναφέρει σε συνέντευξή του πως «οι πληγές από το μνημόνιο στην κυπριακή Οικονομία παραμένουν ανοιχτές». Μάλιστα. Ενώ ως γνωστό πριν από τα Μνημόνια η οικονομία μας κάλαζε (προς τον γκρεμό). Δεν είναι κακό κάποτε να βλέπουμε την πραγματικότητα κι ως μη συμβαδίζει με τις ιδεοληψίες μας. Μέχρι και το ΑΚΕΛ υποτίθεται πως εκσυγχρονίσθηκε - ανακαινίσθηκε, σύντροφω. Μην το ξεχνάτε αυτό.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥΝικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Κουεγιάρ υπό προθεσμία έξι μηνών

Ο Ερσίν Τατάρ φρενάρει την απεσταλμένη και ζητάει από το Συμβούλιο Ασφαλείας να διαγράψει τη λύση ομοσπονδίας

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Περιορισμό του ρόλου της απεσταλμένης του γ.γ. του ΟΗΕ στο Κυπριακό, Μαρία Άνχελα Κουεγιάρ, πριν καν διοριστεί επισήμως και αναλάβει καθήκοντα, απαιτεί ο Ερσίν Τατάρ, τόσο επί της ουσίας, όσο και σε επίπεδο χρονικής διάρκειας, ενώ παράλληλα επιχειρεί να θέσει όρους και προϋποθέσεις ακόμη και προς το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, αξιώνοντας τον τερματισμό αναφορών σε διζωνική, δικαιοδοτική ομοσπονδία, από το επικείμενο ψήφισμά του.

Ο Τουρκοκύπριος ηγέτης, στο πλαίσιο γραπτών παρατηρήσεων επί της έκθεσης Καλών Υπηρεσιών του γ.γ. ΟΗΕ, φροντίζει με χαρακτηριστικό τρόπο να επισημάνει ότι «έχω δώσει τη συγκατάθεσή μου στην κα Maria Angela Holguin Cuellar (Μαρία Άνχελα Κουεγιάρ) να διοριστεί ως προσωπικός απεσταλμένος του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ για περίοδο που δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες, με αποκλειστική εντολή να διερευνήσει εάν υπάρχει ή όχι κοινό έδαφος μεταξύ των δύο πλευρών να ξεκινήσουν μια νέα και επίσημη διαδικασία διαπραγματεύσεων».

Με άλλα λόγια, στις γραπτές του παρατηρήσεις, τις οποίες έχει εξασφαλίσει η «Κ», ο κ. Τατάρ καθιστά σαφές ότι η δική του συγκατάθεση για τον διορισμό της κας Κουεγιάρ δόθηκε υπό την αίρεση ότι η όλη προσπάθεια θα επικεντρωθεί εντός μιας εξαμηνιαίας περιοριστικής προθεσμίας, ως επίσης και ότι θα έχει διερευνητικό χαρακτήρα και άρα απλώς θα καταγράψει κατά πόσον υπάρχει ή όχι κοινό έδαφος μεταξύ των δύο πλευρών. Από τις τοποθετήσεις του κ.

Τατάρ είναι προφανές ότι επιδιώξι του είναι να προσγειώσει τον ρόλο της απεσταλμένης του γ.γ. σε ένα πλαίσιο διαδικαστικού χαρακτήρα και μικρής χρονικής διάρκειας, που εκ των πραγμάτων δεν επιτρέπει ιδιαίτερη αισιοδοξία και πιθανότατα να οδηγήσει σε ναυάγιο, δεδομένων των εκ διαμέτρου διαφορετικών θέσεων των δύο πλευρών για τη μορφή της επικυκλώμενης λύσης. Ο Τουρκοκύπριος ηγέτης δεν διστάζει μάλιστα να

Ο Τουρκοκύπριος ηγέτης υπέβαλε τις εν λόγω γραπτές του παρατηρήσεις επί της έκθεσης Γκουτέρες, σε απόλυτο συντονισμό με την Άγκυρα και «με τη συμβολή» του ΥΠΕΕ της Τουρκίας.

προβεί και σε υποδείξεις προς το Συμβούλιο Ασφαλείας, αναφέροντας χαρακτηριστικά: «Θα ήθελα να παροτρύνω τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας να πιέσουν (push) για ένα διάλογο προσανατολισμένο στα αποτελέσματα, αποφεύγοντας τη χρήση γλώσσας στο επερχόμενο ψήφισμα που θα προδικάζει την άσκηση στην οποία θα συμμετάσχει η προσωπική απεσταλμένη του γενικού γραμματέα. Αυτό συνεπάγεται ότι δεν θα επα-

λαλαμβάνεται το ήδη εξαντλημένο μοντέλο» σημειώνει χαρακτηριστικά ο κ. Τατάρ, ζητώντας ουσιαστικά από τα μέλη του Σ.Α. να τερματίσουν τις αναφορές τους στο μοντέλο διζωνικής, δικαιοδοτικής ομοσπονδίας.

Όπως πληροφορούμαστε, ο Τουρκοκύπριος ηγέτης υπέβαλε τις εν λόγω γραπτές του παρατηρήσεις επί της έκθεσης Γκουτέρες, σε απόλυτο συντονισμό με την Άγκυρα και «με τη συμβολή» του

ΥΠΕΕ της Τουρκίας. Στο πλαίσιο των γραπτών του παρατηρήσεων ο κ. Τατάρ δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφιβολίας για τις στοχεύσεις του. Υποδεικνύει ότι «οι επιπτώσεις πραγματικότητας (σ.σ. στην Κύπρο) πρέπει να αποτελέσουν τη βάση πάνω στην οποία οικοδομούμε ένα μέλλον βασισμένο στη συνεργασία και στις σχέσεις καλής γειτονίας». Προσθέτει ότι «η συγκεκριμένη επαναβεβαίωση των εγγενών μας δικαιωμάτων, της κυριαρχικής ισότητας και του ισότιμου διεθνούς καθεστώτος, θα διασφαλίσει ότι μια νέα, επίσημη διαδικασία αυτή τη φορά θα είναι διαφορετική και θα έχει θετικό αποτέλεσμα», θέτοντας σαφείς όρους προκειμένου να συναινέσει στην έναρξη μιας νέας διαδικασίας διαπραγματεύσεων.

Στην ίδια ακριβώς λογική, δύο χωριστών κυρίαρχων οντοτήτων που απλώς θα διαβιούν δίπλα-δίπλα, με πνεύμα «καλής γειτονίας» στην Κύπρο, ο κ. Τατάρ υποστηρίζει την ενίσχυση των τεχνικών επιτροπών, ενώ επαναφέρει τις έξι προτάσεις που θεωρεί προφανώς ότι θα μπορούσαν να εδραιώσουν το αφήγημά του:

- «Συνεργασία για τους πόρους υδρογονανθράκων που ανήκουν και στις δύο πλευρές στα ανοικτά των ακτών του νησιού».
- «Ηλεκτρική διασύνδεση με το δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Δημοκρατίας της Τουρκίας».
- Αποτελεσματική χρήση της ηλιακής ενέργειας ως μέσο μετάβασης προς την πράσινη ενέργεια».
- «Διαχείριση των πόρων πόσιμου νερού του νησιού».
- «Αποναρκοθέτηση του νησιού».
- «Αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης».

Γραπτή συμφωνία ψευδοκράτους-ΟΥΝΦΙΚΥΠ

Γραπτή συμφωνία με την ΟΥΝΦΙΚΥΠ ζητάει ο ηγέτης του κατοχικού ψευδοκράτους Ερσίν Τατάρ, διαστρεβλώνοντας με πρωτοφανή τρόπο τα πρόσφατα περιστατικά στην Πύλα. Αξιοποιώντας τις προκλητικά ίσες αποστάσεις που τηρεί στις εκθέσεις του ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες μεταξύ ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής πλευράς, σε σχέση με τη νεκρή ζώνη, ο κ. Τατάρ «ζητάει και τα ρέστα». Αφενός, διατυπώνει τον ισχυρισμό ότι η ΟΥΝΦΙΚΥΠ «κατέφυγε στη χρήση σωματικής βίας κατά των Τουρ-

κοκυπρίων στις 18 Αυγούστου 2023, προκειμένου να παρεμποδίσει τις εργασίες που εκτελούνται κατόπιν συμβάσεως εντός της επικράτειας της ΤΔΒΚ για την κατασκευή ενός καθαρά ανθρωπιστικού δρόμου» στην περιοχή Πύλας.

Ο κ. Τατάρ φροντίζει στη συνέχεια να επαναφέρει ζήτημα υπογραφής συμφωνίας μεταξύ ψευδοκράτους και ΟΥΝΦΙΚΥΠ, σημειώνοντας ότι «αυτά τα πρόσφατα περιστατικά επιβεβαιώνουν περαιτέρω την αναγκαιότητα μιας γραπτής συμφωνίας για τις επιχειρήσεις της ΟΥΝΦΙΚΥΠ εντός

της επικράτειας της ΤΔΒΚ και της νεκρής ζώνης». Σύμφωνα με τον κ. Τατάρ, «η ΟΥΝΦΙΚΥΠ λειτουργεί εντός της ΤΔΒΚ με την άδεια της 'κυβέρνησής' μας ως χειρονομία καλής θέλησης. Όπως καταδεικνύεται ξεκάθαρα και ρητά σε πολλές περιπτώσεις και περιστατικά, η έλλειψη επίσημου πλαισίου οδηγεί σε αβεβαιότητα και ένταση μεταξύ της ΟΥΝΦΙΚΥΠ και της ΤΔΒΚ», σημειώνει ο κ. Τατάρ, ζητώντας ουσιαστικά από τα Ηνωμένα Έθνη να συνάψουν με το ψευδοκράτος συμφωνία SOFA (Status of Forces Agreement).

Όπως αναφέρει ο Ερσίν Τατάρ στις γραπτές του παρατηρήσεις επί της έκθεσης Καλών Υπηρεσιών του γ.γ. ΟΗΕ, ο αριθμός αιτήσεων Ε/Κ στην «επιτροπή ακίνητης περιουσίας» της Τουρκίας (IPC) αναφορικά με τις περιουσίες τους στην περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου, ανήλθαν σε 486. Όπως ισχυρίζεται ο Τουρκοκύπριος ηγέτης «η αύξηση των αιτήσεων λαμβάνει χώρα παρά την αυξανόμενη πίεση της ελληνοκυπριακής ηγεσίας στον δικό της 'λαό' με στόχο να τον αποτρέψει από το να καταφύγει στην επιτροπή ακίνητης ιδιοκτησίας».

Παράλληλα, ο κ. Τατάρ ζητάει από τη διεθνή κοινότητα να αναλάβει δράση για τον τερματισμό της λεγόμενης «απομόνωσης» της τ/κ κοινότητας, την οποία αποδίδει στην ελληνοκυπριακή πλευρά. Υποστηρίζει ότι παρεμποδίστηκε και ο ίδιος να συμμετάσχει σε συναντήσεις διεθνών οργανισμών, ενώ επιστρατεύει και το γεγονός ότι ο «διαμεσολαβητής» του ψευδοκράτους «δεν μπόρεσε να μιλήσει στη Διεθνή Διάσκεψη Διαμεσολαβητή με θέμα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε παγκόσμιες κρίσεις που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη, στις 22 Σεπτεμβρίου

2023». Αναφέρει επίσης ότι η ε/κ πλευρά συνεχίζει να εμποδίζει πλοία να εισέλθουν στα λιμάνια της ΤΔΒΚ, απειλώντας με νομικές ενέργειες. «Τέτοιες παρεμποδιστικές ενέργειες, που ισοδυναμούν με εμπόδα στους τουρκοκυπριακούς θαλάσσιους λιμένες, είναι αντίθετες με το εθνικό διεθνές δίκαιο, καθώς η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν έχει δικαιοδοσία να κλείνει θαλάσσια λιμάνια στην ΤΔΒΚ» ισχυρίζεται ο κατοκικός ηγέτης, υπενθυμίζοντας δήλωσή της Κομισιόν που είχε διατυπώσει τη θέση ότι τα λιμάνια στο ψευδοκράτος είναι ανοικτά.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Πώς υπονομεύεται το κύρος των θεσμών

Οπλο του πολίτη που νοιάζεται για την ποιότητα των θεσμών είναι η λογική. Να αναζητεί τα γεγονότα, να διακρίνει αξίες που καταστατικά διέπουν τη λειτουργία των θεσμών, και να ελέγχει τα λογικά ερείσματα των αποφάσεών τους. Όπως άριστα γνώριζε ο Σωκράτης, ο λογικός έλεγχος αποκαλύπτει.

Η Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς (εφεξής: Αρχή) ερεύνησε καταγγελία κατά του βοηθού γενικού εισαγγελέα (εφεξής: Βοηθός ΓΕ) κ. Σάββα Αγγελίδη. Η καταγγελία περιλάμβανε ισχυρισμό ότι ο Βοηθός ΓΕ ανέστειλε ποινική δίωξη κατηγορουμένου, του οποίου ήταν δικηγόρος πριν αναλάβει το αξίωμά του. Η Αρχή κλήθηκε να αποφανθεί κατά πόσον η ενέργεια αυτή του Βοηθού ΓΕ εμπλέκει συγκρούση συμφέροντος (παραβιάζει το ασυμβίβαστο) και, συνεπώς, είναι δυνατόν να αποτελεί κατάχρηση εξουσίας.

Η Αρχή ερεύνησε καθκόντως την καταγγελία. Τι διαπίστωσε; «Είναι παραδεκτό», παρατηρεί, «ότι ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας είχε λάβει και υπογράψει την απόφαση για αναστολή ποινικής δίωξης του Κατηγορουμένου, τον οποίο είχε εκπροσωπήσει σε προγενέστερο

χρόνο ως δικηγόρος σε άλλη ποινική υπόθεση» (ανακοίνωση Αρχής 29/12/23). Η Ελεγκτική Υπηρεσία το διατύπωσε πιο ξεκάθαρα: «ο Βοηθός ΓΕ ήταν στο πρόσφατο παρελθόν προσωπικά δικηγόρος σε πρόσωπο που κατηγορείται για πολύ σοβαρό κακούργημα» (ανακοίνωση, 29/12/23).

Γνωρίζουμε, λοιπόν, ένα γεγονός: ο Βοηθός ΓΕ κ. Αγγελίδης έλαβε μία σημαντική απόφαση για αναστολή ποινικής δίωξης κατηγορουμένου, ο οποίος ήταν παλαιότερα πελάτης του. Τι άλλα γεγονότα γνωρίζουμε; Η Ελεγκτική Υπηρεσία βεβαιώνει ότι «στην υπόθεση την οποία ανέστειλε ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας, δικηγόρος του κατηγορουμένου ήταν και πάλι το δικηγορικό Γραφείο στο οποίο ήταν προηγουμένως συνεταιρός ο κ. Σάββας Αγγελίδης. Στο Γραφείο αυτό εξακολουθεί να εργάζεται η σύζυγός του» (ανακοίνωση, 30/12/23). Με άλλα λόγια, ο κατηγορούμενος ήταν και πρώην πελάτης του κ. Αγγελίδη και νυν πελάτης του πρώην δικηγορικού γραφείου του.

Αυτά είναι τα γεγονότα. Ποια είναι η αξία που καταστολή διέπει τη λήψη αποφάσεων ενός αξιωματούχου; Ότι οι αποφάσεις του υπαρέτουν αποκλειστικά τον θεσμό

που διακονεί (εν προκειμένω, την απόδοση δικαιοσύνης - θεσμικό συμφέρον). Αν ένας αξιωματούχος ασκεί την κρίση του σε ένα πλαίσιο στο οποίο υπάρχουν ενδείξεις ότι ενδεχομένως υπεισέρχονται προσωπικές δεσμεύσεις ή υποχρεώσεις, δυννητικά αντικρουόμενες με το θεσμικό συμφέρον που καταστατικά υπηρετεί, τότε ο αξιωματούχος αυτός εμπλέκεται σε σύγκρουση συμφέροντος – καλείται να υπηρέτησι δύο αντικρουόμενα συμφέροντα (θεσμικό και προσωπικό). Σε τέτοια περίπτωση, δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε την ακεραιότητα της κρίσης του και γι' αυτό πρέπει να εξαιρεθεί από τη λήψη απόφασης. Ο κ. Αγγελίδης δεν εξαιρέθηκε.

Ας κρίνουμε τώρα με όρους λογικού συλλογισμού την απόφαση της Αρχής να απαλλάξει τον Βοηθό ΓΕ από ενδεχόμενη κατάχρησης εξουσίας. Με βάση τα προαναφερθέντα γεγονότα (προκειμένη #1) και την καταστατική αξία που διέπει τον ρόλο του Βοηθού ΓΕ περί συγκρούσεως συμφέροντος (προκειμένη #2), συμπεραίνουμε ότι ο Βοηθός ΓΕ κ. Αγγελίδης τελούσε σε σύγκρουση συμφέροντος, όταν έλαβε την απόφαση για αναστολή της ποινικής δίωξης του συγκεκριμένου κατηγορουμένου. Ερώτημα: Η δια-

πίστωση της σύγκρουσης συμφέροντος (ασυμβίβαστο) ενός αξιωματούχου δεν αποτελεί ενδείξη ενδεχόμενης κατάχρησης εξουσίας; Γιατί η Αρχή καταλήγει στο αντίθετο συμπέρασμα;

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Αρχής, ο κ. Αγγελίδης «δεν συνέδεσε το εν λόγω πρόσωπο και όνομα [τον κατηγορούμενο] με αυτό του πρώην πελάτη του». Με άλλα λόγια, ο Βοηθός ΓΕ ισχυρίζεται ότι δεν είχε αντιληφθεί ότι ο κατηγορούμενος ήταν πρώην πελάτης του. Κακώς, κάκιστα. Πρόκειται για μείζονα παράλειψη στη διεκπεραίωση του ρόλου του για την οποία φέρει αποκλειστικά την ευθύνη.

Όπως παρατηρεί το Πόρισμα Πολυβίου για το Μαρί, οι αξιωματούχοι έχουν «προσωπική ευθύνη» για «συγκεκριμένες ενέργειες ή παραλείψεις» τους. «Στο βαθμό που [αξιωματούχοι] δεν έπραξαν ή παρέλειψαν να πράξουν το οφειλόμενο ή επέδειξαν αδράνεια ή ολιγωρία ή αμέλεια», παρατηρεί το Πόρισμα, «προκύπτει ευθύνη και δεν μπορεί να υποκειμενικά έλλειψη γνώσης ή η μη αντίληψη και κατανόηση των κινδύνων να θεωρηθεί ως επαρκής υπεράσπιση ή άλλοθι» (σ. 259). Με άλλα λόγια, η άγνοια δεν απαλλάσ-

σει από ευθύνες. Ο αξιωματούχος όφειλε να γνωρίζει.

Πώς αναλάβατε την ευθύνη Βοηθό ΓΕ κ. Αγγελίδη για την αμέλεια ή ολιγωρία σας να αντιληφθείτε ότι ο κατηγορούμενος που ευνοούσε η απόφασή σας ήταν πρώην πελάτης σας; Γιατί Επιτροπή Διαφάνειας της Αρχής κ. Πογιατζή η Αρχή έκανε αποδεκτό τον ισχυρισμό του κ. Αγγελίδη περί άγνοιας; Πώς γνωρίζετε ότι δεν είναι επιτηδευμένη άγνοια; Δεν είναι αντικειμενικά υπεύθυνος ένας αξιωματούχος για σημαντικές παραλείψεις στην άσκηση των καθηκόντων του; Πόσο σωστά ασκεί τα καθήκοντά της η Αρχή, όταν δεν αμφισβητεί αυτοεξυπηρετικούς ισχυρισμούς υπό έρευνα αξιωματούχων;

Ήταν η πρώτη φορά που ο κ. Αγγελίδης εμπλέκεται σε σύγκρουση συμφέροντος; Όχι. Αναφέρει η Έκθεση της Επιτροπής Νικολάτου για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις: «Προκύπτει όμως θέμα ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφέροντων αναφορικά με τον τέως Υπουργό Συγκοινωνιών και Έργων κ. Μάριο Δημητριάδη [...] και τον τέως Υπουργό Άμυνας κ. Σάββα Αγγελίδη μέσω του δικηγορικού γραφείου στο οποίο εργάζεται συνδεδεμένο με αυτόν πρόσωπο. Οι πιο πάνω πρώην

Υπουργοί, συμμετείχαν στις συνεδριάσεις των Υπουργικών Συμβουλίων όπου εγκρίθηκαν πολιτογραφίες επενδύσεων που προωθούνταν από τα συνδεδεμένα με αυτούς δικηγορικά γραφεία και είχαν δικαίωμα ψήφου. Περαιτέρω, συμμετείχαν στις συζητήσεις που λάμβαναν χώρα για αλλαγή των κριτηρίων του προγράμματος. Οι πρώην Υπουργοί όφειλαν, όχι μόνο να ενεργούν με απόλυτη αμεροληψία αλλά και να φαίνονται ότι ενεργούν κατ' αυτόν τον τρόπο [...]». Η μν αναφορά, σε οποιαδήποτε συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου που συμμετείχαν ότι δικηγορικό γραφείο συνδεδεμένο με αυτούς προωθούσε αιτήσεις πολιτογραφήσεων, ερχόταν σε αντίθεση με τη Χάρτα που υπέγραψαν ότι θα τηρούσαν» (σ. 226). Με λίγα λόγια: ο κ. Αγγελίδης ολιγόρησε και στο παρελθόν στον εντοπισμό ασυμβίβαστου.

Τι συμβαίνει σε θεσμικά ώριμες χώρες, όταν διαπιστώνεται ότι δημόσιοι αξιωματούχοι δεν τηρούν το ασυμβίβαστο; Θα επανέλθω στο επόμενο άρθρο.

*Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αντεπιστέλλον μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών (www.htsoukas.com)

Η «πίσω αυλή» της τουρκικής διαφθοράς

Οι διαστάσεις στα Κατεχόμενα από σκάνδαλα που φτάνουν στον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ερσίν Τατάρ μέσω της Αγκυρας

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Όταν την περασμένη εβδομάδα ο κατοχικός ηγέτης Ερσίν Τατάρ έσπευδε όχι μόνο να πάρει αποστάσεις από δημοσιεύματα του τουρκοκυπριακού Τύπου που τον ενέπλεκαν σε υπόθεση χρηματισμού 45 εκατ. ευρώ (!) με τον πρώην αντιπρόεδρο της Τουρκίας, Φουάτ Οκτάι, αλλά και να διατάξει «έρευνα» η αίσθηση που επικρατούσε μεταξύ έμπειρων παρατηρητών των εξελίξεων στα Κατεχόμενα είναι πως δεν πρόκειται απλώς για ακόμη ένα σκάνδαλο της γνωστής ιστορίας της δολοφονίας Φαγιαλί. Ο Χαλίλ Φαγιαλί, ιδιοκτήτης καζίνο στα Κατεχόμενα αλλά και της ποδοσφαιρικής ομάδας «Τουρκική Δύναμη Αμμοχώστου», γαζώθηκε το 2022 στην Κερύνεια με 16 σφαίρες των 7.62 χιλ. από καλάσνικοφ και μια τελειωτική βολή από πιστόλι των 9 χιλ. στο κεφάλι, ωστόσο, τα απόνερα της δολοφονίας του φτάνουν μέχρι τον Ερντογάν και την Άγκυρα –σε μια υπόθεση που δείχνει το αυξανόμενο αποτύπωμα της αλληλεπίδρασης Τουρκίας-Κατεχομένων στο επίπεδο του οργανωμένου εγκλήματος τα τελευταία χρόνια.

Οι αποκαλύψεις, με αφορμή ένα ηχητικό ντοκουμέντο που έγινε viral και φέρει τον τίτλο Τούρκο αντιπρόεδρος Φουάτ Οκτάι να εισέπραξε ένα τεράστιο ποσό (50 εκατ. δολαρίων) με τη διαμεσολάβηση Τατάρ προκειμένου να προστατεύσει την οικογένεια Φαγιαλί στην Τουρκία προκάλεσε σάλο στα Κατεχόμενα. Με τις αποκαλύψεις να έρχονται σε ένα χρονισμό αμέσως μετά την αιφνίδια επίσκεψη Τατάρ στην Άγκυρα προ εβδομάδων –ένα ταξίδι που κανείς δεν ανέμενε αλλά πολλοί έσπευσαν να συνδέσουν –αμίγως– με το Κυπριακό, διάσταση που δεν είναι εξ ολοκλήρου ορθή.

Ο Φαγιαλί

Ο Χαλίλ Φαγιαλί κατάγεται από την Πάφο και όπως αναφέρουν καλά ενημερωμένες πηγές στην «Κ» δεν ήταν, τα τελευταία χρόνια, μόνο ο πιο διάσημος Τουρκοκύπριος «νονός» του οργανωμένου εγκλήματος, αλλά και ο μοναδικός Τουρκοκύπριος που η φήμη του ξεπέρασε τη στενή γεωγραφική επικράτεια της βόρειας, κατεχομένης, Κύπρου. Καταξιούμενος στις ΗΠΑ, με δεσμούς γνωστούς αξίας με την «Turkish Mafia» και πολιτικούς κύκλους του ΑΚΡ αλλά και «μονοπωλιακός» όσον αφορά τη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων στα Κατεχόμενα, με αποκλειστικούς δεσμούς με το τουρκικό βαθύ κράτος. «Μέχρι και την ομάδα της Φούλαμ, στην αγγλική Πρέμιερ Λιγκ ήθελε να αγοράσει κάποτε» ανέφερε στην «Κ» τουρκοκυπριακή νομική πηγή που είδε υποθέσεις εκδίκασής του στα Κατεχόμενα για ξυλοδαρμούς που μυστηριωδώς αποσύρονταν από τα τουρκοκυπριακά «δι-

Ο Φαγιαλί κατάγεται από την Πάφο και όπως αναφέρουν καλά ενημερωμένες πηγές στην «Κ» είναι ο μοναδικός Τουρκοκύπριος που η φήμη του ξεπέρασε τη στενή γεωγραφική επικράτεια της βόρειας, κατεχομένης, Κύπρου.

καστήρια». Ο Φαγιαλί, ωστόσο, φέρεται να είχε δεσμούς και βαθιά εντός του ΑΚΡ με τις γνωστές αποκαλύψεις του αυτοεξόριστου πρώην μαφιόζου, Σεντάτ Πεκέρ να τον εμπλέκουν με κορυφαία στέλεια του Ερντογάν όπως τον γιο του τότε προέδρου της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης και αντιπρόεδρο του ΑΚΡ, Μπιναλί Γιλντιρίμ. Το διεθνές δίκτυο διακίνησης της τουρκικής ηρωίνης φέρεται, τουλάχιστον «τραπεζικά», να εξυπηρετούνταν μέσω Κατεχομένων.

Επιρροή στο UBP

Η σημαντικότερη ωστόσο διάσταση της υπόθεσης Φαγιαλί πηγάζει πιο μακριά και συνδέεται,

όπως αναφέρουν στην «Κ» Τουρκοκύπριοι, και με το κόμμα της τουρκοκυπριακής Δεξιάς (UBP). Από την εποχή της παντοδυναμίας στους κόλπους του «Κόμματος Εθνικής Ενότητας» του Ντερβίς Έρογλου ο Φαγιαλί όχι μόνο χρηματοδοτούσε το κόμμα αλλά έφτιαχνε, συχνά, δεσμούς εξαρτήσεων με τους πολιτικούς κύκλους των Κατεχομένων, οι οποίοι φτάνουν μέχρι και τη χρηματοδότηση Τατάρ στις λεγόμενες εκλογές του 2020, τις «εκλογές» που η Άγκυρα παρενέβη καταλυτικά προκειμένου να πτυπώσει ο Μουσταφά Ακιντζί και να αναδειχθεί ο Ερσίν Τατάρ στο τιμόνι της τουρκοκυπριακής ηγεσίας. Η δολοφονία Φαγιαλί όχι μόνο δημιούργησε ένα κενό εξουσίας στο τουρκοκυπριακό οργανωμένο εγκλημα αλλά ανέδειξε και επιμέρους ανταγωνισμούς και τάσεις:

- Κυρίως μεταξύ του ΑΚΡ και του UBP λόγω της αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας Τούρκων επιχειρηματιών στα Κατεχόμενα αλλά και της οικονομικής εξάρτησης των Τουρκοκυπρίων από τον τουρκικό κρατικό προϋπολογισμό και δη τα έργα ανάπτυξης (π.χ. δρόμοι, ανάπτυξη γης, κρίσιμες υποδομές όπως η υδροδότηση και ο ηλεκτρισμός) και
- Της αύξησης του αποτυπώματος της τουρκικής διαφθοράς

Η Τουρκία επιθυμεί να παραμείνουν τα Κατεχόμενα μια «αχατογράφητη» περιοχή προκειμένου να λειτουργεί ως ενδιάμεσος χώρος για σκάνδαλα διαφθοράς που συνδέονται με τους κύκλους εξουσίας του Ερντογάν και του ΑΚΡ.

και του οργανωμένου εγκλήματος –που φτάνει μέχρι το συγκείμενο εξουσίας Ερντογάν– στα Κατεχόμενα με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την επιβολή των επιλογών της Άγκυρας έναντι της τοπικής «ρύθμισης» του –ακόμη και από τον ίδιο τον Τατάρ και το σύστημα εξουσίας του.

«Αχατογράφητη» περιοχή

Ο αυτοεξόριστος δημοσιογράφος Σέφερ Γκιουβέν συνέδεσε όχι μόνο τις ηχητικές αποκαλύψεις (που προέρχονται από έγκλειστο στις ολλανδικές φυλακές στενό συνεργάτη του Φαγιαλί) για διαμεσολάβηση του Τατάρ στον χρηματισμό Οκτάι αλλά και την πα-

ραίτηση του τελευταίου με την υπόθεση. Υπενθυμίζεται πως ο ίδιος ο Ερντογάν καθόρισε τον θεσμό της τουρκικής αντιπροεδρίας μετά τις εκλογές του 2018 και τη συνταγματική μεταρρύθμιση του 2017, δίνοντας μάλιστα στον Οκτάι και τον φάκελο διαχείρισης του Κυπριακού, μια αυξημένη αρμοδιότητα για τα δεδομένα της Τουρκίας μετά το 1974. Η επίσκεψη Τατάρ στα μέσα Δεκεμβρίου στην Τουρκία δείχνει να συνδέεται και με τις αποκαλύψεις για τον Οκτάι αλλά και με μια άλλη σειρά λόγων που υπενθυμίζουν πως η Τουρκία επιθυμεί, για κάποιους αμετάκλητα, να παραμείνει ο γεωγραφικός χώρος των Κατεχομένων μια «αχατογράφητη» περιοχή προκειμένου να λειτουργεί ως ενδιάμεσος χώρος για σκάνδαλα διαφθοράς που συνδέονται με τους κύκλους εξουσίας του Ερντογάν και του ΑΚΡ. Αυτή η διάσταση της λεγόμενης ΤΔΒΚ ως «πίσω αυλής» της Τουρκίας δείχνει να αποκτά συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά: α. Σε σχέση με τη διαχείριση εκ μέρους της Άγκυρας τόσο του Τατάρ όσο και μερους της εξουσίας του κόμματος UBP, με τη διαρκή υπενθύμιση πως παραμένουν, πολιτικά, ανάλωτοι β. Που συνδέονται με το πώς θα κινηθεί η Τουρκία στο ζήτημα της προσπάθειας για άρση

του αδιεξόδου στο Κυπριακό τους επόμενους μήνες γ. Αναφορικά με το πλέγμα οικονομικών συμφερόντων της Τουρκίας επί των Κατεχομένων και δη στο ζήτημα της ανάπτυξης/αγοράς γης από υπηκόους τρίτων χωρών –πρόσφατα ο Τατάρ εξέφρασε μάλιστα την πρόθεση για αλλαγή «νομοθεσίας» λόγω του αυξημένου αποτυπώματος αγοράς από Ρώσους, Ισραηλινούς και Ιρανούς πολίτες. Σε κάθε περίπτωση και όπως εκτιμούν πηγές που μίλησαν στην «Κ» με γνώση των Κατεχομένων οι αποκαλύψεις που συγκλονίζουν το τουρκοκυπριακό πολιτικό σκηνικό αποτελούν επιβεβαίωση για την αύξηση της διαφθοράς και τους δεσμούς οικονομικής εξάρτησης από την Τουρκία. Επιπλέον, σε μια περίοδο που λόγω της καθόδου της ειδικής απεσταλμένου του ΟΗΕ αναζητείται διέξοδος στο Κυπριακό, η πορεία Τατάρ αποτελεί ενδιαφέρουσα ένδειξη:

- Ως προς την πολιτική του επιβίωση (έχει «όρους εντολής» έως το 2025) με το σενάριο επανεκλογής του να σφραγίζει την πρόθεση Άγκυρας για μη εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό και
- Ως προς τις διεργασίες του πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού μετασχηματισμού της ίδιας της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Οι διαστάσεις στα Κατεχόμενα από σκάνδαλα που φτάνουν στον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ερσίν Τατάρ μέσω της Αγκυρας

Οι διαστάσεις στα Κατεχόμενα από σκάνδαλα που φτάνουν στον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ερσίν Τατάρ μέσω της Αγκυρας

Οι διαστάσεις στα Κατεχόμενα από σκάνδαλα που φτάνουν στον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ερσίν Τατάρ μέσω της Αγκυρας

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Η ΔΔΟ καταργεί την Κ.Δ. και νομιμοποιεί τη διχοτόμηση, αλλά πώς θα την αποφύγουμε;

Η ΔΔΟ, όπως συζητείται ή θα συζητηθεί, αν αρχίσουν οι συνομιλίες από εκεί που έμειναν, και με βάση τις συγκλίσεις και πλαίσιο Γκυντέρες οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στη νομιμοποίηση της διχοτόμησης και στη συνέχεια στην τουρκοποίηση, αλλά πώς την αποφεύγουμε;

Τελευταίως δόθηκε μεγάλη δημοσιότητα στην παρουσίαση του βιβλίου του κ. Σάββα Ιακωβίδη, που περιλαμβάνει πολλά άρθρα που δημοσίευσε κατά καιρούς, αποδεικνύοντας ότι η ΔΔΟ οδηγεί στη διχοτόμηση και την τουρκοποίηση. Το συμπέρασμα και η εισήγηση είναι ότι πρέπει να εγκαταλείψουμε τη ΔΔΟ με πολιτική ισότητα και να αρχίσουμε αγώνα για απελευθέρωση.

Ορθή η διαπίστωση για την κατάντη της ΔΔΟ, που θα καταργεί

την Κ.Δ. και θα φέρει πολλά περισσότερα κακά από τη σημερινή κατάσταση, που θα συμπληρώσει φέτος 50 χρόνια. Το ερώτημα όμως είναι: Με ποιο τρόπο και με ποιο αγώνα θα διεκδικήσουμε την απελευθέρωση. Γιατί πρέπει να παραδεχτούμε, ότι πολεμική επιλογή ή οποιαδήποτε μορφή δυναμικού ένοπλου αγώνα θα είναι καταστροφική.

Η ΔΔΟ δεν είναι εξ ορισμού καταστροφική. Την κατέστησαν όμως απαράδεκτη, επικίνδυνη και καταστροφική οι υποχωρήσεις Χριστόφια και Αναστασιάδη. Αυτές οι καταστροφικές υποχωρήσεις αποτελούν τις συγκλίσεις, που πάνω τους και πάνω στο πλαίσιο Γκυντέρες θα στηριχθεί μια συμφωνία για επίτευξη της λύσης.

Οι συγκλίσεις αναγνωρίζουν ότι η ΔΔΟ θα αποτελείται από δύο συ-

νιστώντα κράτη με πολιτική ισότητα. Αυτή η σύγκλιση αποτελεί την πιο επικίνδυνη υποχώρηση. Όταν η ομοσπονδία αποτελείται από συνιστώντα κράτη, προέρχεται από παρθενογένεση και τα δύο συνιστώντα κράτη είναι τα ιδρυτικά μέλη της ομοσπονδίας.

Αν οι τότε συνομιλητές είχαν γνώση του θέματος, όπως τον αείμνηστο Τάσσο Παπαδόπουλο, που δεν του ξέφυγε ούτε ένα γιώτα σε μια διατύπωση συμφωνίας, θα έπρεπε να φροντίσουν η σύγκλιση να ορίζει ότι η ΔΔΟ θα αποτελείται από δύο συστατικά κράτη. Αυτή η διατύπωση προϋποθέτει μετεξέλιξη της Κ.Δ. σε ομοσπονδία, στην οποία οι δύο κοινότητες να αποτελούσαν τα συστατικά μέλη της ομοσπονδίας στην οποία θα μετεξελισσόταν η Κ.Δ. Φαίνεται όμως το απαιτούσαν οι Τούρκοι.

Δεν θα αναπτύξω περισσότερο το καταστροφικό αποτέλεσμα από τα δύο συνιστώντα και όχι συστατικά μέλη. Αν σε αυτά προσθέσουμε τις δύο ιθαγένειες, τη διπλή κυριαρχία και τη διπλή διεθνή πραγματικότητα, που κρύβεται στην ορολογία άλλων συγκλίσεων, θα δούμε ανάγλυφη την εικόνα της νόμιμης διχοτομησης και την κρυμμένη συνομοσπονδία. Αν προσθέσουμε τις πρόνοιες του πλαισίου Γκυντέρες με πρώτη την αναγνώριση της ιδιοκτησίας των σφετεριστών της περιουσίας των Ελλήνων κυπρίων στα Κατεχόμενα, τότε έχουμε πλήρη εικόνα της καταστροφής.

Καταστροφική όμως για την πλευρά μας θα είναι και μια δήλωσή της πλευράς μας, ότι απορρίπτουμε τη ΔΔΟ με πολιτική ισότητα, όπως προνοείται στα ψηφίσματα του

ΟΗΕ». Θα μου πείτε ότι η Τουρκία απέρριψε τη ΔΔΟ και έθεσε την πρόταση για δύο κράτη, χωρίς καμιά συνέπεια. Αντίθετα μάλιστα. Οι διενείς παίχτες προσπαθούν να τετραγωνίζουν το κύκλο και να δικαιολογήσουν τη θέση της Τουρκίας. Άλλωστε η Τουρκία είναι το χαϊδεμένο παιδί της Δύσης και ποτέ δεν θα πει η Ευρώπη και το ΝΑΤΟ τα σούκα-σούκα και τη σκάφη-σκάφη για να μη θυμώσει η Τουρκία. Αν όμως εμείς απορρίψουμε τη ΔΔΟ, ολόκληρη η διεθνής κοινότητα θα μας γυρίσει την πλάτη. Κι αυτό θα είναι πολύ εύκολο να το κάνουν, γιατί θα τους βγάλει από τη δύσκολη θέση να υποστηρίξουν το διεθνές δίκαιο.

Η πλευρά μας μπορεί να ενδυναμώσει τη διεθνή θέση μας, να φέρει τον ΟΗΕ και την Ε.Ε. προ των ευθυνών τους και να δείξει την

αδιαλλαξία και τους στόχους της Αγκυρας. Η Κ.Δ. μπορεί να δηλώσει: Οι συνομιλίες συνεχίζονται για δεκαετίες και δεν βρίσκουμε λύση. Καλούμε το Σ.Α. του ΟΗΕ και την Ε.Ε. να ορίσουν Επιτροπή συνταγματολόγων, που να καταρτίσουν το Σύνταγμα της ΔΔΟ με πολιτική ισότητα με τρεις προϋποθέσεις. Η ΔΔΟ να αποτελεί μετεξέλιξη της Κ.Δ. και στο Σύνταγμα να κατοχυρώνονται η διακήρυξη του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και όλες οι πρόνοιες του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Ένα τέτοιο σύνταγμα θα τύχει της έγκρισης σε δημοψήφισμα των νόμιμων κατοίκων των δύο κοινοτήτων.

Με τη δήλωση αυτή είμαι σίγουρος πως θα αποφύγουμε οριστικά τη διχοτομική ΔΔΟ και τη μετατροπή της Κ.Δ. σε τουρκικό προτεκτοράτο.

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν τον Μάιο του 2022, ο Νίκος Χριστοδουλίδης εξήγγειλε την υποψηφιότητά του για την Προεδρία της Δημοκρατίας, αυτό που την επισκίασε ήταν η αποκάλυψη της εν μέρει λογοκλοπής ομιλίας που είχε κάνει ο Ιωάννης Κασουλίδης στις προεδρικές του 2008. Όλο αυτό, όχι μόνο γινόταν viral στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφήνοντάς τον πλήρως εκτεθειμένο, αλλά κυρίως κινδύνευε να ανατινάξει τα θεμέλια μιας προεκλογικής που μόλις ξεκινούσε. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, αντέδρασε αμέσως στον σάλο που είχε δημιουργηθεί και επιχειρώντας να σταματήσει τις προεκτάσεις που θα λάβωναν πε-

Το Υπουργικό Συμβούλιο του Νίκου Χριστοδουλίδη είχε ημερομηνία λήξης, με τις διαρροές αντικατάστασης υπουργών να ξεκινούν από τις 100 μέρες διακυβέρνησής του.

ραιτέρω την προεκλογική του, επέρριψε την ευθύνη στον εξ Ελλάδος επικοινωνιολόγο του Γιώργο Φλέσσα, διακόπτοντας αμέσως τη συνεργασία του μαζί του. Ήταν μία κίνηση που σε κάποιους κύκλους έστειλε το μήνυμα πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης βρίσκει εύκολα «Ιφιγένειες» αντί να αναλάβει το μερίδιο της πολιτικής ευθύνης που του αναλογεί, ήταν όμως για αρκετούς από τους γνώστες της πολιτικής σκηνής ένα δείγμα αποφασιστικότητας και η απόδειξη, πως σε αντίθεση με τον Νίκο Αναστασιάδη που δυσκολευόταν να παύσει συνεργάτες του, ο πρώτος θα το έκανε με ευκολία, αν αυτοί δυσχέραναν το έργο του και του προκαλούσαν ζημιά. Ο Φίλιππος Χατζηζαχαρία ήταν αυτός που δεν περίμενε να θυσιαστεί ως Ιφιγένεια ή να αναλάβει ολόκληρη την ευθύνη, αλλά παραιτήθηκε για λόγους αξιοπρέπειας, προλαβαίνοντας τις όποιες κινήσεις του Προέδρου και προκαλώντας ντόμιο εξελίξεων. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης βρίσκεται ενώπιον μιας μεγάλης κρίσης χωρίς αυτή τη φορά να λαμβάνει οποιαδήποτε απόφαση για να ανατρέψει το κλίμα. Αντιθέτως, ενώ έχει ήδη επιρρίψει ευθύνες διά των ψιθύρων και των διαρροών σε συγκεκριμένα πρόσωπα του Υπουργικού, η δυσκολία του να προχωρήσει σε ανασχηματισμό, παύοντας κάποιους από αυτούς αμέσως οδηγεί υπουργούς σε βραχυκύκλωμα, την κυβέρνηση σε μερική ακυβερνησία και τον ίδιο, που αυτοεγκλωβίστηκε με τις προαναγγελίες του, σε μπάινει σε σοβαρή πολιτική περιδίνηση.

Στη συνάντηση αρχηγών

Η αλήθεια είναι πως κανείς δεν ανέμενε ούτε τη συνέντευξη του Προέδρου, ούτε τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων της περασμένης Κυριακής για να γνωρίζει ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης προτίθεται να προχωρήσει σε ανασχηματισμό. Αν κάτι επιβεβαιώνεται όλο αυτό το διάστημα από ζητήματα που προκύπτουν είναι η τάση του κ. Χριστοδουλίδη να μιλάει πολύ και σε πολλούς. Ο ίδιος φρόντισε να το διαρρεύσει παντού, είτε εκφράζοντας δυσφορία για μέλη του Υπουργικού είτε βολιδοσκοπώντας στενούς συνεργάτες του. Μάλιστα, πριν από τρεις εβδομάδες, στον πρωινό καφέ που είχε με τους πολιτικούς αρχηγούς, ο πρόεδρος της ΔΗΠΑ Μάριος Καραγιάν τον ρώτησε ευθέως κατά πόσο ισχύει η φημολογία ανασχηματισμού, με τον Νίκο Χριστοδουλίδη να γνέφει καταφατικά και να βάζει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα εντός Ιανουαρίου. Σύμφωνα με πηγές της «Κ» δεν μπήκαν σε περαιτέρω συζήτηση αρχηγοί και Πρόεδρος, ούτε ζήτησε από αυτούς ονόματα για να τα λάβει υπόψη του στις τελικές του αποφάσεις, καθώς θα συζητούσαν, όπως έπαιπν, το θέμα στη συνέχεια. Όλοι βεβαίως γνώριζαν καλά πως το εν λόγω υπουργικό σχήμα είχε ημερομηνία λήξης. Δεν ήταν μόνο το γεγονός ότι ο Νίκος

Οι χειρισμοί του Νίκου Χριστοδουλίδη γύρω από τον περιβόητο ανασχηματισμό προκάλεσαν ήδη φθορά στην εικόνα του, αδρανοποίησαν υπουργούς και αυτοεγκλώβισαν τον ίδιο στο να λάβει σύντομα αποφάσεις.

Μία κυβέρνηση σε γυάλινα πόδια

Ο αυτοεγκλωβισμός του Προέδρου με την προαναγγελία ανασχηματισμού και η εσωτερική κρίση που μαίνεται

Χριστοδουλίδης είχε ανοικτή πρόσκληση στον ΔΗΣΥ για να συμμετάσχει, ήταν και η φημολογία που ξεκίνησε από τις πρώτες 100 μέρες διακυβέρνησής του, όταν φάνηκαν οι πρώτες αδυναμίες υπουργών. Πρώτοι στη λίστα αποχώρησης ήταν οι τρεις υφυπουργοί, Πολιτισμού, Καινοτομίας και Τουρισμού. Η συζήτηση πήρε παράταση για τον Σεπτέμβριο, όταν ο Μιχάλης Χατζηγιάννης επέλεξε να αποχωρήσει από μόνος του και να μην περιμένει να του δείξουν την πόρτα εξόδου. Καθόλου τυχαία και η αναφορά της υφυπουργού παρά τω Προέδρω Ειρήνης Πική στην «Κ» ότι τον Σεπτέμβριο θα αξιολογηθούν οι υπουργοί. Από τον Σεπτέμβριο και μετά λήφθηκε η απόφαση παράτασης μετά τις εκλογές, καθώς αυτό θα έδινε το πλεονέκτημα κινήσεων προσχώρησης του ΔΗΣΥ στο υπουργικό σχήμα. Η σαφής ένδειξη ότι ο ΔΗΣΥ δεν πρόκειται να ενταχθεί στην κυβέρνηση, σε συνδυασμό με τη σωρεία κακών χειρισμών και ανεπαρκειών που προκαλέσαν φθορά στην κυβέρνηση και τις έρευνες που έγιναν και αποτυπώνουν την απογοήτευση της κοινωνίας, άνοιξε το κεφάλαιο επίστευσης του ανασχηματισμού. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν έκρυψε τη δυσφορία του το καλοκαίρι με τους χειρισμούς της Πόπης Κανάρη και τη σύγκρουση με τη Χριστίνα Γιαννάκη, εκλεκτή του Νίκου Αναστασιάδη αλλά και όλων ανεξαίρετως των πολιτικών αρχηγών. Ούτε βεβαίως έκρυψε τη δυσφορία του για τους χειρισμούς της υπουργού Δικαιοσύνης Άννας Κουκίδου Προκοπίου. Μάλιστα, μαζί με την αλλαγή της Δόξας Κωμοδρόμου είχε ήδη διαρρεύσει η προσπάθεια αντικατάστασης του αρχηγού της Αστυνομίας.

Η παρατεταμένη φημολογία ανασχηματισμού έχει ήδη προκαλέσει φθορά στην κυβέρνηση για διάφορους λόγους:

- Αποτελεί παραδοχή ότι η διακυβέρνηση Χριστοδουλίδη έχει αποτύχει σε ζητήματα.
- Έχει ήδη απονευρώσει υπουργούς που εδώ και καιρό φημολογείται πως θα αποχωρήσουν, δυσκολεύοντας τη λήψη και υλοποίηση της οποιας απόφασης και οδηγώντας σε σχετική ακυβερνησία.
- Έχει προκαλέσει εκνευρισμό σε ολόκληρο το Υπουργικό για το ποιοι μένουν και ποιοι όχι. Ήδη, η παραιτήση Χατζηζαχαρία έχει αυξήσει την πίεση σε άλλα μέλη

Ο πιο στενός άνθρωπος του Νίκου Χριστοδουλίδη στο Υπουργικό Συμβούλιο είναι ο Κωνσταντίνος Ιωάννου, με τον οποίο ανέπτυξαν στενή σχέση και τον οποίο διαβουλευείται για το Υπουργικό.

του Υπουργικού που παρουσιάζονται ως οι αδύναμοι κρίκοι.

- Έχει προκαλέσει τη δυσφορία των πολιτικών αρχηγών, οι οποίοι εκτιμούν πως θα έχουν φθορά προεκλογικά είτε από τους δυσареστημένους υπουργούς που θα αποχωρήσουν είτε από όσους θα ήθελαν να υπουργοποιηθούν και θα μείνουν αναξιοποίητοι.
- Ερώτημα είναι ποιο πολιτικό πρόσωπο θα δεχτεί να μπει σε μία κυβέρνηση που γνωρίζει εξ αρχής πως ο Πρόεδρος όχι μόνο δεν θα τον προστατεύσει σε στιγμές κρίσης, αλλά θα τον θεωρεί ανάλωμα.

Τα νέα ήθη

Όλο αυτό όμως εγείρει ερωτήματα για το ηγετικό αποτύπωμα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Είτε γιατί δεν λαμβάνει μία απόφαση αμέσως και να την υλοποιήσει είτε γιατί στέλνει το μήνυμα πως δεν είναι διατεθειμένος να προστατεύσει τους συνεργάτες του σε κρίσιμες στιγμές, αναλαμβάνοντας και ο ίδιος ευθύνη για τα κακώς έχοντα που δεν αφορούν μόνο τους υπουργούς, αλλά και τον ίδιο. Μία τακτική διαφορετική και από τον πολιτικό του πατέρα Νίκο Αναστασιάδη, ο οποίος σε κρίσεις στήριξε υπουργούς του, όπως για παράδειγμα τον τότε υπουργό Οικονομικών Χάρη Γεωργιάδη, την υπουργό Δικαιοσύνης Έμιλυ Γιολίκη, αλλά και τον ίδιο τον Νίκο Χριστοδουλίδη πρώτα,

τους σε όσα λέγονται και σε όσα διαβάζουν και να τους διαβεβαιώνει πως δεν θα μάθουν για την αποχώρησή τους από τις εφημερίδες.

Ο άνθρωπος του Προέδρου

Εξάιρεση αποτελεί ο Κωνσταντίνος Ιωάννου, με τον οποίο ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει κτίσει μία πολύ στενή σχέση. Ο υπουργός Εσωτερικών θεωρείτο για καιρό η γέφυρα επικοινωνίας με τον ΔΗΣΥ με εξαίρεση τους Ευθύμιο Δίπλαρο και Νίκο Τορναρίτη που είχαν άμεση πρόσβαση στο Προεδρικό. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές της «Κ» μαζί του είχε συζητήσει το θέμα αντικατάστασης του υπουργού Υγείας, βολιδοσκοπώντας ονόματα. Ανάμεσα στα άτομα που ήθελε ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήταν πρωτοκλασάτο στέλεχος του ΔΗΣΥ, το οποίο αρνήθηκε, αλλά και γνωστός ακαδημαϊκός το οποίο είναι άγνωστο αν θα δεχτεί τελικώς.

Κεραυνός, Παντελή και στο βάθος η Πική

Τόσο ο Κωνσταντίνος Ιωάννου, όσο και κύκλοι από τον περίγυρο του Νίκου Χριστοδουλίδη εδώ και καιρό του έχουν μεταφέρει πως το Προεδρικό χρειάζεται ένα πρόσωπο με πολιτικό αποτύπωμα. Κάποιοι, μάλιστα, έχουν προωθήσει την ιδέα επιστροφής του Βασίλη Πάλμα στο Προεδρικό, με τον οποίο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διατηρεί άριστη σχέση. Επί του παρόντος δεν έχει γίνει η όποια συζήτηση μεταξύ των δύο για μία ενδεχόμενη υπουργοποίησή του ή συμμετοχή του στο υπουργικό σχήμα. Δεν αποκλείεται, αν ισχύσει το ενδεχόμενο μετακίνησης της Ειρήνης Πική στο Υπουργείο Οικονομικών, όπως άλλωστε φημολογείται να μετακινηθεί στη θέση του υφυπουργού παρά τω Προέδρω. Και λέμε για τη μετακίνηση της Ειρήνης Πική, καθώς το όνομα του Μάκη Κεραυνού έχει ακουστεί εντόνως για αποχώρηση. Θεωρήθηκε για κάποιους λύση ανάγκης, όταν μπήκε το βέτο στην υπουργοποίησή του Τάσου Γιασεμίδη, ωστόσο ο ίδιος φαίνεται να μην ένιωθε άνετα με τον Πρόεδρο. Όχι μόνο γιατί είχε μάθει να είναι το δεσμεϊν και το λύειν στην κυ-

βέρνηση Παπαδόπουλου, αλλά και γιατί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν έχουν τη σχέση και τη συνδιαβούλευση για τα μεγάλα ζητήματα. Ούτε βεβαίως το κλίμα στο υπουργείο είναι το ιδανικό, καθώς με τον γενικό διευθυντή του Γιώργο Παντελή δεν διατηρούν και την καλύτερη σχέση. Φαίνεται άλλωστε η διαφοροποίηση και στην Επιτροπή Οικονομικών, όταν ο κ. Παντελής εξέφραζε τη θέση του ΔΗΣΥ για το κρατικό μισθολόγιο και όχι τη θέση του πολιτικού του προϊστάμενου. Ούτε βεβαίως με την κα Πική η σχέση είναι η καλύτερη. Είτε γιατί η ίδια όπως λέγεται θα έβλεπε θετικά τη μετακίνησή της στο υπουργείο Οικονομικών, είτε γιατί στο πλαίσιο συντονισμού και παρακολούθησης του έργου των υπουργών φαίνεται να προκύπτουν διαφωνίες και δυσφορίες. Ο υφυπουργός Καινοτομίας Φίλιππος Χατζηζαχαρία πρόλαβε να αποχωρήσει πριν τον αντικαταστήσουν με το όνομα του επικεφαλής επιστήμονα Δημήτρη Σκουρίδη να μπαίνει στο κάδρο όπως επίσης και το όνομα του CEO της CYTA Ανδρέα Νεοκλέους, να θεωρούνται οι επικρατέστερες επιλογές. Ήδη γίνονται βολιδοσκοπήσεις και δύο προσώπων για τη θέση του υφυπουργού Τουρισμού. Την ίδια στιγμή η δυσареσκεία εντείνεται και για τον υπουργό Γεωργίας Πέτρο Ξενοφώντος και τους χειρισμούς του στον Ακάμα. Από τη συζήτηση δεν πρέπει να παραλείπονται και νέες θέσεις που ανακατεύουν την τράπουλα όπως του υφυπουργού για Ευρωπαϊκά Θέματα για την οποία φαίνεται να ακούγεται εντόνως το όνομα του επικεφαλής του γραφείου του ευρωκοινοβουλίου στην Κύπρο, Ανδρέα Κεττή.

Συγκυβερνώντες σε τεντωμένο σχοινί

Όσο όμως κι αν οι συζητήσεις για τον ανασχηματισμό εντείνονται, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα πρέπει να χειριστεί παράλληλα και την ενόχληση των συγκυβερνώντων κομμάτων. Όπως γνωρίζει η «Κ» αρχηγοί και στελέχη ενοχλήθηκαν από την πλήρη παραγκωνισή τους στο ζήτημα του ανασχηματισμού αλλά κυρίως στον τρόπο με τον οποίο τοποθετήθηκε στη συνέντευξή του στον «Φ» ο Πρόεδρος, αγνοώντας τους πλήρως ως μέρος της διαδικασίας. Για το ΔΗΚΟ έχει πλέον εμπεδωθεί η αποχώρηση της ΔΗΚΟϊκής επιλογής Πόπης Κανάρη, ωστόσο τόσο ο ενδεχόμενη αποχώρηση Άννας Κουκίδου αλλά κυρίως το σενάριο απομάκρυνσης του υπουργού Ενέργειας Γιώργου Πανασαστασίου θα προκαλέσει ζητήματα στο εσωτερικό του κόμματος, καθώς ο τελευταίος αποτελούσε προσωπική επιλογή του Νικόλα Παπαδόπουλου. Τόσο στο ΔΗΚΟ όσο και στη Δημοκρατική Παράταξη υπάρχει έντονη η συζήτηση στελεχών ότι επιμίζονται φθορά για μία κυβέρνηση που δεν τους λαμβάνει υπόψη και για την οποία στην ουσία δεν έχουν μερίδιο στην εξουσία. Δεν είναι τυχαίο ότι ο ανασχηματισμός εντείνει τις ανησυχίες εντός των συγκυβερνώντων κομμάτων της συνέπειες που θα έχει όλο αυτό στα ποσοστά που θα λάβουν τον Ιούνιο. Όχι μόνο γιατί θα ενταθεί η εσωστρέφεια από την αποχώρηση δικών τους υπουργών, αλλά και γιατί ένας ανασχηματισμός πριν από τις εκλογές θα αφαιρέσει τα όποια κίνητρα στελεχών—που έχουν υπουργικές φιλοδοξίες—να δουλέψουν για το κόμμα τους. Ένα κακό αποτέλεσμα στις ευρωεκλογές, θα αυξήσει την πίεση στο εσωτερικό των κομμάτων και κυρίως θα επιδεινώσει τις ήδη δύσκολες σχέσεις με την κυβέρνηση. Το μόνο ζήτημα που μπορεί να διασώσει τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι αν ο ανασχηματισμός γίνει αμέσως και εμπλακούν πρόσωπα τα οποία θα βελτιώσουν την εικόνα της κυβέρνησης, της συγκυβέρνησης και θα στείλει το μήνυμά μιας επανεκκίνησης του Νίκου Χριστοδουλίδη. Το ανησυχιακό είναι ότι μετά και την παραιτήση του Φίλιππου Χατζηζαχαρία και το ντόμινο εξελίξεων που έχει προκαλέσει αυτή, η κατάσταση δείχνει να βγαίνει εντελώς εκτός ελέγχου, με τον Πρόεδρο να παρουσιάζεται κάθε άλλο από έτοιμος και να ανασχηματίζει αλλά και να βελτιώσει την ήδη τραβηγμένη εικόνα του.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Χρονιά υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων στην τοπική αυτοδιοίκηση το 2024 με τα κόμματα να μετράνε δυνάμεις σε σχέση πλέον με τους είκοσι νέους δήμους που δημιουργούνται. Η συνένωση δήμων αλλά κυρίως κοινοτήτων ανά την Κύπρο φέρεται σε κάποιες περιπτώσεις να αλλάζει τις ισορροπίες σε σχέση με την υπερίσχυση των κομμάτων και παραδοσιακά προπύργια πιθανόν να αλλάξουν χρώμα.

Βέβαια αυτή την ώρα, με τη δημιουργία των νέων δήμων το τοπίο στις πλείστες των περιπτώσεων είναι αχαρτογράφητο και όπως σημειώνουν και οι κομματικές ομάδες σε πολλές περιπτώσεις θα πρέπει να ξεκινήσουν με καθαρό πίνακα και να δημιουργήσουν εκείνες τις συνθήκες που θα χρησιμοποιούν ως βάση για τη μετέπειτα πορεία και ισχύ των κομμάτων τους ανά επαρχία.

Επαρχία Λευκωσίας

Στον μητροπολιτικό δήμο Λευκωσίας τα πράγματα διαχρονικά καταδεικνύουν πως ανήκει στον ΔΗΣΥ. Πέραν της πενταετίας της προερχόμενης από το ΑΚΕΛ Ελένης Μαύρου το 2006 μέχρι το 2011 οι υπόλοιπες εκλογικές αναμετρήσεις έδειξαν πως ο δήμος Λευκωσίας κλείνει προς υποψήφιους που υποστηρίζονται από το κόμμα της Δεξιάς. Με τη προσθήκη πλέον των δήμων Έγκωμης, Αγλαντζιάς και Αγίου Δομετίου δεν φαίνεται να αλλάζουν οι ισορροπίες σε σχέση με τα ποσοστά που λαμβάνουν τα κόμματα με το ΔΗΣΥ να έχει προβάδισμα. Ωστόσο, κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει τον παράγοντα των τοπικών κοινωνιών και τις επιλογές βάσει προσωπικών και όχι κομματικών κριτηρίων κάτι που αποδεικνύεται και στις πρόσφατες προεδρικές εκλογές. Στην επαρχία Λευκωσίας στους δήμους, Λακατάμιας και Λατσιών-Γερίου το σκηνικό λόγω των συνενώσεων φαίνεται να διαφοροποιείται με τα κόμματα να μην έχουν ξεκάθαρη εικόνα για το ποιος προηγείται στην παρούσα φάση αλλά ούτε και να κρεωθεί παλαιότερες νίκες αφού και στις δύο περιπτώσεις μιλάμε για συμπλέγματα δήμων. Στον Δήμο Νότιας Λευκωσίας-Ιδαίου, με έδρα το Δάλι βάσει των κοινοτήτων που συμπεριλαμβάνει μπορεί να πιστωθεί διαχρονικά στο ΑΚΕΛ και αν το κόμμα της Αριστεράς δεν φέρει νικηφόρο αποτέλεσμα θα θεωρηθεί μεγάλη ήττα. Σε ό,τι αφορά τον Στρόβολο, παραδοσιακό προπύργιο της Δεξιάς, τα πράγματα φαίνεται να σκουραίνουν, μιας και ο ΔΗΣΥ επέλεξε να παραδώσει τον δήμο στη διαδικασία του πάρε δώσε, παρά να μπει στη διαδικασία εξεύρεσης υποψηφίου που θα τον επανάφερε στην Πινδάρου. Άλλωστε το αποτέλεσμα των προηγούμενων δημοτικών εκλογών δεν ευνοεί ιδιαίτερα το κόμμα αν αναλογιστεί κανείς πως κέρδισε ο αντάρτης Ανδρέας Παπακαράλμπους και όχι ο επίσημος Συναγερμικός. Στην εκλογική αναμέτρηση του Ιουνίου ο ΔΗΣΥ θα στηρίξει τον υποψήφιο της ΔΗΠΑ Χρήστο Τσιγκη.

Επαρχία Αμμοχώστου

Προπύργιο του ΔΗΣΥ θεωρείται και η Αγία Νάπα, με τον Γιάννη Καρούσο να ηγείται του δήμου από το 2013 μέχρι και το 2019 οπότε και διορίστηκε υπουργός Μεταφορών και τον διαδέχθηκε ο νυν δήμαρχος Χρίστος Ζανέττος. Ο νέος δήμος μετά και τη μεταρρύθμιση αποτελείται από τους δήμους Αγίας Νάπας και Σωτήρας, καθώς και τις κοινότητες Αυγόρου, Άκκας και

Λιοπετρίου που δεν φαίνεται να διαφοροποιούν τα ποσοστά των κομμάτων. Σε σχέση με τον Δήμο Παραλιμνίου - Δερύνειας που συμπεριλαμβάνονται και οι κοινότητες Αχερίτου και Φρέναρους τα πράγματα περιπλέκονται, αν αναλογιστεί κανείς πως στο Παραλίμνι είχε υπεροχή η Δεξιά ενώ ο δήμος Δερύνειας παραδοσιακά ανήκει στο ΑΚΕΛ με

τον Άντρο Καραγιάννη να βρίσκεται στη δημαρχία από το 2011. Βάσει βέβαια των νέων δεδομένων όπως όλα δείχνουν στον νέο δήμο θα υπερίσχυει ο ΔΗΣΥ.

Επαρχία Λεμεσού

Στην επαρχία Λεμεσού φαίνεται ότι το ΑΚΕΛ δεν μπορεί πλέον να επανακτήσει την πρωτοκαθεδρία

που διατηρούσε για χρόνια στον δήμο Λεμεσού, ενώ πιθανή νίκη του Γιάννη Αρμεύτη δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως νίκη του κόμματος της Αριστεράς που δεν φαίνεται να βρήκε τον συνεχιστή του Δημήτρη Κοντίδη και Ανδρέα Χρήστου. Σε ό,τι αφορά τον ΔΗΣΥ φαίνεται να επτλέγει δοκιμασμένη συνταγή τη στήριξη του νυν δημάρχου

Νίκου Νικολαΐδη σε μία προσπάθεια ίσως να αποφυγεί περαιτέρω εσωκομματικές διενέξεις, αν και ρισκάρει με αυτό το τρόπο να χάσει ένα από τους μεγαλύτερους δήμους που ουσιαστικά όμως ποτέ δεν του ανήκε.

Στον Δήμο Ανατολικής Λεμεσού που αποτελείται από τους δήμους Αγίου Αθανασίου και Γερμασόγειας,

Τα προπύργια των κομμάτων και οι αναταράξεις

Οι συνενώσεις που αλλάζουν τις ισορροπίες στην τοπική αυτοδιοίκηση

ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ: Στον μητροπολιτικό δήμο τα πράγματα διαχρονικά καταδεικνύουν πως ανήκει στον ΔΗΣΥ, πέραν της πενταετίας της Ελένης Μαύρου.

ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ: Η επανεκλογή του νυν δημάρχου Ανδρέα Βύρα με μεγάλη μάλιστα αποδοχή από τους δημότες φαίνεται πλέον να δίνει εδραίωση στο κόμμα της Αριστεράς.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ-ΔΕΡΥΝΕΙΑΣ: Εδώ τα πράγματα περιπλέκονται, αν αναλογιστεί κανείς πως στο Παραλίμνι είχε υπεροχή η Δεξιά, ενώ ο δήμος Δερύνειας παραδοσιακά ανήκει στο ΑΚΕΛ.

ΔΗΜΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ: Το ΑΚΕΛ δεν μπορεί πλέον να επανακτήσει την πρωτοκαθεδρία που διατηρούσε για χρόνια στον συγκεκριμένο δήμο.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΦΟΥ: Σε περίπτωση νίκης και αυτή τη φορά του Φαίδωνα Φαίδωνος, τότε δικαιωματικά πλέον ο δήμος θα πιστωθεί στη Δεξιά.

και τις κοινότητες Αγίου Τύχωνα, Ακρούντας, Μαθηκολώνης, Μουσταγιάκας, Φοινικαριών και Αρμενοχωρίου η συνένωση ίσως να επηρεάσει τις ισορροπίες των κομμάτων με το ΑΚΕΛ να έχει μία παράδοση στον Άγιο Αθανάσιο, ενώ παραδοσιακά αριστερός δήμος είναι και τα Πολεμίδια. Και στον Δήμο Δυτικής Λεμεσού με έδρα τον Ύψωνα οι ισορροπίες δεν δίνουν ξεκάθαρη εικόνα, αν αναλογιστεί κανείς πως τις τελευταίες εκλογές επικράτησε ο Παντελής Γεωργίου, χωρίς την επίσημη στήριξη κάποιου κόμματος, αν και προέρχεται από το ΑΚΕΛ που θα τον στηρίξει στην παρούσα εκλογική διαδικασία. Ο συγκεκριμένος δήμος φαίνεται να προβληματίζει τα κόμματα, με τον ΔΗΣΥ να μην έχει μέχρι αυτή την ώρα ανακοινώσει τον υποψήφιό του.

Επαρχία Πάφου

Η Πάφος έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες με το ΔΗΚΟ να μην έχει καταφέρει να επανακτήσει τη δημαρχία μετά και το άδοξο τέλος της θητείας του Σάββα Βέργα. Το κενό βέβαια που δημιουργήθηκε έδωσε την ευχέρεια στον ΔΗΣΥ και τον νυν δήμαρχο Φαίδωνα Φαίδωνος να πάρουν τα πνία του δήμου από το 2015 και επαναδιοδικώντας σε αυτές τις εκλογές. Μάλιστα, σε περίπτωση νίκης του τότε δικαιωματικά πλέον ο δήμος Πάφου θα πιστωθεί στη Δεξιά.

Επαρχία Λάρνακας

Στη Λάρνακα η επανεκλογή του νυν δημάρχου Ανδρέα Βύρα με μεγάλη μάλιστα αποδοχή από τους δημότες της πόλης φαίνεται πλέον να δίνει εδραίωση στο κόμμα της Αριστεράς. Με εξαίρεση την τετραετία 2012-2016 όταν δήμαρχος διετέλεσε ο Ανδρέας Λουρουτζιάτης του ΔΗΣΥ, είχε προηγηθεί η δημαρχία Ανδρέας Μουσεώς από το

Η συνένωση δήμων αλλά κυρίως κοινοτήτων φέρεται σε κάποιες περιπτώσεις να αλλάζει τις ισορροπίες και παραδοσιακά προπύργια πιθανόν να αλλάξουν χρώμα.

2002 μέχρι και το 2011, ο δήμος θεωρείται πλέον προπύργιο του ΑΚΕΛ. Ο Δήμος Δρομολαγιάς - Μενεού είναι επίσης ένας δήμος που θέλει να διατηρήσει το ΑΚΕΛ με τον σημερινό δήμαρχο Κύπρου Ανδρονίκου να επαναδιοδικεί. Στην επαρχία της Λάρνακας είναι και οι μοναχικοί δήμοι που και τα μικρότερα κόμματα ερίζουν πρωτοκαθεδρίες με το Δήμο Λευκάρων στον οποίο θα εντάσσονται πλέον και οι κοινότητες Βάβλας, Δελίκηπου, Κάτω Λευκάρων, Κόρνου, Λάγιας και Σκαρίνου να πιστώνεται στην ΕΔΕΚ με τον υποψήφιο για άλλη μια φορά δήμαρχο Σοφοκλή Σοφοκλέους να έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Σε ό,τι αφορά το ΔΗΚΟ φαίνεται ότι ο δήμος Αθηνών διαχρονικά αποτελεί προπύργιο του. Μάλιστα, ο νυν δήμαρχος Κυριάκος Καρεκλάς που το 2016 είχε κατέβει ως ανεξάρτητος αλλά με την έντονη στήριξη των τοπικών του ΔΗΚΟ επαναδιοδικεί. Μάλιστα, κοινοποίησε την απόφασή του με επιστολή που αποστέλλεται στους κατοίκους Αθηνών και Αβδελλερού. Ωστόσο, εντός του ΔΗΚΟ δεν έχει ξεκαθαρίσει ακόμη και η στήριξή του, μιας και φαίνεται να υπάρχει πρόθεση και από άλλο στέλεχος να διεκδικήσει τη δημαρχία.

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι παγκοσμίως

22 γραφεία παγκοσμίως

πωλήσεις σε 110 χώρες

29% των κυπριακών εξαγωγών

Ο Γόρδιος Δεσμός Ελεγκτή και Εισαγγελίας

Προς τα πού οδεύει η σύγκρουση, οι κινήσεις των πλευρών και η επιλογή του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Το πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς επί των καταγγελιών που είχε διαβιβάσει ο γενικός ελεγκτής της Δημοκρατίας Οδυσσέας Μιχαηλίδης και αφορούσαν τον βοηθό γενικό εισαγγελέα Σάββα Αγγελίδη, αποτέλεσε το νέο πεδίο σύγκρουσης μεταξύ των δύο θεσμών. Η διαφορετική ανάγνωση του πορίσματος δημιουργεί νέα δεδομένα ως προς την έκβαση των τεταμένων σχέσεων, με αμφότερες τις πλευρές να δείχνουν πως βρίσκονται σε στάση αναμονής. Εκ των πραγμάτων η πρωτοβουλία των κινήσεων ανήκει στην ηγεσία της Νομικής Υπηρεσίας και στο κατά πόσο θα γίνει πράξη η προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, το οποίο θα αποφανθεί εάν πράγματι ο γενικός ελεγκτής εκτρέπεται από τα συν-

Θέμα εξουσιών του γενικού εισαγγελέα της Δημοκρατίας αλλά και ενίσχυσης των μηχανισμών αποτροπής περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων θέτει ο γενικός ελεγκτής της Δημοκρατίας με γραπτή τοποθέτησή του στην «Κ».

ταγματικά του όρια. Ένα σενάριο που φούντωσε και πάλι μετά την ανακοίνωση του πορίσματος για τις καταγγελίες Μιχαηλίδη και που σύμφωνα με όλες οι πληροφορίες που υπάρχουν φαίνεται είτε να εξασθενίζει είτε να πέφτει, σκόνη, στα μαλακά για λόγους τακτικής. Το ενδεχόμενο η Νομική Υπηρεσία να επιδιώξει νομική επίλυση του Γόρδιου Δεσμού που έχει δημιουργηθεί δεν μπορεί να είναι μια θεωρητική προσέγγιση του όλου ζητήματος μιας και ο ίδιος ο γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας Γιώργος Σαββίδης φρόντισε να το συντηρήσει χωρίς ωστόσο να προσδιορίζει τον τρόπο και το όργανο. Από την άλλη ο γενικός ελεγκτής, όχι τυχαία, έσπευσε να υποδείξει πως ο γενικός εισαγγελέας δεν έχει εξουσία να κινήσει διαδικασία κατά

του ίδιου δηλαδή να προσφύγει στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, ζητώντας την παύση του, θεωρώντας πως κάτι τέτοιο συνιστά αντίποινο για τις καταγγελίες που διαβίβασε στην Αρχή και πως διαπράττει ο ίδιος (ο γενικός εισαγγελέας) ποινικό αδίκημα. Ωστόσο, στην εξίσωση που έχει δημιουργηθεί αλλά και την τροπή που θα προσλάβει το όλο θέμα πολιτικό ρόλο έχει και το Προεδρικό, το οποίο από τη μία δείχνει να τηρεί αποστάσεις ασφαλείας χωρίς από την άλλη να προσπερνά το συγκρουσιακό κλίμα των δύο θεσμών και την ουρά που αφήνει πίσω του ο γενικός ελεγκτής, ασκώντας τα καθήκοντά του.

Το Προεδρικό

Επί της ουσίας το πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς απέτρεψε το όλο ζήτημα να προκαλέσει πολιτικές αναταράξεις με το Προεδρικό να είναι αναγκασμένο να τοποθετηθεί για την ηγεσία του θεσμού που με βάση το Σύνταγμα είναι ο νομικός σύμβουλος της εκάστοτε εκτελεστικής ηγεσίας. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως το Προεδρικό δεν παρακολουθούσε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την έκβαση διερεύνησης των καταγγελιών από την Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς. Η άποψη που δημιουργήθηκε, αρχικά, για το τι μέλλει γενέσθαι με τον γενικό ελεγκτή έδειχνε το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο ως μονόδρομο για μια οριστική επίλυση των ζητημάτων που προκαλούσε ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης όχι μόνο με την ηγεσία της Νομικής Υπηρεσίας. Πηγές της «Κ» υποστήριζαν πως στο Προεδρικό θεωρούσαν δεδομένη τη νομική σύγκρουση των δύο θεσμών στο ίδιο μοτίβο που έγινε με τον πρώην βοηθό γενικό εισαγγελέα Ρίκκο Ερωτοκρίτου που οδήγησε στην παύση του. Οι ίδιες πηγές επισήμαναν πως σε ένα διαφορετικό χειρισμό του όλου θέματος ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης θα παρέμενε συγκρουσιακός με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Τα ρίσκα

Παρά τις αρχικές απόψεις για το επόμενο βήμα στην υπόθεση Οδυσσέα Μιχαηλίδη και παρά το αρνητικό κλίμα που προκλήθηκε από τις εκθέσεις του γενικού ελεγκτή για τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η περίπτωση του νομικού ξεκαθαρίσματος φαίνεται να

υποχωρεί. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η «Κ», στο Προεδρικό διαρρέεται ότι έχουν επικρατήσει δεύτερες σκέψεις ως προς το αποτέλεσμα μιας προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Το ερώτημα που τίθεται και όχι αυθαίρετα είναι ποια θα είναι η επόμενη μέρα στις ευρύτερες σχέσεις του γενικού ελεγκτή με θεσμούς και οντότητες που υπόκεινται στη δικαιοδοσία του στην περίπτωση που το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο δεν τον παύσει; Στο πνεύμα αυτό η άποψη που επικρατεί αυτή τη χρονική περίοδο είναι πως η προσφυγή για παύση του γενικού ελεγκτή εμπεριέχει ρίσκα που ενδέχεται να επιδεινώσουν την κατάσταση στην κορυφή ενός σημαντικού θεσμού της Δημοκρατίας. Άποψη που ενισχύει μια ενδιάμεση λύση που θα επιφέρει τάξη και ηρεμία και σε καμία περίπτωση δεν θα δίνει την αίσθηση αντιποίνων από πλευράς Προεδρικού για τις εκθέσεις του γενικού ελεγκτή.

Ρίχνουν τους τόνους

Η ανακούφιση που σκόρπισε το πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς τείνει να εκλείψει ωστόσο η ηγεσία της Νομικής Υπηρεσίας θα πρέπει να πάρει μια θεοριστική αποφάσεις για το πώς θα χειριστεί την περίπτωση Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Μετά τον θόρυβο που προκλήθηκε ο γενικός ελεγκτής να βρεθεί στην ίδια θέση που βρέθηκε ο Ρίκκος Ερωτοκρίτου, στον τρίτο όροφο του νομικού συμβούλου του κράτους επιχειρούν να ρίξουν τους τόνους που ενδεχομένως

Το μέτωπο Οδυσσέα με τη Νομική Υπηρεσία

Η αλλαγή ηγεσίας στη Νομική Υπηρεσία με την αποχώρηση του Κώστα Κληρίδη τερμάτισε το κλίμα συνεργασίας που υπήρχε με τον γενικό ελεγκτή της Δημοκρατίας. Μέχρι τότε οι σχέσεις των δύο θεσμών ήταν άριστες ακόμα και σε κάποιες περιπτώσεις που ο τότε γενικός εισαγγελέας δεν συμμεριζόταν τις κινήσεις του Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Τα πρώτα σύννεφα στις σχέσεις των δύο θεσμών εμφανίσθηκαν την περίοδο που είχε ξεσπάσει ο σάλος με τα Χρυσά Διαβατήρια και την απαίτησή του να εμπλακεί παράλληλα με τις έρευνες που πραγματοποιούσε τότε η Ερευνητική Επιτροπή. Η δημόσια αντιπαράθεση είχε φθάσει στο σημείο γενικός ελεγκτής και γενικός εισαγγελέας να επικοινωνούν με ανακοινώσεις σε σκληρό ύψος με τον Γιώργο Σαββίδη να κατηγορεί τον γενικό ελεγκτή για συνταγματική εκτροπή. Το κακό κλίμα στις σχέσεις των επικεφαλής των δύο θεσμών συνεχίσθηκε και σε επιμέρους θέματα όπως το νέο κτίριο της Νομικής Υπηρεσίας καθώς και σε μια έκθεση για την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης με τον γενικό ελεγκτή να κατηγορεί τον γενικό εισαγγελέα ότι περιφρονεί την ανεξαρτησία της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Ωστόσο, την εποχή που γενικός εισαγγελέας ήταν ο Κώστας Κληρίδης ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης δεν είχε θέσει θέμα εξουσιών του γενικού εισαγγελέα, λένε νομικοί κύκλοι.

να επιτρέψουν στον κ. Μιχαηλίδη να ισχυριστεί πως η προσφυγή αποτελεί πράξη αντιποίνων στην άσκηση των καθηκόντων του. Οι πληροφορίες που υπάρχουν από τη Νομική Υπηρεσία δείχνουν την ηγεσία της να επικεντρώνεται περισσότερο στην αντίδραση του γενικού ελεγκτή στο πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, θεωρώντας πως συνιστά αμφισβήτησή του. Οι ίδιες πληροφορίες επιμένουν πως η προσφυγή δεν είναι δεδομένη, χωρίς να αποκλείεται, και πως η κατάσταση θα

ξεκαθαρίσει και θα παρθούν οι τελικές αποφάσεις, όταν θα αξιολογηθούν τα στοιχεία που έχουν συλλεγεί από την περίοδο διορισμού των Γιώργου Σαββίδη και Σάββα Αγγελίδη.

Προσπάθεια ελέγχου

Την ανάγκη συνεργασίας του συνόλου των εξουσιών και υπηρεσιών σε θεσμικό επίπεδο χωρίς να καταργείται η ανεξαρτησία τους, τονίζει σε γραπτή τοποθέτησή του στην «Κ» ο γενικός ελεγκτής της Δημοκρατίας. Συνάμα ο Οδυσσέας

Μιχαηλίδης θέτει θέμα για τις εξουσίες του γενικού εισαγγελέα καθώς και για κενά εντός της Νομικής Υπηρεσίας. «Το Σύνταγμα κάθε δημοκρατικής χώρας προβλέπει τρεις διακριτές εξουσίες (εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική) αλλά και ανεξάρτητες Υπηρεσίες που αποτελούν δικλίδες ορθής λειτουργίας του πολιτεύματος. Όλες οι εξουσίες, και Υπηρεσίες πρέπει να συνεργάζονται σε θεσμικό επίπεδο, χωρίς να καταργείται η ανεξαρτησία τους. Διαφορετικές προσεγγίσεις είναι θεμιτές, χωρίς να είναι αυτοσκοπός. Διεθνείς οργανισμοί επισημαίνουν τη σοβαρή στρέβλωση που δημιουργεί το ανέλεγκτο του Γενικού Εισαγγελέα και η συγκέντρωση στο πρόσωπό του δύο διακριτών εξουσιών, του νομικού συμβούλου και του δημόσιου κατήγορου. Το Πόρισμα της Αρχής κατέδειξε την έλλειψη στοιχειωδών μηχανισμών αποτροπής ακόμη και σοβαρών περιπτώσεων συγκρούσεων συμφερόντων στη Νομική Υπηρεσία. Αυτές οι στρεβλώσεις υποσκάπτουν την ανεξαρτησία της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και συνεπώς μας αφορούν. Το πρόβλημα της συγκρούσεως θεσμών δημιουργείται από την υπερσυγκέντρωση εξουσιών στον Γενικό Εισαγγελέα, ο οποίος, μάλιστα, όχι μόνο αντιτίθεται στον περιορισμό των εξουσιών αυτών, αλλά αντίθετα επιχειρεί να υπαγάγει στις εξουσίες του και να ελέγχει την Ελεγκτική Υπηρεσία και άλλους ανεξάρτητους φορείς. Συνεπώς, τη λύση στο πρόβλημα θα τη δώσουν οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που υποδεικνύουν οι διεθνείς οργανισμοί».

Στο Προεδρικό η άποψη που κυριαρχεί είναι πως μια ενδεχόμενη προσφυγή στο Ανώτατο ενδεχομένως να εμπεριέχει ρίσκο. Στη Νομική Υπηρεσία θεωρούν πως αυτό που έχει σημασία είναι η αντίδραση του Γενικού Ελεγκτή στο πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς.

ΑΡΘΡΟ / Του ΓΙΑΝΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ*

Θωρακίζουμε τα σχολεία μας με συντονισμένες ενέργειες

Το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας κατά τους τελευταίους μήνες και σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, εργάζεται συστηματικά για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και της παραβατικότητας στα σχολεία. Προς την κατεύθυνση της μείωσης των περιστατικών βίας και παραβατικότητας σε σχολικούς χώρους, έχουν ήδη ληφθεί και υλοποιούνται συγκεκριμένα μέτρα μέσα στα σχολεία, παρόλο που είναι κοινή παραδοχή ότι το σοβαρό αυτό θέμα είναι πολυπαραγοντικό και πολυπρισματικό και αφορά πολλούς άλλους φορείς (γονείς - οικογένεια, αστυνομία, υπηρεσίες στήριξης, κοινότητα κ.ά.). Συγκεκριμένα υλο-

ποιούνται από φέτος, σειρά μέτρων τα οποία, με βάση και ερευνητικά στοιχεία, είναι αποτελεσματικά. Ανάμεσα σε πολλά άλλα, θεσμοθετήθηκαν και τα πιο κάτω:

1) Ενδυνάμωση της διευθυντικής ομάδας και των εκπαιδευτικών (ενίσχυση του θεσμού του υπεύθυνου τμήματος, σύσταση επιτροπών βίας και παραβατικότητας, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και επεξήγηση του ρόλου τους σε θέματα αντιμετώπισης κρίσεων στο σχολείο κ.λπ.).

2) Απλοποίηση των διαδικασιών διαχείρισης κρίσεων, απλοποίηση και ενίσχυση των πρωτοκόλλων συνεργασίας των σχολικών μονάδων με την Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης και την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας.

3) Εφαρμογή πρωτοκόλλου αναφοράς περιστατικών βίας και παραβατικότητας σε ηλεκτρονική πλατφόρμα του Παρατηρητηρίου για τη Βία στα Σχολεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

4) Εισαγωγή προληπτικών προγραμμάτων σε μικρότερες ηλικίες (προσχολική ηλικία).

5) Υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης κουλτούρας αποδοχής της διαφορετικότητας.

Αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο και των άλλων φορέων, η υπουργός Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας Αθηνά Μιχαηλίδου συγκάλεσε πρόσφατα σύσκεψη με όλους τους εμπλεκόμενους με θέμα την αντιμετώπιση της βίας και παραβατικότητας στα σχολεία.

Κοινή παραδοχή όλων των παρευρισκόμενων ήταν το γεγονός ότι τα περισσότερα περιστατικά βίας και παραβατικότητας σε σχολικούς χώρους γίνονται κατά τη διάρκεια μη εργάσιμου χρόνου. Κατά τη σύσκεψη, και μετά από ενδελεχή ανάλυση όλων των δεδομένων, αποφασίσθηκαν πολύ συγκεκριμένα μέτρα, άμεσες εφαρμογές, όπως:

1) Συστηματικότερος έλεγχος σε σχολεία υψηλού κινδύνου, με αύξηση της φρουρικής και άλλα εστιασμένα μέτρα. Ανάλογα με τις εξελίξεις, τα μέτρα αυτά μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλα σχολεία.

2) Αναθεώρηση του τρόπου πρόσληψης και των όρων εργασίας

του προσωπικού φρουρικής.

3) Επέκταση, σε σχολεία υψηλού κινδύνου, του συστήματος καμερών υψηλής τεχνολογίας που εφαρμόζεται πιλοτικά σε σχολεία της Δεμεσού, μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Ανάλογα με τις εξελίξεις, το σύστημα αυτό μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλα σχολεία.

4) Αναβάθμιση των συστημάτων φωτισμού των σχολείων κατά τη διάρκεια του σκοτους.

5) «Άνοιγμα» των σχολικών χώρων για στοχευμένες δράσεις/δραστηριότητες κατά τη διάρκεια μη εργάσιμου χρόνου.

6) Εφαρμογή εναλλακτικών προγραμμάτων πρόληψης και αντιμε-

τώπισης της βίας και παραβατικότητας στα σχολεία.

7) Έναρξη συζητήσεων για τη χρήση κινητών τηλεφώνων εντός των σχολικών μονάδων.

Σημειώνεται πως όλα τα μέτρα τυγχάνουν συστηματικής παρακολούθησης, ώστε να επιτευχθεί ο κοινός στόχος για αντιμετώπιση του φαινομένου. Αναγνωρίζεται ταυτόχρονα ότι το πρόβλημα δεν επιλύεται άμεσα, ούτε δραστικά, λόγω της φύσης του, γι' αυτό και τα μέτρα αφορούν, κυρίως στην πρόληψη, αλλά και στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

*Γιάννης Οικονομίδης, Γραφείο Τύπου Υπουργείου Παιδείας Αθλητισμού και Νεολαίας.

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«Είναι πιθανόν να υπάρξει απευθείας ανάθεση βυθοτεμαχίου στην κυπριακή ΑΟΖ σε εταιρεία που ήδη δραστηριοποιείται στην ΑΟΖ», δηλώνει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου. Επισημαίνει ότι υπάρχει μια διεκδίκηση από εταιρεία που δραστηριοποιείται στην κυπριακή ΑΟΖ και ότι πιθανόν να υπάρξει κατάληξη εντός 2024. Ο υπουργός Ενέργειας αναφέρει ότι είναι σε εξέλιξη η γεώτρηση Κρόνος 2 στο βυθοτεμάχιο 6 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τέλος Ιανουαρίου. Τέλος 2024, αρχές 2025 η Exxon-Mobil αναμένεται να πραγματοποιήσει την πρώτη ερευνητική γεώτρηση στο τεμάχιο 5 και γεώτρηση αξιολόγησης στο τεμάχιο 10 κοντά στο κοίτασμα «Γλαύκος». Ερωτηθείς για την αναφορά του προέδρου Χριστοδουλίδη για ανασχηματισμό εντός του 2024, ο κ. Παπαναστασίου δηλώνει ότι δεν τον ενοχλεί καθόλου, παραμένει προσπλωμένος στους στόχους που έχουν τεθεί και ότι γι' αυτόν είναι business as usual, λόγω της εμπειρίας του από τις πολυεθνικές εταιρείες στις οποίες ερ-

“

Γίνονται σκέψεις για χρήση του πλοίου (που θα παραληφθεί από την Κίνα), πριν ολοκληρωθεί το κερασιαίο τερματικό, για να ξεκινήσουν δοκιμές για χρήση φυσικού αερίου στις μονάδες παραγωγής της ΑΗΚ με προσωρινή υποδομή.

γάστηκε, όπου γίνονταν συχνά αναδιοργανώσεις.

–Ποιος είναι μεγαλύτερος σας στόχος ως υπουργού Ενέργειας για το νέο έτος;

–Πρωταρχικός στόχος του υπουργείου είναι να μειωθεί το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας για τους καταναλωτές. Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, προσπαθούμε να προωθήσουμε την αυτονομία νοικοκυριών και επιχειρήσεων μέσω εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων. Μεσοπρόθεσμα πρέπει να εισαχθεί επείγοντως φυσικό αέριο στην Κύπρο για να μειωθεί το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της μείωσης των θερμοκηπιακών ρύπων. Η πρώτη εισαγωγή φυσικού αερίου θα είναι σε υγροποιημένη μορφή στο Βασιλικό, αφού ολοκληρωθεί το κερασιαίο τερματικό, το οποίο αναμένεται να παραδοθεί το καλοκαίρι του 2024 και αφού ολοκληρωθούν οι διαδικασίες με την πλωτή μονάδα που βρίσκεται στην Κίνα, η οποία θα παραληφθεί όταν έχει όλες τις πιστοποιήσεις που απαιτούνται για σκοπούς λειτουργίας του πλοίου ως FSRU. Ταυτόχρονα, γίνονται σκέψεις για χρήση της πλωτής μονάδας, πριν ολοκληρωθεί το κερασιαίο τερματικό, για να ξεκινήσουν δοκιμές για χρήση φυσικού αερίου

στις μονάδες παραγωγής της ΑΗΚ με προσωρινή υποδομή. Μακροπρόθεσμα, στόχος είναι η εισαγωγή φυσικού αερίου από την Ανατολική Μεσόγειο με αγωγή, που θα μειώσει ουσιαστικά το κόστος παραγωγής του ηλεκτρισμού λόγω της χαμηλής τιμής του φυσικού αερίου που πωλείται στην περιοχή.

–Και από τα κυπριακά κοιτάσματα; –Πιθανόν και από τα δικά μας. Όχι όμως αποκλειστικά από αυτά. –Οι τιμές του πετρελαίου διεθνώς τι δείχνουν για το επόμενο διάστημα;

–Δείχνουν μια σχετική σταθερότητα, αλλά επειδή οι γεωπολιτικές κρίσεις επηρεάζουν τις διεθνείς τιμές αργού πετρελαίου και επειδή είμαστε πολύ εξαρτώμενοι, ως χώρα, από τα ορυκτά καύσιμα, μια πρόβλεψη θα ήταν παρακινδυνευμένη. –Θα μπορούσαμε να έχουμε φθινότερο ρεύμα αν δοθεί άδεια στην ΑΗΚ να αγοράζει ενέργεια από παραγωγούς ΑΠΕ; Ή και αν επιτραπεί στην ΑΗΚ να αγοράσει άδειες για φωτοβολταϊκά πάρκα που έχουν ήδη δοθεί, αλλά αυτοί που τις έλαβαν δεν έχουν προχωρήσει για διάφορους λόγους;

–Η ΑΗΚ έχει δεσποδούσα θέση στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, έστω συμβατικής. Έχει και κάποια φωτοβολταϊκά παραγωγή,

αλλά είναι λίγη και χαμηλής ισχύος. Η λογική του κράτους ήταν να δώσει την ευχέρεια σε επενδυτές να επενδύσουν σε ΑΠΕ, ώστε να υπάρχει παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και από άλλους παραγωγούς. Αυτό το μείγμα μέσα στο δι-

κτυο, δηλαδή συμβατική και ΑΠΕ, σε μια ανταγωνιστική αγορά –που δεν υπάρχει ακόμη– αναμένεται να μειώσει το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας. Πιστεύω ότι αυτό θα συμβεί σε μια ανταγωνιστική αγορά, που ως υπουργείο έχουμε

Business as usual για μένα τα περί ανασχηματισμού

–Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προανήγγειλε ανασχηματισμό εντός του 2024. Σας αγχώνει αυτό;

–Καθόλου. Κλήθηκα να βοηθήσω τον τόπο και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με τις γνώσεις που απέκτησα για 39 χρόνια σε δύο πολυεθνικές στον τομέα της ενέργειας, που αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που έχει να αντιμετωπίσει η Κυπριακή Δημοκρατία και αυτό προσπαθώ να πράξω. Στο τέλος της μέρας, είναι αποκλειστικό δικαίωμα του Προέδρου να επιλέξει τους συνεργάτες του.

–Είναι εύκολο για έναν υπουργό να παραμείνει συγκεντρωμένος, όταν έχει προαναγγελλεί ανασχηματισμός, χωρίς να διευκρινιστεί το πότε ακριβώς θα γίνει και όταν ενδεχομένως βλέπει το όνομά του στα διάφορα σενάρια που διακινούνται;

–Στο παρελθόν είχα περάσει παρόμοιες εμπειρίες, καθώς στις πολυεθνικές εταιρείες που εργάστηκα γίνονταν συχνά αναδιοργανώσεις. Δεν με ενοχλεί καθόλου, παραμένω προσπλωμένος στους στόχους που έχουμε θέσει στο υπουργείο και για μένα είναι «business as usual».

–Κάνετε κάποια συζήτηση με τον Πρόεδρο γι' αυτό το θέμα; –Οχι, δεν έγινε κάποια συζήτηση γι' αυτό το θέμα.

εταιρείας τέλος Μαρτίου.

–Μέχρι τέλος Μαρτίου αναμένουμε την εισήγηση από την κοινοπραξία για τη βελτιστοποίηση επικαιροποίηση του συμφωνημένου σχεδίου ανάπτυξης και παραγωγής του 2019 για το «Αφροδίτη». Όμως, σκοπός μας είναι να υπάρχουν συχνές επαφές με την κοινοπραξία, ώστε με τη βελτιστοποίηση – επικαιροποίηση να μην είναι έκπληξη για κανένα η όποια αλλαγή.

–Στο τέλος αυτής της διαδικασίας, ποιο θα είναι το αποτέλεσμα;

–Τα δύο μέρη θα έχουν συμφωνήσει στη βελτιστοποίηση – επικαιροποίηση του σχεδίου και από εκεί και πέρα θα προχωρήσουμε στην υλοποίηση. Στις 31 Μαρτίου, αν όλα πάνε καλά, με τη βελτιστοποίηση – επικαιροποίηση, θα πρέπει να συμφωνηθεί νέο ορόσημο για την τεχνοοικονομική μελέτη, ενώ

στόχο να λειτουργήσει τέλος 2024 – αρχές 2025. Επίσης, θεωρώ ότι φτάσαμε στο σημείο που μπορεί να απελευθερωθούν κάποιες απαγορεύσεις που προέρχονται από τη ΡΑΕΚ. Δηλαδή, να μπορεί η ΑΗΚ να έχει διμερή συμβόλαια με παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ για να μπορέσει, με ένα μείγμα ΑΠΕ και συμβατικής παραγωγής, να μειώσει το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και, σαν επακόλουθο, την τιμή στον καταναλωτή. Επίσης, να μπορεί να αγοράσει έτοιμες άδειες φωτοβολταϊκών πάρκων. Αυτά είναι θέματα που ήδη συζητούμε με τη ΡΑΕΚ. –Αυτή τη στιγμή είναι σε ισχύ μέτρα επιδότησης του κόστους του ηλεκτρικού ρεύματος και μείωσης του φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα. Λήγουν τέλος Φεβρουαρίου. Θα παραταθούν;

–Αυτό είναι θέμα του υπουργείου Οικονομικών. Θα πρέπει να επανεξεταστεί στο πλαίσιο των τιμών που θα ισχύουν διεθνώς για τα ορυκτά καύσιμα και του δημοσιονομικού κόστους, την περίοδο που θα λήγει η παρούσα επιδότηση. –Ποια θα είναι η εισήγηση του υπουργείου Ενέργειας;

–Δεν μπορώ από τώρα να τοποθετηθώ. Θα πρέπει να γίνει αξιολόγηση εκείνη τη χρονική

στιγμή που θα τελειώνει η ισχύς των μέτρων.

–Θα προστεθούν κι άλλα προϊόντα στη λίστα του μηδενικού συντελεστή ΦΠΑ;

–Δώσαμε στο υπουργείο Οικονομικών έναν κατάλογο από προϊόντα ευρείας κατανάλωσης και, ανάλογα με τον δημοσιονομικό αντίκτυπο που προκύπτει από τον μηδενικό ΦΠΑ, θα αποφασιστεί αν θα προστεθούν και άλλα στη λίστα με μηδενικό ΦΠΑ. Τα τελευταία προϊόντα που προστέθηκαν ήταν τα σημαντικά, πιστεύω.

–Τελικά απέδωσε αυτό το μέτρο; Με την έννοια ότι είναι οριζόντιο και επωφελούνται και οι πλούσιοι και οι τουρίστες και κάνει το κράτος εκατομμύρια που μπορούσε να χρησιμοποιήσει για στοχευμένη κοινωνική πολιτική. Επίσης, υπάρχουν φωνές για αισχροκέρδεια, ότι τελικά επιχειρηματίες βρήκαν τρόπο να καρπωθούν αυτή τη μείωση, αντί να ευνοηθούν οι καταναλωτές.

–Ως υπουργείο προτιμούμε τα στοχευμένα μέτρα και όχι τα οριζόντια. Στην επιλογή που κάνεις όμως μπαίνει και η εφαρμοσιμότητα ενός μέτρου. Δηλαδή, όταν θα पास να δώσεις επιδότηση σε ορυκτά καύσιμα, η στόχευση είναι πολύ δύσκολη. Το ίδιο ισχύει και για τα καταναλωτικά αγαθά.

–Ποιο είναι το επόμενο βήμα αναφορικά με το σχέδιο «φωτοβολταϊκά για όλους»;

–Θα ανακοινωθεί και επισήμως σε μερικές μέρες. Εντός Ιανουαρίου θα εκδηλώσουν ενδιαφέρον οι εγκαταστάτες φωτοβολταϊκών συστημάτων και πιστεύω θα υπάρξει πολλή ανταπόκριση. Από τις αρχές Φεβρουαρίου θα μπορούν να αρχίσουν οι αιτήσεις από τους πολίτες που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο σχέδιο. Η ψηφιακή πλατφόρμα είναι έτοιμη. Είναι οριζόντιο μέτρο και μπορεί οποιοσδήποτε να κάνει αίτηση αρκεί να εμπίπτει στην κατηγορία ισχύος παραγωγής που είναι περίπου έξι χιλιάδες κιλοβατώρες τον χρόνο. Περιλαμβάνει μια χορηγία ύψους χιλίων ευρώ και το κεφάλαιο θα μπαίνει από το ταμείο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και εξοικονόμησης ενέργειας. Ο ιδιοκτήτης του υποστατικού θα αποπληρώνει το ποσό που του αναλογεί με διμηνιαία δόση μέσω του λογαριασμού του ηλεκτρικού ρεύματος.

–Κι αν κάποιος δεν πληρώνει;

–Είναι κάτι που μας απασχολήσει και έχουμε καταλήξει ότι μπορεί να αποσυνδέεται το φωτοβολταϊκό σύστημα με οδηγίες του ρυθμιστή. Όμως, αυτομάτως ο ιδιοκτήτης του υποστατικού επιστρέφει σε υψηλές τιμές ηλεκτρισμού, επομένως, αν κάποιος έχει να επιλέξει να πληρώσει το ρεύμα ακριβά ή να πληρώσει φθηνότερα ακόμη και με τη δόση μαζί, τότε η ενδεδειγμένη επιλογή είναι η δεύτερη.

–Εμπόδιο συνήθως σε αυτές τις διαδικασίες είναι η γραφειοκρατία.

–Ενισχύουμε τις ψηφιακές πλατφόρμες, ώστε να ανταποκρίνονται επαρκώς, διότι αναμένουμε να υπάρχει πληθώρα αιτήσεων. Επίσης ενισχύουμε τις ομάδες ανταπόκρισης στο υπουργείο και στην ΑΗΚ για σκοπούς εξέτασης των αιτήσεων, ελέγχου και σύνδεσης των φωτοβολταϊκών συστημάτων. Έχουμε θέσει στόχο, οι εγκαταστάτες και οι δικαιούχοι των φωτοβολταϊκών συστημάτων να αποπληρώνονται σε μικρό χρονικό διάστημα, με μέγιστο χρόνο τους δύομιση μήνες.

Τέλος 2024, αρχές 2025 η ερευνητική γεώτρηση στο τεμάχιο 5 από την ExxonMobil

–Σχετικά με τις εξελίξεις στην ΑΟΖ, επικείμεται νέος γύρος αδειοδότησης;

–Όχι προς το παρόν.

–Υπάρχει το σενάριο απευθείας ανάθεσης τεμαχίου σε κάποια εταιρεία;

–Ναι, είναι πιθανόν να υπάρξει απευθείας ανάθεση βυθοτεμαχίου στην κυπριακή ΑΟΖ σε εταιρεία που ήδη δραστηριοποιείται στην ΑΟΖ. Δεν μπορώ να δώσω περισσότερες λεπτομέρειες. Υπάρχει αυτή η δυνατότητα και επιτρέπεται από το νομικό πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας νοουμένου ότι μπορεί να τεκμηριωθεί. Το βυθοτεμάχιο 5 είναι ένα πρόσφατο παράδειγμα, καθώς παραχωρήθηκε με απευθείας ανάθεση στην ExxonMobil, αφού βρίσκεται δίπλα από το 10 στο οποίο δραστηριοποιείται η αμερικανική εταιρεία.

–Πώς δικαιολογείται αυτή τη φορά η απευθείας ανάθεση;

–Πιθανόν η παρόμοια γεωλογία ή η γειτνίαση με ένα άλλο βυθοτεμάχιο στο οποίο δραστηριοποιείται η ίδια εταιρεία ή η σύνδεση μελλοντικών υποδομών εκμετάλλευσης.

–Μέχρι πότε θα υπάρξει κατάληξη;

–Υπάρχει μια διεκδίκηση από εταιρεία που δραστηριοποιείται στην ΑΟΖ μας, όμως να μου επιτρέψετε να μην κάνω κάποια περαιτέρω αναφορά, αλλά επειδή είναι κάτι που έχει γίνει στο παρελθόν μπορεί να επαναληφθεί. Εντός του 2024 πιθανόν να υπάρξει απευθείας ανάθεση ακόμη ενός βυθοτεμαχίου.

–Ολοκληρώθηκε η γεώτρηση Κρόνος 2;

–Είναι σε εξέλιξη η γεώτρηση Κρόνος 2 στο βυθοτεμάχιο 6 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τέλος

Ιανουαρίου. Είναι στην περιοχή του Κρόνος 1 και μπορεί να θεωρηθεί γεώτρηση αξιολόγησης ή αναπτυξιακή γεώτρηση, αναλόγως ποσοτήτων που θα εξευρευθούν. Η αναπτυξιακή είναι η γεώτρηση, το πηγάδι, που χρησιμοποιείται για να εξαχθεί το φυσικό αέριο από τη γη.

–Υπάρχουν ενδείξεις;

–Οχι ακόμη.

–Αναμένονται άλλες γεωτρήσεις;

–Ναι, αναμένονται η γεώτρηση αξιολόγησης στο 10 κοντά στο κοίτασμα «Γλαύκος» και η πρώτη ερευνητική γεώτρηση στο βυθοτεμάχιο 5 από την ExxonMobil.

–Χρονικά πότε τοποθετούνται;

–Τέλος του 2024, αρχές του 2025. –Έγινε μεγάλη συζήτηση για το θέμα του κοιτάσματος «Αφροδίτη» και την εταιρεία Chevron. Αναμένεται, πλέον, η απάντηση της

Αν όλα πάνε καλά, στοχεύουμε το 2028-2029 να υπάρχει κυπριακό φυσικό αέριο διαθέσιμο για χρήση, ιδανικά θα το θέλαμε το 2028.

ΦΩΤΟ: ΧΡΗΣΤΟΥ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΙΑΛΙΟΥ

«**Ανήμερα** την Πρωτοχρονιά, πίναμε καφέ με συναδέλφους σε μια καφετέρια. Ξαφνικά χτύπησαν τα κινητά όλων, ήταν ειδοποίηση για επικείμενο σεισμό. Το μήνυμα έλεγε «Πρόκειται να γίνει ισχυρός σεισμός. Μείνετε ήρεμοι και καλυφθείτε». Στην καφετέρια βέβαια δεν υπήρχε κάποιο μέρος να καλυφθείς, απλά έμειναν όλοι στη θέση τους, όσοι είχαν πράγματα στα χέρια τα άφησαν κάτω. Επειτα από 45 δευτερόλεπτα έγινε σεισμός 7,6 Ρίχτερ. Παρότι ήμασταν μακριά από το επίκεντρο, περί τα 250 χιλιόμετρα, τον νιώσαμε έντονα, είχε μεγάλη διάρκεια».

Ο σεισμολόγος Γεράσιμος Παπαδόπουλος γνωρίζει όσο λίγοι Έλληνες συνάδελφοί του την Ιαπωνία. Εδώ και δύο μήνες βρίσκεται και πάλι εκεί –για έκτη φορά στη χώρα για επιστημονικούς σκοπούς– συμμετέχοντας σε μια ερευνητική ομάδα στο Διεθνές Κέντρο για τη Μελέτη Φυσικών Καταστροφών στο Πανεπιστήμιο του Τοχόκου. Ερωτώμενος ποια είναι τα διδάγματα που μπορεί να πάρει η Ελλάδα στην αντιμετώπιση των σεισμών, ξεδιπλώνει την άποψή του με άνεση, έχοντας προφανώς κατασταλάξει έπειτα από χρόνια επιστημονικής συνεργασίας με συναδέλφους του στην Ιαπωνία.

«Το πρώτο που πρέπει να διδαχθούμε από τους Ιάπωνες δεν είναι επιστημονικής ή τεχνικής φύσης, αλλά πολιτικής και κοινωνικής», λέει στην τηλεφωνική μας συνομιλία. «Οι άνθρωποι εδώ πραγματικά μαθαίνουν έπειτα από κάθε καταστροφή. Αναγνωρίζουν τι δεν πήγε καλά και κοιτάζουν να το θεραπεύσουν. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα. Στις 11 Μαρτίου 2011 στην περιφέρεια Τοχόκου έγινε σεισμός έντασης 9 Ρίχτερ, ο πιο ισχυρός που είχε συμβεί ποτέ στην Ιαπωνία. Από τον σεισμό δημιουργήθηκε ένα μεγάλο τσουνάμι, που ξεπέρασε τα 20-30 μέτρα ύψος και εισχώρησε στην ξηρά έως και 5 χιλιόμετρα. Την καταστροφή αυτή τη γνωρίσαμε στην Ελλάδα και από τις σο-

βαρές βλάβες που υπέστη ο πυρηνικός σταθμός στη Φουκουσίμα, αλλά και τον μεγάλο αριθμό των θυμάτων, που έφτασαν τις 20.000. Αμέσως ο επιστημονικός και πολιτικός κόσμος αναγνώρισε ότι δεν έγινε εγκαίρως ειδοποίηση για το τσουνάμι – είχαν στη διάθεσή τους μόλις τρεις υποθαλάσσιους αισθητήρες. Ξεκίνησαν λοιπόν ένα τεράστιο πρόγραμμα, που κόστισε δισεκατομμύρια γιεν και δημιούργησαν ένα εκπληκτικό υποθαλάσσιο δίκτυο παρατηρητηρίων, που περιλαμβάνουν σειсмоγράφους, επιταχυνσιογράφους και όργανα που μετρούν την πίεση του νερού. Το δίκτυο αυτό συνδέεται με την ξηρά με οπτικές ίνες ώστε να μεταδίδονται τα στοιχεία σε σχεδόν πραγματικό χρόνο. Με τον τρόπο αυτό η Ιαπωνία απέδειξε ότι διδάχθηκε και δεν δίστασε να ξοδέψει τεράστια ποσά, ενεργοποιώντας και τον ιδιωτικό τομέα. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Ιαπωνίας. Έτσι σκέφτονται και λειτουργούν».

Η Ιαπωνία βρίσκεται πολύ ψηλά και σε επίπεδο αντισεισμικής τεχνολογίας, όμως αντίθετα με ό,τι πιστεύουμε, η Ελλάδα δεν υστερεί δραματικά. «Από το 1995, οπότε

«**Το πρώτο που πρέπει να διδαχθούμε από τους Ιάπωνες δεν είναι επιστημονικής ή τεχνικής φύσης, αλλά πολιτικής και κοινωνικής».**

και έγινε ο καταστροφικός σεισμός του Κόμπε, κάθε τι που κατασκευάζεται εδώ είναι εξαιρετικά ανθεκτικό σε σεισμούς. Τα σπίτια, οι γέφυρες, τα αεροδρόμια, όλα συμπεριφέρονται πολύ καλά σε σεισμούς έως και 9 Ρίχτερ. Δεν μπορώ να πω όμως ότι είναι αυτό που λείπει από τη χώρα μας. Έχουμε έναν πολύ καλό αντισεισμικό κανονισμό και τα νέα κτίρια είναι εξαιρετικά ασφαλή, δεν υστερούμε. Το πρόβλημα των

Δεν μας λείπουν τα γερά κτίρια, αλλά το δίκτυο ειδοποίησης

Ο καθηγητής Γεράσιμος Παπαδόπουλος περιγράφει από την Ιαπωνία το σύστημα αντισεισμικής προστασίας

Ένας τσιμεντένιος γίγαντας που έπεσε αλλά δεν διαλύθηκε από τα 7,6 Ρίχτερ, μοιάζει να απεικονίζει την εσωτερική δύναμη των Ιαπώνων.

παλαιών κτιρίων υπάρχει σε όλες τις χώρες, ακόμα και στην Ιαπωνία».

Ένα δεύτερο σημείο στο οποίο η χώρα μας μπορεί να διδαχθεί είναι η συνεχής εκπαίδευση του πληθυσμού. «Στην Ελλάδα γίνονται ασκήσεις σεισμού μια φορά τον χρόνο στα σχολεία. Στην Ιαπωνία γίνονται 2-3 φορές τον χρόνο και όχι μόνο στα σχολεία, αλλά στα πανεπιστήμια, στους χώρους εργασίας, παντού. Στους δύο μήνες που βρίσκομαι εδώ συμμετείχα σε μια τέτοια άσκηση στο Πανεπιστήμιο Τοχόκου. Με αυτή τη συστηματική εκπαίδευση, ο κόσμος έχει μάθει να δέχεται την προειδοποίηση για σεισμό και να αντιδρά γρήγορα και χωρίς πανικό».

Με τεχνητή νοημοσύνη

Η ειδοποίηση για σεισμό είναι κάτι που αναπτύχθηκε στη χώρα ήδη από τη δεκαετία του '90. «Την εποχή εκείνη γίνονταν προειδοποιήσεις στην κρατική τηλεόραση, το κανάλι NHK. Από το 2007 κατάφεραν οι προειδοποιήσεις να γίνουν κτήμα όλων με μήνυμα στο κινητό, περίπου όπως είναι το δικό μας 112. Το πόση ώρα έχεις στη διάθεσή σου για να αντιδράσεις εξαρτάται από την απόστασή σου από το επίκεντρο. Αν είσαι κοντά, έχεις 5-10 δευτερόλεπτα. Εμείς, όπως σας ανέφερα, είχαμε πριν από λίγες ημέρες 45 δευτερόλεπτα γιατί ήμασταν μακριά. Το σύστημα αυτό, μόλις ξεκινήσει να καταγράφεται ένας σεισμός, καταλαβαίνει μέσω τεχνητής νοημοσύνης πόσο μεγάλος θα είναι και ποια η πιθανή εμβέλεια για βλάβες και αυτόματα στέλνει την ειδοποίηση, χωρίς να μεσολαβεί άνθρωπος. Βέβαια, όπως σας προανέφερα, για να είναι αποτελεσματικό αυτό το σύστημα πρέπει να εκπαιδευτεί σωστά και ο γενικός πληθυσμός, να γνωρίζουν όλοι πώς να αντιδράσουν και όχι απλά να πανικοβληθούν». Εκτός από την ειδοποίηση για σεισμό, υπάρχει και ειδοποίηση για τσουνάμι. «Το σύστημα προειδοποίησης εμφανίζεται στο κρατικό κανάλι μόλις 3 λεπτά μετά τον σεισμό, δείχνοντας σε χάρτη με κόκκινο τις

περιοχές που πρόκειται να επηρεαστούν». Να σημειωθεί ότι χάρη στο σύστημα προειδοποίησης σταματούν αυτόματα τα περιφέρμα τρένα Σενκασέν, που φθάνουν τα 600 χλμ./ώρα, χωρίς να τραυματιστούν οι επιβάτες.

«Ο οργανισμός σιδηροδρόμων της Ιαπωνίας έχει δικό του σεισμογραφικό δίκτυο – εμείς πάλι σχεδόν δεν έχουμε σιδηροδρομικό δίκτυο», παρατηρεί ο κ. Παπαδόπουλος και επισημαίνει ότι ο κίνδυνος από τσουνάμι είναι στη χώρα μας πολύ υποτιμημένος. «Το 1956 από τον σεισμό στη Σαντορίνη είχε δημιουργηθεί τσουνάμι 20 μέτρων. Με την ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών στη χώρα μας, δεν θέλει κανείς να σκεφτεί τι θα συμβεί σε ανάλογο ενδεχόμενο. Η χώρα μας έχει σύστημα προειδοποίησης για τσουνάμι – και το ένα από τα πέντε εθνικά επιχειρησιακά κέντρα της UNESCO, που συντονίζει την προσπάθεια. Βέβαια, σε περίπτωση σεισμού σε καμία από τις πέντε χώρες (Ελλάδα, Τουρκία, Ιταλία, Γαλλία, Πορτογαλία) δεν δίνεται δημόσια ειδοποίηση, αλλά ενημερώνεται η πολιτική προστασία».

Όσο για την προειδοποίηση για σεισμό, βρισκόμαστε ακόμα μακριά. «Έχουν γίνει κάποιες λίγες ερευνητικές προσπάθειες, αλλά έως εκεί. Θα πρέπει η χώρα να αποφασίσει αν το θέλει. Να γίνουν διαβουλεύσεις στην επιστημονική κοινότητα κατά πόσο με τα χαρακτηριστικά της ελληνικής σεισμικότητας ένα τέτοιο σύστημα θα μπορούσε να είναι επιχειρησιακό. Όμως ποτέ δεν διεξάγεται μια σοβαρή συζήτηση για αυτό το θέμα, ώστε να γίνει εισήγηση στην πολιτική ηγεσία. Μην ξεχνάμε ότι από τη στιγμή που θα αποφασιστεί, θα χρειαστεί 10-15 χρόνια για να στήσει. Αυτό από μόνο του είναι δύσκολο σε μια χώρα που οι πολιτικοί έχουν ορίζοντα 1-2 ετών στις πράξεις τους. Γενικώς υπάρχει ένας φόβος απέναντι στην επιστήμη και την τεχνολογία. Το υπουργείο Πολιτικής Προστασίας αντί να προσλαμβάνει επιστήμονες, προσλαμβάνει δασοκομάντος».

WINNER
BEST
PRIVATE
BANK
CYPRUS

AstroBank

Καλύτερη Τράπεζα στην Κύπρο για το 2023 στο Private Banking.

Η AstroBank βραβεύτηκε από τον διεθνούς κύρους οργανισμό, Global Private Banker, ανάμεσα σε άλλους τραπεζικούς και επενδυτικούς οργανισμούς παγκόσμιας εμβέλειας, με την κριτική επιτροπή να αναδεικνύει ότι οι υπηρεσίες Private Banking της AstroBank παρέχουν καινοτόμες λύσεις σε πελάτες με μεγάλα ιδιωτικά κεφάλαια και εξαιρετικευμένες υπηρεσίες διατήρησης του πλούτου τους.

Discretion. Innovation. Growth.

GLOBAL
Private
Banking
INNOVATION
AWARDS 2023

PrivateBanking
AstroBank

Συνέντευξη στον **ΓΙΩΡΓΟ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Τα ακροδεξιά και συντηρητικά κόμματα ενισχύονται σε όλη την Ευρώπη, ενώ ορατό είναι το ενδεχόμενο να φτάσουν μέχρι και το 29% των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εξηγεί στην «Κ» ο Τομπίας Γκέρχαρντ Σμίνκε, ιδρυτής της πλατφόρμας συγκέντρωσης εκλογικών δεδομένων Europe Elects. Ωστόσο, τονίζει, η κυριαρχία του κεντροδεξιού Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος και των Σοσιαλδημοκρατών σε επίπεδο Ε.Ε. δύσκολα ανατρέπεται, ενώ η συνεργασία των συντηρητικών και ακροδεξιών κομμάτων θα ήταν δύσκολο εγχείρημα δεδομένων ουσιαστών διαφορών τους. Απαντώντας σε ερωτήσεις της «Κ» με αφορμή τις τελευταίες προβλέψεις για τις ευρωεκλογές τον Δεκέμβριο, ο κ. Σμίνκε αναφέρθηκε και στο φαινόμενο πανευρωπαϊκών κομμάτων όπως το Volt, επισημαίνοντας πως σε επίπεδο Ε.Ε. παραμένει μια μικρή προσπάθεια, αλλά πως η εισοδός του στη Βουλή των Αντιπροσώπων μπορεί να το βοηθήσει να αναβαθμίσει το προφίλ του. Η πρόβλεψη αποτελεσμάτων του Europe Elects αποτυπώνει τη δύναμη που θα είχαν οι πολιτικές ομάδες, αν γίνονταν σήμερα ευρωεκλογές, στη βάση όλων των δημοσκοπήσεων που διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο. Η πλατφόρμα δημιουργήθηκε το 2014 από τον κ. Σμίνκε, υποψήφιο διδάκτορα πολιτικών επιστημών στο Πανεπιστήμιο Dalhousie στο Χάλιφαξ του Καναδά.

—Οι δημοσκοπήσεις πανευρωπαϊκά δείχνουν πράγματι μια τάση ανόδου των συντηρητικών (ECR) και των ακροδεξιών (ID) σε έναν «τρίτο πόλο»;

—Οι προβλέψεις δείχνουν πράγματι μια συνεχιζόμενη αυξητική τάση για τη ριζοσπαστική Δεξιά στην Ευρώπη. Το συντηρητικό ECR προβλέπεται να κερδίσει περίπου το 11,3% των εδρών, δηλαδή περίπου δύο ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το ποσοστό που έχει σήμερα. Η ομάδα «Ταυτότητα και Δημοκρατία» ή ID των Λεπέν και Σαλβίνι αναμένεται να κερδίσει το 12,9%, άνοδος 4,4 μονάδων. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε τα μη συνδεδεμένα με πολιτική ομάδα ακροδεξιά κόμματα, όπως το ουγγρικό Fidesz και τις ομάδες των νεοναζί — αναμένεται να αυξηθούν από περίπου 3% σήμερα σε πάνω από 5%. Δηλαδή συνολικό κέρδος οκτώ μονάδων φτάνοντας στο 29% των εδρών για τη ριζοσπαστική Δεξιά.

—Σε μια εποχή κλιματικής κρίσης, τι πιστεύετε εξηγεί το ότι το «πράσινο κύμα» που πολλοί ανέμεναν το 2019 δεν ήταν και τόσο μεγάλο, και τη σημερινή υποχώρηση των Πρασίνων σε πολλές χώρες;

—Πρέπει να θυμόμαστε ότι είναι δύσκολο να εκτιμήσουμε την πραγματική δύναμη των Πρασίνων, επειδή είναι πολύ ισχυροί στην κινητοποίηση των ψηφοφόρων τους κατά τη διάρκεια των προεκλογικών εκστρατειών για ευρωεκλογές. Ενώ είναι πιο αδύναμοι στις δημοσκοπήσεις για τα εθνικά κοινοβούλια (οι οποίες εξακολουθούν να κυριαρχούν στο μοντέλο μας λόγω της έλλειψης δημοσκοπήσεων για τις ευρωεκλογές), οι ψηφοφόροι τους εμφανίζονται στις ευρωεκλογές. Αυτός είναι ο λόγος που οι προβλέψεις τους έχουν υποτιμήσει ελαφρώς στο παρελθόν. Ωστόσο, μια σημαντική πλειονότητα Πρασίνων προέρχεται από τη Γερμανία, όπου το κύριο κόμμα μέλος της ομάδας συγκυβερνά και τα κυβερνώντα κόμματα τείνουν να τιμωρούνται στις ευρωεκλογές. Αλλά δεν μπορώ να τονίσω αρκετά τον βαθμό στον οποίο οι Πράσινοι (Greens/EFA) εξαρτώνται από καλές επιδόσεις στη Γερμανία. Χρειάζεται να χτίσουν πιο επιτυχημένα κόμματα στην ανατολική και νότια Ευρώπη.

—Φαίνεται να μετατοπίζεται η παραδοσιακή ισορροπία της κυριαρχίας του ΕΛΚ και του S&D σε επίπεδο Ε.Ε.; Έχει καταφέρει το Renew να γίνει ένας φιλελεύθερος κεντρώος «τρίτος πόλος» ή, δεδομένης της ανόδου των ECR και ID, χάνει την επιρροή του;

—Θα ήταν δύσκολο για τον οποι-

Η ομάδα «Ταυτότητα και Δημοκρατία» ή ID των Λεπέν και Σαλβίνι αναμένεται να κερδίσει το 12,9%, άνοδος 4,4 μονάδων λέει ο κ. Σμίνκε

Η Ακροδεξιά αντεπιτίθεται

Τα συντηρητικά κόμματα ενισχύονται στην Ευρώπη λέει στην «Κ» ο Τομπίας Γκέρχαρντ Σμίνκε, ιδρυτής του Europe Elects

ονδήποτε να φτάσει στα επίπεδα του κεντροδεξιού ΕΛΚ και του κεντροαριστερού S&D. ΕΛΚ (179 προβλεπόμενες έδρες) και S&D (146 προβλεπόμενες έδρες) αναμένονται να παραμείνουν σταθερά περίπου στις σημερινές τους έδρες, και παραμένουν πολύ μεγαλύτερες από τις άλλες ομάδες. Η Ταυτότητα και Δημοκρατία (93 προβλεπόμενες έδρες), το Renew (84 προβλεπόμενες έδρες) ή το ECR (81 προβλεπόμενες έδρες) αυτή τη στιγμή ανταγωνίζονται για την τρίτη θέση. Μία πιθανή στρατηγική για άνοδο στη δεύτερη θέση θα ήταν η άντληση υποστηρικτών από άλλες ομάδες. Ωστόσο, τα πολιτικά κόμματα είναι αρκετά σταθερά. Ένα πιθανό σενάριο θα ήταν το ECR να προσελκύσει το Reconquete από τη Γαλλία και το Fidesz από την Ουγγαρία.

Και τα δύο κόμματα έχουν δηλώσει εδώ και μήνες, αλλά ποτέ δεν το έκαναν, παρά το γεγονός ότι εκπροσωπούνται ήδη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτό θα πρόσθετε στην ομάδα άλλες 17 έδρες, ανεβάζοντας το ECR σε 98 έδρες — και πάλι όμως περίπου 50 έδρες πίσω από το S&D. Μια άλλη ιδέα που συζητείται είναι η συγχώνευση του ECR και του ID, αλλά τα δύο κόμματα εξακολουθούν να είναι διχασμένα όσον αφορά την ευρωατλαντική ολοκλήρωση. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ανέδειξε αυτές τις διαφορές, με το ECR να είναι σε μεγάλο βαθμό υπέρ της στρατιωτικής στήριξης στην Ουκρανία, ενώ η Λεπέν και το AfD στο ID δείχνει λιγότερη θερμότητα. Τα μέλη του ECR είναι επίσης πιο πρόθυμα να συ-

νεργαστούν με το ΕΛΚ και το Renew. Βέβαια, μια ομάδα ECR - ID θα ωθούσε τη ριζοσπαστική Δεξιά στο να γίνει η δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενδεχομένως ακόμη και η μεγαλύτερη. Όμως ιστορικά οι διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων είναι πολύ μεγάλες για να ξεπεραστούν.

—Ποια περιμένετε πως θα είναι τα κύρια θέματα της προεκλογικής ατζέντας των ευρωεκλογών πανευρωπαϊκά;

—Στο πλαίσιο του Ευρωβαρόμετρου ψηφοφόροι ρωτούνται ποια δύο θέματα θεωρούν τα πιο σημαντικά για την Ε.Ε. Το 28% πιστεύει ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι μεταξύ των δύο πιο σημαντικών θεμάτων. Ένα άλλο 28% επιλέγει επίσης τη μετανάστευση, αύξηση

“

Το 28% πιστεύει ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι μεταξύ των δύο πιο σημαντικών θεμάτων. Ένα άλλο 28% επιλέγει επίσης τη μετανάστευση.

Ο Τομπίας Γκέρχαρντ Σμίνκε, ιδρυτής της πλατφόρμας συγκέντρωσης εκλογικών δεδομένων Europe Elects, είναι υποψήφιος διδάκτορας πολιτικών επιστημών στο Πανεπιστήμιο Dalhousie στο Χάλιφαξ του Καναδά.

Μάιο - Ιούνιο και σημαντική αύξηση 11 μονάδων από τον χειμώνα. Η παγκόσμια κατάρσταση καταλαμβάνει την τρίτη θέση με 24%, παρουσιάζοντας μείωση 1 ποσοστιαίας μονάδας, ενώ τα θέματα του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής συγκέντρωσαν 16%, με μείωση 6 ποσοστιαίων μονάδων. Ο πληθωρισμός μειώθηκε επίσης σε σημασία από 27 σε 20% και από την τρίτη θέση στην έκπη.

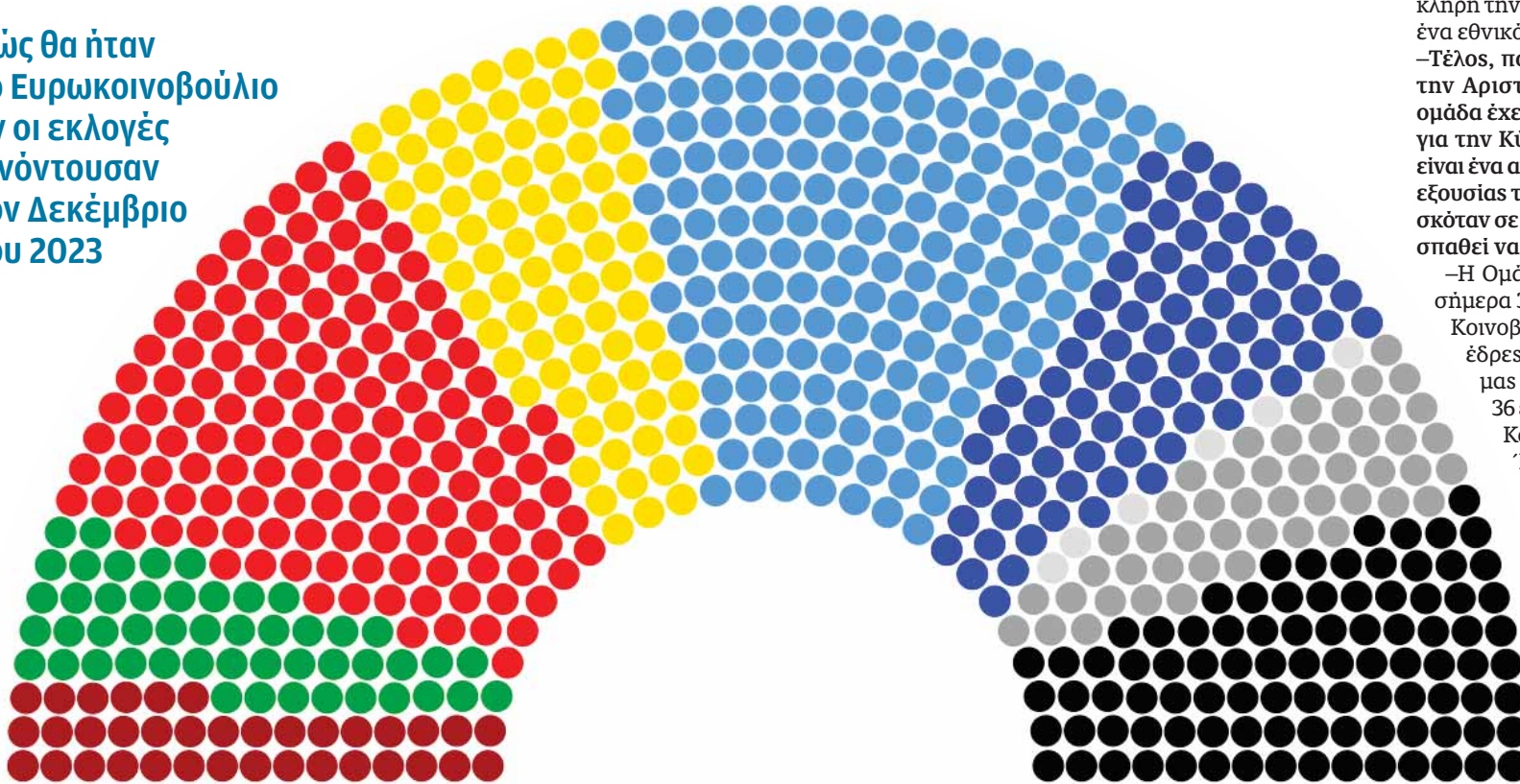
—Μπορούν τα ευρωπαϊκά κόμματα και πολιτικές ομάδες να αναπτύξουν συνεκτικές πολιτικές ατζέντες ή οι περιφερειακές διαφορές πολιτικής κουλτούρας θα είναι πάντα πολύ μεγάλες;

—Διερωπαϊκοί (trans-European) σχηματισμοί όπως το Volt, που προσπαθούν να αναπτύξουν μια πανευρωπαϊκή εκστρατεία, είναι πιο επιτυχημένες σε σχέση με παρόμοιες προσπάθειες στο παρελθόν. Η ανάληψη από το Volt μιας έδρας στο κοινοβούλιο της Κύπρου μπορεί να το βοηθήσει να αναβαθμίσει το προφίλ του στη χώρα στο πλαίσιο των ευρωεκλογών. Είναι ήδη το τρίτο εθνικό κοινοβούλιο στο οποίο εισέρχονται, μετά τη Βουλγαρία και τις Κάτω Χώρες. Σύμφωνα με τις τρέχουσες προβλέψεις θα μπουν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με δύο, ίσως τρεις ή τέσσερις έδρες. Επί του παρόντος, κατέχουν μία. Νομίζω ότι καμία άλλη προσπάθεια δεν έχει καταφέρει να πετύχει κάτι τέτοιο. Την ίδια στιγμή όμως, οι 3 από τις 705 έδρες είναι ελάχιστες. Το παράδειγμα αυτό δείχνει ότι, ενώ οι προεκλογικές εκστρατείες παραμένουν εθνικές υποθέσεις, στο περιθώριο εξευρωπαϊζονται. Το Europe Elects δείχνει επίσης αυτή τη τάση, δεδομένου ότι απευθυνόμαστε σε ένα κοινό σε ολόκληρη την ήπειρο, και όχι μόνο σε ένα εθνικό κοινό.

—Τέλος, ποιες είναι οι τάσεις για την Αριστερά; Αυτή η πολιτική ομάδα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Κύπρο, καθώς μέλος της είναι ένα από τα ιστορικά κόμματα εξουσίας της χώρας, το οποίο βρισκόταν σε ύφεση και σήμερα προσπαθεί να ανακάμψει.

—Η Ομάδα της Αριστεράς έχει σήμερα 38 μέλη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο έχει 705 έδρες. Τώρα στην πρόβλεψή μας κινούνται περίπου στις 36 έδρες, σε ένα Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με 720 έδρες. Έτσι, ενώ το κοινοβούλιο μεγαλώνει, ο αριθμός των μελών της Αριστεράς ομάδας αναμένεται να συρρικνωθεί ελαφρώς.

Πώς θα ήταν το Ευρωκοινοβούλιο αν οι εκλογές γίνονταν τον Δεκέμβριο του 2023

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ 2019	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2023	ΑΛΛΑΓΗ
● Αριστερά στο Ευρωκοινοβούλιο - GUE/NGL (LEFT)	41	36	▼ 5
● Πράσινοι / European Free Alliance (Πράσινοι/EFA)	74	49	▼ 25
● Ομάδα Σοσιαλδημοκρατών (S&D)	154	142	▼ 12
● Renew Europe Group (RE)	108	84	▼ 24
● Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (Χριστιανοδημοκράτες) (EPP)	182	179	▼ 3
● Ευρωπαίοι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές (ECR)	62	81	▲ 19
● Ανένταχτα κόμματα	0	6	▲ 6
● Μη εγγεγραμμένα (NI)	57	50	▼ 7
● Ταυτότητα και Δημοκρατία (ID)	73	93	▲ 20

Ναι, παρακολουθώ το παιδί μου

Οι συσκευές και οι εφαρμογές εντοπισμού έχουν γίνει εργαλείο ανατροφής για πολλούς γονείς. Είναι, όμως, ευχή ή κατάρα;

Της ΑΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ

Εχουμε δει θρίλερ να ξεκινάνε έτσι. Ο Φοίβος καθόταν αμέριμνος στο γραφείο του στη δουλειά, όταν αποφάσισε να τσεκάρει πού είναι το παιδί. Τον τελευταίο καιρό πήγαινε με τα πόδια στο φροντιστήριο διασχίζοντας το μικρό δασάκι που βρίσκεται δίπλα στο σπίτι τους. Επέμενε ότι στα 13 είναι πα αρκετά μεγάλος γι' αυτή την απόσταση, «έλεος, βρε μπαμπά». Οι διαπραγματεύσεις ήταν σκληρές, αλλά επιβλήθηκε συμφωνία μόνον όταν η πλευρά του γιου δέχθηκε να κυκλοφορεί με συσκευή GPS. Για να λέμε την αλήθεια, ο Φοίβος σπάνια έλεγχε το σήμα, ποιος ξέρει τι τον έπιασε εκείνο το μεσημέρι. Ανοίγοντας την εφαρμογή απόρρησε, το σήμα έδειχνε ότι το παιδί βρίσκεται στη μέση του άσους, ενώ έπρεπε από ώρα να είναι στο μάθημα. Έμεινε να κοιτά λίγη ώρα την τελεία που αναβόσβηνε χωρίς να πηγαίνει ούτε μπρος ούτε πίσω. Αντίθετα με την τελεία, το μυαλό του άρχισε να τρέχει με χίλια προς πάσα κατεύθυνση. Βγήκε από το γραφείο, μπήκε στο αμάξι και πάτησε το γκάζι. Στο δασάκι δεν βρήκε κάποιο ίχνος του παιδιού, κα-

«Πολλοί δεν θέλουν να χρησιμοποιήσουν τέτοια εφαρμογή και προτιμούν να πουν στο παιδί “μη βγαίνεις”. Δεν είναι κατασκοπεία, είναι διαχείριση της ελευθερίας του».

τευθύνθηκε προς το φροντιστήριο ασθμαίνοντας. Ο γιος του καθόταν στην τάξη, η συσκευή του είχε πέσει στη διαδρομή. «Λίγο μετά του πήρα κινητό», παραδέχεται ο αγχωμένος πατέρας.

Ο Αλκς μπήκε στο λεωφορείο. Η Μάγδα κατέβηκε από το λεωφορείο. Ο Σπύρος έφτασε στη γιαγιά. Ο Αλέξανδρος είναι στην πλατεία. Τι κάνει ο Γιώργος πάλι στην πλατεία; Η Αλίκη καζολογάει έξω από το φροντιστήριο αντί να ξεκινήσει για το σπίτι, θα κρυώσει το φαγητό. Σε άλλο κλαμπ δεν είπε ότι θα έβγαине απόψε ο Πάρης; Όταν βλέπεις γονιό εφήβου να κοιτά και να ξανακοιτά το κινητό του, πιθανότατα τσεκάρει μια παλλόμενη κουκκίδα στον χάρτη. Αν είναι στη θέση της, πάει και η καρδιά στη θέση της.

Σε έναν κόσμο γεμάτο κινδύνους, πραγματικούς ή φανταστικούς, και για γονείς ήδη στρεσαρισμένους, γεμάτους αγωνία να τα κάνουν όλα σωστά, η δυνατότητα που δίνει η τεχνολογία για ανά πάσα στιγμή εντοπισμό των παιδιών τους μέσω ειδικών συσκευών ή εφαρμογών στο κινητό θεωρείται μάννα εξ ουρανού.

«Εγώ το παρακολουθώ το παιδί μου», λέει με ειλικρίνεια η Αγγελική Κοσμοπούλου, στέλεχος σε κοινωνική φέρεια και μαμά ενός 16χρονου. «Αρχισα να το κάνω από πέρυσι, στην Α' Λυκείου, όταν άρχισε να βγαίνει μόνος του. Δεν ήθελα να μένει μέσα εξαιτίας του δικού μου φόβου». Φυσικά, ο γιος της ξέρει ότι ενίοτε οι γονείς του ελέγχουν πού βρίσκεται. «Για παράδειγμα, τις Παρασκευές που πάει για ποδόσφαιρο ή τα Σάββατα που βγαίνει έως αργά στην Κηφισιά, στη Γλυφάδα, στο κέντρο, μέρη δηλαδή όπου συγκεντρώνο-

νται παιδιά σε αυτή την ηλικία και όπου μπορούν να συμβούν διάφορα». Δεν ήταν εξαρχής θετική. «Σκέφτηκα ότι δεν θα ήθελα να το κάνουν σε μένα, ότι είναι στέρση ελευθερίας. Στην πράξη, όμως, είδα ότι είναι κάτι που μας νουκάζει και τους τρεις. Ακόμη και εκείνος ξέρει πως αν συμβεί κάτι οι γονείς του μπορούν να τον βρουν». Όπως λέει η Αγγελική, αποφεύγει να τον παίρνει τηλέφωνο. «Για τα παιδιά σε αυτή την ηλικία τα τηλεφωνήματα από τη μαμούλα είναι μεγαλύτερη παραβίαση του προσωπικού χώρου. Είναι ενοχλητικά». Για την ίδια, το πώς χρησιμοποιεί μια οικογένεια αυτή την τεχνολογία δείχνει «την ποιότητα της σχέσης που χτίζει σε καιρό ειρήνης». «Είναι πολλοί που δεν θέλουν να χρησιμοποιήσουν τέτοια εφαρμογή και προτιμούν να πουν στο παιδί “μη βγαίνεις”. Δεν είναι κατασκοπεία, είναι διαχείριση της ελευθερίας του παιδιού που είναι στα πρόθυρα της ανεξαρτητοποίησης».

Οικογενειακό συμβούλιο

Η Βασιλική Πλιάτσικα, αρχαιολόγος, αποφάσισε με τον άντρα της να χρησιμοποιήσουν από φέτος το Family Link, τη γνωστή

εφαρμογή που συνδέει το κινητό του παιδιού με των γονιών του. «Φέτος ξεκίνησε το γυμνάσιο σε σχολείο μακριά από το σπίτι. Το συζητήσαμε και ξέρει πως δεν το χρησιμοποιούμε για έλεγχο online δραστηριότητας (σ.σ. μέσω της εφαρμογής μπορεί ο γονιός να παρακολουθεί και πόσο χρόνο περνάει το παιδί online, τι εφαρμογές κατεβάζει, να βάλει και σχετικό φραγμό κ.λπ.). Αυτό έχουμε αποφασίσει και οι τρεις στο οικογενειακό συμβούλιο να το συζητάμε μεταξύ μας όταν υπάρχει υπερβολή και να μην επιβάλλουμε ποινές». Όπως λέει από την εμπειρία των πρώτων μηνών, το tracker έχει υπάρξει πολύτιμο. «Η διαδρομή που κάνει με το σχολικό λεωφορείο είναι μεγάλη και η ώρα άφιξης το μεσημέρι ποικίλλει. Προκειμένου να μην περιμένω στον δρόμο όλη αυτή την ώρα και να υπολογίζω πώς θα τον συναντήσω, βλέπω τότε πλησιάζει μέσω του Family Link. Ακούγεται υπερβολικό, αλλά στην Αθήνα με την κίνηση, την έλλειψη πάρκινγκ κ.λπ. πρέπει να μπορεί να συνηθιστεί και για τέτοια πρακτικά θέματα». Την πρώτη φορά που χάθηκε το σήμα, επιβλήθηκε αναστάτωση. «Τηλεφώνησα σε μια μαμά που ήταν

στο σχολείο, η οποία με βεβαίωσε ότι τον βλέπει. Τώρα ξέρω ότι κάποιες φορές το σήμα χάνεται και η εφαρμογή δεν δίνει πάντα σήματα, αλλά αν χρειάζεται κάνω εκείνη την ώρα ένα τηλεφώνημα στο παιδί».

Πανικός μπαταρίας

Όταν έγινε το ίδιο στην Α. Σ., μαμά 13χρονου αγοριού, όταν δηλαδή χάθηκε το σήμα επειδή είχε κλείσει το κινητό από μπαταρία, την έπιασε πανικός. «Εκτοτε, όταν συμβαίνει, πανικοβάλλομαι αλλά προσπαθώ να μην το μεταδίδω στο παιδί, το δουλεύω μόνη μου». Χρησιμοποιεί την τεχνολογία αρκετά χρόνια, από τότε που ο μικρός ήταν 8 ετών. «Ξεκίνησα με το ρολόι που έδειχνε κατά προσέγγιση πού βρίσκεσαι, τότε που άρχισε να πηγαίνει διακοπές με τον πατέρα του (σ.σ. δεν είναι παντρεμένοι). Ανησυχούσα γιατί δεν μου έδινε να του μιλήσω. Ήταν μια παρηγοριά για μένα, το παιδί φυσικά το ήξερε. Μετά βάλουμε το Family Link και τώρα το Find my kids για να μη βλέπω τι

εφαρμογές κατεβάζει. Το τσεκάρω τα μεσημέρια, για να δω πότε γυρίζει για να βάλω το φαγητό. Έχει γίνει λίγο συνήθεια, νομίζω δεν θα ξεφύγω ποτέ από αυτό το πράγμα».

Δεν έχει λειτουργήσει σε όλα τα σπτικά. Ο Αγγελος Σκουμπάς, χημικός μηχανικός σε ζυθοποιία, πατέρας δύο κοριτσιών, 15 και 18 σήμερα, συνάντησε σθεναρή αντίσταση. «Όταν ήταν μικρότερες είχαμε την εφαρμογή αλλά την κρατήσαμε μόνο ένα χρόνο, και αυτό με πολλές αντιδράσεις. Καταλήξαμε να φοράνε τα trackers μόνον όταν πήγαιναν πιο μακριά από τα 200-300 μέτρα από το σπίτι στη βόλτα τους ή όταν τις πηγαίναμε στο κέντρο (σ.σ. μένουν στη Θεσσαλονίκη). Δεν τους άρεσε καθόλου, ένιωθαν “παρακολουθούμενες”. Τώρα πλέον δεν έχουν, προσπαθούμε να διαχειριζόμαστε την κατάσταση ρωτώντας πού θα πάνε, πόση ώρα θα μείνουν, με ποιον θα είναι».

Ο Α. Μ. σε συνεννόηση με τον γιο του χρησιμοποιεί το AirTag, το gadget της Apple που προσαρμόζεται σε πορτοφόλι, κλειδιά, σακίδια, για τον εντοπισμό πραγμάτων ή ατόμων. «Του το έδωσα στο

«Όταν δεν δείχνεις εμπιστοσύνη στα παιδιά σου, καταλήγεις να αγχώνεσαι περισσότερο. Επιπλέον, στερείς τη δυνατότητα στα παιδιά να πουν μικροψέματα».

λύκειο, από τότε που άρχισε να χρησιμοποιεί μέσα μαζικής μεταφοράς. Ο γιος μου έχει σύνδρομο Ασπεργκερ, κάτι που τον κάνει καμία φορά ξεκασιάρη. Όταν ήταν μικρότερος ήθελε να περιμένει μόνος του το σχολικό, οπότε εγώ τον ακολουθούσα στα κρυφά για να προσέχω μην τυχόν λόγω φάσματος δεν κοιτάζει σωστά τον δρόμο και τον χτυπήσει αυτοκίνητο. Ένας πομπός ήταν κι αυτός... Η λογική είναι πάντα η ασφάλεια». Το παιδί είναι σήμερα φοιτητής σε άλλη πόλη και εξακολουθεί να έχει στο πορτοφόλι του το AirTag.

Άλλοι αντιστέκονται γιατί το βλέπουν σαν παγίδα για τους ίδιους. «Σκεφτήκαμε ότι θα μας άγκωνε περισσότερο και ότι θα περνούσαμε το μήνυμα στα παιδιά ότι δεν τους δείχνουμε εμπιστοσύνη», εξηγεί η Πελιώ Παπαδιά, αρχισυντάκτρια του free press για γονείς Talk και μητέρα δύο παιδιών, 13 και 16 ετών. Γνωρίζοντας τον εαυτό της, ήξερε ότι θα ασχολείται συνεχώς με τον πομπό και το σήμα. «Μια μαμά παρακολουθούσε από τη δουλειά της πού είναι ο γιος της όταν είδε την κουκκίδα να μετακινείται πριν από το σχολάσμα. Παράτησε τη δουλειά της για να τρέξει να ψάχνει πού είναι το παιδί. Τελικά, είχαν σχολάσει νωρίτερα. Όταν δεν δείχνεις εμπιστοσύνη στα παιδιά σου, καταλήγεις να αγχώνεσαι περισσότερο. Επιπλέον, στερείς τη δυνατότητα στα παιδιά να πουν μικροψέματα. Σε αυτή την ηλικία έχεις δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και στο ψεμάκι». Αντι για tracker, χρησιμοποιούν το τηλεφώνημα. «Ξέρουν ότι αν χτυπήσει πρέπει να το σπκώσουν. Όπως κι εγώ έχω πάντα στον νου μου το κινητό μου για την οικογένειά μου».

«Μόνο σε συνεννόηση με το παιδί»

Συνιστά, όμως, η παρακολούθηση των παιδιών μας παραβίαση του προσωπικού τους χώρου; Τι θα πρέπει να προσέξει μια οικογένεια υιοθετώντας αυτή την τεχνολογία στην καθημερινότητά της; Σύμφωνα με τους ειδικούς, οι γονείς κατά τον νόμο είναι υπεύθυνοι για τη φροντίδα του παιδιού τους, στην οποία περιλαμβάνεται και η ασφάλειά του. «Η εγκατάσταση μιας εφαρμογής γεωεντοπισμού στο κινητό ή στο smartwatch του ανηλικού τέκνου αρχικώς δεν έρχεται

σε αντίθεση με τη νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων», σημειώνει η δικηγόρος Σοφία Παυλίδου, εταίρος της δικηγορικής εταιρείας Εύννομος, με ειδίκευση σε θέματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων. «Ωστόσο, το παιδί, ως φυσικό πρόσωπο και αυθύπαρκτη οντότητα, είναι υποκείμενο υποχρεώσεων, αλλά και δικαιωμάτων. Κάθε παιδί, όπως και κάθε ενήλικος, έχει δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Η Διεθνής

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφέρει ρητώς ότι “κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή”. Επομένως, όπως εξηγεί, θα πρέπει να γίνεται λελογισμένη χρήση των μέσων αυτών και μόνον αν είναι αδύνατη η επίβλεψη του παιδιού, είτε με φυσικά παρυσία είτε με κάποιον άλλον τρόπο. Όπως προσθέτει ο Πελοπίδας Νικολόπουλος, δικηγόρος και υπεύθυνος συντηγορίας στο Δίκτυο

για τα Δικαιώματα του Παιδιού, είναι κρίσιμο πριν από τη χρήση τέτοιων μέσων να προηγηθεί συζήτηση με τα παιδιά ανεξαρτήτως της ηλικίας και της ωριμότητάς τους. «Δεν μπορεί ο γονιός να το κάνει μόνος του, πρέπει να εξηγήσει τι και για ποιο λόγο γίνεται. Αν το παιδί διαφωνήσει, θεωρούμε ότι ο γονιός δεν πρέπει να προβεί στην εγκατάσταση του μέσου. Φυσικά, όσο μεγαλώνει το παιδί, καλό είναι να αποφεύγονται τέτοιου είδους μέτρα ως πιο παρεμβατικά

ως προς την ιδιωτικότητα και την ιδιωτική του ζωή».

Σύμφωνα με την ψυχολόγο - παιδοψυχολόγο Αντιγόνη Γινόπουλου, η επικράτηση των εφαρμογών είναι σύμπτωμα ευρύτερου προβλήματος. «Οι γονείς φοβούνται να βάλουν όρια, να συγκρατούν. Αυτός είναι ένας τρόπος καθησυχαστικός – σε εισαγωγικά. Για να φτάσω, όμως, να μην εμπιστευομαι το παιδί και να χρειάζομαι μια εφαρμογή, σημαίνει ότι δεν έχω δουλέψει τη σχέση μαζί του».

Για ποια δικαίωση μιλούμε;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ο νέος χρόνος σηματοδοτεί τη συμπλήρωση των 50 χρόνων από την τουρκική εισβολή και κατοχή και πέρα από τη θλίψη που προκαλεί αυτό καθαυτό το γεγονός, προβλέπεται η περαιτέρω ενίσχυση της θλίψης με τα λόγια που ετοιμάζονται να εκστομίσουν οι πολιτικοί μας. Ήδη ο Πρόεδρος μας στο πρωτοχρονιάτικο του μήνυμα έκανε την αρχή μιλώντας για αυτά τα «50 χρόνια ενός απαράδεκτου και μη βιώσιμου στάτους κβο, μιας τραγικής πραγματικότητας με οδυνηρές συνέπειες που εξακολουθούν να υφίστανται ως αποτέλεσμα της κραυγαλέας παρανομίας: οι εκτοπισμένοι και παθόντες, οι ηρωικοί εγκλωβισμένοι, οι οικείοι των πεσόντων, οι αγνοούμενοι και οι συγγενείς τους». «Εκ μέρους της Πολιτείας» είπε ο Πρόεδρος «σφιγγω νοερά το χέρι όλων με σεβασμό και εκτίμηση και υπόσχομαι ότι δεν θα κουραστώ να εργάζομαι για τη δικαίωση». Εστιάζω στην τελευταία φράση στην οποία «πρωταγωνιστεί» η λέξη δικαίωση. Μια λέξη που υποθέτω θα μας γυροφέρνει καθ’ όλη τη διάρκεια του νέου χρόνου, όπως μας γυρόφερνε και όλα τα προηγούμενα 50, με αποτέλεσμα να φτάσουμε σήμερα στο χειρότερο σημείο που υπήρξε ποτέ το κυπριακό πρόβλημα. Και ακριβώς επειδή έχουν περάσει 50 χρόνια χρήσης λέξεων και εννοιών που βρίσκονταν εκ των πραγμάτων σε διάσταση με την πραγματικότητα και χρησιμοποιούνταν μόνο και μόνο για να δημιουργούν φρούδες ελπίδες σε όλους μας και δη σ’ αυτούς που σήμερα ο Πρόεδρος «σφιγγει νοερά το χέρι με σεβασμό και εκτίμηση» είναι επιτέλους καιρός να τις απαλλάξουμε από την αποστολή της παραπλάνησης με την οποία τις έχουν επιφορτίσει οι κατά καιρούς «πατριώτες» της πολιτικής μας σκηνής. Με πιο απλά λόγια μετά από 50 χρόνια εισβολής και κατοχής οφείλουμε επιτέλους να ακριβολογούμε μιλώντας με αλήθειες. Και μία από αυτές τις πικρές αλήθειες είναι ότι δικαίωση δεν πρόκειται να υπάρξει για κανένα και πόσο μάλλον γι’ αυτούς που σήμερα ο Πρόεδρος τους «σφιγγει νοερά το χέρι». Μετά από 50 χρόνια κατά τη διάρκεια των οποίων γενιές μεγάλωσαν με την προσδοκία της δικαίωσης και τόσοι άνθρωποι έζησαν και πέθαναν με την πίκρα της μη δικαίωσης, το λιγότερο που οφείλουν οι πολιτικοί μας να κάνουν, από τον Πρόεδρο μέχρι τον τελευταίο βουλευτή είναι να επιλέγουν λέξεις που εμπεριέχουν αλήθειες. Και η δικαίωση δεν εμπεριέχει καμία αλήθεια –και τότε και τώρα, διότι το εθνικό μας πρόβλημα ήταν ανέκαθεν ένα πρόβλημα του οποίου η λύση δεν μπορούσε δυστυχώς να είναι η δικαίωση αλλά ο επώδυνος συμβιβασμός. Μέσα από αυτό τον επώδυνο συμβιβασμό αναμφισβήτητα θα χάναμε πολλά θα κερδίζαμε ωστόσο περισσότερα απ’ όσα σήμερα έχουμε χάσει μάλλον οριστικά. Και ίσως αν οι πολιτικοί μας όλα αυτά τα 50 χρόνια ήταν περισσότερο πατριώτες και λιγότερο «πατριώτες», αν δηλαδή έβαζαν τον τόπο πάνω από το κόμμα, πάνω από το πολιτικό κόστος, πάνω από τη ματαιοδοξία ή το όποιο μικροπολιτικό τους συμφέρον, τότε θα μιλούσαν με λέξεις που λένε την αλήθεια. Και η αλήθεια είναι –ειδικά από ένα σημείο και μετά–πως για να αποφύγουμε τα χειρότερα (βλέπε δικτοέμηση, βλέπε σήμερα) έπρεπε να μιλούν για επώδυνο συμβιβασμό. Αντ’ αυτού όμως μας φλόμωναν με ψευδαισθήσεις και κούφια συνθήματα, συντηρώντας το τραύμα και το απατηλό όνειρο της δικαίωσης. Η λέξη συμβιβασμός βέβαια προϋποθέτει πολιτική τόλμη τόσο στη χρήση της όσο και στην επιδίωξή της, διότι δεν υπάρχουν ευτυχείς συμβιβασμοί, ο ευτυχής συμβιβασμός αποτελεί αντίφαση, σχήμα οζύμωρο. Είναι όμως πιο εύκρινηś και έντιμη θέση από την «προώθηση» της δικαίωσης, όταν γνωρίζεις εκ των προτέρων το αδύνατο της πραγμάτωσής της. Και επειδή είμαστε ακόμα στην αρχή αυτού του χρόνου και προβλέπεται να ακούσουμε πολλά σχετικά με τα θλιβερά 50χρονα, καλά κάνουν οι πολιτικοί μας να προσέχουν τι θα μας πουν. Από σεβασμό και μόνο στους ανθρώπους που περιπλανήθηκαν όλα τα προηγούμενα 50 χρόνια ζώντας με την ελπίδα της δικαίωσης και πεθαίνοντας με την πίκρα της διάψευσης.

elenixenou11@gmail.com

Σιλουέτες γυναικών καθώς συνομιλούν κοντά στα γλυπτά διάφορων καλλιτεχνών από το Βόρνεο κατά τη διάρκεια της έκθεσης «Exploring Stories» στην Εθνική Πινακοθήκη στην Κουάλα Λουμπούρ της Μαλαισίας.

Οι αναλώσιμοι

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν τον περασμένο χρόνο ο Νίκος Χριστοδουλίδης διεκδικούσε την Προεδρία της Δημοκρατίας, το κύριο ερώτημα για το οποίο ελεγχόταν ήταν κατά πόσο ήταν έτοιμος να κυβερνήσει αλλά και με ποιους δίπλα του. Αυτός ήταν και ο λόγος που ο ίδιος φρόντισε να ανεβάσει ψηλά τον πήχη των προσδοκιών για το Υπουργικό του Συμβούλιο, χαρακτηρίζοντάς το την πρώτη τον κορυφαία πολιτική πράξη και καλώντας εκ των προτέρων την κοινωνία να τον κρίνει στη βάση αυτής. Τόσο ψηλά είχε θέσει τον πήχη για το υπό διαμόρφωση Υπουργικό, που άλλοτε αποκάλυπτε πως στο μούρο του μπλοκάκι έχει γραμμένα ονόματα και άλλοτε πως στο μυαλό του είχε ξεκαθάρα τα χαρακτηριστικά και το προφίλ των υπουργών. Και συνέχιζε να το καλλιεργεί, προσθέτοντας συνεχώς νέα στοιχεία και χαρακτηριστικά που το περιόριζαν Υπουργικό θα είχε. Αρχικά προανήγγειλε την ίση εκπροσώπηση των δύο φύλων, μετά την εκπροσώπηση όλων των επαρχιών, στη συνέχεια ότι θα είναι πρόσωπα από την κοινωνία, πρόσωπα που διαπρέπουν στο εξωτερικό και βεβαίως υπογράμμισε ότι σε αυτό δεν θα περιλαμβάνεται κανένα κομματικό στέλεχος. Όσα εκτυλίχθηκαν το τριήμερο διαμόρφωσης του Υπουργικού Συμβουλίου μεταξύ του νεοεκλεγέντα Προέδρου και των αρχηγών που στήριξαν την υποψηφιότητά του αποτελούν ιστορίες για να θυμόμαστε. Όσα εκτυλίχθηκαν όμως τότε έπρεπε να αποτελέσουν ένα καλό μάθημα για την κοινωνία. Για το πόσο εύκολα ένα πολιτικό πρόσωπο που παρουσιάζεται ως το νέο και άφθαρτο, αποκηρύσσοντας κατά τα άλλα το κατεστημένο και τις παλαιοκομματικές μεθόδους αυτοακυρώνεται, καταλήγοντας έρμαιο των κομματικών παζαριών. Το παρασκήνιο που διαμόρφωσε το συγκεκριμένο Υπουργικό Συμβούλιο και οι αντιδράσεις που προκάλεσε παρέπεμπαν εξ αρχής σε ένα Υπουργικό με ημερομηνία λήξης. Όχι μόνο γιατί ο Νίκος Χριστοδουλίδης προσκαλούσε συχνά τον ΔΗΣΥ να προσδεθεί στο άρμα της συγκυβέρνησης, δειάζοντας τα συγκυβερνώντα κόμματα, αλλά κυρίως εξαιτίας του ότι ουδέποτε στήριξε τις επιλογές του. Αντιθέτως η φημολογία για επικείμενο ανασχηματισμό ξεκίνησε δύο μόλις μήνες μετά τον σχηματισμό κυβέρνησης. Ο πρώτος που αποχώρησε ήταν ο Μιχάλης Χατζηγιάννης, αφότου η φημολογία δυσφορίας του Προέδρου είχε επικρατήσει σε όλα τα ΜΜΕ. Ενδεικτική η περίπτωση της Πόπης Κανάρη, την οποία ακύρωσε στη διαμάχη της με την υφιστάμενή της, Χριστίνα Γιαννάκη και αφότου πρόλαβε να διαρρεύσει πως έχει πρόβλημα μαζί

της. Όμως η πιο ενδεικτική κίνηση ήταν αυτή του δημόσιου αδείασματος της υπουργού Δικαιοσύνης Άννας Προκοπίου και του Αρχηγού της Αστυνομίας. Και λέμε για άδειαση, όχι μόνο για τη διαρροή του γνωστού βίντεο, αλλά και για τη συνέντευξη που ακολούθησε στον «Φ» όπου υπογράμμισε τη δυσφορία του για τους χειρισμούς τους πριν και μετά τα επεισόδια σε Χλώρακα και Λεμεσό.

Προφανώς, από την στιγμή που ο Πρόεδρος κρίνει ότι οι υπουργοί έχουν αποτύχει, τότε οφείλει να τους αλλάξει. Οι υπουργοί πρέπει να αντικαθίστανται αμέσως, μόλις ο Πρόεδρος αντιληφθεί πως δυσχεραίνουν αντί να βοηθούν το έργο της κυβέρνησης. Χωρίς προαναγγελίες σε συνεντεύξεις, χωρίς διαρροές, χωρίς βαρύγδουπες δηλώσεις και κυρίως αθόρυβα. Γιατί εξαιτίας της παρατεταμένης φημολογίας ανασχηματισμού, το μισό τουλάχιστον Υπουργικό υπολείπεται. Κάποιοι επειδή έχουν αποδειχτεί πολύ κατώτεροι των περιστάσεων, άλλοι επειδή έχουν απονευρωθεί από τον ίδιο τον Πρόεδρο και άλλοι εξαιτίας της ανασφάλειας, αποτελεσμα της διαμορφωθείσας πεποίθησης ο Πρόεδρος, όχι μόνο δεν θα τους προστατεύσει, αλλά με μεγάλη ευκολία θα τους θυσιάσει για να αποσείσει από πάνω του την όποια πολιτική φθορά.

Οι ανασχηματισμοί είναι αναγκαίοι για κάθε κυβέρνηση που έχει υποστεί φθορά ή που παρουνσιάζεται ανεπαρκής. Το κεφάλαιο του φημολογούμενου ανασχηματισμού αποκάλυπτε όμως πολλά τόσο για τον χαρακτήρα του όσο και για τον τρόπο που θα κυβερνήσει τα υπόλοιπα τέσσερα χρόνια ο Πρόεδρος. Γιατί όσα έχουν εκτυλιχθεί το τελευταίο διάστημα, αποτελούν τη μεγαλύτερη παραδοχή του Προέδρου Χριστοδουλίδη ότι η κυβέρνηση αδυνατεί μέχρι στιγμής να ανταποκριθεί στον ρόλο της. Αποτελούν και την πιο ηχηρή απόδειξη ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης στην πρώτη κορυφαία πολιτική του πράξη απέτυχε. Όχι μόνο γιατί επέλεξε πρόσωπα περιορισμένων ικανοτήτων στο πλευρό του, αλλά και επειδή ο ίδιος ως πολιτικός προϊστάμενος δεν ανέλαβε την όποια ευθύνη αυτών των δέκα μηνών. Αντίθετα, με τη μεγαλύτερη ευκολία έριξε σε αυτούς το βάρος των δικών του λανθασμένων πολιτικών και χειρισμών. Κυρίως όμως έδειξε ότι στην προσπάθειά του να σώσει τη δική του εικόνα, να ακούσει τα ζητά και τα μπράβο της κοινωνίας γύρω από το περιβόητο 18μηνι, είναι έτοιμος να οδηγήσει τον τόπο στην ακυβερνησία, καθιστώντας με μεγάλη ευκολία τα πρόσωπα με τα οποία κατά τα άλλα θα άλλαζε το κράτος, πλήρως αναλώσιμα.

economidoum@kathimerini.com.cy

Η χώρα της χρονιάς

Του **ΣΤΑΘΗ Ν. ΚΑΛΥΒΑ**

Ανήκω σε μια γενιά που μεγάλωσε και διαμορφώθηκε από τις εφημερίδες – και γι’ αυτό τις αντιμετωπίζει με δέος και θαυμασμό. Έτσι, όταν μου δόθηκε η ευκαιρία της συστηματικής δημόσιας παρουσίας μέσα από αυτές εδώ τις σελίδες, ο πειρασμός ήταν μεγάλος. Ταυτόχρονα, οι υποχρεώσεις, η ευθύνη και η δημόσια έκθεση που απαιτούσε μια τέτοια παρουσία δεν ήταν καθόλου αμελητέες. Το ξέσπασμα της κρίσης με οδήγησε στην απόφαση. Πώς θα μπορούσα να απουσιάσω από μια τέτοια ιστορική καμπή; Θεωρούσα, με την απαραίτητη δόση αφέλειας, πως τα εργαλεία των κοινωνικών επιστημών και τις αναλυτικές σκέψεις θα βοηθούσαν να συμβάλω στην έξοδο της χώρας από τη δοκιμασία. Το πρώτο μου κείμενο δημοσιεύθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2010 με τίτλο «Η πιο τυχερή χώρα του κόσμου».

Ανατρέχοντας στα κείμενα της εποχής εκείνης διακρίνω δύο χαρακτηριστικά. Την αγωνία για την πορεία της χώρας και την παράλληλη αίσθηση πως οι απόψεις μου ήταν εντελώς μειοψηφικές, με μηδαμινή επιρροή. Αλλά και την αισιοδοξία, ακόμη και στις χειρότερες στιγμές, πως τελικά θα βγούμε από την κρίση και μάλιστα καλύτεροι. Όπως παρατήρησε ο Νίκος Πορτοκάλογλου στην παρουσίαση του βιβλίου όπου συγκέντρωσα τα κείμενα της περιόδου [«Πού είμαστε και πού πάμε. Διατρέχοντας την κρίση (2009-2016) και ατενίζοντας το μέλλον»], «τον Στάθη Καλύβα τον γνώρισα πολύ πρόσφατα σε ένα φιλικό σπίτι. Μόλις μας σύστησαν, η πρώτη ερώτηση που μου βγήκε αυθόρμητα ήταν “πώς γίνεται να γράφεις για τόσο δυσάρεστες πολιτικοκοινωνικές καταστάσεις και να παραμένεις αισιόδοξος;»».

Αφορμή για την αναδρομή αυτή είναι το άρθρο του Economist που επέλεξε την Ελλάδα ως τη «χώρα της χρονιάς» για το 2023, επιλογή που επισφραγίζει με τον πιο εντυπωσιακό τρόπο τη δραματική απόσταση που διήνυσε η χώρα την τελευταία δεκαπενταετία, από την αρχική, ραγδαία τς πτώση ως την ολική της επαναφορά – μια εξέλιξη που λίγοι προβλέψαν τόσο μέσα όσο και έξω από αυτή. Πρόκειται για την αναγνώριση μιας πολύ σπουδαίας επιτυχίας. Δεν το επισημαίνω για να πανηγυρίσω ή να δικαιωθώ. Δεν πιστεύω άλλωστε πως η αναγνώριση ή η δικαίωση είναι κάτι το μεμπτό. Αφορά όμως μια συλλογικότητα: στην προσπάθειά να σταθούμε όρθιοι τα δύσκολα εκείνα χρόνια συντάχθηκε ένα πολιτικά ετερόκλητο πλήθος, δεξιοί, κεντρώοι και αριστεροί, με μοναδικό κίνητρο την ανιδιοτελή αγωνία για τη χώρα και βασικό όπλο την ευθυκρισία. Και τελικά αποδείχθηκε πως ήμασταν πολλοί, αφού μετά το αναγκαίο ίσως φλερτ με την οργή, η πλειοψηφία επέδειξε μεγάλη ωριμότητα. Όλα αυτά είναι πολύ σημαντικά και πρέπει να τα αναγνωρίσουμε και να τα επικαλούμαστε γιατί αποτελούν μια σπουδαία παρακαταθήκη για το μέλλον.

Ακριβώς όμως γι’ αυτόν τον λόγο δεν πρέπει να ενδώσουμε στην αυταρέσκεια και στον εφησυχασμό, όπως έχουμε, δυστυχώς, την τάση να κάνουμε. Αυτό είναι ίσως το πιο αδύνατο σημείο μας και φυσιολογικά αντανακλάται και στην πολιτική σφαίρα. Από τη μια βρισκόμαστε σε μια εξαιρετική συγκυρία με κύρια χαρακτηριστικά την πολιτική σταθερότητα και τη σοβαρή πολιτική ηγεσία που διαθέτει το σωστό ένστικτο. Από την άλλη, όμως, κυριαρχεί ακόμη ο φόβος των τομών και των ρήξεων. Επιλέγονται συχνά πολιτικές που λειαινουν τα προβλήματα αντί να επιδιώκουν να μεταμορφώσουν την πραγματικότητα. Δεν υποτιμώ καθόλου τη δυσκολία και το ρίσκο, πολιτικό, κοινωνικό και προσωπικό, που ενέχουν οι ρηζικέλευθες επιλογές, ιδίως στο μέσο ενός ασταθούς και επικίνδυνου διεθνούς περιβάλλοντος. Ακριβώς όμως για τους λόγους αυτούς θεωρώ πως τώρα είναι η στιγμή των μεγάλων ρήξεων που θα απογειώσουν τη χώρα. Γιατί όσο σημαντική και να είναι η αναγνώριση της επιβίωσης, καθόλου δεν αρκεί. Αντιθέτως, η απογείωση και η μεταμόρφωση είναι ο καλύτερος τρόπος να αναγνωρίσουμε την ως τώρα επιτυχία μας, τιμώντας παράλληλα και μια σπουδαία παρακαταθήκη.

Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Ο Σταύρος Χριστοδούλου απουσιάζει.

Ανασχηματισμός. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι σαρωτικός, σε άλλες να κινείται στη σφαίρα της «ανάδομησης», όρο που καθιέρωσε ο Ανδρέας Παπανδρέου, μπερδεύοντας πολιτικούς και δημοσιογράφους και άλλοτε να είναι «τσιμπητός», περιορισμένος δηλαδή έκτασης και αρκούμενος στην επιλεκτική αντικατάσταση κάποιων υπουργών, όπως είχε γράψει το «Βήμα», προ δεκαετίας.

Σε κάθε περίπτωση, ο ανασχηματισμός ειθίστα να είναι μια μικροχειρουργική πολιτική κίνηση, η οποία γρήγορα, με συνοπτικές διαδικασίες και χωρίς τυμπανοκρουσίες, για πολύ ευνόητους λόγους, επιδιώκει να ανασυνθέσει το κυβερνητικό σχήμα, ούτως ώστε να είναι σε θέση, αφενός να φέρει σε πέρας το πρόγραμμα της διακυβέρνησης ενός τύπου, και αφετέρου να εμπνέει εμπιστοσύνη. Ωστόσο, στην περίπτωση του πρώτου «υποσχόμενου» ανασχηματισμού της κυβέρνησης Χριστοδου-

λίδη αυτό που κυριαρχεί είναι ένα άλλο στοιχείο. Αυτό της «διαφημιστικής εξαγγελίας». Την οποία διαφήμιση φρόντισε να εξαγγείλει ο ίδιος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, σε συνέντευξη στον «Φιλελεύθερο», την περασμένη Κυριακή, παράλληλα με δύο πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα, την ίδια ακριβώς μέρα, που εν πολλοίς έλεγαν ακριβώς το ίδιο πράγμα, στη δική μας «Καθημερινή» και στον «Πολίτη».

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, λοιπόν, επέλεξε μια διαφορετική μέθοδο, πριν από τον ανασχηματισμό... για τον ανασχηματισμό. Αυτήν του κρότου. Θεωρώντας προφανώς ότι ο κρότος που επέλεξε ο ίδιος να κάνει μέσω της διαφημιστικής του εξαγγελίας θα προκαλέσει παράλληλα και μια τέτοια λάμψη, που από κοινού θα είναι σε θέση να συμπαρασύρουν όλα τα αρνητικά και να λειτουργήσουν ανατρεπτικά στην επεικώς άσχημη εικόνα που εκπέμπει η κυβέρνηση του. Καλύπτοντας μαζί και σπιμερινές εγγενείς προεδρικές αδυναμίες και μιαν πολιτική ανασφάλεια, η οποία είναι

ίσως το μοναδικό στοιχείο που έχει καταφέρει ο κ. Χριστοδουλίδης να εμπεδώσουμε, στους δέκα μήνες της διακυβέρνησής του.

Δεν γνωρίζω πραγματικά ποιος συμβουλεύει τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά η πολιτική του συμπεριφορά ισοδυναμεί με αποδόμηση αυτών στους οποίους εμπιστεύθηκε την τύχη μας, πριν από την αναδόμηση ή τον ανασχηματισμό. Καθιστώντας κάποιους εκ των στενότερων του συνεργατών, «υπουργούς υπό πολύ στενή προθεσμία», μέχρι «να τους τελειώσει»...

Και όλοι ξέρουμε ποιοι είναι αυτοί. Όπως το γνωρίζουν και οι ίδιοι. Όχι γιατί τους κάλεσε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας προκειμένου να μοιραστεί τις σκέψεις του, πριν δημοσιοποιηθούν στα ΜΜΕ, όπως θα ανέμενε κανείς και θεωρώ ότι θα ήταν πηκή του υποχρέωση. Αλλά γιατί επέλεξε μέσω μιας διαφημιστικής εκστρατείας εξαγγελιών, δηλώσεων, ψιθύρου και διαρροών, να τους φωτογραφήσει και να τους αποδομήσει, πριν τους ανασχηματίσει και τους στείλει στο σπίτι τους.

Και αφού αποδόμησε υπουργούς του, μερικά εικοσιτετράωρα αργότερα, στην πρώτη συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης τους ζήτησε να κλείσουν τα αφτιά τους και να μην ακούνε αυτά που ο ίδιος δήλωσε ή άφησε να διαρρεύσουν, διαφημίζοντας έναν υποσχόμενο ανασχηματισμό. Και έτσι λοιπόν μετά τη διαπόμπευση, φτάσαμε στον εμπαιγμό, διανθισμένο με υποδείξεις για συνέχιση του κυβερνητικού έργου και με υποσχέσεις ότι όταν ο πρόεδρος λάβει τις αποφάσεις του, οι ήδη αποδομημένοι υπουργοί, θα το μάθουν από τον ίδιο και όχι από εφημερίδες και ψιθύρους (!).

Το αποτέλεσμα όλου αυτού είναι ένα πολιτικό αλαλούμ, που συντίθεται από μια προεδρική διαφημιστική εξαγγελία, ενός «υποσχόμενου ανασχηματισμού», σε μια πρωτοφανή διαδικασία open-ended (ανοικτού τέλους), που πλέον πιθανολογείται ότι θα γίνει τους επόμενους δύο μήνες. Κι αυτή την προεδρική αλλοπρόσαλη συμπεριφορά δεν την εισπράττουν μόνο αυτοί

που θα φύγουν, αλλά αποδέκτες της είναι και αυτοί που θα μείνουν, όπως βεβαίως και αυτοί που θα έρθουν. Ως επίσης, και η κοινή γνώμη.

Διότι αυτός, ο απόλυτος εξευτελισμός πρώην πολυδιαφημιζόμενων υπουργών που συνωνοστίζονται στην πόρτα έξοδου της κυβέρνησης, υπομένοντας «να τους τελειώσει» ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, εάν και όποτε αποφασίσει, είναι –όπως και να το κάνουμε– μια πρωτοφανής πολιτική προσέγγιση. Αναδεικνύει έναν ηγέτη, του οποίου το πρώτο μέλημα δεν είναι η ουσία της ευρύμαλης λειτουργίας του κράτους και της ανασυνθέσης της κυβέρνησής του, την οποία εάν ο κ. Χριστοδουλίδης επεδίωκε, θα μπορούσε να είχε εξασφαλίσει προβαίνοντας σε ανασχηματισμό χωρίς τυμπανοκρουσίες. Και παραπέμπει σε μια εικόνα «κρότου-λάμψης», όπου το κυρίαρχο χαρακτηριστικό είναι ο εκκωφαντικός ήχος. Τίποτα πέραν αυτού.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Κακομαθημένη οικογένεια

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Το πώς μεγαλώνουμε τα παιδιά μας δεν επηρεάζει μόνο τα ίδια, αλλά και το πώς θα λειτουργεί αυτή η κοινωνία σε μερικά χρόνια. Ρώτησα έναν παλιό εκπαιδευτικό με μακρά διαδρομή στη δημόσια εκπαίδευση ποιο είναι το μεγαλύτερο αλλά και πλέον παράδοξο πρόβλημα που έχει αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια. Μου απάντησε πολύ καθαρά: «Το πόσο μπλέκονται και προσπαθούν να επηρεάσουν τους δασκάλους και καθηγητές οι γονείς των μαθητών». Μου διηγήθηκε απίστευτες ιστορίες για ανοιχτές απειλές, προσπάθεια επηρεασμού με δώρα

Πόσο δύσκολο είναι μια κοινωνία να ενστερνιστεί την αξιοκρατία, όταν οι γονείς των μαθητών παρεμβαίνουν και προσπαθούν να επηρεάσουν δασκάλους και καθηγητές;

ή υπό την πίεση πολιτικών. Επέμενε πως η κατάσταση έχει ξεφύγει και πως μια σημαντική μερίδα γονιών συμπεριφέρονται σαν να μην πρόκειται για την εκπαίδευση του παιδιού τους.

Είχα την ίδια συζήτηση με κάποιον που ήταν επικεφαλής ενός σοβάρου ιδιωτικού εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο φοιτούν παραδοσιακά πολλά παιδιά της ελληνικής αστικής τάξης. Μου εξήγησε ότι αυτό ακριβώς, η άκριτη και χωρίς όρια παρέμβαση των γονιών στο έργο των εκπαιδευτικών, ήταν το μείζον πρόβλημα που αντιμετώπισε ο ίδιος. Προφανώς σε άλλη κλίμακα, με γονείς

να συναγωνίζονται ποιος θα κάνει το πιο πανάκριβο δώρο σε έναν καθηγητή, πιέσεις μέσω ισχυρών παραγόντων για να αλλάξει ένας βαθμός ή για να μη φύγει ένα παιδί, το οποίο προφανώς δεν μπορεί να συνεχίσει σε ανταγωνιστικό ιδιωτικό σχολείο γιατί οι βαθμοί του είναι συστημιακά πάρα πολύ χαμηλοί. Η εμπλοκή φτάνει συχνά τα όρια της ψύχωσης, όταν γονείς καταφεύγουν και σε νομικά μέσα για επαναβαθμολογήσεις γραπτών και άλλα παρόμοια.

Πόσο δύσκολο είναι μια κοινωνία να ενστερνιστεί την αξιοκρατία, όταν οι γονείς φέρονται με αυτόν τον τρόπο; Το κακό είναι ότι αυτές οι συμπεριφορές έχουν γίνει αποδεκτές με το πέρασμα του χρόνου, είναι σχεδόν ρουτίνα. Στα σχολεία της ελληνικής ελίτ, μια στρεβλή νοοτροπία έχει ροκανίσει εδώ και χρόνια τη θεμελιώδη αρχή: «Δεν με νοιάζει πώς λέγεσαι, οι δάσκαλοί σου θα σε αντιμετωπίσουν ακριβώς όπως τον διπλανό σου». Τα παιδιά αναπτύσσουν προσδοκίες που είναι συχνά αναντίστοιχες με τις ικανότητές τους και ταυτόχρονα αποκτούν την πεποίθηση ότι με αυτές τις μεθοδεύσεις πετυχαίνει κανείς στη ζωή του. Θα τη βρούμε μπροστά μας αυτή την αντίληψη, που σίγουρα δεν καλλιεργεί φιλοδοξίες, δεν σκληραγωγεί και οδηγεί στην παγίδα μιας ψεύτικης αυτοπεποίθησης με γυάλινα πόδια. Διάβαζα προσφάτως ένα βιβλίο για το τ κρίβεται πίσω από το γεγονός ότι το Ισραήλ είχε γίνει κόμπος για νέες επικειρήσεις και καινοτομία. Η απάντηση ήταν απλή: «Το γεγονός πως τα παιδιά στο Ισραήλ μεγαλώνουν παίρνοντας ρίσκα και αντιμετωπίζοντας μόνα τους προκλήσεις». Το αντίθετο, δηλαδή, από πολλούς Έλληνες γονείς, που κοιτάνε πώς να «βολεύουν» τα παιδιά τους, στο σχολείο, στον στρατό, παντού.

Ελεγχος της ζημιάς

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Η απόφαση της κυβερνήσεως να εισαγάγει στη Βουλή ν/σ θεσπίζοντας τον γάμο ομοφύλων ζευγαριών, που αναποφεύκτως συνεπάγεται και το δικαίωμα υιοθεσίας τέκνων από παρένθετες μητέρες, προκάλεσε την οργισμένη αντίδραση μπτροπολίτου της Παλαιάς Ελλάδος καθώς και κάποιων άλλων ιερραρχών.

Αλλά το όλο θέμα δεν πρόκειται να διαταράξει ανεπανόρθωτα τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας – ή να αποτελέσει αιτία ρήξεως με την παρούσα ελληνική κυβέρνηση. Αυτά συνέβησαν επί Αρχιερατείς του Μακαριστού Χριστόδουλου και ουδείς εκ των κρατούντων επιθυμεί την επανάληψή τους.

Πνεύμα καταλλαγής επικρατεί στην Εκκλησία. Από τους Αρχιερείς, ο Μητροπολίτης Μεσσηνίας και Λαυρεωτικής Νικόλαος σε ομιλία του πριν από τα Χριστούγεννα προσέγγισε το επίμαχο αυτό θέμα με όρους θεολογικούς και επιστημονικές αναφορές – ως επιστημών κατά κόσμον και ο ίδιος στο παρελθόν. Και εκεί σταμάτησε, ορθώς ποιών.

Εχει περάσει η εποχή που ο Παύλος στην Α΄ Επιστολή προς Κορινθίους εισήγαγε μία κρίσιμη διάκριση ανάμεσα στους «φρονίμους εν Χριστώ» –τους «ισχυρούς» ή «ενδόξους»– και στους «μωρούς διά Χριστόν» –εις τους οποίους κατέτασσε και τον εαυτόν του– που «ως περικαθάρματα του κόσμου... πάντων περίφημα έως άρτι».

Τα χρόνια εκείνα ο Απόστολος των Εθνών οικοδομούσε εκκλησία χηλωτών που θα μαρτυρούσαν για την πίστη στον Χριστό. Αλλά ισχύουν πλέον στις μέρες μας. Και όσοι δυσανασχετούν διότι η κυβέρνηση επιβάλλει ρυθμίσεις εκτός πλαισίου της έως σήμερα ακολουθούμενης εκκλησιαστικής θεωρήσεως των πραγμάτων ως

μην εκπλήσσονται για την τροπή των γεγονότων.

Πολιτική ήταν η απόφαση του Μεγάλου Κωνσταντίνου –που ήταν εθνικός– να καταστήσει τον Χριστιανισμό επίσημη θρησκεία της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του. Πολιτική και η απόφαση του Μωάμεθ Β΄ του Πορθητού να διατηρήσει τον θεσμό του Πατριάρχη, παρέχοντάς του μάλιστα ευρύτερες αρμοδιότητες από ό, τι απολάμβανε την εποχή των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων. Τέλος, πολιτική και η απόφαση επί της Βασιλείας του Οθωνα ανακηρύξεως της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Ελλάδος.

Κάποιοι δικαιολογημένως δυσανασχετούντες θα υποστηρίξουν πως έτσι η Εκκλησία καταντά «κέλυφος» τελετουργικών αναφορών. Αλλά και ως «κέλυφος» ακόμη έχει τη χρησιμότητά της. Διότι στους ναούς τελείται κάθε Κυριακή το ύψιστο των μυστηρίων της Θείας Ευχαριστίας.

Βεβαίως, κατά την τέλεση του Μυστηρίου, οι ευχές του ιερέως καλύπτονται από τους ιεροψάλτες σε μια αυτάρεσκη επίδειξη δεξιότητας. Εστω. Η εμμελής ανάγνωση των ευαγγελικών και των αποστολικών περικοπών τα καθιστά ακόμη πιο δυσνόητα. Όμως με αυτά τα δεδομένα της παρούσης πορεύονται οι Χριστιανοί και θα εξακολουθούν στο μέλλον. Και ο καθέας θα δίνει τον αγώνα του.

Θα αντιμετωπίσει ασφαλώς προβλήματα η Ιεραρχία. Και οι ιερείς. Κυρίως οι εκτός των κοσμιοπολιτικών ενοριών της χώρας. Το ίδιο θα συμβεί και με τους βουλευτές της Ν.Δ., κυρίως της επαρχίας. Αλλά δουλειά τους είναι να στηρίζουν οι μεν την Εκκλησία και οι δε την κυβέρνηση. Και θα το πράζουν, αμφότεροι εκόντες άκοντες. Πρόκειται ο «περιορισμός της ζημιάς» από τον «εκουγχρονισμό» της χώρας.

Το «Οπιο των διανοουμένων» κυκλοφόρησε το 1955. Και έκτοτε πολιτογραφήθηκε ως το εμβληματικό έργο του διάσημου «αιρετικού» της γαλλικής διανόησης. Αιρετικός, αν σκεφθεί κανείς ότι στις μεταπολεμικές δεκαετίες η πνευματική ορθοδοξία, τουλάχιστον στον γαλλόφωνο κόσμο – ακόμη κυρίαρχο τότε στην Ευρώπη– ήταν απολύτως ευθυγραμμισμένη με τις επιταγές του υπαρκτού σοσιαλισμού. Ήταν η τότε πολιτική ορθότητα. «Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για όσα συμβαίνουν στην ΕΣΣΔ για να μην απογοητεύσουμε τους απεργούς της Μπινγκκούρ» –εργοστάσιο της «Ρενό» όπου είχε κηρύξει απεργία το κομμουνιστικό συνδικάτο. Το είχε πει ο Σαρτρ. Ο Σολζενίτσιν δεν είχε μεταφραστεί ακόμη, όμως ακόμη κι όταν μεταφράστηκε ελάχιστα τολμούσαν να τον ακούσουν. Για τον Αρόν υπάρχουν δύο είδη σταλινικών. Το πρώτο το αποτελούν τα μέλη του κομμουνιστικού κόμματος, εγκέφαλοι απονεκρωμένοι, που έχουν χάσει τη δυνατότητα της κριτικής σκέψης. Τον απασχολεί περισσότερο το δεύτερο: οι λεγόμενοι «συννοδοίποροι» διανοούμενοι, όσοι ήξεραν τη συμβαίνει πίσω από την τυραννία του Σιδηρού Παραπετάσματος, αλλά εξακολουθούσαν να την υπερασπίζονται. Πώς είναι δυ-

νατόν ο Σαρτρ, με τον οποίον ο Αρόν είχε ιδρύσει τους Temps Modernes, να συμβιβάζει την υποκειμενικότητα του υπαρξισμού με τον ιστορικό ντετερμινισμό του μαρξισμού;

Στο σημείο αυτό ο Αρόν ορίζει τα οπία. Το πρώτο είναι η Αριστερά. Όρος που γεννήθηκε από τη χωροταξία της Εθνοσυνέλευσης στη Γαλλική Επανάσταση και έκτοτε μεταμορφώθηκε σε μια ενιαία πολιτική συμπεριφορά. Ο Αρόν, στο «Οπιο των διανοουμένων» αποδεικνύει με την ενάργεια που τον διακρίνει ότι η Αριστερά δεν όρισε μια ενιαία πολιτική συμπεριφορά στην ιστορική της πορεία. Αντιθέτως, υπήρξε ένα πεδίο μόνιμων συγκρούσεων οι οποίες προκάλεσαν περισσότερα θύματα από όσα οι επιθέσεις του καπιταλιστικού εχθρού. Λιμός στην Ουκρανία, λιμός στην Κίνα και ο Πολ Ποτ φτάνουν για τον λογαριασμό, ο οποίος δεν περιορίζεται σ’ αυτούς.

Το δεύτερο είναι το προλεταριάτο. Ακόμη κι αν παραβλέψουμε το γεγονός ότι ο υπαρκτός σοσιαλισμός ούτε στη Ρωσία ούτε στην Κίνα υπήρξε αποτέλεσμα της εξαθλίωσης του βιομηχανικού εργάτη, όπως την περιέγραφε ο Μαρξ. Ακόμη κι αν αγνοήσουμε τη μετατροπή των προλεταρίων σε μικροαστούς με προοπτικές κοινωνικής ανόδου

που πέτυχε η καπιταλιστική Δύση, τι μένει; Μένει μια ταύτιση της περί λαού αντίληψης με τη δυστυχία. Η Αριστερά ψάχνει της γης τους κολασμένους. Έχασε τους προλεταρίους της Δύσης και βρήκε τους μετανάστες. Η σκέψη του Αρόν παραμένει ζωντανή.

Το τρίτο συστατικό είναι η επανάσταση, η βίαιη ανατροπή των κοινωνικών και πολιτικών δομών. Η Γαλλική Επανάσταση πέτυχε τους στόχους της; Από την τρομοκρατία του Ροβεσπιέρου πέρασε στην απολυταρχία του Ναπολέοντα. Και η επανάσταση των μπολσεβίκων; Οδήγησε στην εγκαθίδρυση ενός από τους δύο ολοκληρωτισμούς, που σημάδεψαν τον εικοστό αιώνα. Η «επανάσταση» έχει κερδίσει μια μυθική υπόσταση σε πείσμα της ιστορικής πραγματικότητας. Η αθηναϊκή δημοκρατία δεν προέκυψε από επανάσταση ούτε η αγγλική. Η βιομηχανική ή η τεχνολογική επανάσταση δεν ανέτρεψαν τις κοινωνικές συνθήκες.

Σήμερα αυτές οι σκέψεις ακούγονται χωρίς να προκαλούν τις αντιδράσεις που προκάλεσαν στον καιρό τους. Όταν ο Ρεϊμόν Αρόν αντιμετωπίστηκε από τη δημοκρατία της γαλλικής διανόησης ως αποδιοπομπαίος τράγος. Οπαδός του Ντε Γκωλ, με τις επιφυλάξεις του, φίλος του Μαλρώ, αρθρογρά-

φος στη «Φιγκαρό» και κατόπιν στο περιοδικό «Εξπρές», ο Αρόν είναι η εμβληματική μορφή της γαλλικής φιλελεύθερης σκέψης. Στην Ελλάδα παραμένει σχεδόν άγνωστος. Είναι ένα από τα θύματα της ηγεμονίας της αριστερής διανόησης. Η έκδοση του έργου του «Το όπιο των διανοουμένων» στα ελληνικά χαράσσει δρόμους για να κατανοήσουμε τις αγκυλώσεις, που ακόμη και σήμερα κρατούν δέσμια τη νοοτροπία μας.

Πολιτικά «καθαρίσαμε» από την Αριστερά της «επανάστασης» και του «προλεταριάτου». Μένει και η υγιεινή του εγκεφάλου, αυτή που θα απαλλάξει τη σκέψη μας από τη μυθική ομίχλη της και θα μας επιτρέψει να δούμε τον κόσμο μας. Στον κόσμο μας υπάρχει δυστυχία, όμως δεν έχει σχέση με το προλεταριάτο που κάποτε όρισε ο Μαρξ. Ο κόσμος μας έχει αποδείξει ότι κάθε επανάσταση καταλήγει σε απάνθρωπι.

Το βιβλίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Athens Review of Books σε μετάφραση Πέτρου Μαρτινίδη. Συνοδεύεται από μονοτυπία του Περικλή Βαλλιάνου για τον Ρεϊμόν Αρόν. Την Τρίτη 9 Ιανουαρίου στις 20.00 θα το παρουσιάσουμε με τον εκδότη Μανώλη Βασιλάκη και τον Περικλή Βαλλιάνο στο Ιδρυμα Θεοχαράκη.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

Για τη Λωζάννη, τα σύνορα και την αποστρατιωτικοποίηση

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ Μ. ΣΥΡΙΓΟΥ**

Αυτό που αποκαλούμε Συνθήκη της Λωζάννης είναι τα 143 άρθρα της συνθήκης καθώς και 17 συμβάσεις, πρωτόκολλα και δηλώσεις μεταξύ των πτυμένων Τουρκίας και όλων των νικητριών δυνάμεων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Δεν πρόκειται για συνθήκη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Κάποιες, λίγες, διατάξεις αφορούν αμέσως ή έμμεσα τις ελληνοτουρκικές σχέσεις (π.χ. ανταλλαγή πληθυσμών, επιστροφή αιχμαλώτων). Όλα τα υπόλοιπα άρθρα και κείμενα αναφέρονται σε ρύθμιση καταστάσεων του τέλους του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (π.χ. αποπληρωμή του οθωμανικού χρέους, αμνηστία, αποχώρηση των μακρινών στρατευμάτων από την Κωνσταντινούπολη, προσχώρηση σε διεθνείς τηλεγραφικές συμβάσεις κ.λπ.).

Τι σημασία έχει η Συνθήκη της Λωζάννης στο σήμερα; Συνθήκες ειρήνης που έχουν υπογραφεί πριν από 101 χρόνια ενδιαφέρουν τη διεθνή κοινότητα πρωτίστως για τις διατάξεις που χαράσσουν σύνορα και που εκχωρούν κυριαρχία σε μια περιοχή. Επιπλέον ως Ελλάδα μας ενδιαφέρουν οι διατάξεις που αναφέρονται στην ελληνική μειονότητα στην Τουρκία και στη μουσουλμανική μειονότητα στην Ελλάδα.

Ενδιαφέρεται ο Ερντογάν να αλλάξει τις διατάξεις περί αποστρατιωτικοποιήσεως; Αντιθέτως! Είναι

οι μόνες διατάξεις στις οποίες η τουρκική εξωτερική πολιτική επανέρχεται διαρκώς διότι θεωρεί ότι τη συμφέρουν. Οι διατάξεις της Λωζάννης για την αποστρατιωτικοποίηση υπήρξαν η βάση των επιτολών που έστειλε η Τουρκία προς τον ΟΗΕ τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο του 2021 και τον Σεπτέμβριο του 2022. Επικαλούμενη την παραβίαση του καθεστώτος αποστρατιωτικοποίησης, η Τουρκία αμφισβήτησε την ελληνική κυριαρχία στα μεγάλα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Και μόνη η τόση επιμονή της Τουρκίας στην αποστρατιωτικοποίηση των νησιών θα έπρεπε να μας ανησυχεί βαθύτατα. Ως κοινή γνώμη έχουμε επαναπαυθεί στην ψευδαίσθηση ότι η Τουρκία ζητάει γενικών την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάννης. Αυτό δεν είναι ακριβές. Στην πραγματικότητα επικαλείται επιλεκτικά διατάξεις της συνθήκης και μας εγκαλεί για παραβίασή τους.

Τι θέλει να αναθεωρήσει ο Ερντογάν από τη Συνθήκη της Λωζάννης; Ο Ερντογάν ενδιαφέρεται να αναθεωρήσει αποκλειστικώς τις διατάξεις περί συνόρων και περί μειονοτήτων.

Εμείς τη συζητάμε για αναθεώρηση από τη Συνθήκη της Λωζάννης; Προφανώς τίποτα. Σύμφωνα με το άρθρο 62.2 της Συμβάσεως της Βιέννης για το Δίκαιο των Συν-

θηκών, μια συνθήκη που χαράσσει σύνορα δεν λήγει ποτέ ως προς τις συγκεκριμένες διατάξεις της. Συνεπώς, οι διατάξεις για τα σύνορα δεν αλλάζουν. Ως προς τις μειονότητες, η εκκρίωση της ελληνικής μειονότητας από Κωνσταντινούπολη, Ίμβρο και Τένεδο μετατρέπει τυχόν διμερή συζήτηση σε μονομερή διεκδίκηση από την Τουρκία του δικαιώματος να παρεμβαίνει στα τεκτανόμενα της μουσουλμανικής μειονότητας. Στη σημερινή εποχή η θεσμική παρέμβαση τρίτου κράτους σε θέματα Ελλήνων πολιτών είναι απλώς αδιανόητη.

Δεν είναι η αποστρατιωτικοποίηση των νησιών μια νομική διαφορά; Το 1974 προχωρήσαμε στην ταχεία στρατιωτικοποίηση όλων των ανατολικών νησιών του Αιγαίου επικαλούμενοι το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ που μας δίνει το δικαίωμα νόμιμης άμυνας. Το 1995 και ξανά το 2015 με νέα δήλωση εξαίρεσας από την αρμοδιότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου «στρατιωτικές δραστηριότητες και μέτρα που λαμβάνει η Ελληνική Δημοκρατία για την προστασία της κυριαρχίας και της εδαφικής της ακεραιότητας, για σκοπούς εθνικής άμυνας, καθώς και για την προστασία της εθνικής της ασφάλειας». Το κάναμε διότι το θεωρούμε ζήτημα εθνικής κυριαρχίας που δεν υπόκειται σε δικανική

κρίση βάσει των διατάξεων της Λωζάννης. Αυτή είναι και η εθνική μας θέση 29 χρόνια τώρα. Ευτυχώς, διατάξεις που αναφέρονται σε σπαθιά και οπλοπολυβόλα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Lewis guns) μας δίνουν τη νομική δυνατότητα να επικαλεστούμε το αυτονόητο: οι συγκεκριμένες προβλέψεις είναι συγκεκριμένες και δεν ισχύουν!

Εάν οι Τούρκοι αποσύρουν τις απειλές εις βάρος της χώρας μας και διαλύσουν τη Στρατιά του Αιγαίου, εμείς θα προχωρήσουμε σε αποστρατιωτικοποίηση; Τα νησιά πρέπει να παραμείνουν πλήρως εξοπλισμένα και στρατιωτικοποιημένα ανεξαρτήτως ρητής τουρκικής απειλής. Η γεωγραφία δίνει τη δυνατότητα στην Τουρκία να μεταφέρει άμεσα και αθόρυβα ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις από την ενδοχώρα στις ακτές. Αντιθέτως είναι εξαιρετικά δύσκολη η αποστολή στρατευμάτων, πολλών δε μάλλον εξοπλισμού, σε νησιά. Η εισβολή στην Κύπρο στέκει αιώνιο μάθημα για το τι συμβαίνει όταν αποσύρεις στρατεύματα, όπως έγινε το 1967 με την ελληνική μεραρχία που η χούντα έδιωξε από το νησί.

Ο κ. Αγγελος Μ. Συρίγος είναι αν. καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, βουλευτής της Ν.Δ. στην Α΄ Αθηνών.

Περί ανασχηματισμού

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Οι ανασχηματισμοί υπουργών στα προεδρικά, ημιπροεδρικά αλλά και πρωθυπουργικά συστήματα αποτελούν, διαχρονικά, όχι μόνο ένα σχήμα αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας μιας νέας κυβέρνησης – απομακρύνονται όσοι δεν καταφέρνουν να παραδώσουν απτά αποτελέσματα ή εμπλέκονται σε αμφιλεγόμενες στιγμές ή κρίσεις που επιφέρουν πολιτικό κόστος – αλλά και μια πολιτική πράξη «δεύτερης ευκαιρίας» στις κυβερνήσεις που φθείρονται από νωρίς ή που, συνθήτως, αποτυγχάνουν να γεφυρώσουν το χάσμα των προεκλογικών υποσχέσεων σε σχέση με τον διορισμό του Υπουργικού Συμβουλίου. Γι' αυτό, ως εκ τούτου, συμβαίνουν συνήθως στα μέσα μιας θητείας προκειμένου να διασφαλιστεί και μια φρέσκια επανεκκίνηση αλλά και να διανύσει κάποιος πολιτικό χρόνο μέχρι την επόμενη διεκδίκηση μιας επόμενης θητείας.

Αποτελούν, ωστόσο, και πέραν της πολιτικής πράξης μια διαδικασία επιλογής κατάλληλου προσωπικού – μια αμιγώς HR πράξη, προκειμένου κάποιος να συνδυάσει την αποτελεσματικότητα με τη μετρίαση της κριτικής από την αντιπολίτευση και την κοινωνία των πολιτών για πράγματα που, προφανώς, δεν δουλεύουν. Γι' αυτό και οι επιτυχημένοι ανασχηματισμοί συνήθως εμπεριέχουν μικρές απομακρύνσεις, ανακύκλωση επιτυχημένων υπουργών μεταξύ υπουργείων και συμμετοχή περισσότερων τεχνοκρατών έναντι πολιτικών προσώπων, γιατί πάντα, ιδίως στην Κύπρο, ο διορισμός υπουργικού εξυπηρετεί πρώτα το κομματικό σύστημα και την πολιτική – μέσω ψήφων – στήριξη έναντι της ορθολογιστικής εφαρμογής του προεκλογικού προγράμματος.

Το σύνολο των ΜΜΕ στην Κύπρο στις πρωτοχρονιάτικες εκδόσεις τους – συμπεριλαμβανομένης της συνέντευξης που έδωσε ο ίδιος ο Πρόεδρος στον «Φιλελεύθερο» – ανέλυσαν τον επερχόμενο ανασχηματισμό με αναφορά στη, συνηθισμένη, ονοματολογία αυτών που είναι βασικοί υποψήφιοι για αποχώρηση. Όλο το υπόλοιπο ρεπορτάζ ωστόσο αναλώθηκε στο debate για τον χρόνο ανασχηματισμού (σ.σ. 18μηνο προκειμένου να υπάρξει ή όχι συνταξιοδότηση των απερχομένων), στο πολιτικό συγκείμενο με τη συμμετοχή ή μη του ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση και τους περιορισμούς που προκύπτουν σε αυτό το επίπεδο και φυσικά στο κατά πόσο τα νέα πρόσωπα θα έχουν κομματικό ή πελατειακό (ως προς την επιστροφή της χάρις της στήριξης στις προεδρικές). Ο ίδιος ο Πρόεδρος δεσμεύτηκε, μάλιστα, για το κριτήριο του 18μηνου, καθώς και για την κομματική ταυτότητα ως μη βασικά κριτήρια για τη λήψη των καθαρά προσωπικών του – θεσμικά και πολιτικά – αποφάσεων.

Καθώς το 2024 εισήλθε για τα καλά το εν λόγω πεδίο αποτελεί και την πρώτη, ουσιαστική, πολιτική δοκιμασία του κ. Χριστοδουλίδη για τη νέα χρονιά. Ως προς το αν θα φανεί ελκυστικός και μη ανακλόυθος, σε σχέση με το αν θα διορθώσει την αναποτελεσματικότητα ορισμένων υπουργών – που είναι εμφανής χωρίς μεγάλη και βαθιά πολιτική ανάλυση και παραδεκτά από μεγάλη μερίδα της κοινωνίας και – καταληκτικά – αν θα κατορθώσει να κάνει ένα γενναίο restart στο πρώτο (και πλέον) έτος της διακυβέρνησής του η εικόνα του οποίου δεν ήταν ενθαρρυντική σε σχέση με το στίγμα του νέου και άφθαρτου που δήλωνε προεκλογικά.

Επιπλέον, ο ανασχηματισμός θα θέσει τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω πολιτική πορεία της διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη τόσο σε σχέση με τις επερχόμενες διπλές εκλογές (δημοτικές και Ευρωεκλογές) όσο και με την ισορροπία των κομμάτων που λαμβάνει πολιτικές στήριξης – δεδομένων και των ρευστών συνθηκών που προκύπτουν εκεί και συνδέονται όχι μόνο με τον ΔΗΣΥ αλλά και με την διατήρηση ισορροπιών. Εξάλλου η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, που εξαρχής χαρακτηρίστηκε από τους επικριτές της ως «ακταρμάς», διαμόρφωσε μια ενδιαφέρουσα νέα τάξη πραγμάτων μεταξύ του πώς το πολιτικό σύστημα – διά των κομμάτων – λειτουργεί στις προεδρικές και η εν λόγω κατάσταση παραμένει ενεργή και τελεί υπό διαμόρφωση τόσο για την πολιτική επιβίωσή της όσο και σε σχέση με την αποτελεσματικότητά της και την πιθανότητα εκλογικής ζωής της και μετά το 2028.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Ευρωπαϊκός τάρανδος γεμνάζει ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο στον Ζωολογικό Κήπο του Βερολίνου. Ο Ζωολογικός Κήπος του Βερολίνου παραδοσιακά ταΐζει τους ενοίκους του μη πωλημένα, ακατέργαστα, υπολείμματα χριστουγεννιάτικων δέντρων.

Το πακέτο και τα «δώρα»

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η **διπλωματία** ενός μικρού κράτους δεν έχει απεριόριστες επιλογές. Συνοπτικά, τέσσερεις. Οι πρώτες τρεις συνιστούν δημοφιλείς πρακτικές στη Λευκωσία: 1) Να κάνει «εκστρατεία ενημέρωσης» στο διεθνές πεδίο. 2) Να ζητάει άσκηση πιέσεων ή και «κυρώσεις» από Ε.Ε., χωρίς να διευκρινίζει τι θα ακολουθήσει μετά. 3) Να ζητάει χρόνο για «παρακάτω» για να αποφύγει να πάρει αποφάσεις και με το πολύ γνωστό «όχι ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα» σπρώχνει τα πάντα στο άγνωστο με βάρκα την ελπίδα, και, 4) να αξιοποιήσει τη μόνη στρατηγική που νίκησε. Η ε/κ ηγεσία επί 20ετία εφάρμοσε τις τρεις πρώτες, εν συνόλῳ ή κατά περίπτωση, και, ενώ είναι γνωστό το αποτέλεσμα, η επανάληψή τους είναι η «μήτηρ» μιας ακόμα αποτυχημένης πολιτικής. Η «διπλωματία των διασυνδέσεων» είναι η μόνη που δίνει πλεονεκτήματα στην Κύπρο. Η μόνη επιτυχία βασίστηκε στο στρατηγικής σημασίας σχέδιο πάνω σε τρία πόδια: ένταξη της Κύπρου στην ΕΟΚ. Έναρξη ενταξιακών συνομιλιών με την Τουρκία. Διμερείς

Οι αναφορές του τύπου «δώρα στην Τουρκία» κ.λπ. είναι φθηνές εφευρέσεις που ακυρώνουν τα διαπραγματευτικά χαρτιά της Λευκωσίας.

συνομιλίες Ελλάδας-Τουρκίας με φόντο τη Χάγη (Ελσίνκι, 1999). Οι ε/κ ηγεσίες αποφεύγουν να αναλύσουν αυτό το κομβικής σημασίας σημείο και λένε διάφορα δευτερεύουσας σημασίας. Είκοσι χρόνια μετά την ένταξη στην Ε.Ε., η ε/κ ηγεσία αρνείται να ερμηνεύσει τα πασιφανή. Αλλά, ο ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ Λ. Φουρλάς ερωτά τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ που «έχει προβεί σε δηλώσεις υποστήριξης της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας στην Ένωση των 27. Ενώ εκβίαζε το NATO, πήρε δώρα τόσο από τη Συμμαχία, όσο και από την Ευρώπη». (17/7/23)

Ο ευρωβουλευτής του ΑΚΕΛ Γ. Γεωργίου δηλώνει στον «Φιλελεύθερο» στις 13/12/23, ότι «η Ε.Ε. ετοιμάζεται

να δώσει νέα δώρα στην Τουρκία, θέτοντας πολύ αναμικτές προϋποθέσεις σε ό,τι αφορά την ανάγκη επίλυσης του Κυπριακού». Ο Ευρωπαίος «ΥΠΕΞ» Ζ. Μπορέλ «αναφερόμενος στις εισδησεις που περιλαμβάνει για τις σχέσεις της Τουρκίας με την Ε.Ε. τόνισε πως «αυτό δεν είναι δώρο για την Τουρκία», αλλά ότι «εξυπηρετεί το πιο σημαντικό μας συμφέρον, που είναι η ειρήνη και η σταθερότητα στην Α. Μεσόγειο» (Πηγή: 29/11/23, Cyprus Times). Οι αναφορές του τύπου «δώρα στην Τουρκία» κ.λπ. είναι φθηνές εφευρέσεις που ακυρώνουν τα διαπραγματευτικά χαρτιά της Λευκωσίας. Θέτουν τη Λευκωσία εκτός του κοινοτικού τρόπου λειτουργίας όπως τον αναφέρει ο Ζ. Μπορέλ και αφαιρούν δυναμικές διπλωματικές συμμαχίες. Η επανάλληψη μιας αποτυχημένης συνταγής οδηγεί:

1ο: Στην αδυναμία διαπραγματεύσεως με την Ε.Ε., καθώς δεν υφίσταται κάποια πολιτική βάση με επίκεντρο την επίλυση.

2ο: Στην κατασπατάληση του πολύτιμου κεφαλαίου της νήσου – της διπλωματίας των διασυνδέσεων που επιφέρει οφέλη σε πλείονες του ενός παίκτες και,

3ο: Ουσιαστικά οδηγεί στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα – απουσία του Κυπριακού από την ευρωτουρκική σχέση και, όπως τα στοιχεία δείχνουν, προώθηση της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε. - Τουρκίας ερήμην της Κύπρου. Ήδη υπάρχει πρόσφατο παράδειγμα για το πώς παρακάμπτονται αντιρρήσεις που δεν υπακούν στην κοινοτική λογική, όπως Όρμπαν σε σχέση με Ουκρανία.

4ο: Εύκολα πετάμε ευθύνες εδώ και εκεί. Αλλά παραγνωρίζουμε ότι και οι άλλοι έχουν συμφέροντα και, παραγνωρίζοντάς τα, δεν μπορούμε να διασυνδέσουμε τα συμφέροντά τους με το κορυφαίο κυπριακό συμφέρον.

5ο: Η πολιτική του μηδενικού αθροίσματος οδηγεί τα κράτη στο περιθώριο, οι προσεγγίσεις του αμοιβαίου οφέλους λύνουν προβλήματα και εξομαλύνουν σχέσεις. Όταν κάθε μέρος κερδίζει κάτι σημαντικό, τότε ανοίγει ο δρόμος για αντιμετώπιση και άλλων θεμάτων. Όταν το κλίμα αλλάζει, οι αποφάσεις εξελίσσονται σε ένα πιο ευνοϊκό περιβάλλον.

www.larkoslarkou.org.cy

Από το 2024 στο 2074

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Και να που μπαίνοντας στο 2024, είμαστε στο ένα τέταρτο του 21ου αιώνα. Για μας που γεννηθήκαμε στον 20ό, και θεωρούμε πως είμαστε ακόμα νέοι, η συνειδητοποίηση πως το κέντρο βάρους και το «τώρα» έχει μετατοπιστεί στον «νέο» αιώνα θυμίζει και πως έχουμε περάσει σε άλλη φάση της ζωής μας. Όποια / όποιος άλλωστε έχει γεννηθεί το αργότερο το 1995 και θυμάται κάτι από τη δεκαετία εκείνη, βρίσκεται πλέον αιώνας κοντά, ή λίγο πριν από τα 30. Δεν είναι νέα/νέος, δεν είναι μεγάλη/μεγάλος. Είναι κάτι άλλο. Και ο 20ός αιώνας που θυμάται, είναι πια «παλιός».

Κάπου εδώ μπορούμε λοιπόν να τραγουδήσουμε, τελειωτικά, εκτός από «πάει ο παλιός ο χρόνος» και το «πάει ο παλιός ο αιώνας», και

να αρχίσουμε να βλέπουμε τις ζωές μας και τις κοινωνίες μας στο συγκείμενο του μέλλοντος, του 21ου αιώνα.

Με άλλα λόγια, για να ξεφύγουμε από τις υπαρξιακές αναζητήσεις ενός γνήσιου millennial και να περάσουμε στον κοινωνικό και πολιτικό σχολιασμό που είναι και η δουλειά μιας στήλης στις πολιτικές σελίδες κυριακάτικης εφημερίδας: είναι σημαντικό να θυμόμαστε τι έγινε το 1878, το 1931, το 1955, το 1960, το 1963 και το 1974.

Αλλά όλα αυτά περνούν στη σφαίρα της ιστορίας καθώς μειώνονται όσοι τα έζησαν και αυξάνονται όσοι τα έζησαν από δεύτερο χέρι. Και αυξάνονται ακόμα περισσότεροι όσοι μπορούν να τα δουν ως γεγονότα που συνέβησαν σε άλλα άτομα σε άλλους χώρους. Και μπορούν να τα αναλύσουν διαφο-

ρετικά. Όχι απαραίτητα καλύτερα. Όχι απαραίτητα χειρότερα. Αλλά διαφορετικά.

Για αυτό 50 χρόνια μετά την τουρκική εισβολή που κορύφωσε τον κυπριακό εμφύλιο, βλέπουμε τη δεκαετία του 1960 και του 1970 της Κύπρου να γίνετα αντικείμενο λογοτεχνικής επεξεργασίας, με ήρεμο μυαλό, υπιές συναίσθημα και καθαρή ματιά όπως στο «Brandy Sour» της Κωνσταντίνης Σωτηρίου. Γι' αυτό η σειρά «Famagusta» που προβάλλεται σύντομα ανανεώνει την «εικόνα» της μυθοπλαστικής αναπαράστασης του Κυπριακού με μοντέρνα αισθητικά (και από ό,τι φαίνεται το τηλεοπτικό κλισέ των χαμένων μωρών, αλλά ας δούμε πρώτα).

Σε αυτό το πλαίσιο, και με το Κυπριακό βρικολακισμένο και άλυτο και την πολιτική μας τάξη

Το πώς προσεγγίζουμε τα μεγαλύτερα τραυματικά γεγονότα του 20ού αιώνα, τα οποία αρκετοί ακόμα θυμούνται και αρκετοί μεγάλωσαν με ανθρώπους που τα έζησαν, θα δώσει τον τόνο για το τι θα κάνουμε τα επόμενα 50 χρόνια.

άτολημ και συμβατική, είναι πολύ πιθανόν οι επίστημες εκδηλώσεις για την επέτειο σε μερικούς μήνες να έχουν ως σημείο αναφοράς, όχι μόνο το 1974 (που είναι άλλωστε λογικό), αλλά το 1960, το 1878, τη

δεκαετία του 1980 και άλλες ημερομηνίες αναλόγως κομματικής ιδιοσυγκρασίας. Τις πρώτες ενδείξεις θα τις δούμε μάλλον, όταν γίνει η έκθεση της Βουλής στη ΣΠΕΛ.

Η χώρα και οι κοινωνίες της στην κάθε πλευρά της Πράσινης Γραμμής, δεν αντιλαμβάνονται πως βρίσκονται στον 21ο αιώνα, και πως μαζί με το 2074 θα πρέπει να σκεφτόμαστε και το 2050, το 2100... και αν την επέτειο το 2074 θα την κάνουμε ως μνημόσυνο όσων θα έχουμε ξεπεράσει ή ως αέναη νεκρανόσταση.

Ξεκίνησα να γράφω για το 2024 και τη θέση μας στον, όχι πλέον νέο, αλλά τωρινό αιώνα. Αλλά το πώς προσεγγίζουμε τα μεγαλύτερα τραυματικά γεγονότα του 20ού αιώνα, τα οποία αρκετοί ακόμα θυμούνται και αρκετοί μεγάλωσαν με ανθρώπους που τα έζησαν, θα

δώσει τον τόνο για το τι θα κάνουμε τα επόμενα 50 χρόνια.

Η πολιτική τάξη φοβάται και βαριέται να υπερβεί τα εσκαμμένα. Στη σφαίρα της μυθοπλασίας (λογοτεχνικής, τηλεοπτικής, καλλιτεχνικής) οι προσπάθειες θα γίνονται. Οπότε είναι ίσως καιρός να περάσουμε στο πλάσιμο νέων πολιτικών μύθων. Όχι με την έννοια του ψέματος, αλλά με την έννοια της επεξεργασίας, της «κόνεψης» του παρελθόντος μας για να μεγαλώσουμε και να περάσουμε στο μέλλον.

Για τι επέτειο θα μιλάμε το 2074; Για το εναρκτήριο σημείο της δεύτερης φάσης του μακροχρόνιου; Ή για το τραύμα από το οποίο αποκρυσταλλώθηκε μια κοινωνία και μια χώρα που έζησε και ενηλικιώθηκε σε έναν νέο αιώνα;

ykakouris@gmail.com

Αναπνηρική υπερδύναμη

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Θέλει πάρα πολύ μεγάλη δύναμη, αλλά και μεγάλο πείσμα, για να μπορέσεις να παίξεις καλάδόσφαιρα, να αγωνιστείς πάνω σε αναπνηρικό τροχοκάθισμα, ακόμη και αν είσαι απόλυτα υγιής και εξαιρετικά γυμνασμένος. Τα παιδιά, τα οποία δέχθηκαν ένα φοβερό χαστούκι από τη ζωή και κινούνται σε τροχοκάθισμα, ξεπερνούν σίγουρα τους αυτούς τους, όταν δίνουν τον καλό αγώνα στο γήπεδο. Λες και αποκτούν υπερδυνάμεις, όταν «χορεύουν» κυριολεκτικά στο γήπεδο και εντυπωσιάζουν τους θεατές. Και όσοι τολμήσουν για λίγο, εκτός αγώνα, να ρίξουν μπάλα σε καλάθι, από τροχοκάθισμα, αντιλαμβάνονται ότι τα πράγματα δεν είναι καθόλου απλά. Ο αθλητισμός σίγουρα δεν έχει όρια και είναι για όλους, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, εθνικότητα και ικανότητες κάθε ανθρώπου. Εντυπωσιάζουν ωστόσο οι άνθρωποι στα τροχοκάθισμα, οι οποίοι μετατρέπουν τις αδυναμίες του σώματος σε απίστευτες δυνάμεις και ταυτόχρονα ακτινοβολούν χαρά και ευτυχία, βιώματα τα οποία τελικά δεν έχουν συνταγή. Αλλά και οι θεατές στο γήπεδο, διασκέδασαν και χάρηκαν με την ψυχή τους, με το θέαμα το οποίο δεν ήταν υποδεέστερο, σε καμία περίπτωση, επαγγελματικών αγώνων στον χώρο του μπάσκετ.

Πριν από μερικές εβδομάδες, η Ελληνοαμερικανική Εκπαιδευτική Προοδευτική Οργάνωση, γνωστή με το αγγλικό ακρωνύμιο ΑΗΕΡΑ, διοργάνωσε ένα αγώνα με τροχοκάθισμα στο κλειστό γήπεδο του Κεραυνού στη Λευκωσία, με τίτλο «ο αθλητισμός δεν έχει όρια». Πρωταγωνιστής και ψυχή της εκδήλωσης, ο Κωνσταντίνος Κασσιανίδης, πρόεδρος του Τμήματος «Φώτος Φωτιάδης» Ιδάλιου, ενός από τα επτά τμήματα της ΑΗΕΡΙΑ Κύπρου. Δίπλα του, ο Αντρέας Σάββα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, πολλοί αφανείς ήρωες, αλλά και πολλοί χορηγοί οι οποίοι στήριξαν την εκδήλωση. Ανάμεσά τους η τηλεόραση της HELLAS SAT, η οποία μετέδωσε απευθείας τον αγώνα από το διαδίκτυο, το ΡΙΚ το οποίο πρόβαλε το γεγονός, καθώς επίσης και πολλοί επιχειρηματίες. Ο σκοπός της εκδήλωσης επιτεύχθηκε απόλυτα, όχι μόνο με την αθρόα προσέλευση θεατών, αλλά και με το μήνυμα το οποίο εστάλη στην κοινωνία, ότι οι άνθρωποι στα τροχοκάθισμα δεν είναι παιδιά ενός κατώτερου Θεού. Η εκδήλωση κατέδειξε ότι ο αθλητισμός μπορεί να υπερβεί τα σύνορα και τις διακρίσεις μεταξύ ανθρώπων, αφού ανάμεσα στους αθλητές ήταν και αλλοδαποί. Αποδείχθηκε στην πράξη ότι ο αθλητισμός ενώνει τους ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς και περιβάλλοντα. Τα καθαρά έσοδα της εκ-

δήλωσης, από τα εισιτήρια, τις εισφορές και τις χορηγίες, δόθηκαν μέσω της Κυπριακής Ομοσπονδίας Καλαθοσφαίρισης, στις τέσσερις ομάδες ατόμων σε τροχοκάθισμα, οι οποίες δραστηριοποιούνται ή καλύτερα ανταγωνίζονται στην Κύπρο.

Η εκδήλωση έφερε στο μυαλό και πολλές ιστορίες με τους Έλληνες της Αμερικής, οι οποίοι αρχές του 20ου αιώνα, θεωρούνταν ως οι «τελευταίοι» των ανθρώπων, τα κατακάθια της αμερικανικής κοινωνίας και για όλα τα εγκλήματα πρώτοι ύποπτοι ήταν οι Έλληνες. Τα χρόνια πέρασαν, οι απόδημοι κατέλαβαν ξεχωριστές θέσεις στην αμερικανική κοινωνία, έγιναν σπουδαίοι επιστήμονες, γιακουστοί γιατροί, εφευρέτες στο διάστημα, μεγάλοι οικονομολόγοι και σίγουρα πρότυπα οικογενειάρχων. Η Ελλάδα και οι απόδημοι Έλληνες, σήμερα τιμώνται από την κυβέρνηση της Αμερικής, αλλά και αποτελούν μια ξεχωριστή κοινότητα στην αμερικανική κοινωνία. Για την ιστορία η ΑΗΕΡΑ ιδρύθηκε το 1922 με στόχο την οργάνωση προώθησης και διατήρησης της ελληνικής κληρονομιάς. Ειδικότερα την προώθηση των ιδεών του Ελληνισμού και την φιλανθρωπική στήριξη Ελλήνων, οι οποίοι έχουν ανάγκη, αλλά και πολιτών άλλων εθνικοτήτων. Έδρα της ΑΗΕΡΑ παραμένει η Αμερική, αλλά με παραρτήματα στον Καναδά, σε χώρες της κεντρικής Ευρώπης, στην Ελλάδα και στην Κύπρο.

Η αγάπη προς τους συνανθρώπους μας δεν είναι μόνο η φιλανθρωπία και η παραχώρηση χρημάτων ή άλλων αντικειμένων από τα περισσεύματα μας. Η αγάπη, η φιλανθρωπία και η προσφορά, προς τους ανθρώπους, οι οποίοι έχουν μη αναστρέψιμες δυσκολίες, ξεκινά από τη χειραψία, από την αγκαλιά, από τον καλό λόγο, από την ευχάριστη κουβέντα και μετά έπονται τα χρήματα και τα υλικά αγαθά. Σίγουρα φιλανθρωπία δεν συνιστούν τα λεγόμενα «gala dinner», τα οποία γίνονται τάχα στο όνομα της φιλανθρωπίας, αλλά στην ουσία γίνονται στο όνομα της προβολής και αυτοπροβολής. Οι αρχαίοι πρόγονοί μας έλεγαν «vous υγιής εν σώματι υγιής» και η ρήση αυτή είναι επίκαιρη και σήμερα, χωρίς εξαιρέσεις και σίγουρα μαζί με τους ανάπηρους. Και οι άνθρωποι σε τροχοκάθισμα είναι πολλές φορές πιο υγιείς, από πολλούς άλλους ανθρώπους, οι οποίοι ζουν μέσα στην κραιπάλη και την επίδειξη δύναμης και πλούτου. Εξάλλου ποιος ξέρει, αν αύριο αλλάξουν όλα σε μια κακή στιγμή, έλθουν τα πάνω κάτω και η αναπηρία από θεωρία καταστεί καθημερινότητα. Η χαρά και η ευτυχία δεν βρίσκονται σίγουρα στα πλούτη και στην εξουσία, αλλά βρίσκονται στην προσφορά και στην αγάπη.

kaparispan@yahoo.gr

Το μέλλον της πολιτικής συνοχής

Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) επιδιώκει τον περιορισμό των κοινωνικών ανισοτήτων και την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών της ευρωπαϊκής ηπείρου, η οποία τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει αρκετά δημογραφικά ζητήματα, τα οποία αναγκάζουν αρκετούς νέους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τον τόπο καταγωγής τους.

Οι δημογραφικές προκλήσεις εστιάζουν κυρίως στη γήρανση του πληθυσμού και στη μετακίνηση «εγκεφάλων» από τις αγροτικές, ορεινές, απομακρυσμένες και ακριτικές περιοχές, προς τα αστικά κέντρα ή το εξωτερικό. Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στη διασφάλιση οικονομικής στήριξης προς τις παραμεθόριες περιοχές, αλλά να έχει ως επίκεντρο την παραχώρηση στεγαστικών και επαγγελματικών κινήτρων, σε συνεργασία με τις τοπικές Αρχές για παραμονή των νέων ανθρώπων στις ρίζες τους.

Το 2024 η Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε. συμπληρώνει 35 χρόνια λειτουργίας και μακροπρόθεσμης επενδυτικής πολιτικής. Το μέλλον της Πολιτικής Συνοχής μετά το 2027 θα καθοριστεί από τη συ-

ζήτηση που ξεκίνησε με τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς αλλά και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΕΤΠ), η οποία αποτελεί τη φωνή των ευρωπαϊκών πολιτών στην Ε.Ε.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες καταβλήθηκαν τεράστιες προσπάθειες για περιορισμό των ανισοτήτων παρόλες τις επιπτώσεις της οικονομικής χρηματοπιστωτικής κρίσης και της πανδημίας του κορωνοϊού. Οι προκλήσεις, όμως, που αφορούν την απασχόληση μεταξύ φύλων, ηλικιών και περιοχών εξακολουθούν να υφίστανται, κάτι που προβληματίζει ιδιαίτερα τις τοπικές Αρχές και τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Η Κύπρος από το 2004 που έγινε μέλος της Ε.Ε. επωφελείται από την Πολιτική Συνοχής, αξιοποιώντας πόρους για έργα υποδομών, επενδυτικά σχέδια στήριξης της επιχειρηματικότητας, της έρευνας, της καινοτομίας και της κοινωνίας γενικότερα. Από το 2004 η Κύπρος απορρόφησε κονδύλια ύψους 2,6 δισεκατομμυρίων ευρώ, τα οποία μαζί με την εθνική συμμετοχή θα χρηματοδοτούν επενδύσεις ύψους 3,7 δισ. ευρώ μέχρι το 2027.

Ενώπιον της Κύπρου αλλά και των τοπικών Αρχών βρίσκονται

διαθέσιμα κονδύλια με προϋπολογισμό €968 εκατομμύρια ευρώ για την προγραμματική περίοδο 2021-2027. Από αυτά τα κονδύλια θα πρέπει να επωφελούνται οι πολίτες και η κοινωνία των πολιτών γενικότερα, οι οποίοι δεν γνωρίζουν αρκετά για τις ευρωπαϊκές χορηγίες και τα έργα ανάπτυξης που εκτελούνται με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

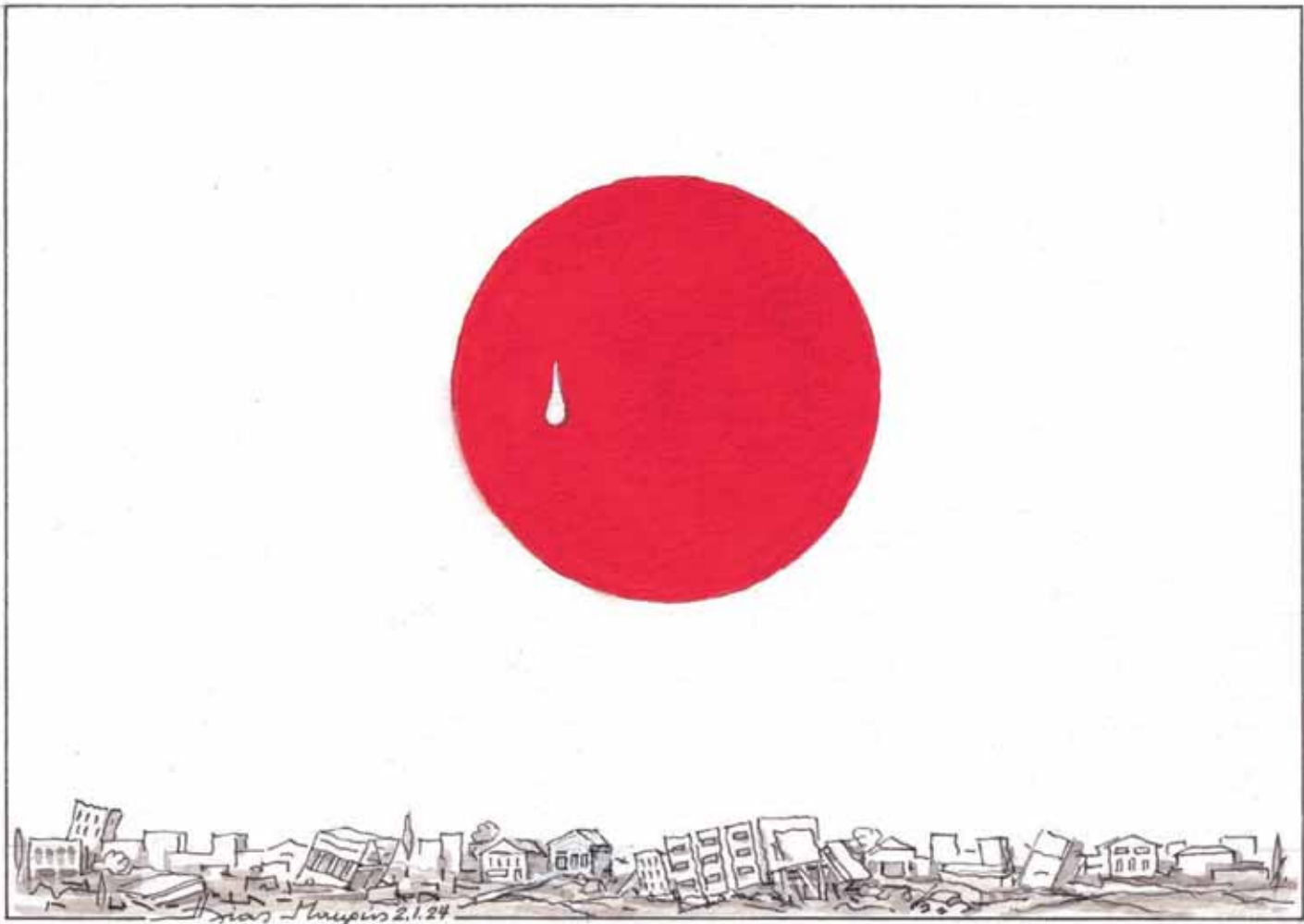
Από τη συζήτηση που προηγήθηκε για το μέλλον της Πολιτικής Συνοχής μετά το 2027, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, διαφαίνεται ότι η Πολιτική Συνοχής θα πρέπει να συνεχιστεί μέσα από μια μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική. Η επιστροφή ή η διατήρηση των νέων ανθρώπων στον τόπο καταγωγής τους συμβάλλει στην αναγέννηση των ακριτικών, απομονωμένων, ορεινών περιοχών και αυτό έγινε ξεκάθαρο από τα μέλη της ΕΕΤΠ στην αρμόδια Επιτροπή Συνοχής και Μεταρρυθμίσεων Elisa Ferreira.

Για να επιβιώσει η Πολιτική Συνοχής και να πεισθούν οι χώρες που απαιτούν τη μείωση των πόρων που κατανέμονται στην Πολιτική Συνοχής θα πρέπει να περιοριστεί το χάσμα μεταξύ αγρο-

τικών και αστικών περιοχών. Για την επίτευξη όμως της συνοχής και αντιμετώπισης του κοινωνικού χάσματος μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών θα πρέπει τα κράτη-μέλη να κατανέμουν ισόποσα τα κονδύλια. Η Κύπρος καλείται να εντάξει τόσο τις ακριτικές όσο και τις ορεινές περιοχές στους πρώτους δικαιούχους χρηματοδότησης μέσω της Πολιτικής Συνοχής, λόγω των ειδικών προκλήσεων που σχετίζονται με πολιτικά εμπόδια.

Η Πολιτική Συνοχής θα πρέπει λοιπόν να είναι ευέλικτη, αποτελεσματική, να συνεχίσει να ενισχύεται οικονομικά, για να παρέχει ασφάλεια στους πολίτες και ιδιαίτερα στο 1/3 περίπου του ευρωπαϊκού πληθυσμού που ζει σε παραμεθόριες περιοχές. Η Κύπρος, λόγω του πολιτικού προβλήματος και της ύπαρξης ακριτικών περιοχών θα πρέπει να συνεχίσει να αντλεί κονδύλια προς όφελος των μειονεκτικών περιοχών της μέσα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας των κρατών-μελών αλλά και των υποψηφίων προς ένταξη στην Ε.Ε. χωρών.

Ο Κ. Αντρου Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Αντίσταση στον πολιτισμό

Το πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα έχει πλέον σχεδόν παρέλθει και οι ελπίδες της ανθρωπότητας για έναν καλύτερο κόσμο βασισμένο στις νέες τεχνολογίες και την αλματώδη ανάπτυξη της επιστήμης έχουν διαψευστεί με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο. Η πρόσφατη εκλαΐκευση της τεχνικής νοημοσύνης, η εισαγωγή στην καθημερινότητα των πρώτων ChatGPT/Open AI, δείγμα της προηγμένης τεχνολογικής εποχής μας, δεν φαίνεται να αναχαιτίζει τη γενικευμένη βαρβαρότητα, στρατιωτική, πολιτική και κοινωνική, που επικράτη στο «παγκόσμιο χωριό» και ιδιαίτερα στην «προηγμένη» Δύση. Ο πλανήτης όλος είναι είτε σε πόλεμο είτε στα πρόθυρα του πολέμου. Οι δυτικές κοινωνίες, κυρίως σε Αμερική και Ευρώπη, βρίσκονται σε αναβρασμό. Η έξοδος από την πανδημία και τα παρατεταμένα μέτρα περιορισμού σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη είσοδο στον πρώτο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο ευρωπαϊκό πόλεμο έχουν προκαλέσει μια πρωτοφανή σύγκρουση αξιών στην Ευρώπη. Αν-

τίστοικα στην Αμερική, το μανιχαϊστικό πνεύμα, που διακρίνει τα πάντα σε καλό ή κακό και χωρίζει τους ανθρώπους σε ύπτες και θύματα, σηματοδεύει την επιστροφή σε παρωχημένες φυλετικές θεωρίες. Η διαφορά είναι ότι αυτή τη φορά στοχοποιούνται οι απόγονοι των μέχρι πρότινος «ρατσιστών» Λευκών Αγγλοσαξόνων Προτεσταντών (WASP). Τα κινήματα της «αφύπνισης» (wokism) βυθίζουν αργά αλλά σταθερά την αμερικανική κοινωνία σε έναν σιωπηρό εμφύλιο.

Ο πόλεμος αυτός αποκρυσταλλώνεται στη στήριξη του Τραμπ από τον ρεπουμπλικανικό κόσμο. Τα πρόσφατα δε γεγονότα μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της Χαμάς στο Ισραήλ και τον πόλεμο κατά της τρομοκρατικής αυτής οργάνωσης στη Λωρίδα της Γάζας ανέδειξαν σε όλο τον διαδικτυακό πλανήτη την ηθική απογύμνωση των μεγάλων αμερικανικών πανεπιστημίων, ανικανών να οργανώσουν έναν διάλογο γύρω από το παλαιστινιακό ζήτημα. Αντίθετα, αποδείχθηκε με τον πλέον προφανή τρόπο ότι, τουλάχιστον όσον αφορά τις ηθικές, ανθρωπιστικές,

πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες, η παραγωγή επιστημονικής γνώσης έχει αντικατασταθεί από την ανάπτυξη ιδεολογικών κινήματων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι δικαιώνεται ο πλέον δογματικός μαρξισμός, ο οποίος, αντί να προσπαθεί να κατανοήσει τον κόσμο, προσπαθεί δογματικά να τον αλλάξει.

Δεν είναι η πρώτη φορά που η δυτική ανθρωπότητα διαψεύδει το αφήγημα της διαρκούς ηθικής προόδου του ανθρώπου. Στο απόγειο του Διαφωτισμού, στα μέσα του 18ου αιώνα στη Γαλλία, ο Ζαν Ζακ Ρουσσώ, έγραφε στο περίφημο δοκίμιο του «Περί των γραμμάτων και τεχνών», ότι η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος ουδέποτε συμβάδιζε και ούτε πρόκειται ποτέ να συμβαδίσει με την ηθική πρόοδο των ανθρώπινων κοινωνιών. Αντίθετα, απέδειξε ότι κάθε φορά που μια επιστήμη έκανε άλματα, αυτό οδηγούσε σε περισσότερα ανισότητα, χειρότερες κοινωνικές συνθήκες και πιο έντονες συγκρούσεις. Στην ουσία, τα πορίσματα των επιστημών και οι νέες τεχνολογικές εφευρέσεις ήταν εργαλεία στα χέρια ανεύθυνων, αν όχι ανήθικων αν-

θρώπων. Έτσι η βιομηχανική επανάσταση στη Δύση οδήγησε στη βιαιότητα της αποικιοκρατίας, η οποία με τη σειρά της οδήγησε σε μια σειρά συγκρούσεων ανάμεσα στις δυτικές δυνάμεις με αποκορύφωμα τον Πρώτο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο. Ο τελευταίος σήμανε και το τέλος της ευρωπαϊκής παντοκρατορίας, μετατρέποντας στην ουσία τις ευρωπαϊκές χώρες σε δυτικά και ανατολικά προτεκτοράτα. Ο δε διάλογος για την κοινωνική δικαιοσύνη και τη δημοκρατία δεν έχει ξεπεράσει επιστημονικά την εποχή του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, όπου επικρατούσε η συζήτηση για τις αδυναμίες της δημοκρατίας και τον κίνδυνο να πέσουν σαν ώριμα, αν όχι σάπια, φρούτα στον καιάδα του πιο σκληρού και τυραννικού αυταρχισμού. Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στις δυτικές μας «προηγμένες» κοινωνίες για να αντιληφθεί ότι δεν έχουμε ακόμη βγει από τη σπηλιά του Πλάτωνα.

Πού όμως οφείλεται αυτή η αντίσταση στον πολιτισμό, αυτή η συνεχής άρνηση των κοινωνιών μας να προοδεύουν ηθικά; Τι είναι αυτό που γεννά διαρκώς τη καθη-

μερινή βία και βαρβαρότητα; Μήπως το γεγονός ότι δεν αρκούμαστε σε ένα επίπεδο σχετικής ισότητας και δικαιοσύνης και ανατρέπουμε τα καλώς κείμενα στο όνομα μιας τελειότητας που μόνο ιδεατή μπορεί να είναι; Μήπως η δήθεν ατελής ανθρωπινή «φύση», ότι ο άνθρωπος είναι ένα «ακατανόητο τέρας» (Πασκάλ); Θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι ευθύνονται τα εκπαιδευτικά μας συστήματα, αλλά αυτό θα ήταν ταυτολογία στον βαθμό που η εκπαίδευση είναι αναπόσπαστο μέρος του κοινωνικού όλου. Αν μπορούσαμε να βελτιώσουμε την κοινωνία μας θα μπορούσαμε να βελτιώσουμε και την εκπαίδευση. Δεν υπάρχουν προφανείς ή εύλογες απαντήσεις, όπως δεν υπάρχουν και απλές ή εύκολες λύσεις. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να διαλύσουμε όσο γίνεται πιο γρήγορα τη μεγάλη ψευδαίσθηση ότι οι επιστήμες και η τεχνολογική πρόοδος θα επιφέρουν τον πολυπόθητο εξορθολογισμό των συλλογικών πρακτικών. Όπως έγραφε και ο Βιτγκενστάιν, «αισθανόμαστε πως, ακόμα και αν δοθούν απαντήσεις σε όλες τις δυνατότες επιστημονικές ερωτήσεις,

τα προβλήματα της ζωής μας δεν θα τα έχουμε καν αγγίξει» (Tractatus, 6.52, εκδ. Παπαζήση). Αυτό σημαίνει ότι η καλλιέργεια ηθικών αξιών πρέπει να είναι ανεξάρτητη από την όποια πρόοδος θεωρούμε ότι έχουμε κάνει στην επιστήμη της διαχείρισης της συλλογικής καθημερινότητας, ό,τι σήμερα αποκαλείται πολιτική, κοινωνική, οικονομική επιστήμη ή επιστήμη της δημόσιας διοίκησης. Η ενσυναίσθηση, η κοινωνική ευαισθησία, η αλληλοκατανόηση δεν είναι απόρροια επιστήμης, αλλά καθημερινής και επίπονης άσκησης και προσωπικής πειθαρχίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι άνθρωπινες αυτές δεξιότητες είναι μεταφυσικές, άλογες ή ακατανόητες. Είναι έλλογες, αλλά ο λόγος που τις διέπει δεν μπορεί να μπει σε επιστημονικά καλούπια ούτε να γίνει αντικείμενο της όποιας διδακτικής ή παιδαγωγικής μεθόδου. Είναι εγγενείς δεξιότητες, που πρέπει να μάθουμε να αναγνωρίζουμε και να καλλιεργούμε.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Τα γκάλοπ και το SOS για τους ενστόλους

Τα μηνύματα που θορύβησαν το Μαξίμου και προκάλεσαν τις «διορθωτικές κινήσεις» στο κυβερνητικό σχήμα, με επίκεντρο το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Μόλις επτά μήνες μετά τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, ο πρωθυπουργός αποφάσισε την περασμένη Τετάρτη να προχωρήσει σε αλλαγές. Ποιο ήταν το σκεπτικό για τις «διορθωτικές κινήσεις» και γιατί αποφασίστηκε να γίνουν στον συγκεκριμένο χρόνο;

Το κουβάρι του μίνι ανασχηματισμού, ενός ακόμη σαν αυτούς που μας έχει συνηθίσει ο πρωθυπουργός κατά τη διάρκεια της πρώτης τετραετίας, άρχισε να ξετυλίγεται μετά τις τελευταίες δημοσκοπήσεις που έφτασαν στο Μαξίμου. Αυτές, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», αποτύπωναν πως τα θέματα της ασφάλειας είχαν αρχίσει να ανεβαίνουν «επικίνδυνα» πολύ ψηλά, με την τελευταία μέτρηση να αποτυπώνει μια αρνητική έκπληξη για το Μαξίμου: οι πολίτες αξιολογούσαν την ασφάλεια ως το δεύτερο μεγαλύτερο πρόβλημα αυτή την περίοδο μετά την ακρίβεια. Με δεδομένο πως η κυβέρνηση έχει κάνει κινήσεις για την αντιμετώπιση της ακρίβειας –και αυτό σε έναν βαθμό αναγνωρίζεται από τους πολίτες–, στο Μέγαρο Μαξίμου χτύπησαν «καμπανάκια» πως το θέμα της ασφάλειας, ένα πεδίο προνομιακό για τη Ν.Δ., μπορεί να εξελιχθεί σε «μαύρη τρύπα» για την κυβέρνηση. «Τότε ουσιαστικά ερρίφθη ο κύβος» πως ο πρωθυπουργός θα προχωρήσει σε αλλαγές στο συγκεκριμένο υπουργείο, λέει κυβερνητική πηγή στην «Κ». Ο πρωθυπουργός αποφάσισε να μην υπάρξει άλλη καθυστέρηση, διακινδυνεύοντας περαιτέρω επιδείνωση της κυβερνητικής εικόνας σ' αυτόν τον τομέα.

Τα κομμάτια του παζλ

Η σκέψη ωστόσο για αλλαγές στην Κατεχάκη προϋπήρχε. Η εικόνα, λένε, που είχε διαμορφωθεί δεν άρεσε καθόλου στον πρωθυπουργό, παρότι κυβερνητικές πηγές παραδέχονται πως δεν ευθύνεται για όλα η ηγεσία του υπουργείου. Οι σημαντικότερες αιτίες, όπως τις αναλύουν κυβερνητικές πηγές, ήταν κυρίως δύο: η πρώτη αφορούσε επιχειρησιακά λάθη, τα οποία αναπόφευκτα χρεωνόταν και η πολιτική ηγεσία. Το πρώτο και σημαντικότερο έγινε με την ανεμυπόδιστη κάθοδο των Κροατών κουλίγκαν, που οδήγησε στον θάνατο τον Μιχάλη Κατσουρή. Εάν τότε ο Γιάννης Οικονόμου δεν μετρούσε μόλις δέκα ημέρες στον υπουργικό θώκο, μετά την παραίτηση του Νότη Μητράκη, «θα είχε φύγει τότε», αποκαλύπτει πηγή που έχει γνώση του κλίματος του Μαξίμου. «Τον έσωσε το γεγονός πως ήταν πολύ καινούργιος στη θέση του», αναφέρει η ίδια πηγή.

Τα επεισόδια στη Νέα Φιλαδέλφεια δεν ήταν η μόνη δυσλειτουργία. Το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη φαινόταν αποδιοργανωμένο σε μια σειρά ζητημάτων. Άλλο παράδειγμα είναι η αποδέσμευση 2.500 αστυνομικών από τη φύλαξη υψηλών προσώπων, που δεν μπόρεσε ποτέ να υλοποιηθεί. «Δεν νοείται εξαγγελία του ίδιου του πρωθυπουργού να μη γίνεται πράξη»,

προσθέτει η ίδια πηγή, που χρεώνει επιχειρησιακή αδυναμία στην ηγεσία του υπουργείου. Η άλλη αιτία που αποτέλεσε τη σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι ήταν πρωτοφανής για τα δεδομένα του υπουργείου. Οι θάνατοι δύο αστυνομικών –ένας από φωτοβολίδα στον Ρέντη και άλλος ένας σε καταδίωξη στο Σχιστό– προκάλεσαν αναβρασμό και πρωτοφανείς διαμαρτυρίες στους κόλπους των ιδίων των αστυνομικών. Την ώρα δηλαδή που η ηγεσία του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη έχανε τη μάχη με την κοινή γνώμη, που θεωρούσε την ασφάλεια άλυτο πρόβλημα, έχανε και την εμπιστοσύνη του ίδιου του Σώματος, που με αφορμή τον θάνατο του Γιώργου Λυγγερίδη έστειλε διαρκώς το μήνυμα πως αισθάνεται εκτεθειμένο. Η άρνηση των ΜΑΤ στα μέσα Δεκεμβρίου να μεταβούν στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, μπορεί να κράτησε λίγα λεπτά, ήταν ωστόσο ένα πολύ ισχυρό μήνυμα που προβλημάτισε το Μαξίμου. «Ποτέ κυβέρνηση της Ν.Δ. δεν έχει χάσει την εμπιστοσύνη των ενστόλων», έλεγε εκείνες τις μέρες κορυφαίο στέλεχος του Μαξίμου, εκφράζοντας

Στις τελευταίες μετρήσεις οι πολίτες αξιολογούσαν την ασφάλεια ως το δεύτερο μεγαλύτερο πρόβλημα μετά την ακρίβεια. «Τότε ουσιαστικά ερρίφθη ο κύβος» για αλλαγές στο αρμόδιο υπουργείο, λέει κυβερνητική πηγή.

την ανησυχία του για τη σχέση που έχει διαμορφωθεί στην Κατεχάκη.

Όπως εξηγεί στην «Κ» κυβερνητική πηγή, τα αριθμητικά δεδομένα δεν δείχνουν έξαρση της εγκληματικότητας, αλλά το γεγονός πως τα θέματα αυτά είχαν επανέλθει στην πρώτη γραμμή επέβαλε «ένα ισχυρό σοκ», που ήρθε με την απογοηπτική τόσο του υπουργού Γιάννη Οικονόμου όσο και του υφυπουργού Κώστα Κατσαφάδου. Οσον αφορά την επιλογή του Μιχάλη Χρυσοχοϊδου, δεν χρειάζεται ιδιαίτερη ανάλυση. Πρόκειται για έναν πολιτικό με πέντε (!) θητείες στο συγκεκριμένο υπουργείο και απόλυτη γνώση του χαρτοφυλακίου, που σημαίνει πως δεν θα χρειαστεί χρόνο προσαρμογής. «Ο Χρυσοχοϊδης μπορεί να επαναφέρει στην Κατεχάκη την ισορροπία», αναφέρει κυβερνητική πηγή.

Καραμπόλες

Το γεγονός πάντως πως στο συγκεκριμένο υπουργείο έχουν αναλάβει τρεις υπουργοί σε διάστημα μόλις επτά μηνών, δείχνει πως κάτι δεν πάει καλά. Η κυβέρνηση μοιάζει να αδυνατεί να βρει λύσεις σε ένα θέμα που απασχολεί την κοινωνία, εξ ου και ο ανασχηματισμός ήταν ουσιαστικά «ανασχηματισμός

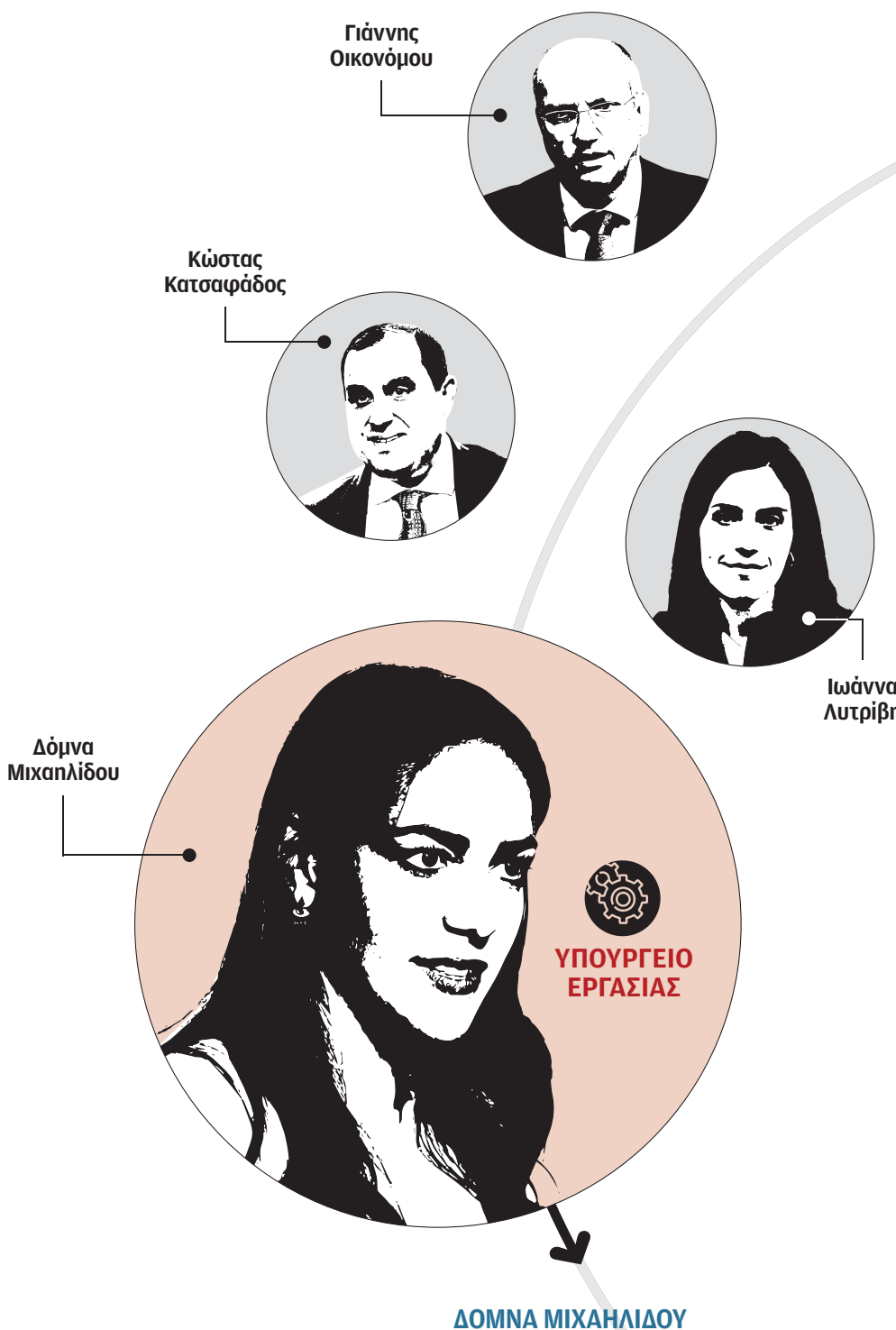
του Προστασίας του Πολίτη», που έφερε και τις τρεις καραμπόλες. Η αποχώρηση του Μιχάλη Χρυσοχοϊδου από το Υγείας επανέφερε τον «καμικάζι» των δύσκολων αποστολών Αδωνι Γεωργιάδη στα παλιά του γνώριμα λημέρια, του υπουργείου Υγείας. Η λογική ήταν πως ο τώως πια υπουργός Εργασίας δεν φοβάται ένα «βαρύ» χαρτοφυλάκιο, που συχνά συνεπάγεται πολιτικό κόστος. Με τη σειρά του άφησε τη θέση του σε μια εκπρόσωπο της νέας γενιάς, γαλουχημένης στο μητσοτακικό Μαξίμου. Η Δόμνα Μιχαηλίδου είναι από τα στελέχη που ανέδειξε ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης, στην αρχή ως εξωκοινοβουλευτική υφυπουργό στο υπουργείο του οποίου τώρα τίθεται επικεφαλής.

Ο ανασχηματισμός είναι προϊόν και πολιτικής «ζυγοστάθμισης». Τα δύο πρόσωπα που δεσπόζουν στις αλλαγές, ο Μιχάλης Χρυσοχοϊδης και η Δόμνα Μιχαηλίδου, απευθύνονται κυρίως στον χώρο του Κέντρου. Ο κ. Μητσοτάκης επέλεξε να επαναφέρει σε ένα συντηρητικό υπουργείο το εμβληματικότερο πρώην στέλεχος του ΠΑΣΟΚ που έχει στην κυβέρνησή του, καρατομώντας έναν βέρο νεοδημοκράτη. Το μήνυμα είναι ότι η προσήλωση στο Κέντρο είναι αταλάντευτη. Από την άλλη, οι δύο νέες εισοδοί, αυτή του Ανδρέα Νικολακόπουλου από την Ηλεία και της βουλευτού Επικρατείας Ιωάννας Αυτρίβη, έχει κι αυτή πολιτικά μηνύματα. Πρόκειται για δύο νέα στελέχη ήπιων τόνων, που υπηρετούν τη βασική γραμμή του κ. Μητσοτάκη.

Προσεχώς γάμος

Ενα παράπλευρο πολιτικό συμπέρασμα από τον ανασχηματισμό έχει να κάνει με το κατά πόσον επηρεάζει τον χρόνο που θα έρθει το νομοσχέδιο για τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών. Το δέλεαρ της αξιοποίησης σε έναν ανασχηματισμό που θα μπορούσε να συγκρατήσει υπουργούς και κυρίως βουλευτές να μην καταψηφίσουν το νομοσχέδιο πλέον δεν υπάρχει, καθώς δεν μπορεί να έχουμε νέες αλλαγές το επόμενο διάστημα. Συνεπώς μεγάλη μερίδα βουλευτών απελευθερώνεται και εικάζεται πως ο αριθμός εκείνων που δεν θα ψήφιζαν το νομοσχέδιο μετά την Τετάρτη μπορεί να αυξηθεί (βλ. και σχετικό ρεπορτάζ στη σελ. 6). Μπορεί να αποτελέσει αυτό λόγο να καθυστερήσει τα νομοσχέδια; Η απάντηση δώσαν γνωρίζουν καλά τον Κυριάκο Μητσοτάκη είναι όχι, καθώς ο πρωθυπουργός έχει δείξει πως όταν κάτι το θεωρεί σωστό –και μάλιστα το έχει εξαγγείλει– το κάνει ακόμη κι αν η πλειοψηφία δεν συμφωνεί.

Σχεδιάζεται μάλιστα τις αμέσως επόμενες ημέρες να επιτεθήσει η κυβέρνηση, με παρεμβάσεις προβλεπόμενων στελεχών της, να ορίσει η ίδια τη δημόσια συζήτηση, διασαφηνίζοντας τα λεπτομέρειες και το σκεπτικό της νομοθετικής της πρωτοβουλίας. Θα πρόκειται μάλλον για έναν δεύτερο γύρο βολιοδοσκόπησης των πιθανών αντιδράσεων, αυτή τη φορά όμως επί του προκειμένου.

ΔΟΜΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

Η πορεία από το Κέμπριτζ στον Πειραιά

Το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη έχανε τη μάχη με την κοινή γνώμη και ταυτόχρονα την εμπιστοσύνη των ενστόλων, που λόγω και του θανάτου του Γιώργου Λυγγερίδη αισθάνονταν εκτεθειμένοι.

Κορυφαίο στέλεχος της Ν.Δ. το 2018 λέει πως η είσοδος της Δόμνας Μιχαηλίδου στην παράταξη δεν έγινε με πολιτικούς όρους, καθώς «δεν είχε πολιτική ταυτότητα», αλλά καθαρά με όρους τεχνοκρατικής επάρκειας.

Τον Ιούλιο του 2019, αμέσως μετά την εκλογική νίκη της Νέας Δημοκρατίας, πολλά από τα φώτα έπεσαν πάνω στο νέο πρόσωπο που ανέλαβε τότε το χαρτοφυλάκιο της υφυπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Επρόκειτο για την 32χρονη Δόμνα Μιχαηλίδου, το νεότερο μέλος της τότε κυβέρνησης, ένα πρόσωπο με περγαμνές παρά το νεαρό της ηλικίας της, αλλά εντελώς άγνωστο στο ευρύ κοινό. Παρά το γεγονός πως τότε έγινε ευρύτερα γνωστή, η αρχή της πολιτικής της πορείας είχε ξεκινήσει δύο χρόνια πριν, στον ημιώροφο της Πειραιώς. Τότε ο Κυριάκος Μητσοτάκης, όντας στον προθάλαμο της εξουσίας, είχε αρχίσει να μοιλάζει την Κεντροδεξιά με νέο αίμα. Ενα χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η 30χρονη Δόμνα με τις πολύ καλές σπουδές στο εξωτερικό, καθώς έχει διδακτορικό στην Ανάπτυξη και τις Οικονομικές Κρίσεις από το Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ. Το βιογραφικό της αποτέλεσε το διαβατήριο για να ενταχθεί στο οικονομικό επιτελείο της τότε αξιωματικής αντιπολίτευσης, ουσιαστικά έχοντας χρέη συμβούλου του προέδρου της Ν.Δ. Ρόλο έπαιξε και η σύντομη, αλλά σημαντική εργασιακή της εμπειρία, καθώς στα 26 της είχε ενταχθεί στη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών του ΟΟΣΑ στο Παρίσι, ως ειδική στον ανταγωνισμό, ενώ το ίδιο έτος ήταν η υπεύθυνη οικονομολόγος της ομάδας των κατασκευών για την Τρίτη Εργαλειοθήκη Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ.

Η πρώτη εμφάνισή της «επιστήμως» στα κομματικά όργανα έγινε το 2018 σε μια σύσκεψη γραμματέων, όπου σε όλους έκανε εντύπωση το πόσο χαμογελαστή ήταν. Κορυφαίο στέλεχος της Ν.Δ., τότε, λέει στην «Κ» πως η είσοδος στην παράταξη δεν έγινε με πολιτικούς όρους, καθώς «δεν είχε πολιτική ταυτότητα», αλλά καθαρά με όρους τεχνοκρατικής επάρκειας.

Αναλαμβάνοντας το υφυπουργείο Εργασίας, η κ. Μιχαηλίδου

έδωσε τα διαπιστευτήριά της εκπλώνοντας τη μεγάλη όρεξη της για δουλειά, δίνοντας έμφαση στη μεταρρύθμιση του πλαισίου για τις δομές παιδικής προστασίας, καταρτίζοντας το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, και αναμορφώνοντας το σύστημα για τις αναδοχές και τις υιοθεσίες.

Αυτή η δραστηριότητά της συνοδεύθηκε από την καθημερινή παρουσία της στα media, στα οποία εκτέθηκε χωρίς να την εμποδίζει η πολιτική της απειρία, με αποτέλεσμα να βρίσκεται όχι σπάνια σε θέση να απολογείται για επικοινωνιακά της ολισθήματα. Το 2019 είχε συνδέσει την 28η Οκτωβρίου με την αξία του εθελοντισμού· με αφορμή επεισόδια μεταξύ φοιτητών και Αστυνομίας στην ΑΣΟΕΕ επικρίθηκε για αναφορά της σε εύρεση όπλων στα οποία έχει πρόσβαση ο στρατός της Συρίας· πρόσφατα, στη Βουλή, είχε συσχετίσει τη συγχώνευση σχολικών μονάδων με παράπλευρα οφέλη στην υγεία των μαθητών, καθώς αναγκάζονται να περπατούν περισσότερο για να πάνε στο σχολείο. Η δημοσιότητα όμως –κυρίως θετική, σπανίως αρνητική και ενίοτε κακόβουλη, αφού το ενδιαφέρον για το πρόσωπό της είχε και σεξιστικά ελαττήρια– φαίνεται εκ του αποτελέσματος να βοηθήσε την πολιτική σταδιοδρομία της. Στις τελευταίες εκλογές κατάφερε να εκλεγεί δεύτερη στην Α΄ Πειραιώς και αμέσως μετά ανέλαβε υφυπουργός Παιδείας.

Το υπουργείο Εργασίας της είναι οικείο. Αλλά στις αρμοδιότητές του δεν ανήκει πια το χαρτοφυλάκιο που είχε χειριστεί η Μιχαηλίδου, το οποίο πλέον έχει περάσει στο υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας. Προεκλογικά ακουγόταν ότι η ίδια θα αναλάμβανε το νεότευκτο υπουργείο. Την προσπάρησε η Σοφία Ζαχαράκη, ίσως χάρη και στην εντυπωσιακή εκλογική πρωτιά της στην Αττική. Η προαγωγή άργησε μόλις έξι μήνες.

ΣΤΑΥΡΟΣ Π. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Οι ενεργές «νάρκες» της Κατεχάκη

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΛΙΩΤΗ**

Αντί για προνομιακό πεδίο άσκησης πολιτικής, το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και τα θέματα αρμοδιότητάς του εξελίσσονται σε κινούμενη άμμο για την κυβέρνηση. Από τις πρόσφατες εθνικές εκλογές έχουν περάσει μόλις έξι μήνες και μέσα σ’ αυτό το διάστημα έχουν ήδη αλλάξει δύο υπουργοί και ένας υφυπουργός στο μέγαρο της λεωφόρου Κατεχάκη.

Την 27η Ιουνίου 2023 υπουργός Προστασίας του Πολίτη ανέλαβε ο Νότης Μητράκης, με υψηλόβαθμα κυβερνητικά στελέχη να λένε τότε σε κατ’ ιδίαν συννομιλίες τους ότι «ο Νότης είναι δοer, φέρνει εις πέρας ό,τι του ανατίθεται». Έναν μήνα αργότερα, όμως, υποχρεώθηκε σε παραίτηση με πρόσχημα ότι ενώ μαίνονταν πυρκαγιές σε διάφορες περιοχές της χώρας, εκείνος παραθέριζε στην Πάτμο.

Στις 28 Ιουλίου διάδοχος του κ. Μητράκη ορίστηκε ο Γιάννης Οικονόμου. Πρόλαβε να συμπληρώσει πέντε μήνες στην ηγεσία του υπουργείου πριν ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ανακοινώσει την Τετάρτη την απομάκρυνσή του, μαζί και του υφυπουργού Κώστα Κατσαφάδου από το μέγαρο της λεωφόρου Κατεχάκη.

Ο αντικαταστάτης του, ο πολύπειρος Μιχάλης Χρυσοχοΐδης, είχε τον Σεπτέμβριο του 2021 απομακρυνθεί από την κυβέρνηση έχοντας κρωθεί τις φτωχές επιδόσεις του κρατικού μηχανισμού στην αντιμετώπιση των πυρκαγιών. Με τους γνωρίζοντες να αναφέρουν ότι στην πραγματικότητα είχε πληρώσει τις κακές σχέσεις του με τον τότε ισχυρό διευθυντή του πρωθυπουργικού γραφείου Γρηγόρη Δημητριάδη.

Είναι γεγονός ότι η ηγεσία του Γιάννη Οικονόμου δεν ξεκίνησε με τους καλύτερους οιωνούς. Μόλις δέκα ημέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του εκτυλίχθηκε το αστυνομικό φιάσκο με τους Κροάτες χούλιγκανς της Ντιναμό Ζάγκρεμπ και κατάληξη τον θάνασιμο τραυματισμό του οπαδού της ΑΕΚ Μιχάλη Κατσουρή. Ο κ. Οικονόμου δεν είχε καλά καλά γνωρίσει τους υπηρειακούς παράγοντες σε αρχηγείο και ΓΑΔΑ, με τους οποίους καλούνταν να συνεργαστεί.

Η επικοινωνιακή διαχείριση της κρίσης, ωστόσο, η απόδοση πειθαρχικών ευθυνών σε χαμηλόβαθμους αστυνομικούς της τροχαίας και η σιωπηρή και ανώδυνη ολοκλήρωση της ΕΔΕ για τους ανώτερους και ανώτατους αξιωματικούς του Σώματος, αποτέλεσαν ένα πρώτο σημείο κριτικής για το δίδυμο Οικονόμου - Κατσαφάδου.

Η φύλαξη των «VIPs»

Η επόμενη φορά που τα θέματα αρμοδιότητάς του υπουργείου βρέθηκαν ψηλά στην ειδοσεογραφία ήταν στις αρχές Σεπτεμβρίου, όταν ο πρωθυπουργός από τη ΔΕΘ ανακοίνωσε την απόφαση για αποδέσμευση 2.500 αστυνομικών από τη φύλαξη υψηλών προσώπων. Η διαδικασία πράγματι ξεκίνησε να «τρέχει», με τις πληροφορίες από αστυνομικές πηγές να αναφέρουν ότι μέχρι πρότινος 1.500 αστυνομικοί που υπηρετούσαν στα «επίσημα» είχαν πάρει φύλλα πορείας για την Αμεση Δράση, την Τροχαία και τα αστυνομικά τμήματα. Στην πράξη, πάντως, τα αποτελέσματα της προσπάθειας δεν αποτυπώθηκαν σε αύξηση της εμφανούς αστυνόμευσης, με τον αριθμό των διαθέσιμων περιπολιών να βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

Την ίδια ώρα, η μείωση της φρουράς σε υπουργούς, βου-

λευτές της πλειοψηφίας και παράγοντες της δημόσιας ζωής υπήρξε αφορμή για φίλια πυρά και αρνητικά δημοσιεύματα για τον κ. Οικονόμου. Πυρά εξάλλου από το εσωτερικό του κυβερνητικού - κομματικού μηχανισμού δεχόταν ο κ. Οικονόμου και για λόγους ανεξάρτητους από το θέμα της φύλαξης των «VIPs» προσώπων, κάτι που ο ίδιος είχε επιλέξει να αγνοήσει.

Την ίδια ώρα, οι πρωτοβουλίες του σε θέματα καθημερινότητας που θα μπορούσαν να αλλάξουν το κλίμα, όπως για παράδειγμα η βελτίωση της τροχαίας αστυνόμευσης, έτυχαν μεν μεγάλης προβολής αλλά δεν είχαν τα ανάλογα αποτελέσματα, ενώ το τελευταίο διάστημα ΕΛ.ΑΣ. και υπουργείο κλυδωνίστηκαν από μια αλληλουχία τραγικών περιστατικών, όπως ο θάνασιμος τραυματισμός αστυνομικού της ομάδας ΔΙ.ΑΣ. κατά τη διάρκεια καταδίωξης στον Ασπρόπυργο και φυσικά τα επεισόδια στου Ρέντη, που στοίχισαν τη ζωή στον 31χρονο υπαρχιφύλακα των ΜΑΤ.

Στις κατ’ ιδίαν συζητήσεις του ο κ. Οικονόμου έλεγε ότι η αστυνομία υποφέρει από σοβαρές παθολογίες και είχε δρομολογήσει μια σειρά από παρεμβάσεις τις οποίες σκόπευε να παρουσιάσει στις αρχές Φεβρουαρίου, ενώ στις επικει-

Στις επικείμενες κρίσεις ο τέως υπουργός φέρεται ότι θα οδηγούσε σε αποστρατεία και τους πέντε αντιστρατήγους της ΕΛ.ΑΣ., απόφαση που ίσως αποτέλεσε ένα ακόμη «αγκάθι» στη σχέση του με το Μαξίμου.

μενες κρίσεις φέρεται να είχε αποφασίσει να οδηγήσει στην αποστρατεία και τους πέντε αντιστρατήγους της ΕΛ.ΑΣ. Ίσως μάλιστα αυτή του η απόφαση να αποτέλεσε ένα ακόμη αγκάθι στις σχέσεις του με το Μέγαρο Μαξίμου, μια και η απομάκρυνσή του από το υπουργείο συντελέστηκε λίγες ημέρες πριν από τις τακτικές κρίσεις στο Σώμα (αναμένονται στο τέλος του μήνα).

Στον δε κ. Κατσαφάδο ορισμένοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι χρεώνουν ότι διατήρησε στο περιβάλλον του, σε ρόλο συμβούλων, κάποια πρόσωπα από την προηγούμενη διοίκηση του υπουργείου, πρωτοβουλία αντίθετη με το μήνυμα που είχε αποφασίσει να στείλει ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης αμέσως μετά τις εκλογές του περασμένου Ιουνίου.

Δεδομένος της απόφασης για την απομάκρυνση του κ. Οικονόμου, η επιλογή επιστροφής του Μιχάλη Χρυσοχοΐδη ήταν αυτή με το μικρότερο ρίσκο. Υστερα από πέντε ημετέρες στο μέγαρο της λεωφόρου Κατεχάκη γνωρίζει άριστα την ανθρωπογεωγραφία της αστυνομίας και δεν θα δυσκολευτεί να πιάσει το νήμα από εκεί που το άφησε το φθινόπωρο του 2021. Η πρόσφατη απόπειρα βομβιστικής επίθεσης στην έδρα των ΜΑΤ, που σηματοδότησε την επιστροφή της ένοπλης βίας έπειτα από πέντε χρόνια σιωπής, αλλά και η διαχείριση των αντιδράσεων που πιθανόν να προκαλέσουν οι αλλαγές στο θέμα των ιδιωτικών πανεπιστημίων και τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών είναι επίσης παράμετροι που πιθανόν να επεσπευσαν την επιστροφή του Μιχάλη Χρυσοχοΐδη σε γνώριμα γι’ αυτόν λημέρια.

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Στις 19 Φεβρουαρίου 1999, στην πρώτη τετραετία Σημίτη, ο Χρυσοχοΐδης γίνεται υπουργός Δημοσίας Τάξης. Σύντομα συνδέθηκε με την αντιμετώπιση του κοινού εγκλήματος που εκείνη την εποχή παρουσίαζε μεγάλη έξαρση, με τη δραστική μείωση των πυρκαγιών στα δάση, με την επιτυχημένη διαχείριση των καταστροφών που προκάλεσε ο σεισμός της Αθήνας τον Σεπτέμβριο του 1999 και με τη σύλληψη της «17 Νοέμβρη» το καλοκαίρι του 2002. Είκοσι πέντε χρόνια μετά, αναλαμβάνει την ίδια θέση για πέμπτη (!) φορά έχοντας ήδη συμπληρώσει 7,5 χρόνια στο υπουργείο αυτό. Μετά τον Σημίτη, ο Γιώργος Παπανδρέου, ο Λουκάς Παπαδήμος και ο Κυριάκος Μητσοτάκης εμπιστεύτηκαν τον πολιτικό που εξελέγη πρώτη φορά βουλευτής Ημαθίας του ΠΑΣΟΚ τον Ιούνιο του 1989 και τον Μάιο του 2023 εξελέγη πρώτος σε σταυρούς βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας στον Δυτικό Τομέα της Β’ Αθηνών.

Ελάχιστοι πίστευαν ότι ο Χρυσοχοΐδης θα επέστρεφε στο υπουργείο Προστασίας του Πολίτη μετά την απομάκρυνσή του από τον Μητσοτάκη τον Σεπτέμβριο του 2021, έπειτα από διετή ηγεσία. Η τότε απογοητευτική του φαινεται ότι αποφορτίστηκε κατόπιν μιας εσωτερικής διαφωνίας του με κάποια στελέχη του Μεγάρου Μαξίμου σχετικά με την ασκούμενη πολιτική στην ασφάλεια. Εγινε τότε μια προσπάθεια, μέσω διαιτητών, να του «φορτωθούν» οι φωτιές εκείνου του καλοκαιριού, αλλά η ευθύνη για την πυρόσβεση είχε περάσει στο υπουργείο Πολιτικής Προστασίας. Οι φίλοι του λένε ότι η απόφαση του πρωθυπουργού να του ζητήσει να επιστρέψει στον ανατολικογερμανικής αισθητικής «πύργο των μυστικών» της λεωφόρου Κατεχάκη ισοδυναμεί με δικαίωση του πολιτικού. Έχει φτάσει να αποτελεί την εξαιρετική στον κανόνα του «ουδέις αναντικατάστατος». Οι εχθροί του τού αποδίδουν αυταρχισμό και μονομανία, και προειδοποιούν πως παρά το γεγονός ότι ο λόγος του δεν είναι ποτέ εμπρηστικός, τα έργα του αποδεικνύουν ότι η αστυνομία δρα πέρα από τα όρια κάθε φορά που ο ίδιος ορίζεται πολιτικός προϊστάμενός της.

«Ούτε χαρά ούτε λύπη»

«Δεν είμαι ούτε χαρούμενος ούτε λυπημένος», απαντά σε όσους

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ, Η 4η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Ούτε ξέχασε ούτε τον ξέχασε το υπουργείο

Η δοκιμασμένη συνταγή και τα σημάδια του παρελθόντος

τον ρωτούν αν χαιρέται που επιστρέφει. Ο πρωθυπουργός τού ανακοίνωσε τη μετακίνησή του την περασμένη Τετάρτη, αλλά τους τελευταίους μήνες συζητούσαν αρκετά για τη δημόσια τάξη. Ο Μητσοτάκης έβλεπε να ξεφτίζει το πουλόβερ της ασφάλειας και προσπαθούσε να καταλάβει «τις πταίει». Εως το 2019 είχε επιβληθεί η κανονικότητα της ανομίας στο κέντρο της Αθήνας (παρρηγίες εμπορίου και κατανάλωσης ναρκωτικών και κατασκευής μολότοφ σε ΑΣΟΕΕ και Πεδίο Αρεως, καταλήψεις, καμένα αυτοκίνητα κ.λπ.). Μέσα σε λίγες εβδομάδες ο Χρυσοχοΐδης τα καθάρισε όλα.

Μόλις έφυγε, η κεκτημένη ταχύτητα δεν διατηρήθηκε για πολύ. Η δυσανεμία βράζει εδώ και αρκετό καιρό στις τάξεις των ενστόλων καθώς θεωρούν ότι δεν έχουν την απαιτούμενη κάλυψη από την πολιτική και υπηρεσιακή ηγεσία. «Η αστυνομία είναι ευαίσθητη υπηρεσία γιατί διαχειρίζεται πολύ σκληρά πράγματα και πρέπει να είναι διαρκώς αξιόμαχη», εξηγεί ο Χρυσοχοΐδης, προσπαθώντας να περιγράψει το πρόβλημα και τη λύση του.

Ως μέρος της λύσης επιμένει πολύ στην αξιοκρατία. «Η αστυνομία είναι πολύ ευαίσθητη στο θέμα της αξιοκρατίας. Όταν παραγωγίζονται οι ικανοί και διοικούν οι λιγότερο ικανοί, η αστυνομία παραλύει. Επιπλέον, ο αστυνομικός χρειάζεται να εμπιστεύεται την πολιτική ηγεσία για να κάνει τη δουλειά του, διότι είναι μια σκληρή και επικίνδυνη δουλειά».

Ναι, αλλά μια αστυνομία που «κάνει τη δουλειά της» εύκολα παρσύρεται στην άσκηση υπερβολικής βίας. Και υπάρχουν μπόλικα περιστατικά. Για παράδειγμα, στη Νέα Σμύρνη τον Απρίλιο του 2021 η αστυνομία ενεπλάκη σε

επεισόδιο με αριστερή ομάδα. Ο Χρυσοχοΐδης δεν δίστασε τότε να υπερασπιστεί την αστυνομία λέγοντας ότι ήταν ένα προσχεδιασμένο επεισόδιο και επέμενε πολύ στο επιχείρημα ότι κάποια περιστατικά αστυνομικής βίας μπορεί να είναι παρενέργειες μιας αστυνομίας που ενεργεί. Αν η αστυνομία κάθεται στα αυγά της για να αποφύγει να κατηγορηθεί για «φάλτσα», τότε

«Η ασφάλεια είναι το θεμέλιο της δημοκρατίας. Όταν οι άνθρωποι αισθάνονται ότι δεν τους προστατεύει κανείς, τότε γίνονται ανασφαλείς και είναι εύαλωτοι στον ρατσισμό, στον φασισμό, στον αυταρχισμό και στις θεωρίες συνωμοσίας».

έχουμε έκρηξη εγκληματικότητας, που οδηγεί σε εύλογες κατηγορίες περί αναποτελεσματικότητας. Πάντα η αστυνομία πρέπει να ελέγχεται αυστηρά για να ελαχιστοποιεί τα λάθη της, αλλά η αποφυγή του λάθους δεν πρέπει να καταλήγει στην ιδεολογία της απραξίας. «Πρέπει οι πολίτες να αισθάνονται ασφάλεια. Η ασφάλεια είναι το θεμέλιο της δημοκρατίας. Όταν οι άνθρωποι αισθάνονται ότι δεν τους προστατεύει κανείς, τότε γίνονται ανασφαλείς και οι ανασφαλείς άνθρωποι είναι εύαλωτοι στον ρατσισμό, στον φασισμό, στον αυταρχισμό και στις θεωρίες συνωμοσίας».

Ο Χρυσοχοΐδης όχι μόνον αντέχει ψυχολογικά περισσότερο από άλλους στο υψηλές τάσης πόστο

της αντιμετώπισης του τυχαίου, αλλά έλκεται από τον κίνδυνο και την αβεβαιότητα ακριβώς γιατί δεν πιστεύει στο τυχαίο. Παρότι είναι θρησκοϋμένος, δεν σταυροκοπιέται ούτε χτυπάει ξύλο, γιατί δεν πιστεύει ούτε στην κακή τύχη ούτε στο κακό μάτι. Λέει διαρκώς στους συνεργάτες του ότι τα περισσότερα «ξαφνικά» δεν συμβαίνουν ξαφνικά. «Δεν πιστεύω στη μεταφυσική, πιστεύω στη στατιστική και στην αλληλουχία των γεγονότων». Π.χ. επαναλαμβάνει το αυτονόητο, ότι «οι φωτιές είναι μόνιμο χαρακτηριστικό του καλοκαιριού», αλλά και όλα τα άλλα που συμβαίνουν κατά τις λεγόμενες αποφράδες ημέρες έχουν συμβεί στο παρελθόν και είναι λογικό να ξανασυμβούν. Επομένως, το κρίσιμο στοιχείο για την Προστασία του Πολίτη δεν είναι να πιάσουν οι αγιασμοί, αλλά η αδιάκοπη εκπαίδευση και προετοιμασία για την αντιμετώπιση όλων αυτών που έχουν συμβεί και θα ξανασυμβούν. «Το έγκλημα πρέπει να το πολεμάς κάθε μέρα με σχέδιο. Οτιδήποτε συμβαίνει πρέπει να αντιμετωπίζεται έτσι ώστε το μικρό να μη γίνεται μεγάλο. Πέρα από το κοινό έγκλημα αυξάνεται ο κίνδυνος από το οργανωμένο έγκλημα, που εισχωρεί στο κράτος, στους θεσμούς και στην επίσημη οικονομία και τη νοθεία. Χρειάζεται εγρήγορση και χρειάζεται επίσης η συνδρομή της Δικαιοσύνης».

Στο υπουργείο Υγείας δούλεψε περίπου με την ίδια συνταγή. «Ξήλωσε» διοικητές νοσοκομείων, έβαλε μπροστά τις μονάδες για τα εγκαταλειμμένα, «έτρεξε» την ανασύσταση του ΕΚΑΒ και προετοίμασε ένα πακέτο αλλαγών στο ΕΣΥ που θα ανακοινώνονταν μετά τις 20 Ιανουαρίου. Τώρα επέστρεψε στον «πόλεμο». Το 2010 πέτυχε την εξάρθρωση της δεύτερης γενιάς τρομοκρατών. Η οργανωμένη απάντηση του «χώρου» για τη σύλληψη των μελών της «Συνωμοσίας των Πυρήνων της Φωτιάς» ήταν μια βόμβα στο γραφείο του στο Περιστερί τον Ιανουάριο του 2010 και μια άλλη βόμβα στο υπουργείο στις 24 Ιουνίου 2010, από την οποία σκοτώθηκε ο διευθυντής του γραφείου υφυπουργού, ο αξιωματικός Γιώργος Βασιλάκης. Επιστρέφει τώρα ξανά στο ίδιο γραφείο, για μια ακόμη φορά. Όταν επέστρεψε το 2019, έλεγε ότι ένας από τους στόχους του ήταν να διανεμώσει αυτή την υπόθεση. Και όσοι τον ξέρουν, στοιχηματίζουν ότι αποκλείεται να το έχει ξεχάσει.

Φίλτρο στα social και «στολή» Σπεισών

Κανόνες και διαδικτυακής συμπεριφοράς επιβάλλει στα στελέχη ο Κασσελάκης

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Τι αναζητεί ο Στέφανος Κασσελάκης; Ένα μεγαλοπρεπές «coup de theatre», που θα φέρει τα πάνω κάτω και τον ΣΥΡΙΖΑ ξανά σε «τροχιά τίτλου». Ή τουλάχιστον θα τον επιστρέψει στη σιγουριά της δεύτερης θέσης, που δίνει το δικαίωμα στο όνειρο για άνοδο στη «μεγάλη κατηγορία». Και από τη στιγμή που οι εποχές δεν ευνοούν έναν μεγάλο «πολιτικό σεισμό», όπως την περίοδο των μνημονίων, ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ αναζητεί πολλά μικρά «σοκ» που θα ζυπνήσουν το κόμμα και θα το απαλλάξουν από παθογένειες ετών. Σ' αυτό το πλαίσιο εντασσόταν και η πρόσκληση για συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας στις Σπέτσες, στα πρότυπα μεγάλων πολυεθνικών, που κάνουν «team building». Ζυμώσεις και πρωτοβουλίες ετοιμάζουν και κάποια κορυφαία στελέχη της Κουμουνδούρου. Η «Κ» είναι σε θέση να γνωρίζει δύο κινήσεις που θα συζητηθούν πολύ το επόμενο διάστημα.

Αναρτήσεις με έλεγχο

Το πλεονέκτημα που έχει ο Στέφανος Κασσελάκης είναι μαζι και μειονέκτημα. Δεν έχει το συναισθηματικό δέσιμο που είχε ο Αλέξης Τσίπρας με το κόμμα και τους ανθρώπους του. Από τον Νοέμβριο του 2021 ο πρώην πρωθυπουργός προσπαθούσε να βρει λύση για την «Αυγή». Η αναστολή λειτουργίας του καθημερινού φύλλου δεν προχώρησε ύστερα από μια ακόμη έντονη συνεδρίαση του Πολιτικού Συμβουλίου, που πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 2022. Παρά τις πολλές διαφωνίες, δεν επέτρεψε ποτέ να επέλθει ρήξη με τα ιστορικά στελέχη της «Ομπρέλας», ενώ και για τον Παύλο Πολάκη

ο εκβιασμός για την υποψηφιότητα του Μιχάλη Χαιρετάκη ξεχάστηκε με μια συγγνώμη τον Μάρτιο του 2023. Τι κι αν οι πιο κρίσιμες εκλογές για την Ιστορία της Αριστεράς απειχάν μόλις λίγες ημέρες.

Ο νέος πρόεδρος δείχνει αποφασισμένος να σκληρύνει τη στάση του, όπου χρειάζεται. Μιλάει συνεχώς στους συνεργάτες του για ανασυγκρότηση του κόμματος σε όλα τα επίπεδα, ενώ ταυτόχρονα επιθυμεί να έχει τον απόλυτο έλεγχο. Η κακοφωνία και η πολυφωνία ήταν ανέκαθεν ένα από τα αδύνατα σημεία του ΣΥΡΙΖΑ. Και προκειμένου να θεραπευτεί αυτό το διαχρονικό φαινόμενο, οι πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν πως σκοπεύει το επόμενο διάστημα να δώσει ένα ξεκάθαρο σήμα, μη αφήνοντας τους βουλευτές ανεξέλεγκτους στον αχανή κόσμο των social media.

Πηγές, που γνωρίζουν καλά καταστάσεις και συζητήσεις που γίνονται στον έβδομο όροφο της Κουμουνδούρου, εξηγούν στην «Κ» πως δεν πρόκειται για κίνηση λογοκρισίας. Απλώς, μια ομάδα εξειδικευμένων συνεργατών θα συμβουλεύει βουλευτές και στελέχη, πώς μπορεί μια είδηση και μια ανάρτηση να κάνουν τον απαιτούμενο «ντόρο», χωρίς όμως να προκαλέσουν αρνητική δημοσιότητα και κυρίως προβλήματα στη γραμμή του κόμματος. Δηλαδή, με ένα «σμπάρο δυο τρυγόνια»: τα σχόλια και τα βίντεο που θα ανεβαίνουν στα social media να γίνουν πιο ελκυστικά και ταυτόχρονα να αποφευχθούν οι «κακοτοπίες». Η επικοινωνία με την αρμόδια επαγγελματική ομάδα θα είναι συνεχής και αμφίδρομη, προκειμένου το κόμμα να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή τι θα βγει στο Facebook, στο X και το

Από την πρώτη ημέρα της εμφάνισής του στην πολιτική σκηνή, ο Στέφανος Κασσελάκης αξιοποίησε με αποτελεσματικό τρόπο τους διαύλους των social media, κοινοποιώντας τακτικά φωτογραφίες και βίντεο με πολιτικά μηνύματα ή χαλαρές στιγμές. Πλέον, επιχειρεί να βάλει τάξη στην επικοινωνία βουλευτών και στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ, συγκροτώντας ομάδα εξειδικευμένων συνεργατών που θα τους συμβουλεύουν για τα μυστικά της «καλής ανάρτησης». Μένει να φανεί πόσο θα αποδεχθούν το «φιτράρισμα» των ενεργειών τους στα κοινωνικά δίκτυα.

Εισήγηση για μεταπήδηση του ΣΥΡΙΖΑ από την ευρωομάδα της Αριστεράς στους Σοσιαλδημοκράτες.

Instagram. Ενδεχομένως, κάποιους μήνες πριν μια τέτοια πρωτοβουλία να βαφτιζόταν «αντιπολακικός μηχανισμός», σήμερα ωστόσο, μετά τη διάσπαση, ο πρώην αναπληρωτής υπουργός Υγείας επικεντρώνεται στην κριτική προς τη Νέα Δημοκρατία όταν χειρίζεται το πλνκτρολόγιο του κινητού του.

Ο Στέφανος Κασσελάκης έχει διαμνησθεί στους συνεργάτες του πως επιθυμεί από εδώ και στο εξής όλα στην Κουμουνδούρου να λειτουργούν επαγγελματικά, χωρίς να αφήνεται τίποτα στην τύχη. Είναι μια κίνηση που ενδεχομένως να προκαλέσει

αντιδράσεις, όπως η πρωτοβουλία για τριήμερη σύγκληση της Κ.Ο. στις Σπέτσες. Κάποιοι πιθανότατα να μη δεχθούν το τσεκάρισμα των αναρτήσεών τους. Αυτό θα φανεί στην πορεία. Για να αποδείξει, πάντως, πως είναι αποφασισμένος να πάει πολλά βήματα παρακάτω και κυρίως να πείσει πως μπορεί να ανασυγκροτήσει το κράτος, το πρώτο τεστ, κατά τον ίδιο, περνάει μέσα από τον ίδιο τον ΣΥΡΙΖΑ και το «συγγύριμά» του. Και το απέδειξε, όπως υποστηρίζουν, με τη σημασία που έδωσε στη βιωσιμότητα των κομματικών μέσων και τον δανεισμό από δική του εταιρεία. «Για την «Αυγή» και το «Κόκκινο» δεν αρκεί μόνο να μη χρωστάνε αυτή τη στιγμή, αλλά να μη χρωστάνε στο μέλλον», επισημαίνουν στενοί συνεργάτες του. Αν όλα αυτά αποτελούν μια ακόμη «πινελιά» απομάκρυνσης από την παρακαταθήκη του Αλέξη Τσίπρα, θα φανεί στην πορεία.

Το επόμενο διάστημα θα μοιράζει τις ώρες δουλειάς στο γραφείο μεταξύ Κουμουνδούρου και Βουλής, όπου θα κάνει πολλές συναντήσεις με φορείς. Τα «think tank» υπό τη Διάνα Βουτυράκου θα λειτουργούν πυρετωδώς και το πρώτο περιφερειακό συνέδριο προγραμματίζεται να διεξαχθεί στη Θεσσαλία.

Αλλαγή ευρωομάδας

Οι ζυμώσεις έχουν φουντώσει μεταξύ κορυφαίων στελεχών της Κουμουνδούρου, που βλέπουν πως ο ΣΥΡΙΖΑ δεν πρέπει να μείνει στάσιμος. Ασφαλείς πληροφορίες της «Κ» μιλούν για μια πολιτική πρωτοβουλία που θα λάβει χώρα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Και πιο συγκεκριμένα για εισήγηση που θα υπάρξει για μεταπήδηση του ΣΥΡΙΖΑ από την ευρωομάδα της Αριστεράς στους Σοσιαλδημοκράτες. Μετά τη διάσπαση και την αποχώρηση της

αριστεράς πτέρυγας, υπάρχουν στελέχη που κάνουν λόγο για ανάγκη προσαρμογής της Κουμουνδούρου στη νέα πραγματικότητα. Να ξεκινήσει δηλαδή μια συζήτηση για το «τι κόμμα είναι ο ΣΥΡΙΖΑ. Της Αριστεράς ή της Κεντροαριστεράς;». Ή, πιο απλά, «σε ποια ευρωπαϊκή οικογένεια θα πρέπει να ανήκει από εδώ και στο εξής». Στελέχη που μίλησαν στην «Κ» –και ήταν πάντα υπέρ της διεύρυνσης προς το Κέντρο– υπενθύμιζαν πως ο Αλέξης Τσίπρας από το 2016 είχε επιτύχει τη συμμετοχή του κόμματος ως παρατηρητή σε όλες τις συνόδους των Ευρωπαίων σοσιαλιστών, στις οποίες συμμετείχε και το ΠΑΣΟΚ. Και επειδή μια τέτοια απόφαση δεν μπορεί να εγκριθεί παρά μόνο από το συνέδριο, μια νέα μεγάλη συζήτηση αναμένεται να ανοίξει ενόψει της κορυφαίας κομματικής διαδικασίας στις 23-25 Φεβρουαρίου.

ΑΠΟΨΗ

Θα βρεθεί αντίπαλος για τη Ν.Δ. το 2024;

Του **ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ**

Το 2023 δημιουργήθηκε ένα πρωτόγνωρο πολιτικό σκηνικό στη μεταπολιτευτική μας Ιστορία. Η εκλογική κυριαρχία της Ν.Δ., όπως αποτυπώθηκε στις διπλές εκλογές Μαΐου - Ιουνίου, το σταθερό δημοσκοπικό της προβάδισμα, η καταβαράθρωση του ΣΥΡΙΖΑ, η ανάδυση μικρότερων κομμάτων με υπερσυντηρητική φυσιογνωμία, ο συνολικός κατακερματισμός της αντιπολίτευσης, αποτελούν μια ασυνήθιστη συνθήκη, απότοκο σε μεγάλο βαθμό της οικονομικής και πολιτικής κρίσης στις αρχές της περασμένης δεκαετίας.

Αναμένεται να αλλάξει κάτι το 2024 ή η χώρα θα συνεχίσει να πορεύεται με αυτό που αποκαλείται «πολιτικό σύστημα ενάνισις κόμματος» και με το «μίσος» μάλιστα να βρίσκεται σε πτωτική πορεία; Η απάντηση θα εξαρτηθεί κυρίως από τρεις παραμέτρους.

Πρώτον, από την πορεία της κυβέρνησης και της χώρας συνολικά. Είναι κλισέ, αλλά είναι και σωστό ότι ο μεγαλύτερος αντίπαλος της κυβέρνησης πλέον –ειδικά μετά την εξάλειψη του

«μπαμπούλα» ΣΥΡΙΖΑ– είναι τα ίδια τα προβλήματα. Η Ν.Δ., παρά τις όποιες διαχειριστικές αδυναμίες υπήρξαν στην πρώτη θητεία της, δημιούργησε την αίσθηση ότι τα πράγματα έχουν μπει σε μια σειρά και εξέπεμπε μια αίσθηση σταθερότητας, την οποία και κεφαλαιοποίησε εκλογικά. Σήμερα οι προοπτικές της οικονομίας μοιάζουν θετικές και πολλές δυσκολίες μεταρρυθμίσεις έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Υπάρχουν όμως και τομείς που παραμένουν προβληματικοί, ενώ το ζήτημα της ακρίβειας υπονομεύει τα όποια μακροοικονομικά επιτεύγματα. Όσο πάντως η αίσθηση που επικρατεί είναι ότι τα πράγματα πάνε σχετικά καλά, όσο υπάρχουν τομείς της οικονομίας που «τραβάνε» και όσο παράγονται θετικές ειδήσεις για τη χώρα, τόσο η κυβέρνηση θα μπορεί να αισιοδοξεί.

Δεύτερον, από το ύψος της κυβέρνησης και τον χειρισμό επιμέρους ζητημάτων. Η υπεροχή της Ν.Δ. είναι δεδομένη, δεν συνιστά όμως «λευκή επιταγή». Κι αυτό φάνηκε ξεκάθαρα στον β' γύρο των αυτοδιοικητικών εκλογών, όπου η αντίδραση του εκλογικού σώματος σε μια πιθανή απόλυ-

Τα κόμματα της αντιπολίτευσης πρέπει να δουν τη δική τους στρατηγική. Η οποία συχνά αναλώνεται σε καταγγελίες κατά της «αλαζονείας του 41%», χωρίς όμως να κάνουν και κάτι για να την αμφισβητήσουν αποτελεσματικά.

τη κυριαρχία της Ν.Δ. εμπεριείχε σαφή πολιτικά μηνύματα. Η «ηγεμονία» μπορεί να αποδειχθεί εύθραυστη αν εκληφθεί ως στοιχείο αλαζονείας. Εάν ένας ατυχής χειρισμός μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή να εκδηλωθεί μια μη εντοπίσιμη υπέρπουσα δυσάρεσκει. Η ανεπάρκεια του κράτους μπροστά σε μια (νέα) φυσική καταστροφή, ένα σκάνδαλο, μια αντιθεσμική απόφαση, ατυχείς δηλώσεις, μια νομοθετική ή πολιτική πρωτοβουλία που δεν έχει προετοιμαστεί σωστά στρατηγικά και επικοινωνιακά, μπορούν να προκαλέσουν φθορά μεγαλύτε-

ρη του αναμενομένου, ειδικά σε ένα πολιτικό περιβάλλον που έχει ακόμη στοιχεία αστάθειας.

Όλα αυτά βέβαια σχετίζονται με την τρίτη παράμετρο, που είναι η εικόνα της αντιπολίτευσης. Η Ν.Δ. είναι υπεύθυνη για τη δική της πορεία, αλλά τα κόμματα της αντιπολίτευσης πρέπει να δουν τη δική τους στρατηγική. Η οποία συχνά αναλώνεται είτε σε αφορισμούς (που απεδείχθη στις πρόσφατες εκλογές ότι δεν αποδίδουν) είτε σε καταγγελίες κατά της «αλαζονείας του 41%», χωρίς όμως να κάνουν και κάτι για να την αμφισβητήσουν αποτελεσματικά.

Το 2024 αναμένεται να είναι αρκετά καθοριστικό για την αντιπολίτευση, καθώς οι ευρωεκλογές του ερχόμενου Ιουνίου θα κρίνουν πολλά για τους εσωτερικούς συσχετισμούς. Αν για την κυβέρνηση το στοίχημα είναι να αποφύγει μια μεγάλη αποσυσπείρωση, που θα δημιουργήσει κλίμα αστάθειας, καθώς και η ανάδειξη ενός πολύ «απειλητικού παίκτη» στα δεξιά της, για την αντιπολίτευση το μεγάλο ζητούμενο είναι το ποιος θα πάρει το πάνω χέρι στις εξελίξεις της επόμενης μέρας. Οι οποίες πιθανότατα δεν θα είναι

γραμμικές, αλλά μάλλον η αφετηρία ευρύτερων εξελίξεων.

Ο ΣΥΡΙΖΑ, αν ο κ. Κασσελάκης δεν πετύχει τους (πολύ φιλόδοξους) στόχους που ο ίδιος έχει θέσει, αναπόφευκτα θα μπει σε ένα νέο γύρο εσωστρέφειας. Η απώλεια της δεύτερης θέσης και του ρόλου που είχε επί μία 10ετία ως ο έτερος πόλος του πολιτικού μας συστήματος, πιθανότατα θα οδηγήσει σε νέα δοκιμασία τη συνοχή του.

Το ΠΑΣΟΚ, που βάσει δημοσκοπήσεων δείχνει να ανακτά τη δεύτερη θέση, θα πρέπει να αποδείξει ότι δεν περιορίζεται σε ισχνά κέρδη εκ δεξιών και εξ ευωνύμων, αλλά ότι μπορεί να κάνει το κάτι παραπάνω. Να ηγηθεί, δηλαδή, συνολικά του ευρύτερου αντιπολιτευτικού χώρου, οδηγώντας στην ανασύνθεσή του. Αυτό σήμερα μπορεί να ακούγεται κάπως θεωρητικό ή μακρινό, αλλά την επομένη των ευρωεκλογών είναι μια συζήτηση που πιθανότατα θα ανοίξει και δεν θα είναι καθόλου εύκολη.

Για τα μικρότερα κόμματα, οι ευρωεκλογές θα κρίνουν τη δυναμική τους στο πολιτικό σκηνικό. Για κάποια, όπως η Ελληνική Λύ-

ση, ίσως επιβεβαιώσουν την ανοδική δημοσκοπική τους πορεία, ενώ για τα κόμματα που κινούνται ή μη του πίκου θα κρίνει και τη βιωσιμότητά τους.

Στη συζήτηση για τις όποιες εξελίξεις δεν μπορεί να μη συνεκτιμηθεί και το ευρύτερο διεθνές περιβάλλον. Οι εξελίξεις στα δύο μέτωπα της Ουκρανίας και της Μέσης Ανατολής. Η κατάσταση στην Ε.Ε. μετά τις ευρωεκλογές, το αν θα έχουμε περαιτέρω ενίσχυση των «αντισυστημικών» - «ρίζοσπαστικών» κομμάτων ή επαναφορά του πολιτικού εκκρεμισμού. Και φυσικά οι εκλογές στις ΗΠΑ, όπου διαφαίνεται αρκετά πιθανή μια επιστροφή του Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο.

Μοιάζει συνεπώς το 2024 με μια χρονιά κατά την οποία αν και δεν αναμένονται θεαματικές μεταβολές στο πεδίο των εγχώριων πολιτικών συσχετισμών, πιθανότατα θα είναι κρίσιμη για το πώς θα στηθούν τα «πόνια» για την επόμενη πολιτική αναμέτρηση.

Ο κ. Ευτυχής Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.

Η λίστα Μπλίνκεν για την Ελλάδα

Η ατζέντα του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ για την περιοχή και η νέα «χημεία» του ελληνοτουρκικού διαλόγου

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ

Αν και η περιοδεία του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Αντονι Μπλίνκεν, στην ευρύτερη περιοχή έχει πρωταρχικό στόχο να εξεταστεί το νέο περιβάλλον έπειτα από τα διπλά χτυπήματα σε Βηρυτό και Ιράν, αλλά και την ολοένα χειρότερη κατάσταση στην Ερυθρά Θάλασσα, ο σχεδιασμός που υπήρχε μέχρι και χθες για μια ολιγόωρη στάση στα Χανιά σήμερα, όπου βάσει προγράμματος πρόκειται να συναντηθεί με τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, αντικατοπτρίζει αφενός στην τεράστια σημασία που διαδραματίζει η βάση της Σούδας για τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις, αφετέρου στην ανάγκη να συμπεριληφθεί και η Ελλάδα ως στάση μετά την Κωνσταντινούπολη.

Μολονότι το βράδυ της Πέμπτης το Στέιτ Ντιπάρτμεντ ανακοίνωσε τη στάση του κ. Μπλίνκεν στην Κρήτη στο πλαίσιο περιοδείας σε Τουρκία, Ιορδανία, Κατάρ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Σαουδική Αραβία, Ισραήλ, Λυττική Οχθη και Αίγυπτο, η ρευστότητα της κατάστασης στη Μέση Ανατολή μπορεί να ανατρέψει οποιονδήποτε προγραμματισμό.

Αυτό δεν σημαίνει ότι Αθήνα και Ουάσινγκτον δεν βρίσκονται σε επαφή για μια σειρά από ζητήματα. Οι ΗΠΑ βρίσκονται αυτή την περίοδο και σε αναζήτηση περαιτέρω υποστήριξης στην προσπάθεια να συγκεντρωθεί δύναμη ικανή να κρατήσει την Ερυθρά Θάλασσα ανοικτή και καθαρή από την απειλή των ανταρτών Χούθι, οι οποίοι υποστηρίζονται από το Ιράν. Υπενθυμίζεται ότι η Ελλάδα έχει προαναγγείλει την αποστολή πολεμικού πλοίου στη δύναμη που συγκροτείται και σχεδιάζεται με την ονομασία «Φύλακας της Ευμερίας», ωστόσο, οι τεχνικές λεπτομέρειες δεν έχουν καθοριστεί.

Από τις ΗΠΑ ζητείται ενεργή στήριξη από την Αθήνα, όχι μόνο στο ζήτημα της υποστήριξης με πλοίο (άλλωστε οι αντικειμενικές πολεμικές δυνατότητες κάποιας φρεγάτας του Πολεμικού Ναυτικού είναι μικρές για ένα ζήτημα όπως η σύγκρουση με τους Χούθι στην Ερυθρά Θάλασσα), αλλά και της ευρύτερης πολιτικής εμπλοκής στα μέτωπα της περιοχής. Υπενθυμίζεται ότι η Ελλάδα

Ο Γιώργος Γεραπετρίτης με τον Χακάν Φιντάν, κατά την πρόσφατη συνάντησή τους στην Αθήνα. Οι υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας έχουν την πολιτική ευθύνη του συνόλου των ελληνοτουρκικών επαφών και βρίσκονται σε ανοικτή γραμμή, με στόχο να προετοιμαστούν τα επόμενα βήματα.

Η χώρα μας θα συμμετάσχει στην επιχείρηση «Φύλακας της Ευμερίας» στην Ερυθρά Θάλασα, ωστόσο, οι τεχνικές λεπτομέρειες δεν έχουν ακόμη καθοριστεί.

είναι η μοναδική χώρα της περιοχής που εξακολουθεί να διατηρεί ανοικτούς διαύλους τόσο με το Ισραήλ όσο και με τα αραβικά κράτη που το περιβάλλουν.

Δεν πρέπει να υποτιμάται, επίσης, η διάσταση των εξοπλιστικών (πλιν F-35) για τα οποία Αθήνα και Ουάσινγκτον συζητούν στη βάση της πιθανότητας να δοθεί στην Ελλάδα η δυνατότητα να αξιοποιήσει δάνεια και επικοινωνήσεις μέσω διαδικασιών του Πενταγώνου (FMF) προκειμένου να κλείσει «τρύπες» που αυτή τη στιγμή απασχολούν πολλούς στο υπουργείο Εθνικής Αμυνας και αφορούν όχι μόνο το Πολεμικό

Ναυτικό, αλλά και τον Στρατό Ξηράς και, κυρίως, την αναβάθμιση κρίσιμων υποδομών τις οποίες αξιοποιούν ήδη –και πολύ περισσότερο απ’ ό,τι στο παρελθόν– οι αμερικανικές δυνάμεις (Σούδα, Αλεξανδρούπολη και Λάρισα).

Οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις έχουν, ούτως ή άλλως, έναν κοιντό σταθμό στο μέλλον, καθώς στα μέσα Φεβρουαρίου προγραμματίζεται να πραγματοποιηθεί στην Ουάσινγκτον ο πέμπτος γύρος Στρατηγικού Διαλόγου μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ υπό τους δύο υπουργούς Εξωτερικών Γιώργο Γεραπετρίτη και Αντονι Μπλίνκεν. Δεν είναι απολύτως σαφές εάν ο πέμπτος γύρος πρόκειται να συνοδεύεται από κάτι χειροπιαστό ή απλά θα επιβεβαιώσει την –ούτως ή άλλως– άριστη σχέση που υπάρχει μεταξύ Ουάσινγκτον και Αθήνας πάνω στα μεγάλα περιφερειακά θέματα. Προφανώς το υπερκείμενο ζήτημα είναι αυτό των υποθέσεων των F-35, που όπως η «Κ» εξ αρχής είχε σημειώσει, είναι για την Ουάσινγκτον συνδεδεμένο με την προμήθεια των τουρ-

κικών F-16. Ως εκ τούτου τελεί εξ αρχής υπό την αίρεση της ποιότητας των αμερικανοτουρκικών σχέσεων. Κατά τις ημερομηνίες που προγραμματίζεται ο Στρατηγικός Διάλογος θα έχει εκ των πραγμάτων ολοκληρωθεί (ή όχι) η διαδικασία κύρωσης της ένταξης της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ από την Τουρκία, οπότε θα φανεί αν μπορεί να προχωρήσει άμεσα η θετική απάντηση της Ουάσινγκτον στην Αθήνα για τα F-35.

Τα ελληνοτουρκικά

Η σχέση Ελλάδας και ΗΠΑ είναι εκ των πραγμάτων τριγωνική, καθώς πάντα μεγάλο σκέλος της αφορά την Τουρκία, είτε στο πλαίσιο των ελληνοτουρκικών σχέσεων είτε στην ευρύτερη περιφερειακή εικόνα. Το τελευταίο χρονικό διάστημα οι υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας, Γιώργος Γεραπετρίτης και Χακάν Φιντάν, βρίσκονται σε τακτική επικοινωνία με στόχο να προετοιμαστούν τα επόμενα βήματα στα ελληνοτουρκικά. Οι επαφές είναι πυκνές, δεν ακολου-

θούν πάντα τον επίσημο δίαυλο και φαίνεται ότι ανάμεσα στους δύο υπουργούς έχει εγκατασταθεί μια άμεση και δίχως δυσκολίες επικοινωνία.

Ενα από τα βασικά στοιχεία των επαφών ανάμεσα στους δύο υπουργούς είναι η επικείμενη επίσκεψη του κ. Φιντάν στην Αθήνα (εντός του πρώτου διμήνου του έτους), όπου θα εξεταστεί η πρόσδο πάνω στην ατζέντα του Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας της 7ης Δεκεμβρίου. Υπενθυμίζεται ότι οι δύο υπουργοί Εξωτερικών έχουν την πολιτική ευθύνη του συνόλου των ελληνοτουρκικών επαφών, ωστόσο η δυνατότητα ουσιαστικής συζήτησης και παραπομπής της γνωστής διαφοράς (υφαλοκρηπίδας και Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης) στη διεθνή Δικαιοσύνη αναμένεται να διαφανεί από την επίσκεψη του κ. Φιντάν στην Αθήνα και συγκεκριμένα κατά τη διαδικασία των πολιτικών διαβουλεύσεων (και των διερευνητικών) υπό τους υφυπουργούς Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου και Μπουράκ Ακσπαρά.

Πλάνο εξωστρέφειας

Ο υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Γεραπετρίτης ξεκινάει το νέο έτος με ταξίδια. Κατ’ αρχάς την Τετάρτη θα βρεθεί στο Κάιρο, όπου θα είναι ο πρώτος υπουργός Εξωτερικών που θα συναντηθεί με τον ομόλογό του στο νέο υπουργείο που βρίσκεται στη διοικητική πρωτεύουσα της Αιγύπτου, η οποία εγκαινιάστηκε πρόσφατα. Στη συνέχεια σχεδιάζεται μετάβαση του κ. Γεραπετρίτη στην Ιορδανία αλλά και τη Σαουδική Αραβία, ενδεχομένως και σε κάποια από τις μοναρχίες του Περσικού Κόλπου, δεδομένης και της κατάστασης που επικρατεί στη Λωρίδα της Γάζας. Ο κ. Γεραπετρίτης σχεδιάζεται κάποια στιγμή να συναντηθεί και με τον Ισραηλινό νέο υπουργό Εξωτερικών, Ισραέλ Κατζ. Η εξόρμησή του στην περιοχή συνδέεται, βέβαια, με τη ρευστή κατάσταση, που τείνει περισσότερο στη γενίκευση των συγκρούσεων παρά στην εκτόνωση και περιορισμό στη Γάζα, όπως προέκυψε ανάγλυφα από τα πρόσφατα «χειρουργικά» χτυπήματα των Ισραηλινών μέσα στη Βηρυτό. Ωστόσο, αναμένεται ότι ο κ. Γεραπετρίτης θα επισκεφθεί και άλλα σημεία ενδιαφέροντος, όπως είναι για παράδειγμα ο Καύκασος. Συγκεκριμένα, αναμένεται να επισκεφθεί το Ερεβάν της Αρμενίας, ενώ εν ευθέτω χρόνο θα επιστρέψει στην περιοχή, όπου επιχειρείται να δημιουργηθούν νέες ισορροπίες, μετά την ουσιαστική λήξη του πολέμου στο Καραμπάχ και τον ξεριζωμό περισσότερων από 100.000 Αρμενίων από τις πατρογονικές εστίες τους.

ΑΠΟΨΗ

Η ιστορική ευκαιρία του Αμερικανού ΥΠΕΕ

Του ΕΝΤΙ ΖΕΜΕΝΙΑΗ

Τη στιγμή που ο Αντονι Μπλίνκεν επρόκειτο να επισκεφθεί την Ελλάδα, είναι λογικό να αναρωτιέται κανείς αν αυτό είναι το τελευταίο του ταξίδι με την ιδιότητα του Αμερικανικού ΥΠΕΕ στη χώρα. Το 2024 είναι άλλωστε εκλογική χρονιά. Δεν υπάρχει βεβαιότητα ποιος θα είναι ο επόμενος πρόεδρος των ΗΠΑ κι έτσι ο Μπλίνκεν βρίσκεται στη διόλου ευχάριστη θέση να πρέπει να φέρει εις πέρας μια εξωτερική πολιτική, η οποία θέτει ταυτόχρονα τα θεμέλια μιας δεύτερης κυβέρνησης Μπάιντεν ή καθορίζει την υστεροφημία της μοναδικής του θητείας. Όσο μεγάλη και αν είναι αυτή η πρόκληση, η ελληνοαμερικανική συμμαχία δίνει στον Μπλίνκεν την ευκαιρία να πετύχει με ένα σημαντικό δυό τρυγόνια. Αυτό όμως προϋποθέτει ότι ο Αμερικανός ΥΠΕΕ θα έχει τον άμεσο έλεγχο της διμερούς σχέσης, όπως έπραξε και ο προκατόχος του Μάικλ Πομπέο κατά την τελευταία χρονιά της θητείας του.

Ο Μπλίνκεν θα πρέπει να αδράξει τις ευκαιρίες που του προσφέρει ο ρόλος του, καθώς επρόκειτο να απολαύσει τον ήλιο της Κρήτης στη διάρκεια της γιορτής των Θε-

οφανιών. Ο ΥΠΕΕ των ΗΠΑ όφειλε να καταστήσει σαφές στον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη ότι σκέφτεται μακροπρόθεσμα. Μία από τις πλέον εύστοχες επικρίσεις εις βάρος του Χένρι Κισινγκερ από τον Μάικλ Ρούμπιν του Αμερικανικού Επιχειρηματικού Ινστιτούτου ήταν ότι ο πρώην ΥΠΕΕ των ΗΠΑ υπήρξε άσος της βραχυπρόθεσμης σκέψης και

Η αξιοπιστία των ΗΠΑ στην Αθήνα έχει υποστεί σοβαρό πλήγμα, επειδή το Στέιτ Ντιπάρτμεντ μεταβάλλει διαρκώς τις προσδοκίες για την οριστικοποίηση της πώλησης των F-35.

δράσης. Η δυναμική των διεθνών πολιτικών συσχετισμών συχνά ενθαρρύνει τέτοιου είδους προσεγγίσεις με βραχύ ορίζοντα, επειδή μεγάλο κομμάτι της εξωτερικής πολιτικής αφιερώνεται στη διαχείριση κρίσεων. Ούτως ή άλλως, ποιος μπορούσε να προβλέψει στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 2020 ότι οι ΗΠΑ

θα βρίσκονταν αντιμέτωπες με δύο μεγάλους πολέμους;

Παρ’ όλα αυτά, το Στέιτ Ντιπάρτμεντ υπό τον Μπλίνκεν ευθύνεται για μια ιδιαίτερα καταστροφική κοντόφθαλμη προσέγγιση, που έχει επικεντρωθεί στην επίλυση ενός άμεσου προβλήματος, αδιαφορώντας για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες. Πάρτε για παράδειγμα το ζήτημα των F-35 προς την Ελλάδα και των F-16 προς την Τουρκία, το οποίο αναμφισβήτητα βρίσκεται στην ατζέντα των επαφών του Αμερικανού ΥΠΕΕ με τον Έλληνα πρωθυπουργό. Παρά τις επίσημες ανακοινώσεις που διαψεύδουν οιαδήποτε σχέση, το Στέιτ Ντιπάρτμεντ έχει ξεκαθαρά συνδέσει τις δύο πωλήσεις σε μια προσπάθεια να παράσχει ένα κίνητρο στο Κογκρέσο να εγκρίνει τις πωλήσεις προς την Τουρκία. Η πολιτική αυτή αποδεικνύει τους κινδύνους της κοντόφθαλμης οπτικής. Οποιος εμπνεύστηκε αυτήν τη σύνδεση, φαντάστηκε ίσως ότι είναι μια κομψή λύση σε μια σειρά από προβλήματα. Όταν το Στέιτ Ντιπάρτμεντ άρνησε να διαρρεύσει αυτή η σύνδεση πριν από ένα χρόνο θα πρέπει να υπέθεσε ότι αυτή η πολιτική θα μπορούσε ταυτόχρονα α) να επιταχύνει την ένταξη της Σουηδίας στο

ΝΑΤΟ, β) να ικανοποιήσει τα συμφέροντα ασφαλείας της Ελλάδας και γ) να παράσχει τη βάση για μια αναθεωρημένη σχέση μεταξύ Ουάσινγκτον και Αγκυρας.

Ενα χρόνο αργότερα, η προσέγγιση του αμερικανικού ΥΠΕΕ στο ζήτημα των μαχητικών αεροσκαφών έχει εξελιχθεί κάθε άλλο παρά κομψά. Αντίθετα, και στα τρία αυτά μέτωπα θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι ΗΠΑ ήταν σε καλύτερη θέση ένα χρόνο νωρίτερα. Η προοπτική ένταξης της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ παραμένει μάλλον υπόθεση και όχι βεβαιότητα. Η αξιοπιστία των ΗΠΑ στην Αθήνα έχει υποστεί σοβαρό πλήγμα, επειδή το Στέιτ Ντιπάρτμεντ μεταβάλλει διαρκώς τις προσδοκίες για την οριστικοποίηση της πώλησης των F35. Δημιουργείται έτσι η δικαιολογημένη αίσθηση πως η Ελλάδα τιμωρείται αδικώς εξαιτίας της δυσλειτουργίας στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Μετά τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, εξάλλου, η προσοχή της Ουάσινγκτον απομακρύνθηκε από την Ουκρανία και η σύμπτωση της Τουρκίας με τη Χαμάς εμποδίζει μια επανεκκίνηση στις σχέσεις Ουάσινγκτον - Αγκυρας.

Η αρχή του 2024 είναι μια καλή

χρονική στιγμή για πρωτοχρονιάτικες αποφάσεις και ο Μπλίνκεν θα μπορούσε να υιοθετήσει ορισμένες που αφορούν τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις:

Η πώληση των F-35 θα οριστικοποιηθεί ευθύς μόλις επιστρέψει από τις γιορτές το Κογκρέσο. Η Ελλάδα δεν θα έπρεπε να είναι ένα διαπραγματευτικό χαρτί σε οποιαδήποτε μάχη του Κογκρέσου εναντίον της Τουρκίας επιχειρεί να πλοηγήσει η κυβέρνηση. Η Τουρκία είναι εκείνη που θα πρέπει να προσαρμόσει τη συμπεριφορά της.

Το λάθος της σύνδεσης των ελληνοαμερικανικών σχέσεων με τις αμερικανοτουρκικές δεν πρέπει να επαναληφθεί. Οι επιδόσεις της κυβέρνησης Μπάιντεν σε αυτό το μέτωπο είναι σε γενικές γραμμές θετικές. Ο Έλληνας πρωθυπουργός εξασφάλισε μια επίσκεψη στον Λευκό Οίκο, μια ομιλία στο Κογκρέσο, ενώ ο Ερντογάν όχι. Ο ελληνοαμερικανικός στρατηγικός διάλογος είναι ουσιαστικός, ο αντίστοιχος μηχανισμός ΗΠΑ - Τουρκίας όχι. Ωστόσο, η σύνδεση των F35 και F16 απειλεί να τινάξει στον αέρα όλα αυτά και όλα εξαρτώνται από την αέναη υπομονή και πολιτική σταθερότητα στην Ελλάδα.

Το 2024 προϋποθέτει ηγεσία και στρατηγική περισσότερο από κάθε άλλη χρονιά στην πρόσφατη ιστορία. Καθώς ο Αμερικανός ΥΠΕΕ βρίσκεται στην Κρήτη με έναν σοβαρό εταίρο του οποίου η χώρα μοιράζεται τα συμφέροντα και τις αξίες των ΗΠΑ, είναι καιρός να εφαρμοστεί το εγχώριο σύνθημα της κυβέρνησης και στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής: «Ας ξαναχτίσουμε καλύτερα!».

Ο κ. Εντι Ζεμενιάς είναι εκτελεστικός διευθυντής του Συμβουλίου Ελληνοαμερικανικής Ηγεσίας (HALC).

Οι επέτειοι του 2024

1974

50
ΧΡΟΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ
ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Εκδηλώσεις χαράς στους δρόμους της Αθήνας, μετά την πτώση του καθεστώτος των συνταγματαρχών, στις 20 Ιουλίου 1974. Οι πρώτες έπειτα από επτά χρόνια...

Το επίτευγμα και οι σκιές του

Η επιστροφή της Ελλάδας στην κοινοβουλευτική νεωτερικότητα δεν συνοδεύτηκε από θεσμικά αντίβαρα

Το 2024 είναι χρονιά σημαντικών επετείων. Συμπληρώνονται πενήντα χρόνια από τη γέννηση της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας, ογδόντα χρόνια από την έναρξη του εμφυλίου πολέμου, είκοσι χρόνια από τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας. Η «Κ» ανοίγει σήμερα μια σειρά επετειακής αρθρογραφίας και αναηλεκλάφσεων της Ιστορίας, που θα συνεχιστεί σε όλο το έτος.

Η Μεταπολίτευση σήμανε το τέλος όχι μόνο της δικτατορίας, αλλά και των δύο εμφύλιων συγκρούσεων που από το 1915 έως το 1974 δίχασαν την ελληνική κοινωνία: του Εθνικού Δικασμού στον Μεσοπόλεμο και του Εμφυλίου, 1946-1949. Το 1974, η Ελλάδα επέστρεψε στην κοινοβουλευτική νεωτερικότητα, από την οποία είχε βγει όταν ο βασιλιάς Κωνσταντίνος απέμψε τον Ελευθέριο Βενιζέλο, το 1915.

Του Ν. Κ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ

Τον Απρίλιο του 1947, μεσουνώντας του εμφυλίου πολέμου, ο Θεόδωρος Τουρκοβασίλης, αρχηγός του Κόμματος των Εθνικοφρόνων, αγορεύοντας στη Βουλή αναφέρθηκε παρεμπιπτόντως στην... Ελβετία: «Μου εδόθη η ευκαιρία να θαυμάσω τον λαόν αυτόν τελευταίως και να ιδώ την ωραίαν οργάνωσιν του κράτους τούτου εκ του πλησίον. Είναι η Ελβετία όντως ένα κομφοτέχνημα κράτους. Εκεί, εν Ελβετία, ούτε κομμουνισμός ούτε σοσιαλισμός ούτε συνδικαλισμός, τίποτε απολύτως από όλα τα λήγοντα εις “σμός”. Παρά μόνον “σκάσμός” διά όλα αυτά [...]».

Ο Θεόδωρος Τουρκοβασίλης (1891-1975) δεν ήταν τυχαίος πολιτικός. Αρκάς, απόγονος οικογενείας αγωνιστών του είκοσι ένα, ήταν μια χαρακτηριστική περίπτωση βασιλόφρονα εθνικιστή, με ακροδεξιές, όπως θα τις λέγαμε σήμερα, απόψεις. Επανελημμένα υπουργός στον Μεσοπόλεμο, φίλος του Ιωάννη Μεταξά –ο οποίος, ωστόσο, το 1940 τον εξόρισε γιατί πίστευε ότι είχε συνωμοτήσει εναντίον του–, αλλά και δικατορτής της Τράπεζας της Ελλάδος επί Κατοχής, από την οποία αποπέμφθηκε από τους Γερμανούς και φυλακίστηκε επί τετράμηνο, επειδή τόλμησε να οργανώσει εορτασμό του «Οχι» στις 28 Οκτωβρίου 1943. Αρχηγός του Κόμματος των Εθνικοφρόνων μετά την Απελευθέρωση, συγκέντρωσε ποσοστό 2,94% στις εκλογές του 1946 και εξελέγη ο ίδιος και άλλοι οκτώ ομοϊδεάτες του στη Δ' Αναθεωρητική Βουλή. Τότε είναι που έσπασε στο ξύλο, μέρα μεσημέρι, στην οδό Σταδίου τον Αχιλλέα Κύρου, συνεκδότης της «Εστίας», για συκοφαντικό δημοσίευμα εναντίον του. Αργότερα συνεργάστηκε με τον Κωνσταντίνο Μανιαδάκη, το πρωτοπαλικάρο του Ιωάννη Μεταξά, και –ω του θαύματος!– με τον Γεώργιο Παπανδρέου το 1961, αποτυγχάνοντας εν τούτοις να εκλεγεί βουλευτής Αρκαδίας με τη νεοειδρυμένη τότε Ένωση Κέντρου.

Το είδος που εξέλιπε

Στο ερώτημα, λοιπόν, σε τι ξεχωρίζουν τα χρόνια της Μεταπολίτευσης από τον κοινοβουλευτισμό

του Μεσοπολέμου και της μεταπολεμικής περιόδου, η απάντηση είναι νομίζω σαφής: δεν υπάρχουν πολιτικοί ούτε με τις απόψεις ούτε με το ύφος του Τουρκοβασίλη. Το είδος εξέλιπε. Δίχως άλλο, μπορεί να εκλέγονται στις μέρες μας άτομα του τύπου ενός Αχιλλέα Μπέου, πλην όμως δεν είναι προϊόντα του εμφυλιοπολεμικού φανατισμού, αλλά της λούμπεν ελληνική κοινωνία: του Εθνικού Δικασμού στον Μεσοπόλεμο και του Εμφυλίου 1946-1949. Το 1974

Μια δεύτερη διαφορά της Μεταπολίτευσης από την προηγούμενη περίοδο σχετίζεται με τη μεταχείριση του φρονήματος από το κράτος. Έχοντας πρωτοδιοριστεί στη Νομική Αθηνών το 1980, ανήκω στην πρώτη γενιά Ελλήνων πανεπιστημιακών που δεν διώχθηκαν για τις απόψεις τους. Στις τέσσερις παρά κάτι δεκαετίες της θητείας μου, αν από κάτι υπέφερε η διδασκαλία του Συνταγματικού Δικαίου στη χώρα μας αυτό δεν ήταν η έλλειψη ακαδημαϊκής ελευθερίας, όσο η «στράτευση» πολλών εξ ημών υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος. Γιατί δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που η στράτευση αυτή, όσο ευγενείς κι αν ήταν οι προθέσεις των «παρասυρομένων», έπληττε καίρια τη σοβαρότητα των επιχειρημάτων και υπονόμεινε την ειλικρίνεια του επιστημονικού διαλόγου. Από το 1974, λοιπόν, στο πεδίο τουλάχιστον της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας, περάσαμε από τη δίωξη των διαφωνούντων για λόγους φρονήματος στην εργαλειοποίηση της κομματικής ένταξης για να ικανοποιηθούν προσωπικές φιλοδοξίες.

Κραδαινοντας σημαίες

Να, λοιπόν, άλλη μια ενδεικτική διαφορά της Μεταπολίτευσης από τον προδικτατορικό κοινοβουλευτισμό: όπως έχει δείξει με ανυπέρβλητο τρόπο ο Ανδρέας Φραγκιάς στα μυθιστορηματά του, ενώ παλαιότερα οι ηττημένοι έκρυβαν τις κομματικές σημαίες τους για

να γλιτώσουν τις διώξεις, μετά το 1974 –και κυρίως μετά το 1981– τις κραδαίνουν για να πετύχουν έναν διορισμό στο Δημόσιο, ένα τραπεζικό δάνειο ή μια εργολαβία του Δημοσίου.

Κοντολογίς, η Μεταπολίτευση σήμανε το τέλος, όχι μόνον της δικτατορίας, αλλά και των δύο εμφύλιων συγκρούσεων που, από το 1915 έως το 1974 δίχασαν την ελληνική κοινωνία: του Εθνικού Δικασμού στον Μεσοπόλεμο και του Εμφυλίου 1946-1949. Το 1974

Από το 1974 περάσαμε από τη δίωξη των διαφωνούντων για λόγους φρονήματος, στην εργαλειοποίηση της κομματικής ένταξης για να ικανοποιηθούν προσωπικές φιλοδοξίες.

Η Ελλάδα επέστρεψε στην κοινοβουλευτική νεωτερικότητα, από την οποία είχε βγει όταν ο βασιλιάς Κωνσταντίνος απέμψε τον Ελευθέριο Βενιζέλο, το 1915. Πρόκειται για ένα μείζον επίτευγμα, η σημασία του οποίου φάνηκε, όχι μόνο με την καθ' όλα ομαλή άνοδο στην εξουσία ενός ακραία ριζοσπαστικού ΠΑΣΟΚ το 1981 –κάτι διόλου αυτονόητο πριν από το 1967– όσο και με τις βελούδινες εναλλαγές πλειοψηφιών της εποχής των μνημονίων, δηλαδή το 2015 και το 2019. Ελάχιστες άλλες χώρες έχουν να επιδείξουν έναν τόσο θετικό απολογισμό σε ό,τι αφορά την εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, εύλογα ένας σημερινός τριαντάρης μπορεί να διερωτηθεί: αφού όλα, όπως λέτε, λειτούργησαν σχεδόν άψογα, πώς και φτάσαμε στα πρόθυρα της πτώχευσης το 2010; Και, σε κάθε περίπτωση, γιατί σήμερα επικρατεί στον τόπο μας μια διάχυτη μελαγχολία για τη δημοκρατία μας και τις προοπτικές της;

Πρόσφατα, σε μια δημόσια εκδήλωση του Πανετίου Πανεπιστημίου για το πού πηγαίνει η Μεταπολίτευση, ο Δημήτρης Χριστόπουλος και άλλοι συμμετέχο-

ντες θύμιζαν τα πεντακόσια χιλιάδες στρέμματα καμένης γης στην Εύβοια το 2021, το ένα εκατομμύριο του Εβρου το 2023 και τις πλημμύρες της Θεσσαλίας λίγο αργότερα. Τι κάνουμε μπροστά στην κλιματική κρίση που δεν απειλεί απλώς, αλλά αλλάζει από σήμερα τη ζωή μας; Διδαχθήκαμε από το προηγούμενο της COVID-19 και της πανδημίας ή είμαστε έτοιμοι να επαναλάβουμε τα λάθη που παραλίγο να μας οδηγήσουν σε μια ανειπίτη καταστροφή; Σε μια Ευρώπη όπου η Ακροδεξιά επελαύνει, πού θα βρούμε το προστατευτικό δίκτυο που, τόσες φορές στο παρελθόν, μας βοήθησε να αποτρέψουμε συμφορές –εσωτερικές και διεθνείς;

Τα ελλείμματα

Δεν θα πάψω να επαναλαμβάνω ότι ο κυριότερος λόγος για τον οποίο η κοινοβουλευτική μας δημοκρατία εξακολουθεί, δυστυχώς, να κωλαίνει είναι η απουσία θεσμικών αντιβάρων. Ανεξάρτητων δηλαδή θεσμών, εξοπλισμένων με τα μέσα εκείνα που θα μπορούσαν να ανασχεύουν μια αλαζονική κυβερνήση, η οποία στηριγμένη σε μια αυτοδύναμη και υπάκουη πλειοψηφία, θα επιχειρούσε να διαεικονήσει την εξουσία της με αθέμιτα μέσα. Όπως δείχνει το παράδειγμα των σκανδαλωδώς ανεξικνιάστων ακόμη υποκλοπών, όταν δεν υπονομεύονται ανοικτά, όπως στην περίπτωση της ΑΔΑΕ, οι ανεξάρτητες αρχές αντιμετωπίζονται με καχυποψία, λες και πρόκειται για αναγκαίο κακό το οποίο μας επέβαλε η «κακιά Ευρώπη» – γύρευε για ποιους λόγους, όπως θα έλεγε η γνωστή «Αυριανή». Όσο για τη Δικαιοσύνη, άλλο ένα σπουδαίο αντίβαρα στην παντοδυναμία των κυβερνήσεων, πολύ φοβούμαι ότι τα ελλείμματα της αντιμετώπιζονται ερασιτεχνικά και χωρίς μελέτη σε βάθος. Όταν, για παράδειγμα, ανεξάρτητα από τις πολιτικές συμπάθειές τους, οι ειδικοί όλων των εμπλεκόμενων κλάδων μάς βεβαιώνουν ότι η εγκληματικότητα δεν αντιμετωπίζεται με αύξηση των απειλούμενων ποινών, αλλά με βελτίωση της εκπαίδευσης και των μεθόδων των διωκτικών αρχών, διερωτάται κανείς αν το κριτήριο με το οποίο επελέγησαν τα

αναγγελθέντα προσφάτως μέτρα είναι η δημιουργία εντυπώσεων και τίποτε άλλο. Όσο για την ανάθεση σε μονομελή δικαστήρια της εκδίκασης κακοεργημάτων για να επιταχυνθεί η ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης, πολύ φοβούμαι ότι ούτε ο Βλαδίσλαβος Πούτιν τόλμησε να επιχειρήσει κάτι παρόμοιο.

Για τον έλεγχο του επιχειρήματος μου περί ελλείψεως αντιβάρων, παρακαλώ τον αναγνώστη να απαντήσει, χωρίς να χαμογελάσει, στο ακόλουθο ερώτημα: θα μπορούσε ποτέ να διεξαχθεί έρευνα στο Μέγαρο Μαξίμου, με εισαγγελική εντολή, για την εξιχνίαση ενός πιθανού σκανδάλου, όπως συνέβη προ διμήνου στην Πορτογαλία;

Η απουσία, συνεπώς, ανεξάρτητων και αποτελεσματικών θεσμικών αντιβάρων, για την αποτροπή παρεκτροπών κυρίως στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος και για τη λογοδοσία των κυβερνήσεων είναι, κατά τη γνώμη μου, η κυριότερη αιτία της καχεξίας. Η απουσία τους θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με φαντασία και τόλμη και με χρήση της νεότερης τεχνολογίας, ώστε οι αντιπροσωπευτικοί μας θεσμοί να αιμοδοτηθούν και να κερδηθεί ξανά η χαμένη εμπιστοσύνη των πολιτών. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, εκτός από την πολιτεία του Μένι, που την έχει από μακρού καθιερώσει, η πολλαπλή ψηφοφορία, που προσφέρει πολύ περισσότερες επιλογές στους εκλογείς, αντί του μαύρου-άσπρου του ισχύοντος πλειοψηφικού συστήματος, συζητείται πλέον ευρύτατα. Το ίδιο και η επιβολή υποχρέωσης σε όλους τους βουλευτές και τους γερουσιαστές να λογοδοτούν στους εκλογείς τους, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, σε δημόσιες ακροάσεις. Είμαι βέβαιος ότι, σε εκατό χρόνια, τα σχολικά βιβλία της νεότερης Ιστορίας θα αξιολογούν θετικά τα πενήντα χρόνια της Μεταπολίτευσης. Θέλω να πιστεύω ότι ο απολογισμός θα είναι θετικότερος και πάντως λιγότερο βαρετός, αν αντιμετωπιστούν έγκαιρα τα ελλείμματα που απαριθμήσα.

Ο κ. Ν. Κ. Αλιβιζάτος είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι επέτειοι του 2024

Του ΤΑΣΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η έννοια «εορτασμός επετείου» σημαίνει την επιβεβαίωση των θετικών στοιχείων από ένα ιστορικό γεγονός που άφησε ηρωικές και θετικές μνήμες πίσω του, που διαμόρφωσε νέες συνθήκες οι οποίες εξέλιξαν σε θετική πορεία τα αδιέξοδα που βίωνε η τότε κοινωνία.

Τέτοιες ιστορικές στιγμές οφείλουμε να φροντίζουμε επετειακά προκειμένου αφενός να ανανεώνουμε την πίστη μας στα θετικά μας βήματα και αφετέρου να διατηρούμε έναν ορθό διάλογο με το παρελθόν μας. Η αποκατάσταση της Δημοκρατίας το 1974 εορτάζεται (και πολύ σωστά) κάθε χρόνο με πυκνές αναφορές στη μεθοδικότητα του Κωνσταντίνου Καραμανλή, στα πρώτα βήματα στα οποία προχώρησε, στα πρόσωπα με τα οποία επέλεξε να συνεργαστεί, στις ενθουσιώδεις λαϊκές κινητοποιήσεις και σε πολλά άλλα, δύσκολα ζητήματα, αλλά που βρήκαν ευτυχώς τον θετικό δρόμο τους. Στους μήνες που ακολούθησαν τον Ιούλιο του 1974, η αναφορά στα αισιόδοξα μηνύματα της πτώσης της χούντας ήρθε αντιμέτωπη με ζητήματα κριτικής, στο κατά πόσο δηλαδή βαθιά θα προχωρούσε η αποχουντοποίηση ή πόσο θα ενισχύονταν τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, ή το κατά πόσον η αντίσταση κατά της δικτατορίας θα δικαιωθεί και άλλα πολλά που αφορούσαν το ηθικό - πολιτικό μέλλον της χώρας. Της αποκατάστασης όμως της Δημοκρατίας προηγήθηκαν δύο αλληλένδετα με αυτήν, βαρύτατα και καταστροφικά γεγονότα για τη Δημοκρατία της Κύπρου, για τους Ελληνοκυπρίους του νησιού αλλά και για το σύνολο (θα έπρεπε) του Ελληνισμού.

Πραξικόπημα και εισβολή

Το ένα αφορά το κουντικό και αντιμακαριακό πραξικόπημα των Ελλαδιδών κουντικών αξιωματικών αλλά και των αντιμακαριακών Ελληνοκυπρίων συνεργών τους. Το δεύτερο γεγονός είναι η τουρκική εισβολή, συνέπεια του κουντικού πραξικοπήματος και αιτία για την κατοχή, έως σήμερα, ενός μεγάλου ποσοστού του κυπριακού εδάφους από τουρκικά στρατεύματα.

Τα δύο αυτά γεγονότα καταγγέλλονται και καταγγέλλονται ακόμη, σε επετειακές ευκαιρίες, στο εσωτερικό της ελληνικής κοινής γνώμης, όσο και αν αυτή (η γνώμη) αποϊστοριοποιείται ραγδαία. Ωστόσο, στην παιδαγωγική του διάσταση, ο εορτασμός της Μεταπολίτευσης δεν συνδέεται με το βάθος της κυπριακής τραγωδίας. Δεν συνδέεται με την υπερφίαλη και κακέκτυπη αλτρουτική πολιτική της ελληνικής χούντας, της οποίας οι αξιωματικοί λειτουργούσαν ως αποικιοκράτες κατά τη θητεία τους στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Η καταστροφή που υπέστη η Κύπρος δεν είναι ένα πολιτικό πρόβλημα, αλλά μια πολεμική ήττα των ελληνικών κουντικών όπλων που θωήρσαν ότι με την πτώση του

Μακαρίου θα ανανέωναν το εθνικό τους κύρος στη κουντοκρατούμενη Ελλάδα. Οργάνωσαν ό,τι πιο μικρονοϊκό για να διατηρήσουν τη δικτατορική εξουσία τους επί ενός λαού και μιας νεολαίας που βρίσκονταν πλέον αλλού από όπου οι δικτάτορες νόμιζαν.

Στην πληθωριστική ρητορεία της Μεταπολίτευσης για την έλευση της Δημοκρατίας στη χώρα μας έλειψε η αυτοκριτική. Έλειψε όχι η αναφορά στο προκουντικό πλαίσιο και στις πολιτικές ευθύνες του για την έλευση της χούντας, αλλά έλειψε η κριτική για την άρρηκτη σχέση του πολιτικού πλαισίου που επέτρεψε στον Θρόνο να μονοπολίσει τον Στρατό. Τα άρθρα που γράφτηκαν και τα αφιερώματα που έγιναν, σε κεντρώα κυρίως περιόδια, αλλά και εφημερίδες, για τη συνωμοσία εντός του Στρατού και για την έμμεση και την άμεση προε-

τοιμασία της χούντας από αυτήν, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, αφορούσαν την ενδοελλαδική διάσταση του φαινομένου του ελέγχου της εξουσίας από τον Στρατό. Δεν γινόταν αναφορά για την εξαγωγή του ελέγχου αυτού σε ένα άλλο, ελληνικό εν μέρει μιν, αλλά ανεξάρτητο κράτος.

Η χούντα δαιμονοποιήθηκε για τα ελλαδικά της τεκταινόμενα, με βάση αυτά μετετράπη σε σύμβολο τυραννίας. Η κριτική σε αυτή θα σήμαινε και την εδραίωση της νεωτεριστικής, του πολιτικού σεβασμού και διαλόγου, του σεβασμού στην ισότητα και επιτέλους στην ισονομία στο κράτος μας.

Δεν επέλεξε το πολιτικό πλαίσιο της Μεταπολίτευσης να προσθέσει στη γεύση του θριάμβου των ημερών του Ιουλίου 1974 την πικρή γεύση της υπευθυνότητας που επιβάλλει η εντιμότητα έναντι των

ελλαδικών –και όχι μόνον– κουντικών ευθυνών απέναντι στην απώλεια της μισής σχεδόν Κύπρου. Απούσα η εντιμότητα, όπως ήταν απούσα η αλήθεια από τους εορτασμούς των εθνικών επετείων στα σχολεία. Απούσα η άμεση σύνδεση της ελληνοκυπριακής τραγωδίας με τη θετικότερη δημοκρατία που έζησε και ζει η Ελλάδα. Όσο εδραϊωνόταν η δημοκρατία σε εμάς, η Κύπρος αναζητούσε να κάνει ανθρώπινες τις συνθήκες στα προσφυγόπουλα, στους ανέστιους ελληνοκυπριακούς πληθυσμούς του Βορρά. Αλλάξε η ζωή του νεαρού κυπριακού κράτους το 1974, ούτε μία δεκαπενταετία μετά την ίδρυσή του. Αναγκαστικά νέοι δρόμοι ζωής, νέες σκέψεις και πάλι αναγκαστικά μια άλλη, σταδιακά, σχέση με την Ελλάδα. Σταδιακά μια απόσταση μας χώρισε και μας διαχωρίζει, μια απόσταση άλλη από

εκείνη που διαμορφώνει ο σύγχρονος τρόπος ζωής. Μια απόσταση που δεν μαρτυρούν οι επέτειοι. Αγωνίστηκε και αγωνίζεται η Ελλάδα για την άμυνα της Κύπρου, αλλά οι ηθικοί δεσμοί αμβλύνθηκαν μετά το δικό τους δράμα, των Ελληνοκυπρίων, που το έζησαν μόνοι τους. Αλλιώς γιορτάζουμε εμείς την επέτειο του Ιουλίου του 1974 και αλλιώς εκείνοι, όταν κάθε χρόνο στις 15 Ιουλίου, ημέρα της επετείου του κουντικού πραξικοπήματος, πχούν οι σειρήνες στη Λευκωσία για την υπόμνηση της ελλαδικής παρέμβασης στη ζωή της Κύπρου.

Η αλήθεια για την τραγωδία

Όσο η ιστορική ασάφεια κυριαχεί στις επετείους τόσο θα τονίζεται ο εθνικός βαυκαλισμός. Όσο στην επέτειο του Ιουλίου 1974 προβάλλεται μόνο η λαμπερή της διάσταση, όσο κρύβουμε την αλήθεια για τις ελλαδικές ευθύνες στην Κύπρο, τόσο θα ανησυχούμε για το εάν η θετική αντίληψη για τη Μεταπολίτευση θα μακροημερεύσει. Οι νέες γενεές συνδέονται με το παρελθόν όταν έχουν εκπαιδευθεί να αντέχουν την αλήθεια. Ο «Φάκελος της Κύπρου» άνοιξε το 2017 στη Βουλή των Ελλήνων και ένα σημαντικό μέρος του ήδη είναι ψηφιοποιημένο και αναρτημένο στον ιστότοπο της Βουλής. Οι πολλοί τόμοι που υπολείπονται, ανεβαίνουν σταδιακά. Πρόκειται για την εξέταση που έκανε την περίοδο 1987-1989 διακομματική επιτροπή του Κοινοβουλίου σε στελέχη του Στρατού που μετείχαν στο πραξικόπημα της χούντας τον Ιούλιο του 1974 στην Κύπρο. Αναζητήθηκε ο ρόλος του καθενός και η ηθική ατυργία των κουντικών διοικητών τους. Το γεγονός της δημοσίευσης των πρακτικών δεν προκάλεσε το ενδιαφέρον που τις περασμένες δεκαετίες αναμενόταν ότι θα σημείωνε. Ούτε δημοσιογραφικό ενδιαφέρον, ούτε επιστημονικό, ούτε ενδιαφέρον πολιτικής αντιπαράθεσης σημειώθηκε. Δεν έφερε, δηλαδή, προσμονή έντασης και αποκαλύψεων. Ίσως γιατί όσα αναφέρονταν δεν αφορούσαν τη συμμετοχή της ίδιας της Κύπρου σε αυτό το εθνικό δράμα. Η Κύπρος «συμμετείχε» στο δράμα (της) ως το σώμα, στην κυριολεξία, ως ένα έδαφος που ήταν ηθικά ελληνικό και επί του οποίου βυσοδόμησε η χειρότερη και η ρηχότερη της ελληνοκυπριακής τραγωδίας με τη θετικότερη δημοκρατία που έζησε και ζει η Ελλάδα. Όσο εδραϊωνόταν η δημοκρατία σε εμάς, η Κύπρος αναζητούσε να κάνει ανθρώπινες τις συνθήκες στα προσφυγόπουλα, στους ανέστιους ελληνοκυπριακούς πληθυσμούς του Βορρά. Αλλάξε η ζωή του νεαρού κυπριακού κράτους το 1974, ούτε μία δεκαπενταετία μετά την ίδρυσή του. Αναγκαστικά νέοι δρόμοι ζωής, νέες σκέψεις και πάλι αναγκαστικά μια άλλη, σταδιακά, σχέση με την Ελλάδα. Σταδιακά μια απόσταση μας χώρισε και μας διαχωρίζει, μια απόσταση άλλη από

* Ο κ. Τάσος Σακελλαρόπουλος είναι ιστορικός, υπεύθυνος των ιστορικών αρχείων του Μουσείου Μπενάκη.

Να ανακτήσουμε την αίσθηση της Κύπρου

Του ΠΑΣΧΑΛΗ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗ

Η τρίτη δεκαετία του εικοστού πρώτου αιώνα διανύεται στη χώρα μας υπό το κράτος, κατά κάποιον τρόπο, των επετείων των καθοριστικών ιστορικών σταθμών που διαμόρφωσαν την υπόσταση και την ταυτότητα της Ελλάδας ως ελεύθερου εθνικού κράτους. Το 2021 γιορτάσαμε τα διακόσια χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης με την επιβαλλόμενη σοβαρότητα και περίσκεψη, σταθμίσαμε την πολυεπίπεδη σημασία των γεγονότων, δοκιμάσαμε νέες οπτικές και αναδείξαμε αγνοημένες πτυχές της εποποιίας που διέπλεσε το σύγχρονο ελληνικό έθνος. Το 2022 αναστοχαστήκαμε τη μεγάλη εθνική καταστροφή στη Μικρά Ασία, καταστροφή ανθρωπιστική, αλλά και εθνολογική, η οποία, πάντως, παρά τις απροσμέτρτες εκατόμβες της τραγωδίας και τον ξεριζωμό μακροπρόθεσμα παρήγαγε και αποτελέσματα που αποδείχθηκαν ευεργετικά για την ελληνική κοινωνία.

Το 2024 ανατέλλει με νέες σπι-

μαντικές επετείους στον ορίζοντα. Από το 1974 συμπληρώνονται πενήντα χρόνια απόδοσης λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, το οποίο φαίνεται πλέον να έχει κατακτήσει την ωριμότητα που διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία του κράτους δικαίου, παρά τους περιστασιακούς πειρασμούς του λαϊκισμού, ο οποίος τη δεύτερη δεκαετία του εικοστού πρώτου αιώνα εξέθεσε σε σοβαρότατους κινδύνους τη χώρα. Από το 1974 όμως, συμπληρώνεται επίσης μισός αιώνας από μια άλλη εθνική καταστροφή στην Κύπρο, εθνική συμφορά καθόλου υποδεέστερη από την καταστροφή του 1922. Μέσα στον πανηγυρικό αναστοχασμό για την εδραίωση της δημοκρατίας στην Ελλάδα, το 2024 οφείλει να λειτουργήσει και ως πρόκληση στάθμισης και ενδοσκοπήσης σε σχέση προς τη χαινούσα πληγή που παραμένει ανοιχτή στην Κύπρο.

Η Κύπρος θα προβεί στις δικές της ενέργειες μνήμης και κριτι-

κής αποτίμησης για την τραγωδία και τις συνέπειές της, το έργο που συντελέστηκε για την αντιμετώπιση της συμφοράς, τις ατελείσφορες απόπειρες λύσης και τις προοπτικές του μέλλοντος, άμεσου και απώτερου. Η Ελλάδα, η ελληνική σκέψη και ευαισθησία, πώς θα ανταποκριθούν στην πρόκληση, πώς θα αναμετρηθούν με το συνειδησιακό πρόβλημα που θέτει η οφείλει να θέτει το Κυπριακό ζήτημα στην ελληνική πολιτική ζωή;

Εδώ δεν μπορούν να καταγραφούν παρά μερικές προκαταρκτικές σκέψεις και ιδίως υπομνήσεις ώστε να καλλιεργηθεί η επίγνωση, την οποία, κατά τη γνώμη μου, οφείλει να διαθέτει η Ελλάδα σε σχέση με την Κύπρο και τη σημασία της για τον Ελληνισμό, όπως και σε σχέση με την κρισιμότητα της παρατεινόμενης εκκρεμότητας του Κυπριακού ζητήματος.

Πρώτον η υπόμνηση: καλό θα ήταν η επέτειος να λειτουργήσει ως κίνητρο για τους σκεπτόμε-

νους Έλληνες πολίτες, αλλά και για τους φορείς της πολιτικής ευθύνης, να ανακτήσουμε την αίσθηση της Κύπρου, όπως την προσέλαβε το δημιουργικότερο τμήμα της ελληνικής διανοήσης κατά τη διαδρομή του εικοστού αιώνα, από τον Κωστή Παλαμά ως τον Στράτη Μυριβήλη, τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο και τον Γιώργο Θεοτοκά για να συμπυκνωθεί στη διαπίστωση του Γιώργου Σεφέρη ότι στην Κύπρο «το θάμνη λειτουργεί ακόμα». Η μεγαλόνησος αποτελεί το απώτατο νοτιοανατολικό μέτωπο του ελληνικού κόσμου στο κατώφλι της Μέσης Ανατολής και παρέμεινε μέσα στους αιώνες διάστικτη από «καρτερικά ελληνικά ονόματα», κατοικημένη από έναν λαό που «επέδειξε απίστευτη αντοχή στο μαρτύριο και καρτερία», για να θυμηθώ τους στίχους του φίλου ποιητή Κυριάκου Χαραλαμπίδη.

Αυτήν την Κύπρο και τις ευθύνες απέναντί της οφείλει η επέ-

τειος να μας θυμίζει. Για να γίνει αυτό απαιτείται να συντρέχει και μια άλλη σοβαρότατη προϋπόθεση, να αποσαφηνιστούν χωρίς περιστροφές και επαμφοτερίζουσες διατυπώσεις οι κόκκινες γραμμές της ελληνικής θέσης για τη λύση του Κυπριακού. Οι κόκκινες γραμμές δεν μπορούν παρά να αποκλείουν το ενδεχόμενο της λύσης δύο κρατών, δηλαδή τη διχοτόμηση της Κύπρου, και να επιμένουν στη διαφύλαξη της διεθνούς προσωπικότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας ως ανεξαρτήτου και κυρίαρχου κράτους. Για να είναι όμως αξιόπιστη η θέση αυτή οφείλει να συνδυάζεται με προτάσεις προς τους Τουρκοκυπρίους τις οποίες να μην μπορούν να απορρίψουν: προτάσεις που να προσφέρουν έμπρακτες εφαρμογές των αρχών των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της πολιτικής ισότητας, όπως έχει επεξεργαστεί τις αξίες αυτές το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Στα πενήντα χρόνια από τη

συμφορά του 1974 η Κύπρος έχει πετύχει πάρα πολλά: αρχικά την οικονομική της επιβίωση μέσα στις συνθήκες της εχθρικής εισβολής και της προσφυγιάς, την εδραίωση της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, την ένταξη της στην ενωμένη Ευρώπη και τη νομισματική ένωση. Μένει να κατοχυρώσει οριστικά την ανεξαρτησία και την εδαφική της ακεραιότητα. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει αποφασιστικά η εμπέδωση ενός πολιτεύματος χωρίς ελλείμματα δημοκρατίας, δηλαδή με την ενεργό εγγύηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη για όλους τους κατοίκους της νήσου. Η επέτειος οφείλει να αποβεί ευκαιρία διαπαιδαγώγησης για την ελληνική πολιτική συνείδηση σε σχέση με τη ζωτική σημασία αυτών των αιτημάτων.

Ο κ. Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης είναι ακαδημαϊκός, διευθυντής του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών.

Μέσα μπλόκο και έξω το ίδιο αιματηρό αδιέξοδο

Πίεση και εντός Ισραήλ για Νετανιάχου

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Δυσοίωνα ξημέρωσε το 2024 για τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου. Ανήμερα Πρωτοχρονιά, το Ανώτατο Δικαστήριο του Ισραήλ ακύρωσε επίμαχο νόμο του περασμένου Ιουλίου για τη δικαστική μεταρρύθμιση, η οποία πυροδότησε πολύμηνες και πρωτοφανείς σε έκταση αντικυβερνητικές διαδηλώσεις, προτού το θέμα περάσει σε δεύτερο πλάνο λόγω των φονικών επιθέσεων της Χαμάς, στις 7 Οκτωβρίου. Το γεγονός ότι οι ανώτατοι δικαστές εξέδωσαν την ετυμγορία τους ενώ συνεχιζόταν με αμείωτη ένταση ο πόλεμος στη Γάζα, ήρθε να επιβεβαιώσει ότι η περίοδος χάριτος που εξασφάλισε ο Νετανιάχου λόγω του εθνικού σοκ έχει ήδη λήξει. Σύμφωνα με την τελευταία δημοσκόπηση του Israel Democracy Institute, μόνο το 15% των Ισραηλινών επιθυμεί την παραμονή του πρωθυπουργού στην εξουσία.

Παρότι προβάλλει ως η μόνη Δημοκρατία στη Μέση Ανατολή, το Ισραήλ δεν έχει γραπτό σύνταγμα (όπως δεν έχει ούτε καθορισμένα σύνορα, αφήνοντας ανοικτή τη διαρκή του επέκταση μέσω εποίκισής των στρατιωτικών κατακτήσεων, αλλά αυτό είναι μια άλλη, πολεμική ιστορία). Το κενό έρχονται να καλύψουν 14 βασικοί νόμοι, που επέχουν θέση συντάγματος. Καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση μπορεί να αλλάζει αυτούς τους νόμους μέσω της Βουλής και με δεδομένο ότι ο πρόεδρος της χώρας έχει κατά βάση συμβολικό ρόλο, ο μόνος ισχυρός θεσμός ελέγχου και εξισορρόπησης των εξουσιών είναι η Δικαιοσύνη. Η προσπάθεια του Νετανιάχου και των ακροδεξιών συμμάχων του να περιορίσουν τις εξουσίες του Ανωτάτου Δικαστηρίου αναφορικά με την ακύρωση νόμων ή υπουργικών αποφάσεων ερέθισε την κοσμική - δημοκρατική αντιπολίτευση, που βγήκε στους δρόμους καταγγέλλοντας

επιχείρηση δημιουργίας ενός θρησκόληπτου, υπερεθνικιστικού κράτους. Με τον πόλεμο στη Γάζα να μπαίνει στον τέταρτο μήνα χωρίς ορατό τέλος και τη δημοτικότητά του να πνέει τα λοίσθια, ο Νετανιάχου δέχτηκε αγόγγυστα το ράπισμα, αποφεύγοντας να συνεχίσει σε αυτή τη φάση το μπρα ντε φερ με τους ανώτατους δικαστές, παρά την έντονη δυσανεξία των ακροδεξιών υπουργών του.

Νέα φάση

Την ίδια μέρα σημειώθηκε μια άλλη εξέλιξη που απειλεί να ανοίξει ρήγματα στο κυβερνητικό μπλόκ. Η στρατιωτική ηγεσία προανήγγειλε την απόσυρση, εντός των προσεχών εβδομάδων, πέντε ταξιαρχιών από τη Γάζα, προειδεάζοντας ίσως για τη μετάβαση σε μια νέα φάση στρατιωτικών επιχειρήσεων χαμηλότερης έντασης. Αιτιολογώντας την απόφαση, ο υποναύαρχος Ντανιέλ Χαγκάρι αναγνώρισε ότι επιβλήθηκε από το «μεγάλο βάρος που υφίσταται η εθνική οικονομία» από τον πόλεμο, καθώς 360.000 στρατιώτες και επιστρατοί βρίσκονται εκτός παραγωγικής διαδικασίας. Σχεδόν ταυτόχρονα, ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας Αμίρ Γιαρόν εκτιμούσε ότι το κόστος του πολέμου θα ανέβει στα 58 δις. δολάρια (κάπου 12% του ΑΕΠ) και κάλεσε την κυβέρνηση να λάβει επείγοντα, αντιδημοφιλή μέτρα όπως μείωση κοινωνικών δαπανών και αύξηση των φόρων, προειδοποιώντας ότι σε διαφορετική περίπτωση μπορεί να υπάρξει άκρως αρνητική αντίδραση από τις διεθνείς αγορές και να βυθιστεί η χώρα σε κρίση τρέχους.

Τον τερματισμό των καταγεγραμμένων βομβαρδισμών, που έχουν στοιχίσει τη ζωή άνω των 22.300 Παλαιστινίων, και το πέρας σε μια νέα φάση επιχειρήσεων χαμηλότερης έντασης ζητάει εδώ και κάμποσο καιρό και η Ουάσινγκτον, υπό την πί-

Παλαιστίνιοι μεταφέρουν το φέρετρό του Σαλέχ Αρούρι, με φόντο τη μορφή του Γιασέρ Αραφάτ. Η εκτέλεση του κορυφαίου στελέχους της Χαμάς στον Λίβανο ήταν η μεγαλύτερη επιτυχία των ισραηλινών δυνάμεων, ωστόσο, ο κίνδυνος εμπλοκής της Χεζμπολάχ στον πόλεμο αυξάνεται ανησυχητικά.

Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου δείχνει ότι η περίοδος χάριτος που εξασφάλισε ο Ισραηλινός πρωθυπουργός λόγω του εθνικού σοκ έχει ήδη λήξει.

εση των εντεινόμενων περιφερειακών και διεθνών αντιδράσεων σε μια εκστρατεία που τείνει να αποκτήσει χαρακτηριστικά εθνοκάθαρσης. Την περασμένη εβδομάδα, το αμερικανικό αεροπλανοφόρο «Τζέραλντ Φορντ», που είχε σπεύσει στην Ανατολική Μεσόγειο σε ένδειξη συμπαράστασης προς το Ισραήλ αμέσως μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, αποχώρησε από την περιοχή.

Ο ισραηλινός στρατός ισχυρίζεται ότι στους τρεις μήνες των ανηλεών βομβαρδισμών που έχουν μετατρέψει μεγάλο

μέρος της Γάζας σε σωρό ερειπίων, κατάφερε να εξοντώσει 8.000 ενόπλους της Χαμάς. Με δεδομένο όμως ότι, σύμφωνα με τις δικές του εκτιμήσεις, η οργάνωση διέθετε, όταν ξεκινούσαν οι εκθροιστικές, περισσότερους από 30.000 εκπαιδευμένους ενόπλους, έρχεται στο προσκήνιο η εφιαλτική προοπτική παράτασης του πολέμου για πολλούς μήνες ή και για χρόνια. Η Χαμάς συνεχίζει να προβάλλει ισχυρή αντίσταση ακόμη και στη βόρεια Γάζα, παρά τους ισχυρισμούς των Ισραηλινών ότι έχουν πετύχει τον επιχειρησιακό έλεγχο της περιοχής, ενώ στην κεντρική και τη νότια Γάζα οι οδομαχίες είναι σφοδρές και οι ισραηλινός στρατός υφίσταται σημαντικές απώλειες (επίσημα μιλούν για 177 νεκρούς, εκατοντάδες ανάπηρους και άλλους τραυματίες, αλλά ισραηλινά μέσα υποστηρίζουν ότι οι πραγματικοί αριθμοί είναι πολύ μεγαλύτεροι). Στο μεταξύ, κάθε εκατόμβη που προκαλούν

οι ισραηλινές βόμβες στρατολογεί στις γραμμές της Χαμάς και των άλλων παλαιστινιακών οργανώσεων αντίστασης δεκάδες νέους μαχητές, σε Γάζα και Δυτική Οχθη.

Το χτύπημα

Η πρώτη σημαντική επιτυχία των Ισραηλινών αναφορικά με την εξόντωση της ανώτερης ηγεσίας της Χαμάς ήρθε την περασμένη Τρίτη, όταν δολοφονήθηκε με επίθεση drone στη νότια Βηρυτό ο Σάλεχ Αρούρι, υπαρχηγός της ισλαμικής οργάνωσης και ιδρυτικό στέλεχος του ένοπλου τμήματός της. Εξέλιξη που ίσως ενισχύει έως ένα βαθμό τη θέση του Νετανιάχου απέναντι στην ισραηλινή κοινή γνώμη, αλλά μεγάλωνει τις πιθανότητες κλιμάκωσης του πολέμου στον Λίβανο, με εμπλοκή της Χεζμπολάχ.

Ο ισραηλινός στρατός είχε σκοτώσει τον ιδρυτή της Χαμάς, σείχη Γιασίν, και τον διάδοχό του, Αμπντελαζίζ Ραντίσι,

το 2004, όπως και τον αρχηγό του στρατιωτικού της βραχίονα Αχμέτ Τζαμπάρι το 2012, εντούτοις η μαχητική δύναμη της οργάνωσης όχι μόνο δεν υποχώρησε, αλλά ενισχύθηκε κατά πολύ τα επόμενα χρόνια. Γιατί η Χαμάς, πέρα από πολιτική οργάνωση με ένοπλο βραχίονα και τεράστιο δίκτυο κοινωνικών αλληλοβοήθειας, είναι πρώτα απ' όλα μια ιδέα: η ιδέα ότι η πραγμάτωση των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων για αυτοδιάθεση και ελευθερία δεν θα έρθει μέσα από τις ατελείωτες διπλωματικές προσπάθειες μιας παντελώς αποδυναμωμένης Παλαιστινιακής Αρχής, αλλά χάρη στην ένοπλη αντίσταση στην ισραηλινή κατοχή. Και αυτή την ιδέα, ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου και οι ακροδεξιοί σύμμαχοί του, που απορρίπτουν κάθε ιδέα για πολιτική λύση και μιλούν ανοιχτά για εκτοπισμό των Παλαιστινίων από τη Γάζα, δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να την ενισχύουν, μέρα με τη μέρα.

ΑΠΟΨΗ

Πόσο πιθανή είναι η εξάπλωση του πολέμου στον Λίβανο

Του ΓΑΒΡΙΗΛ ΧΑΡΙΤΟΥ

Το βρόδυ της περασμένης Τρίτης (2/1), για πρώτη φορά από την έναρξη του πολέμου στη Γάζα, η Βηρυτός ένιωσε πόσο κοντά βρισκόταν στο πεδίο των μαχών. Όλη η πόλη σείστηκε από την επίθεση με drone που στόχευσε τον Σάλεχ αλ Αρούρι, υπαρχηγό του πολιτικού σκέλους της Χαμάς, και άλλους στενούς του συνεργάτες. Μπορεί το Ισραήλ να μην αναλαμβάνει την ευθύνη, ωστόσο ουδείς αμφιβάλλει για την ταυτότητα της επίθεσης.

Προτού συμπληρωθούν είκοσι τέσσερις ώρες από την επίθεση στη Βηρυτό, δύο εκρηκτικοί μηχανισμοί στοίχισαν τη ζωή σε πάνω από εκατό Ιρανοί πολίτες, που είχαν συγκεντρωθεί στην εκδήλωση μνήμης της δολοφονίας του Κασέμ Σουλεϊμάνι, διοικητή της Δύναμης Αλ-Κοντς, του στρατιωτικού σχηματισμού των Φρουρών της Επανάστασης με περιοχή ευθύνης τη Συρία, όταν αμερικανικό drone τον εντόπισε στις 3/1/2020 στη Βαγδάτη. Και για αυτήν την επίθεση, η κυβερ-

νηση της Τεχεράνης αποδίδει ευθύνες στις Ηνωμένες Πολιτείες, που «υποστηρίζει το σιωνιστικό καθεστώς».

Οι δύο αυτές αλληπάλληλες εξελίξεις είναι δυνατόν να ανοίξουν ένα νέο κεφάλαιο στην πολεμική περιπέτεια που άρχισε στις 7 Οκτωβρίου 2023, μεταφέροντας το κέντρο βάρους της στο ακήρυκτο, πλην όμως καθ' όλα ενεργό, μέτωπο Ισραήλ - Νοτίου Λιβάνου. Ωστόσο, την απαρχή αυτού του κεφαλαίου καλούνται να την αποφασίσουν από κοινού τόσο η Χεζμπολάχ, όσο και οι ένοπλοι σχηματισμοί της Χαμάς και της Ισλαμικής Τζιχάντ, που δραστηριοποιούνται στον Λίβανο.

Θα ήταν λάθος να θεωρηθεί ότι συμπίπτουν απόλυτα οι επιδιώξεις αφενός της λιβανικής - σιτικής Χεζμπολάχ και αφετέρου των παλαιστινιακών συννικτικών οργανώσεων Χαμάς και Ισλαμικής Τζιχάντ, που δραστηριοποιούνται στον Νότιο Λίβανο. Στις 3/11/2023, κατά την πρώτη δημόσια τοποθέτησή του μετά την έναρξη του πολέμου, ο Χασάν

Για να μετατοπιστεί το κέντρο βάρους του πολέμου στο (καθ' όλα ενεργό) μέτωπο της λιβανο-ισραηλινής μεθορίου, θα πρέπει να το συναποφασίσουν η Χεζμπολάχ και οι παλαιστινιακές ένοπλες ομάδες που δρουν στην περιοχή.

Νασράλα ήταν ξεκάθαρος: Η Χεζμπολάχ θα συμπερασταθεί στη Χαμάς «με σκοπό να λήξει ο πόλεμος στη Γάζα», επισημαίνοντας ότι στόχος της οργάνωσής του είναι «η διεξαγωγή ενός πολέμου φθοράς, που θα δυσκολέψει το Ισραήλ να ολοκληρώσει τα φονικά του σχέδια». Με άλλα λόγια, εμμέσως ο Νασράλα υπονόησε ότι, όταν ο πόλεμος στη Γάζα λήξει, αντιστοίχως θα λήξει και ο πόλεμος φθοράς που διεξάγει η οργάνωσή του στο βόρειο Ισραήλ.

Από την άλλη, αξίζει να σημειωθεί

ότι το στρατιωτικό σκέλος της Χαμάς στη Γάζα δεν έκρυψε τη δυσφορία του, όταν διαπίστωσε πως, ενόσω οι ισραηλινές χερσαίες επιχειρήσεις ήταν σε πλήρη εξέλιξη, η Χεζμπολάχ δεν αύξησε την ένταση των επιχειρήσεων της στον βαθμό που αναμενόταν. Μάλιστα, αρκετές φορές κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου, η Χαμάς του Νοτίου Λιβάνου άρχισε να αυτενεργεί, αναγκάζοντας τη Χεζμπολάχ να αρνείται τυχόν ανάμειξη της σε πυραυλικές επιθέσεις κατά ισραηλινών οικισμών στη βορειοδυτική Γαλιλαία, που έτειναν να φέρουν την κατάσταση στα άκρα και να προκαλέσουν μαζική προέλαση των ισραηλινών στρατευμάτων στον Λίβανο. Εάν η Χεζμπολάχ ήθελε κάτι τέτοιο, δεν θα χρειαζόταν τη Χαμάς για προάγγελό της - και μάλιστα στη δική της «ζώνη ευθύνης».

Σε καθαρά ενδολιβανικό επίπεδο, θεσμικά και πολιτικά, η Χεζμπολάχ δεσμεύεται πρωτίστως έναντι των Λιβανέζων ψηφοφόρων της, που ανέδειξαν το πολιτικό της σκέλος εταίρο της κυβέρνη-

σης της Βηρυτού. Ειδικά μετά τη φονική έκρηξη στο λιμάνι της Βηρυτού τον Αύγουστο του 2020, ο Νασράλα γνωρίζει πολύ καλά ότι, έως ενός σημείου νομιμοποιείται να θέτει σε προτεραιότητα την «Παλαιστινιακή Υπόθεση» έναντι του λιβανικού εθνικού συμφέροντος. Ξεκάθαρη απόδειξη γ' αυτό αποτέλεσε η αναγκαστική συγκατάθεσή του ως προς τη συμφωνία θαλάσσιας οριοθέτησης με το Ισραήλ τον Οκτώβριο του 2022 - απόφαση για την οποία έλαβε εύσημα ακόμα και από την ίδια την Τεχεράνη, που εξήρε την «εθνικά υπεύθυνη στάση του» (αλλιώς, η λιβανική κοινή γνώμη θα τον κατηγορούσε ότι προκαλεί την οικονομική κατάρρευση της χώρας).

Ήδη από τις πρώτες ώρες του πολέμου, ο Λιβανέζος πρωθυπουργός Νατζίμπ Μικάτι τόνισε ότι η χώρα του «δεν έχει συμφέρον να εμπλακεί σε πόλεμο με το Ισραήλ». Εκτοτε, η ίδια επώδυνα επαλαμβανεται με κάθε ευκαιρία από όλες τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας, ακόμα και διά στόματος του προέδρου του Κοινοβού-

λιού, Ναμπίχ Μπέρι, της (άλλοτε ριζοπαστικότερης) σιτικής παράταξης Αμάλ.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, η στρατιωτική ηγεσία της Χεζμπολάχ είναι «με δεμένα χέρια». Μετά τις συνθήκες λεκτικές του εξάρσεις, η ομιλία που εκφώνησε ο Νασράλα στις 3/1/24 (δηλαδή των επομένων της εκτέλεσης Αλ Αρούρι και την ημέρα της τυφλής πολύνεκρης επίθεσης στο Ιράν), κατέληξε με τη γνωστή φράση - απόδειξη της αμνηστίας του: «Η Χεζμπολάχ θα επιλέξει εκείνη τον τρόπο και τον χρόνο της εκδίκησης». «Εάν το Ισραήλ θα κηρύξει τον πόλεμο κατά του Λιβάνου, τότε η Χεζμπολάχ θα δώσει μία μάχη που δεν θα έχει όρια», δήλωνε με οργή ο Νασράλα, γνωρίζοντας ότι, πρακτικά, μία τέτοια επίσημη, πανηγυρική «δήλωση κήρυξης πολέμου» είναι πλέον περιττή.

Ο κ. Γαβριήλ Χαρίτος διδάσκει Ιστορία των Πολιτικών Σχέσεων Ελλάδας - Ισραήλ - Κύπρου στο Πανεπιστήμιο Μπεν Γκουριόν και στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Είναι ερευνητής του ΕΛΙΑΜΕΠ.

Μπορεί κανείς να τον εμποδίσει;

Ο Τραμπ παίζει χωρίς εσωκομματικό αντίπαλο, ενώ ούτε οι δικαστικές περιπέτειες φαίνεται να τον πτοούν

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Καθώς απομένουν λιγότερο από δέκα μέρες για τις πρώτες προκριματικές αναμετρήσεις στις ΗΠΑ, στην Ουάσινγκτον έχει αρχίσει να εμπεδώνεται η αγωνία μπροστά στο ενδεχόμενο μιας νέας προεδρικής θητείας του Ντόναλντ Τραμπ. Η Σούζαν Γκλάσερ, δημοσιογράφος στο περιοδικό «Νιου Γόρκερ», βάπτισε το συναίσθημα Trumpschmerz, οδύνη ενόψει της πιθανής νίκης Τραμπ στις εκλογές του Νοεμβρίου. Η επικράτηση του στις προκριματικές εκλογές των Ρεπουμπλικανών θεωρείται σχεδόν δεδομένη, αφού κανένας εσωκομματικός αντίπαλός του δεν φαίνεται ικανός να αμφισβητήσει την πρωτοκαθεδρία του.

Στις τελευταίες δημοσκοπήσεις η πρώην κυβερνήτης της Νότιας Καρολίνας Νίκι Χέιλι παρουσιάζει σχεδόν ισοψηφία με τον κυβερνήτη της Φλόριντα Ρον ντε Σάντις που συγκεντρώνει 11,5%, αλλά ο Τραμπ κυριαρχεί με 61,3%. Το μόνο εμπόδιο στη σαρωτική εσωκομματική του πορεία θα μπορούσαν να είναι οι νομικές του περιπέτειες και δη οι προσπάθειες δικαστικού αποκλεισμού του από τα ψηφοδέλτια των προκριματικών, μια απόπειρα που ξεκίνησε από τις Πολιτείες του Κολοράντο και του Μέιν.

Οι προσπάθειες αυτές εδράζονται στη 14η τροπολογία, η οποία απαγορεύει την υποψηφιότητα εκείνων που έχουν εμπλακεί σε υποκίνηση εξεγέρσεων. Αυτήν την εβδομάδα, ωστόσο, οι δικηγόροι του τέως προέδρου κατέθεσαν αίτηση στο εφετείο της Ουάσινγκτον ζητώντας να του παρασχεθεί πλήρης ασυλία για τις κατηγορίες της συνωμοσίας με στόχο την ανατροπή του εκλογικού αποτελέσματος το 2020. Το βασικό τους επιχείρημα είναι ότι το κατηγορητήριο πρέπει να αρχειοθετηθεί επειδή αφορά σε ενέργειες που διεπράχθησαν όσο ήταν στον Λευκό Οίκο ο Τραμπ. Το 41 σελίδων κείμενο προσφυγής προς το εφετείο ήταν το τελευταίο βήμα προτού συζητηθεί το θέμα ενώπιον τριμελούς δικαστικού σώματος την Τρίτη. «Η αδιάλειπτη 234ετής παράδοση μη παραπομπής προέδρων για επίσημες ενέργειες, παρά τις ηχηρές εκκλήσεις για το αντίθετο από όλο το πολιτικό φάσμα», επιβεβαιώνει την προεδρική ασυλία, ανέφερε η υπερασπιστική του ομάδα.

Η παράσταση νίκης έχει αρχίσει να συσπειρώνει τα στελέχη των Ρεπουμπλικανών γύρω από τον Τραμπ. Ο τρίτος τη τά-

EDUARDO MUNOZ ALVAREZ/POOL VIA REUTERS

Ο Ντόναλντ Τραμπ στο εδώλιο του Ανωτάτου Δικαστηρίου τον Δεκέμβριο. Οι δικηγόροι του κατέθεσαν αίτηση στο εφετείο της Ουάσινγκτον ζητώντας να του παρασχεθεί πλήρης ασυλία για τις κατηγορίες της συνωμοσίας με στόχο την ανατροπή του εκλογικού αποτελέσματος το 2020.

Η πρώην κυβερνήτης της Νότιας Καρολίνας Νίκι Χέιλι παρουσιάζει σχεδόν ισοψηφία με τον κυβερνήτη της Φλόριντα Ρον ντε Σάντις με 11,5%, αλλά ο Τραμπ κυριαρχεί με 61,3%.

Ξει στην κομματική ιεραρχία της αμερικανικής Βουλής, Τομ Έμερ, από τη Μινεσότα, διεκήρυξε πριν από λίγες μέρες ότι στηρίζει τον Τραμπ, ενώ και ο πρόεδρος Μάικ Τζόνσον το έχει κάνει από τα τέλη Νοεμβρίου, όπως και η Ελίζ Στεφανίκ, το μεγάλο ανερχόμενο αστέρι του κόμματος, στην οποία πιστώνονται οι απαραίτητες των δύο προέδρων των αμερικανικών Πανεπιστημίων, του UPenn και του Χάρβαρντ. Οι πιεστικές ερωτήσεις που τους έθεσε

στο Κογκρέσο για τα φαινόμενα αντισημιτισμού εξέθεσαν τις δύο γυναίκες, επειδή οι απαντήσεις τους κρίθηκαν ανεπαρκείς και με λίγες ημέρες διαφορά οδήγησαν στις παραιτήσεις αμοτέρων, εξέλιξη που θεωρήθηκε ιδεολογική νίκη της Ακροδεξιάς, antiwoke πτέρυγας του κόμματος.

Αν εξάλλου διαβάσει κανείς τον τρόπο κάλυψης της ειδήσεογραφίας από τα υπερασυντηρητικά μέσα ενημέρωσης που πρωτοστάτησαν στη στήριξη Τραμπ κατά την πρώτη θητεία του, η εικόνα της χώρας που φιλοτεχνούν και έχει εδραιωθεί στην κοινή γνώμη είναι τελείως δυστοπική: η οικονομία καταρρέει (δεν είναι αλήθεια, οι Κασσάνδρες περί ύφεσης το 2023 διαψεύστηκαν), ο Τζο Μπάιντεν τα έχει χαμένα προς τα εμπρός, ενώ οι διακοπές (στην πραγματικότητα και οι δύο κάνουν γκάφες ή ξεχνούν πράγματα, ενώ οι διακοπές του Μπάιντεν είναι σχεδόν ίδιες με εκείνες του Τραμπ, λί-

γο πάνω από 25% της θητείας) και οι Δημοκρατικοί είναι διεφθαρμένοι και παιδόφιλοι (αναφέρονται στις σχέσεις του πρώην προέδρου Μπιλ Κλίντον με τον αυτόχειρα καταδικασμένο προαγωγό ανήλικων κοριτσιών Τζέφρι Επισταϊν). Ειδικά το μεταναστευτικό είναι από τα πλέον δημοφιλή ζητήματα στη φαρέτρα των ακροδεξιών Ρεπουμπλικανών, που κατηγορούν τον Αμερικανό πρόεδρο ότι ενθάρρυνε προεκλογικά τη μαζική έλευση μεταναστών στα σύνορα με το Μεξικό. Εντεινόντας τις πιέσεις προς τον Μπάιντεν, ομάδα εξήντα Ρεπουμπλικανών βουλευτών υπό τον πρόεδρο Μάικ Τζόνσον επισκέφθηκε τις τελευταίες μέρες την περιοχή. Υπενθυμίζεται ότι το κόμμα εξαρτά το πράσινο φως για τη συνέχιση της χρηματοδότησης προς την Ουκρανία από τη λήψη σκληρότερων μέτρων κατά των μεταναστών.

Με τη δημοτικότητά του να βρίσκεται στο ναδίρ, ο Τζο Μπάι-

Ο μόνος εσωκομματικός αντίπαλός του που τολμάει να του επιτίθεται, αποκαλώντας τον απειλή για τις αμερικανικές αξίες, είναι ο πρώην κυβερνήτης του Νιου Τζέρσεϊ Κρις Κρίστι.

ντεν σκοπεύει να προχωρήσει σε επανεκκίνηση της προεκλογικής του εκστρατείας με εκδηλώσεις που θα συμβολίζουν τον αγώνα του για προάσπιση της δημοκρατίας και της φυλετικής ισότητας απέναντι στον υπονομευτή του πολιτεύματος Τραμπ. Στο πλαίσιο αυτό επρόκειτο να εκφωνήσει σήμερα βαρυσήμαντη ομιλία στην κοιλάδα Φορτζ, κοντά στη Φιλαδέλφεια, όπου είχε στρατοπεδεύσει τον χειμώνα 1777-78 ο Τζορτζ Ουάσινγκτον

και οι άνδρες του στη διάρκεια της αμερικανικής επανάστασης.

Η 6η Ιανουαρίου 2021

Στο μεταξύ, ενώ οι Δημοκρατικοί και τα προοδευτικά ΜΜΕ συζητούν εμμονικά τις συνέπειες μιας δεύτερης θητείας Τραμπ για το μέλλον της δημοκρατίας στις ΗΠΑ, στις τάξεις των Ρεπουμπλικανών δεν υπάρχει κανένα ενδιαφέρον για όσα συνέβησαν την 6η Ιανουαρίου 2021 κατά την επιδρομή στο Καπιτώλιο. Ακόμη και οι ανθυποψήφιοι του για το χρίσμα αποφεύγουν να θίξουν το θέμα, γιατί ξέρουν ότι η παραιτική αναφορά στα γεγονότα αποβαίνει τελικά προς όφελος του Τραμπ. Σε δημοσκοπήση για λογαριασμό της «Ουάσινγκτον Ποστ» και του Πανεπιστημίου του Μέριλαντ, οι Ρεπουμπλικανοί ψηφοφόροι θεωρούν σε ποσοστό 72% ότι είναι καιρός ο αμερικανικός λαός να προχωρήσει, αφήνοντας πίσω του την 6η Ιανουαρίου και μόλις το 14% αποδίδει σημαντικό μερίδιο ευθύνης στον τέως πρόεδρο για όσα συνέβησαν (πριν από δύο χρόνια το ποσοστό αυτό ήταν 27%).

Ο μόνος εσωκομματικός αντίπαλος του Τραμπ που τολμάει να του επιτίθεται, αποκαλώντας τον απειλή για τις αμερικανικές αξίες, είναι ο πρώην κυβερνήτης του Νιου Τζέρσεϊ, Κρις Κρίστι. Στον αντίποδα η Νίκι Χέιλι προτιμά να αναφέρεται στο «χάος» και το «δράμα» που άφησε πίσω της η προεδρία Τραμπ. «Τι σημαίνουν ακριβώς αυτά; Δεν είναι ο Βόλντεμορτ από τα βιβλία του Χάρι Πότερ», την είχε επικρίνει στα τέλη Νοεμβρίου ο Κρίστι, καλώντας την να αποδοκιμάσει ευθέως τη θητεία του. Η Χέιλι δεν θα ήθελε να διαρρήξει πλήρως τις σχέσεις της με τον τέως πρόεδρο, αφού συχνά αναφέρεται ως πιθανή υποψήφια αντιπρόεδρος του. Πάντως, ο πρώην υπεύθυνος στρατηγικού σχεδιασμού του Τραμπ, Στιβ Μπάνον, απέκλεισε το ενδεχόμενο ενός διδύμου Τραμπ - Χέιλι, χαρακτηρίζοντάς την ταυτισμένη με το πολιτικό κατεστημένο. Σε περίπτωση μιας γυναικείας υποψηφιότητας χαρακτήρισε πιθανή την ανάθεσή της στην Ελίζ Στεφανίκ ή στην Κάρι Λέικ, που έχασε το 2022 οριακά τις εκλογές για κυβερνήτης της Αριζόνα. Αν πάντως δεν επικρατήσει το κριτήριο του φύλου, δεν αποκλείεται να δούμε στο πλευρό του Τραμπ τον Τάκερ Κάρλσον, γνωστό πρώην δημοσιογράφο του Fox News, ο οποίος διαθέτει πλέον το δικό του κανάλι στην πλατφόρμα X.

ΑΠΟΨΗ

Μέλλον εν ανίγματι

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ**

Η προσπάθεια να προβλεφθεί το μέλλον διατρέχει την ιστορία της ανθρωπότητας. Εντείνεται στις καμπές του χρόνου, όταν δηλαδή περνάμε από τη μια χρονιά στην άλλη. Μαζί με τις σχετικές επισκοπήσεις, πολλαπλασιάζονται οι αναλύσεις για τις μελλοντικές προοπτικές. Εχει αξία αυτή η τακτική;

Κατά τον λήξαντα χρόνο βιώσαμε γεγονότα και εξελίξεις μη αναμενόμενες. Στα εντός, η έκπληξη δεν ήταν η, εν τμήν προβλεπόμενη, εκλογική επικράτηση της Νέας Δημοκρατίας και, προσωπικά, του Κυριάκου Μητσοτάκη. Το μείζον γεγονός, απρόβλεπτο, ήταν ότι προέκυψε ένα πρωτοφανές «μονόπαντο» πολιτικό τοπίο, χωρίς αντιπολιτευτικό αντιστάθμισμα.

Στα διεθνή, η βάρβαρη επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ ανέτρεψε όλους τους δυτικούς σχεδιασμούς για τη Μέση Ανατολή.

Η πεποίθηση ότι η Ευρώπη, και ευρύτερα η Δύση, μπορεί να προβλέψει το μέλλον καταρρέει, τριάντα χρόνια μετά την ανατροπή της πίστης στο μέλλον του κομμουνιστικού κόσμου.

Η εξομάλυνση των σχέσεων του Ισραήλ με τον αραβικό κόσμο και η οικοδόμηση μιας γέφυρας κυκλοφορίας ανταγωνιστικής προς τον «δρόμο του μεταξίου» έμοιαζαν δεδομένες εξελίξεις: πλέον, παραπέμφθηκαν στις ελληνικές καλές νδρες.

Η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος των τελευταίων αιώνων κατέστησε δυνατή την πρόβλεψη σε συγκεκριμένα πεδία. Η Μετεωρολογία ειδοποιεί και κατευθύνει – όπως, επί παραδείγ-

ματι, όταν καθόρισε την έναρξη της αποβατικής επιχειρήσεως στη Νορμανδία την 6η Ιουνίου 1944. Η Ιατρική, η Βιολογία, η Φαρμακολογία προβλέπουν, προλαμβάνουν και θεραπεύουν.

Τέτοιες επιτυχίες ενθάρρυναν τους επιστήμονες να εκτείνουν το πεδίο της πρόβλεψης και στις κοινωνικές επιστήμες, ιδιαίτερος σε τομείς όπου μπορούν να αξιοποιηθούν οι ποσοτικές πληροφορίες. Το πρότυπο, η οικονομμετρία έδειξε όμως τα όριά της στην κρίση του 2008. Με όλο το πόλεμος αφορούσε «άλλους», τους οπλοστάσιο, οι οικονομολόγοι απέτυχαν να προβλέψουν την αποσταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας.

Ασφαλέστερος τομέας για την πρόβλεψη στο συλλογικό γίγνεσθαι φαίνεται η Δημογραφία. Ο πληθυσμός μιας περιοχής ή και ολόκληρης της ανθρωπότητας σε μιαν ορισμένη στιγμή θεωρητικά καθορίζεται από τα εγνωσμένα προηγμένα χα-

κτηριστικά. Εντούτοις, η πανδημία COVID αμφισβήτησε και αυτήν τη βεβαιότητα. Ένα τυχαίο γεγονός, η εμφάνιση ενός νέου ιού, μπορεί να ανατρέψει τις θεωρητικά ασφαλείς προβλέψεις. Ανάλογα ισχύουν στην Κίνα με τη μονογονική πολιτική η οποία, παρά την άρση της το 2015, απειλεί τη μελλοντική γεωπολιτική θέση της χώρας.

Βιώνουμε το τέλος των ψευδαισθήσεων. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία κατέδειξε την ευρωπαϊκή πεποίθηση ότι ο πόλεμος αφορούσε «άλλους», ότι δηλαδή είχε λήξει η κατά Μαζάουερ «Σκοτεινή ήπειρος». Οι Εβραίοι, ύστερα από χιλιετίες διώξεων και σφαγών, θεώρησαν ότι το κράτος του Ισραήλ εξασφάλισε το «Τέλος της Ιστορίας». Τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου διέλυσαν και αυτήν την ψευδαισθηση.

Η πεποίθηση ότι η Ευρώπη, και ευρύτερα η Δύση, μπορεί να προβλέψει το μέλλον καταρρέει, τρι-

άντα χρόνια μετά την ανατροπή της πίστης στο μέλλον του κομμουνιστικού κόσμου. Οι διαφαινόμενες προοπτικές, κάρη στα Big Data και στην τεχνητή νοημοσύνη, αμβλύνουν την απαισιοδοξία. Όμως, οι νέες τεχνολογίες περιορίζονται σε οροθετημένους τομείς. Δύσκολα φαντάζεται κανείς «μηχανές» οι οποίες θα προβλέπουν το ευρύτερο γίγνεσθαι της ανθρωπότητας.

Ο κλωνισμός της εντύπωσης ότι το μέλλον είναι δύναμι προδιγεγραμμένο θίγει τη νεωτερικότητα στα θεμέλιά της. Οδηγεί στην αναζήτηση του μεταφυσικού, στη στροφή στη θρησκεία. Ταυτοχρόνως, οδηγεί τους λαούς σε αμυντικές-επιθετικές συμπεριφορές, στο κλείσιμο στα υλικά και πνευματικά τους σύνορα. Η συνειδητοποιημένα αβεβαιότητα για το μέλλον συνιστά ένα αίτιο της τάσης προς έναν επικίνδυνο συντηρητισμό, η οποία παρατηρείται στην Ευρώπη – και όχι μόνον. Οι ηγεσίες υπευθυνολογούνται να στρέψουν την

αρνητική ενέργεια προς τη μόνη δυνατή υπέρβαση, τη «Γεωπολιτική Ευρώπη».

Αν δεν μπορούμε να προβλέψουμε το μέλλον, οφείλουμε κατά το δυνατόν να το κατασκευάσουμε. Το foresight μπορεί να ανατρέξει στην αρχαιότητα. Ο ρήτορας Δημοσθένης θεωρούσε «το μέλλον άδηλον πᾶσιν ἀνθρώποις», καθώς ακόμη και «μικροί καιροί μεγάλων πραγμάτων αἴτιοι γίνονται». Η Πυθία δεν «υπαγόρευε» το μέλλον: κινητοποιούσε τη δημιουργική κριτική σκέψη: τα «ξύλινα τεύχη» οδήγησαν στη νίκη της Σαλαμίνας.

Η μοναδική βάση πρόβλεψη για το 2024 είναι ότι θα αντιμετωπίσουμε και πάλι το μη προβλέψιμο.

Ο κ. Γιώργος Πρεβελάκης είναι ομότιμος καθηγητής Γεωγραφίας και Γεωπολιτικής στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Παρίσι 1). Τελευταίο βιβλίο του είναι «Τα Ξύλινα Τεύχη, γεωπολιτική των ελληνικών δικτύων» (Economía, 2020).

Στην προηγούμενη διοργάνωση η Σενεγάλη κέρδισε το τρόπαιο για πρώτη φορά, αφού κέρδισε στον τελικό την Αίγυπτο στα πέναλτι.

Με μια βίβλο και μια μπάλα

Το 34ο Κύπελλο Εθνών Αφρικής, θα διεξαχθεί από τις 13 Ιανουαρίου έως τις 11 Φεβρουαρίου

Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Ο **Ιταλός** καθηγητής Αφρικανικής Ιστορίας στο πανεπιστήμιο του Μίτσιγκαν στο ΗΠΑ, Πίτερ Αλέτζι κάποτε είχε πει την εξής φράση: «Στη Σέριε Β βασιλεύουν οι πιο κυνικές, κουραστικές, αγχωτικές, κακόγουστες, καταστροφικές, μελαγχολικές, ανιαρές, υπολογιστικές, στενόμυαλες, άθλιες και κομικοτραγικές εκφράσεις του ποδοσφαίρου». Το θέμα μας βέβαια δεν είναι πως ήταν κάποτε ή μπορεί και να συνεχίζουν να είναι οι αγώνες στη Β΄ κατηγορία της Ιταλίας αλλά το Κύπελλο Εθνών Αφρικής. Ο Πίτερ Αλέτζι είναι ιστορικός του ποδοσφαίρου και μάλιστα έγραψε και το πολύ ενδιαφέρον βιβλίο «Αφρικανικά ποδοσφαιρικά τοπία. Πώς μια ήπειρος άλλαξε το παιχνίδι του κόσμου». Με αυτή την ιδιότητα, λοιπόν, του ιστορικού του ποδοσφαίρου και του επαίοντα για το αφρικανικό ποδόσφαιρο ο Πίτερ Αλέτζι μπορεί να μας δώσει μια μικρή ένδειξη, τι μπορεί να σημαίνει για τη γειτονική μας ήπειρο και τους κατοίκους της το Κύπελλο Εθνών.

Στην Κύπρο το ενδιαφέρον είναι μικρό, όπως και για το Ασιατικό Κύπελλο Εθνών. Μία κλεφτή ματιά παραπάνω ρίχνουμε στο Κόπα Αμέρικα, λόγω Βραζιλίας και Αργεντινής αλλά εκείνης της μικρής δόσης... εξωτισμού που μας συνεπαίρνει ακόμη για τους Λατινοαμερικανούς. Από την άλλη, δίνουμε μάχη με τις μύρες να κρατηθούμε στον αφρό, κάθε τέσσερα χρόνια, όταν διοργανώνεται το Γιούρο. Και ας μη λαμβάνει μέρος η Κύπρος ποτέ. Κάποια στιγμή, κάποτε, ίσως, μπορεί, θα δούμε... Ότι στο νησί μας δεν υπάρχει ζεστό ενδιαφέρον για το Κύπελλο Εθνών Αφρικής δεν σημαίνει ότι οι Αφρικανοί δεν «τρελαίνονται», ίσως και παραπάνω από τους Ευρωπαίους για τη δική τους διοργάνωση.

Αποικιοκρατία

Για να καθαρίσουμε λίγο το τοπίο και να βάλουμε μια τάξη θα πρέπει καταρχάς να σημειώσουμε ότι η Αφρική έτυχε εκμετάλλευσης από μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης κατά τον 19ο αιώνα (Γαλλία, Βρετανική Αυτοκρατορία, Πορτογαλία, Ιταλία, Βέλγιο, Γερμανία, Ισπανία), όταν καπιλεύτηκαν όλο τον φυσικό της πλούτο μετά από μια διάσκεψη που έλαβε χώρα στο Βερολίνο το 1885. Οργά-

νωσαν σχέδια αποικισμού και τεμάχισαν τη μαύρη ήπειρο σε περιοχές ελέγχου. Τι είναι λοιπόν το ποδόσφαιρο για τους Αφρικανούς; Επιπλέον, στρέφουμε στον κ. Αλέτζι που υποστηρίζει ότι η διάδοση του ποδοσφαίρου στην Αφρική δεν έγινε για να ωφεληθούν οι γηγενείς πληθυσμοί, αφού στην πραγματικότητα οι αποικιοκράτες καθιστούσαν τους Αφρικανούς μέσα από το παιχνίδι και προσπαθούσαν να εγκαθιδρύσουν ένα αποικιακό τρόπο σκέψης. Ωστόσο, όπως σημειώνει «Τον Χριστιανισμό στην Αφρική μπορεί να μην τον ασπάζονταν όλοι αλλά τη στρογγυλή Θεά σίγουρα».

Εισβάλλοντας στην «μαύρη» ήπειρο οι Ευρωπαίοι θέλοντας να την ανακαλύψουν, εκχριστιανίσουν και εκπαιδεύσουν βάσει της δικής τους κουλτούρας, αρκετοί εξερευνητές και ιεραπόστολοι μετακινούνταν σε διάφορες περιοχές της Αφρικής για να ιδρύσουν σχολεία. Παράλληλα, ενθάρρυναν τα παιδιά των ιθαγένων να λαμβάνουν μέρος σε αθλήματα και κυρίως στο νέο σπορ της Βρετανίας, το ποδόσφαιρο.

Τα πρώτα καταγεγραμμένα παιχνίδια ποδοσφαίρου διεξήχθησαν το 1862 στο Κέιπ Τάουν και στο Πορτ Ελίζαμπeth μεταξύ στρατιωτών και δημοσίων υπαλλήλων. Ο Σκωτσέζος εξερευνητής Ντέιβιντ Λιβινγκστον ήταν ο γεννήτορας του ποδοσφαίρου

ΟΙ ΝΙΚΗΤΕΣ

Αίγυπτος	7	1957, 1959, 1986, 1998, 2006, 2008, 2010
Καμερούν	5	1984, 1988, 2000, 2002, 2017
Γκάνα	4	1963, 1965, 1978, 1982
Νιγηρία	3	1980, 1994, 2013
Αλγερία	2	1990, 2019
Ακτή Ελεφ.	2	1992, 2015
Δημ. Κόγκο	2	1968, 1974
Σενεγάλη	1	2021
Ζάμπια	1	2012
Τυννσία	1	2004
Ν. Αφρική	1	1996
Μαρόκο	1	1976
Κόγκο	1	1972
Σουδάν	1	1970
Αιθιοπία	1	1962

στη Ζάμπια. Θυρελείται δε πως στις αποσκευές του εκτός από ιατρικό εξοπλισμό και μια βίβλο, είχε και μια μπάλα ποδοσφαίρου. Δύο από τις σπουδαιότερες ομάδες την Αίγυπτο αλλά και ολόκληρης της Αφρικής η Αλ Άχλι και η Ζάμαλεκ δημιουργήθηκαν μετά την κάθοδο βρετανών στρατιωτών στο Κάιρο που έφεραν μαζί τους και το νέο παιχνίδι.

Το ίδιο συνέβη και στην Γκάνα

Τα φαβορί για τον τίτλο

Συναισθηματικά; Θα ήθελα το Μαρόκο, αφενός διότι οι οπαδοί στη χώρα και ιδιαίτερα στην Καζαμπλάνκα δημιουργούν απίθανη ατμόσφαιρα στις εξέδρες και αφετέρου επειδή στο τελευταίο μουντιάλ στο Κατάρ ήταν μία από τις ευχάριστες εκπλήξεις. Πρώτο φαβορί θεωρείται η Σενεγάλη η οποία είναι και η τελευταία πρωταθλήτρια Αφρικής ενώ μέχρι τέλους έχουν τις ικανότητες να το τραβήξουν παραδοσιακές δυνάμεις, σύμφωνα με την ιταλική εφημερίδα La Gazzetta dello Sport, πρόκειται για τις Νιγηρία, Καμερούν και τη διοργανώτρια Ακτή Ελεφαντοστού. Προσθέτω και εγώ την Αίγυπτο του Μοχάμεντ Σάλαχ.

περισσότερους έχει η Ομόνοια (Ουζόχο-Νιγηρία, Σεμέδο-Πράσινο Ακρωτήρι, Κασάμα-Γουινέα Μπισάο), δύο έχει ο Άρπς (Μαγιαμπέλα-Ν. Αφρική, Γιαγκό-Μπουρκίνα Φάσο) και από ένα εκπρόσωπο οι ΑΠΟΕΛ (Ντάλσιο-Γουινέα Μπισάο), ΑΕΖ (Κένι Ρόσα Σάντος-Πράσινο Ακρωτήρι) και Δόξα (Φοφανά-Μαυριτανία).

Στο Κύπελλο Εθνών Αφρικής λαμβάνουν μέρος 24 χώρες που έχουν χωριστεί σε έξι ομίλους. Α΄ Όμιλος (Ακτή Ελεφαντοστού, Νιγηρία, Ισπμερινή Γουινέα, Γουινέα Μπισάου),

Τους περισσότερους έχει η Ομόνοια (Ουζόχο-Νιγηρία, Σεμέδο-Πράσινο Ακρωτήρι, Κασάμα-Γουινέα Μπισάο)

Β΄ Όμιλος (Αίγυπτος, Γκάνα, Πράσινο Ακρωτήρι, Μοζαμβίκη), Γ΄ Όμιλος (Σενεγάλη, Καμερούν, Γουινέα, Γκάμπα), Δ΄ Όμιλος (Αλγερία, Μπουρκίνα Φάσο, Μαυριτανία, Αγκόλα), Ε΄ Όμιλος

όπου το 1911 ιδρύθηκε η πρώτη ομάδα της χώρας η Hearts of Oak μετά άφιξη των πρώτων αποικιοκρατών, οι οποίοι πρώτα παρουσίασαν το νέο παιχνίδι στην τοπική κυβέρνηση για να το εγκρίνει. Σε αρκετές χώρες υπήρχε βέβαια και ο φυλετικός διαχωρισμός όπως για παράδειγμα στην Αιθιοπία που αποικήθηκε από Ιταλούς αλλά και στο Καμερούν που ήταν αποικία της Γαλλίας. Η Οργκ Douala στην πόλη Ντουάλα αποτελείτο από μαύρους παίκτες και στην πόλη Γκαουντέ ιδρύθηκε από λευκούς η Grand Superior.

Λατρεύουν την μπάλα σαν θεά

Δεν είναι υπερβολικός ο τίτλος, αν αναλογιστεί κανείς πόσοι και πόσοι επαγγελματίες ποδοσφαιριστές αγωνίζονται σε υψηλό επίπεδο στους ευρωπαϊκούς συλλόγους. Ακόμη και στο διαδίκτυο στη σύγχρονη εποχή διαπιστώνουμε τη λατρεία που έχουν, από τα αυτοσχέδια χωμάτινα γήπεδα και τις πρόχειρα ραμμένες φανέλες που βάφονται στα χρώματα των κορυφαίων ομάδων της Ευρώπης και τις φοράνε παιδιά και μεγάλοι. Είναι ένα από τα λίγα λαϊκά πράγματα που ενώνει γειτονιές, πόλεις, φυλές και χώρες. Ενδεικτικά μερικοί από τους κορυφαίους Αφρικανούς αθλητές που ξεκίνησαν από τις αλάνες και έφτασαν να λατρεύονται από εκατομμύρια ποδοσφαιρόφιλους σε όλο τον κόσμο είναι ο Λιβεριανός Τζορτζ Γουέα, οι Σάμουελ Ετό και Ροζέ Μιλά από το Καμερούν, ο Ντιντιέ Ντογκμπά από την Ακτή Ελεφαντοστού, ο Σενεγαλέζος Σαντιό Μανέ και ο Αιγύπτιος Μοχάμεντ Σάλαχ.

Η Αφρικανική Συνομοσπονδία Ποδοσφαίρου ιδρύθηκε το 1957, τρία χρόνια μετά την ΟΥΕΦΑ, στο Χαρτούμ. Στην ιδρυτική συνέλευση ήταν το Σουδάν που είχε τον ρόλο του οικοδεσπότη μαζί με τις Αίγυπτο, Νότια Αφρική και Αιθιοπία. Σήμερα αριθμεί 54 χώρες μέλη. Η Νότιος Αφρική στη συνέχεια αποβλήθηκε λόγω του απαρχαίνω, για τρεις δεκαετίες (1961-1992). Την ίδια χρονιά (1957), τρία χρόνια πριν από το πρώτο Γιούρο, διοργανώθηκε το πρώτο Κύπελλο Εθνών Αφρικής με τη συμμετοχή τριών χωρών (Σουδάν, Αιγύπτου, Αιθιοπίας) με την Αίγυπτο να αναδεικνύεται νικήτρια. Από τότε διοργανώνεται κάθε «περίπου» δύο χρόνια. Πολυνίκης του θεσμού είναι η Αίγυπτος με επτά κατακτήσεις.

(Τυννσία, Μάλι, Ν. Αφρική, Ναμίμπια) και Στ΄ Όμιλος (Μαρόκο, Δημοκρατία Κόγκο, Ζάμπια, Τανζανία).

Οι δύο πρώτες ομάδες από κάθε όμιλο προκρίνονται στην επόμενη φάση καθώς και οι τέσσερις καλύτερες τρίτες από τους έξι ομίλους. Η συνέχεια θα είναι νοκ-άουτ αγώνες μέχρι τον τελικό της 11ης Φεβρουαρίου στο στάδιο Alassane Ouattara, γνωστό ως Ολυμπιακό Στάδιο του Εβιμπρέ και το οποίο χτίστηκε το 2020. Κόστισε 235 εκατ. ευρώ και είναι χωρητικότητας 60.012 θεατών.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Πώς να διαιτητεύσουν;

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Ας υποθέσουμε ότι γεννήθηκε κάπου σ' ένα φτωχόσπιτο της κυπριακής υπαίθρου, πάνω σε μια βουνοκορφή, ο άνθρωπος, η σφυρίχτρα του οποίου είναι μακρύτερα από τα πόδια απ' αυτήν που κράταγε ο συμπαθής Περλουιτζί Κολίνα. Τούτο το μικρό παιδί που λες, το προίκισε με τέτοιο τρόπο η φύση, που κουβάλαγε αετσία όραση. Μισά των ματιών του έβλεπαν τις μεγάλες μακρινές αποστάσεις, ενώ το υπόλοιπο τις μικρές και με μεγάλαν ευκρίνεια.

Η δε αντίληψή του υπερτερούσε μετά ευκολίας της αρτιότερης μηχανής τεχνητής νοημοσύνης που επισκέυασε ο άνθρωπος. Όσον για τον τρόπο που επέβαλε την πειθαρχία, ανάμεσα στους ανθρώπους, θυμίζε ένδοξους στρατηγούς, που επικράτησαν στα μεγάλα πεδία των μαχών. Η φυσική του κατάσταση και αντοχή έφταναν και ξεπερνούσαν την ανθεκτικότητα ενός Κενυάτη, που διαπρέπει στους μεγάλους μαραθωνίους ανά τον πλανήτη.

Είχε που λες, όλα τα εφόδια το Κυπριόπουλο, να γίνει σπουδαίος και τρανός διαιτητής, κουμαντάροντας κάθε τελικό του Τσάμπιονς Λιγκ, του Γιούρο ή και του Μουντιάλ. Τον εντόπισαν, που λες, τα λαγωνικά του Κούμα, σε μια σχολική αυλή καθώς έβαζε τάξη στο παιχνίδι των συμμαθητών του που κλώτσωναν την μπάλα, πηγαίνοντάς τον στην πρωτεύουσα, αφού αρχικά ζηγήθηκαν με τους γονείς του. Μπουσουλώντας διαιτητικά από τις μικρές κατηγορίες έφτασε διατρέποντας μέχρι και τη Β΄ κατηγορία, εκεί που οι γνώστες έχουν να λεν ότι οι Κύπριοι διαιτητές μυσούνται στα μυστικά του κυπριακού ποδοσφαίρου.

Ποιοι αναλαμβάνουν και πώς είναι τελετές μύησης, κανείς πέραν των συμμετεχόντων δεν γνωρίζει, μη με ρωτάτε. Μην τα πολυλέμε, δεν είναι και της παρούσης, έφτασε η στιγμή για το χωριατόπουλο αετομάτη, να διαιτητεύσει γκράντε παιχνίδι της κατηγορίας του Κούμα, ανάμεσα σε δύο ομάδες θεριά. Θεριά που ποτέ δεν έκρυψαν ούτε τις προθέσεις τους, ούτε καν πια τους τρόπους που ασκούν πίεση σε κάθε λογής εχθρό, φανταστικό, πραγματικό δεν έχει σημασία. Πώς αλήθεια τούτο το παιδί, το προικισμένο από τη φύση, θα μπορέσει να διαιτητεύσει, ατάραχος, αγέρωχος, νηφάλιος και ψυχραιμος ένα ματς μεταξύ των μεγάλων, όταν γνωρίζει συνειδητά ή υποσυνείδητα ότι ανά πάσα στιγμή και με κάθε λάθος του είναι έτοιμοι να τον ρίξουν στην αρένα με τα λιοντάρια, κατασπαράζοντας αυτόν και ό,τι αγαπά. Πώς η Ομοσπονδία, αποτρέπει τις εταιρείες των μεγάλων ομάδων, να ασκούν πίεση στους διαιτητές και πώς η ίδια τους προστατεύει; Όταν οι εταιρείες ακόμη και δημόσια, δεν κρύβουν τη διάθεσή τους να επιβάλουν ή να αφαιρέσουν τη γνώμη στον οποιοδήποτε έχει δημόσιο βήμα, πώς άραγε πράττουν παρασκηνιακά έναντι των διαιτητών; Άμα για τους καθηγητές διαιτησίας ανά τα ραδιόφωνα και ίντερνετ ξεσκίζουν κάθε κανόνα σεβασμού και ελευθερίας, τι άραγε βιώνουν οι διαιτητές, η απόδοση των οποίων κρίνει ματς ή και τίτλους; Πώς αλήθεια να διαιτητεύσει το αετόπουλο διαιτητής, όταν γύρω του υπάρχουν κάθε λογής θεριά, έτοιμα να κατασπαράξουν όποιον απειλεί τα συμφέροντά τους; Πώς; Κύριε Κούμα, πώς;

Εντυπώσεις πολλές, ουσία μηδέν!

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΝ**

Δικαίωμα και μαζί υποχρέωση μιας ποδοσφαιρικής διοίκησης να υπερασπιστεί τα συμφέροντά της, να αντιδράσει, να διεδικήσει και να απαιτήσει το δικαίό της. Για όλα, ωστόσο, υπάρχουν όρια. Και όταν η γλώσσα ή το πλκτρολόγιο... βγαίνει περίπατο και δικαίο να είναι το παράπονο, η προσοχή, μοιραία, πάει αλλού. Και όταν προτεραιότητα στην όποια αντίδραση, πριν ή μετά από έναν αγώνα, είναι οι εντυπώσεις και όχι η ουσία του θέματος ή του προβλήματος, συνθήως το μόνο που μένει είναι η δέηση του κλίματος, με ό,τι αυτό μπορεί να δημιουργήσει...

Δικαιολογημένη απόλυτα η απαίτηση για την καλύτερη δυνατή παρουσία και απόδοση των διαιτητών, Κύπριων ή ξένων. Το επίπεδο, ειδικά των μεγάλων ομάδων και γενικότερα των πλειστών αγώνων, έχει ανέβει κατακόρυφα και ανάλογο πρέπει να είναι και το επίπεδο των διαιτητών που ορίζονται να διαχειριστούν αγώνες κρίσιμους και καθοριστικούς. Το επίπεδο της κυπριακής διαιτησίας στην καλύτερη περίπτωση παραμένει στάσιμο τα τελευταία χρόνια, άρα και δικαιολογημένες σε αρκετές περιπτώσεις οι φωνές διαμαρτυρίας. Αυτό που ενοχλεί, ωστόσο, είναι το κάποτε φωνάζω και κάποτε κρύβομαι, αναλόγως φάσεων και διαιτητικών αποφάσεων. Το σήμαρα αδικούμαι, είμαι το θύμα καταστάσεων, παρασκηνίου και κατεστημένου, αλλά χθες ή αύριο, ασπάζομαι την άποψή πως τα λάθη είναι μέρος του παιχνιδιού...

Ακόμη χειρότερο να ακούς ή να διαβάσεις περί της αναγκαιότητας αλλαγών και κυρίως της αποφασιστικότητας κάποιων να δράσουν προ της κατεύθυνσης αυτής. Το γνωστό... θα μας βρουν απέναντί τους έλασε εδώ και χρόνια στο κυπριακό ποδόσφαιρο την αξία και έννοιά του... Χρόνια τα ακούμε, δεκαετίες τα διαβάζουμε, από την πλευρά των αδικημένων πέρασαν κατά καιρούς όλες οι ομάδες, από καμιά, ωστόσο, δεν είδαμε ουσιαστική προσπάθεια για αλλαγές. Τα πυρά πολλές φορές και φυσιολογικά στρέφονται στην ΚΟΠ και στους αρμοδίους που αυτή διορίζει, η ΚΟΠ, ωστόσο, είναι τα ίδια τα σωματεία και αυτά εάν το θελήσουν μπορούν να φέρουν αλλαγές, πολύ περισσότερο αν κάποια απ' αυτά συνασπιστούν.

Προκύπτουν κατά καιρούς, σωστές, μετρημένες και τεκμηριωμένες αντιδράσεις. Τις περισσότερες φορές, ωστόσο, σε παιχνίδια εντυπώσεων εξελίσσονται, χρόνια τώρα, με μπόλικο πολλές φορές λαϊκισμό και επίπεδο που δεν ανταποκρίνεται στο ποδοσφαιρικό εκτόπισμα κάποιων ομάδων. Επιτυγχάνουν να βάσουν πίεση για τα επόμενα, σε σημαντικό βαθμό βρίσκουν (ακόμη) ανταπόκριση, ενθουσιάζουν, πορώνουν, φανατίζουν. Επί της ουσίας, αποτέλεσμα μηδέν και μέχρι την επόμενη φορά...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,46%

Χ.Α.
0,73%

0,30%

-0,10%

0,10%

-1,00%

-0,20%

ΔΙΕΘΝΗ
Τσουνάμι
εταιρικών
πτωχεύσεων
στη Σουηδία
Σελ. 9

-1,13%

€/ \$
-1,18%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ

Πυκνώνουν τα σύννεφα ύφεσης στην Ευρωζώνη

Η απειλή της ύφεσης βρίσκεται προ των πυλών της Ευρωζώνης, καθώς μετά τη συρρίκνωση 0,1% που σημείωσε το ΑΕΠ της το γ' τρίμηνο του περασμένου έτους, αναμένεται νέα συρρίκνωση το δ' τρίμηνο του 2023. Αν επιβεβαιωθούν οι προβλέψεις, η Ευρωζώνη θα έχει διολισθήσει σε ύφεση. **Σελ. 9**

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Νέα αύξηση τιμών κατοικιών και ενοικίων

Επιταχύνθηκε ο ρυθμός αύξησης των τιμών πώλησης και ενοίκιασης κατοικιών στην Αττική, κατά τη διάρκεια του δ' τριμήνου του 2023. Η αύξηση φθάνει στο 14,8% με τη μέση τιμή πώλησης να διαμορφώνεται σε 2.293 ευρώ/τ.μ. Αύξησης 10% καταγράφονται και στις τιμές ενοίκιασης. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,07%	-0,02%
Γερμανία	1,98%	-0,03%
Γαλλία	2,66%	0,14%
Ιταλία	3,69%	0,02%
Ισπανία	3,00%	0,04%
Ιρλανδία	2,41%	0,09%
Ελλάδα	3,04%	-0,03%
Ην. Βασίλειο	3,63%	0,11%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Baa2	Σταθερή
S&P	BBB	Θετική
Scope Ratings	BBB+	Σταθερή

Αγοράζουν παλαιά δάνεια οι τράπεζες

Προχωρούν σε «deal επαναπώλησης» με τους Servicers για «κόκκινα» που έγιναν «πράσινα»

Νέο «άνοιγμα» για τη δευτερογενή αγορά δανείων στην Κύπρο, θα δούμε να γίνεται από εδώ και πέρα μεταξύ τραπεζών και Εταιρειών Εξαγοράς Πιστώσεων (Servicers). Πρόκειται για τις επαναπωλήσεις δανείων που είχαν τα επενδυτικά ταμεία –

servicers στους ισολογισμούς τους, δημιουργώντας νέα παροχή εσόδων από τόκους στις τράπεζες. Αφορούν δάνεια που πωλήθηκαν σε επενδυτικά ταμεία παλαιότερα ως κόκκινα, αλλά πλέον εξυπηρετούνται και «πρασίνισαν». Ήδη προτού εκ-

πνεύσει το 2023 η Τράπεζα Κύπρου αγόρασε από την ΚΕΔΠΠΕΣ δάνεια 58 εκατ. ευρώ. Βάσει του επιχειρηματικού τους πλάνου και των προτάσεων που έχουν ενώπιόν τους, οι Servicers κρίνουν εάν θα προχωρήσουν σε «deal» με κυπριακές τράπεζες,

ή αξίζει να τα κρατούν και να λαμβάνουν δόσεις δανείων. Κατά τις 31 Δεκεμβρίου 2022, δάνεια λογιστικής αξίας 8,1 δισ. ευρώ βρίσκονταν στους ισολογισμούς των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων και το 77,7% αφορούσαν κόκκινα δάνεια. Υπο-

γραμμίζεται ότι δάνεια που πωλήθηκαν από συγκεκριμένη τράπεζα ως μη εξυπηρετούμενα σε εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων δεν μπορούν να επαναγορασθούν από την ίδια. Μπορούν να αγοραστούν ωστόσο από άλλες τράπεζες. **Σελ. 3**

Ανακάμπτει η αγορά ακινήτων στο Μανχάταν

Οι τιμές των κατοικιών στο Μανχάταν της Νέας Υόρκης αυξήθηκαν για πρώτη φορά εδώ και περισσότερο από ένα χρόνο κυρίως εξαιτίας της ζήτησης για ακριβά ακίνητα αλλά και των χαμηλότερων επιτοκίων των ενυπόθηκων δανείων, παράγοντες που δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια ευρύτερη ανάκαμψη της αγοράς κατοικίας το 2024. Η μέση τιμή των αγοραπωλησιών ανήλθε σε 1,16 εκατ. δολάρια το τέταρτο τρίμηνο, αυξημένη κατά 5,1%. Πρόκειται για την πρώτη ετήσια αύξηση από το τρίτο τρίμηνο του 2022, σύμφωνα με τα στοιχεία των εταιρειών. Οι πωλήσεις ύψους 5 εκατ. δολαρίων και άνω αυξήθηκαν κατακόρυφα το τέταρτο τρίμηνο, παρότι ο συνολικός αριθμός των συναλλαγών μειώθηκε. Μάλιστα, σε μια περίοδο κατά την οποία τα επιτόκια των ενυπόθηκων δανείων σκαρφάλωναν προς το 8%, πάνω από τα δύο τρίτα των αγοραστών του Μανχάταν πλήρωσαν με μετρητά. **Σελ. 11**

Στις αγορές για 1 δισ. ευρώ η Κύπρος μέσα στο 2024

Με παραδοσιακό ομολόγο

Σε 1,3 δισ. ευρώ ανέρχονται οι χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους για το 2024. Από το ποσό αυτό το 1 δισ. ευρώ αναμένεται να καλυφθεί από μία έκδοσ στις διεθνείς αγορές. Σύμφωνα με πληροφορίες η έκδοσ θα γίνει με παραδοσιακό ομολόγο και όχι με ομολόγο βιωσιμότητας. **Σελ. 4**

Νέοι κανόνες από την Ε.Ε. για απάτες με ΦΠΑ

Τέθηκαν ήδη σε ισχύ

Νέοι κανόνες για καταπολέμηση της απάτης στις διασυνοριακές πληρωμές στην Ε.Ε. τέθηκαν σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου. Οι νέοι κανόνες θα παρέχουν στις φορολογικές διοικήσεις των κρατών μελών πληροφορίες για πληρωμές, οι οποίες θα τους επιτρέπουν να εντοπίζουν ευκολότερα την απάτη στον τομέα του ΦΠΑ. **Σελ. 4**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Ινδική οικονομία και προοπτικές

Τα τελευταία χρόνια, η Ινδία παρουσιάζει υψηλή οικονομική ανάπτυξη. Το 2023, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά περίπου 6,5%, ενώ αναμένεται να παρουσιάσει παρόμοια επίδοση το 2024. Είναι αξιοσημείωτο ότι το ινδικό ΑΕΠ έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 2014, όταν εξελήν ο νυν πρωθυπουργός Ναρέντρα Μόντι. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ αναμένεται επίσης να διπλασιαστεί, γεγονός αξιοπρόσεκτο δεδομένου ότι η Ινδία έχει, πλην όμως, ήδη ξεπεράσει την Κίνα, με περίπου 1,45 δισ. κατοίκους.

Η ανεργία έχει υποχωρήσει σημαντικά μετά το υψηλό 10% του 2020 και βρίσκεται σε πτωτική πορεία. Παράλληλα, ο πληθωρισμός κυμαίνεται σε διαχειρίσιμα επίπεδα, γύρω στο 5,7% το 2023,

ενώ σημειώθηκε δημοσιονομικό πλεόνασμα.

Οι δύο βασικότερες αιτίες της ανοδικής τροχιάς της ινδικής οικονομίας είναι οι εξής:

Πρώτο, οι κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο π.χ. απλοποιημένοι φορολογικοί νόμοι, ισχυρότερος βαθμός εποπτείας σε περιπτώσεις χρεοκοπίας και ευνοϊκό πλαίσιο για ξένους επενδυτές. Περαιτέρω, η κυβέρνηση Μόντι ανακοίνωσε επενδύσεις σε υποδομές ύψους \$1,4 τρισ. για περαιτέρω τόνωση της οικονομίας, ενώ δείχνει να αντιλαμβάνεται την κομβική σημασία της πράσινης μετάβασης, έχοντας θέσει, μεταξύ άλλων στόχων, 70% των πωλήσεων νέων δικυκλών στη χώρα να είναι ηλεκτρικά μέχρι το 2025.

Δεύτερο, η διαχρονική ορθολογιστική πολιτική επέτρεψε στην Κεντρική Τράπεζα της Ινδίας να δημιουργήσει αποθεματικό πέραν των \$600 δισ. και να επέμβει δυναμικά προς υπεράσπιση του εθνικού νομίσματος, της ρουπίας. Ως επακόλουθο, η ρουπία αποδείχθηκε ανθεκτική, έχοντας χάσει λιγότερο από 1% σε σχέση με το δολάριο κατά το 2023.

Η ινδική οικονομία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει, ωστόσο, σημαντικές προκλήσεις, όπως: (α) υπερβολική κυβερνητική γραφειοκρατία, (β) επιδείνωση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών, (γ) ανισοσκελίες στα δημόσια οικονομικά, (δ) χαμηλό ποσοστό απασχόλησης γυναικών, (ε) καθυστερήσεις στη μεταρρύθμιση του αγροτικού το-

μέα σε συνδυασμό με ένταση δυσμενών καιρικών συνθηκών (π.χ. μουσώνων) που αναμένεται να ανεβάσουν τις τιμές των τροφίμων, (στ) διαταραχές στον ενεργειακό εφοδιασμό, και (ζ) τάσεις ύφεσης σε μεγάλες οικονομίες οι οποίες δύνανται να επηρεάσουν τις εξαγωγές. Παρόλες τις προκλήσεις, το 2024 αναμένεται να είναι ευνοϊκό. Το ΔΝΤ προβλέπει ότι η Ινδία θα είναι μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες, με ΑΕΠ που θα κυμανθεί γύρω στα \$4 τρισ. Οι χρηματιστηριακοί δείκτες προμηνύουν ενθαρρυντικές εξελίξεις στην πραγματική οικονομία: κατά το 2023, ο δείκτης MSCI India αυξήθηκε πέραν του 8%, ενισχυμένος από τη διάθεση των επενδυτών να μειώσουν την έκθεσή τους στην Κίνα.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι ΗΠΑ και η Ινδία υπέγραψαν αριθμό εμπορικών συμφωνιών στο περιθώριο της συνόδου κορυφής G20 που πραγματοποιήθηκε στο Νέο Δελχί τον περασμένο Σεπτέμβριο, ενώ, ενδεικτικά, η Foxconn ανακοίνωσε ότι θα επενδύσει πέραν του \$1,5 δισ. σε νέες εγκαταστάσεις στην Ινδία. Η κυβέρνηση Μόντι αναμένεται να επικρατήσει και στις επόμενες εκλογές, παρά την κριτική που δέχεται για δυσμενή χειρισμό των μειονοτήτων. Πολλοί παρατηρητές πιστεύουν ότι τα επόμενα χρόνια η Ινδία θα αναδειχθεί γεωπολιτικά σε παγκόσμια κινητήρια δύναμη, ανταγωνιζόμενη την Κίνα.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπους και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι.

Φορολογικός οδηγός
για το 2024 - Κύπρος

Ο οδηγός είναι διαθέσιμος στην αγγλική γλώσσα

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των ΜΙΣΕΛ ΡΟΥΤΑ και ANTAM ΤΖΑΚΟΥΜΠΙΚ*

Ο ρόλος του ψηφιακού εμπορίου στην ανάπτυξη

Το ψηφιακό εμπόριο, από τις πωλήσεις λογισμικού έως την ηλεκτρονική ροή ταινιών, διαδραματίζει μεγαλύτερο ρόλο από ποτέ στην παγκόσμια οικονομία. Ωστόσο, καθώς πολλές αναπτυσσόμενες χώρες καταβάλλουν προσπάθειες να συμμετάσχουν πλήρως στο ψηφιακό εμπόριο, τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή για μεταρρυθμίσεις, οι οποίες βελτιώνουν τη συμπερίληψή τους – και αυτό μπορεί να ξεκινήσει από τη διατήρηση των τρεχουσών συνθηκών άνευ δασμών. Το ψηφιακό εμπόριο διαθέτει πολλά μοναδικά οφέλη πέραν εκείνων του συμβατικού. Λόγου χάριν, οι συναλλαγές σε λογισμικό βοηθούν στην ψηφιοποίηση της οικονομίας, αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα και ενισχύοντας την παραγωγικότητα. Το εμπόριο των υπηρεσιών ηλεκτρονικών μέσων, όπως οι συνδρομές σε ξένα περιοδικά, προωθεί τη διασυνδεσιμότητα, την επικοινωνία και τη μετάδοση γνώσης και καινοτομίας. Επιπροσθέτως, οι ψηφιακές αγορές, όπως τα καταστήματα εφαρμογών, διευκολύνουν τη συμπερίληψη, μειώνοντας τους εμπορικούς φραγμούς για τις μικρές επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις τις διοικούμενες από γυναίκες. Η αξία του παγκόσμιου εμπορίου προϊόντων που παραδίδονται ψηφιακά αυξήθηκε στα 3,82 τρις. δολάρια πέρυσι, αντιπροσωπεύοντας το μερίδιο ρεκόρ του 54% του εμπορίου υπηρεσιών. Με μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 8,1% για σχεδόν 20 χρόνια, έχει ξεπεράσει άλλες κατηγορίες εμπορίου.

Παρά τις ευκαιρίες αυτές, πολλές αναπτυσσόμενες οικονομίες και ιδίως χώρες χαμηλού εισοδήματος κινδυνεύουν να μείνουν πίσω. Οι λόγοι σχετίζονται με κενά στη δεξιότητα, στις υποδομές στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών και στις ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και με την έλλειψη προβλέψιμου και διαφανούς νομικού και ρυθμιστικού πλαισίου. Μια νέα έκθεση του ΔΝΤ, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και άλλων διεθνών ιδρυμάτων με θέμα τον ρόλο του ψηφιακού εμπορίου στην ανάπτυξη ρίχνει φως σε ζητήματα, τα οποία μπορούν να αντιμετωπισθούν, και να καταστεί πιο συμπεριληπτικό το παγ-

κόσμιο ψηφιακό εμπόριο. Επιπλέον, οι εγχώριοι κανονισμοί και πολιτικές θα πρέπει να επιτρέπουν τις εξ αποστάσεως συναλλαγές, να ενισχύουν την εμπιστοσύνη στις ψηφιακές αγορές, να προωθούν την προστιθέμενη αξία και να υποστηρίξουν τις διасυνοριακές παραδόσεις προϊόντων. Η παροχή κατάλληλων ασφαλιστικών δικλίδων σχετικά με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές (όπως το απόρρητο των δεδομένων, η προστασία των καταναλωτών και η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο) είναι απαραίτητη για την ευημερία του ψηφιακού εμπορικού οικοσυστήματος. Συν τοις άλλοις, η διεθνής συνεργασία για το ψηφιακό εμπόριο έχει ζωτική σημασία, ώστε να προωθηθούν κοινοί κανόνες στη διεξαγωγή του, οπότε να μπορεί και να αναπτύσσεται και να ωφελεί.

Αν και οι συμφωνίες του ΠΟΕ καλύπτουν όλους τους τύπους εμπορίου, ο μόνος πολυμερής κανόνας που αφορά το ψηφιακό εμπόριο είναι το μορατόριουμ των τελωνειακών δασμών στις ηλεκτρονικές μεταδόσεις. Το μορατόριουμ, το οποίο παρατείνεται περιοδικά από την εισαγωγή του το 1998, απαγορεύει τους δασμούς στις ψηφιακές εισαγωγές, συμβάλλοντας έτσι σε ένα σταθερό και προβλέψιμο περιβάλλον πολιτικής για το ψηφιακό εμπόριο. Τώρα, το εάν θα παραταθεί το μορατόριουμ, θα είναι ένα από τα μείζονα ζητήματα που θα απασχολήσουν τη 13η υπουργική διάσκεψη του ΠΟΕ τον Φεβρουάριο. Ένα πολυσυζητημένο σημείο στο πλαίσιο των συνομιλιών πριν από τη διάσκεψη στο Άμπου Ντάμπι έχει να κάνει με τις δημοσιονομικές επιπτώσεις του μορατόριουμ. Ορισμένες χώρες φοβούνται πως οι ισχύοντες κανόνες θα μπορούσαν να βλάψουν τις δυνατότητες εσόδων και να περιορίσουν τον χώρο άσκησης της πολιτικής τους. Οι υπάρχουσες μελέτες πάντως δείχνουν ότι το μορατόριουμ έχει σχετικά μικρό αντίκτυπο στα δημοσιονομικά έσοδα – μεταξύ 0,01% και 0,33% επί των συνολικών κρατικών εσόδων κατά μέσον όρο.

* Οι κ. Μισέλ Ρούτα και Ανταμ Τζακούμπικ είναι επιστημονικά στελέχη του ΔΝΤ. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιο του Ταμείου.

ΔΗΚΤΗΣ

Καιρός να ασχοληθούμε με την κυβερνοασφάλεια

Η κυβερνοασφάλεια αποτελεί εποπτική προτεραιότητα για το 2024 και προς τούτο η ΕΚΤ αναμένεται να διενεργήσει άσκηση ακραίων σεναρίων για 109 συστημικές τράπεζες. Στην άσκηση θα ελεγχθεί η αντίδραση κάθε τράπεζας ξεχωριστά στην κυβερνοεπίθεση που θα δεχθεί ενώ θα ελεγχθεί και ο χρόνος επαναφοράς των συστημάτων σε κανονική λειτουργία. Το σενάριο της άσκησης περιλαμβάνει διακοπή της καθημερινής λειτουργίας της τράπεζας σε μια προσπάθεια να επιμετρηθεί ο χρόνος επαναφοράς. Από το δείγμα των 109 τραπεζών, ένα υποσύνολο 28 τραπεζών θα κληθεί να αντιμετωπίσει αυξημένες απαιτήσεις. Ξεκαθαρίζεται πως από το αποτέλεσμα της άσκησης δεν θα προκύψουν επιπλέον κεφάλαια ως μέρος της αξιολόγησης του πυλώνα 2.

Αποφασιστικό βήμα προόδου

Η γερμανική οικονομία παρήγαγε το 2023 τους λιγότερους ρύπους των τελευταίων εβδομήντων χρόνων, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύει ανεξάρτητη δεξαμενή σκέψης. Η μείωση που αναλογεί σε 73 εκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα οφείλεται κατά βάση στην αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Υπολογίζεται πως το 2023 η χρήση φιλικών προς το περιβάλλον επιλογών ανήλθε στο 50% για πρώτη φορά. Θετική συνεισφορά στη μεγάλη πρόοδο που καταγράφει η γερμανική οικονομία οφείλεται στη μείωση της παραγωγής ηλεκτρισμού από άνθρακα. Η πολιτική μείωσης του άνθρακα προκάλεσε σύμφωνα με τις μετρήσεις το 63% της βελτίωσης του 2023.

Νέο πλήγμα για το διεθνές εμπόριο

Η κατάσταση στην Ερυθρά Θάλασσα παραμένει προβληματική, αφού μέχρι στιγμής εμπορεύματα αξίας 200 δισ. δολαρίων δρομολογήθηκαν από εναλλακτικές οδούς προκειμένου να αποφευχθούν οι επιθέσεις των πειρατών με έδρα την Υεμένη. Η κατάσταση χρήζει άμεσης διόρθωσης, καθώς αυξάνει το κόστος μεταφοράς των εμπορευμάτων και πιέζει τις τιμές. Αναλυτές εκτιμούν ότι τα νέα προβλήματα στις εφοδιαστικές αλυσίδες θα επαναφέρουν το πρόβλημα της ακρίβειας σε μια περίοδο που τα όποια προβλήματα είχαν ξεπεραστεί. Η αρνητική συγκυρία έρχεται να προστεθεί στην ήδη προβληματική εικόνα που αναγκάζει τα εμπορικά πλοία λόγω μειωμένων παραγγελιών να λειτουργούν στο 80% της χωρητικότητας.

Ακόμη και για τους δικαιούχους της ΑΤΑ, η προτεινόμενη αναπροσαρμογή για το 2024 κρίνεται ως ανεπαρκής για το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει.

Το τέλος της περιοριστικής πολιτικής έφτασε

Με βάση τα πρακτικά της συνεδρίασης της FED προκύπτει ότι οι κεντρικοί τραπεζίτες αναμένουν μειώσεις των επιτοκίων εντός του 2024. Αν και το κλίμα αβεβαιότητας δεν επιτρέπει ασφαλή πρόβλεψη εκτιμάται πως φέτος θα δούμε συνολικές μειώσεις της τάξης των 75 μονάδων βάσης. Σημειώνουμε ότι το βασικό επιτόκιο της FED κυμαίνεται στο 5,25% - 5,50%. Αναλυτές εκτιμούν πως το βασικό επιτόκιο στο δολάριο θα προσεγγίσει τα επόμενα τρία χρόνια το επίπεδο του 2% οπότε και θα σταθεροποιηθεί. Οι αγορές

πάντως δεν φαίνεται να ασπάζονται τις συντηρητικές εκτιμήσεις των κεντρικών τραπεζών και προβλέπουν επιθετικές μειώσεις που θα φέρονται στο 3,75% - 4,00%.

Οι επερχόμενες ζημιές θα είναι διαχειρίσιμες

Αν και η αύξηση των δανείων στην ευρωζώνη περιορίστηκε μόλις στο 2% η αύξηση των επιτοκιακών εσόδων υπήρξε εντυπωσιακή και υπολογίζεται σε 100 και πλέον δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτό ξεκάθαρα οφείλεται στις κεντρικές τράπεζες και την περιοριστική νομισματική πολιτική που εφάρμοσαν με ευλάβεια το προηγούμενο διάστημα. Η θετική εικόνα στους τραπεζικούς ισολογισμούς επέτρεψε αύξηση των μερισμάτων και δραστηριότητα για εξαγορές. Υπολογίζεται ότι σε σχέση με δύο χρόνια πριν η βελτίωση των μεγεθών ξεπέρασε τα 30 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με ανάλυση της UBS αναμένονται ζημιές στα χαρτοφυλάκια δανείων μέσω προβλέψεων ύψους 60 δισ. ευρώ που όμως θεωρείται ένα απόλυτα διαχειρίσιμο ποσό.

Διόρθωση δεκαετίας

Από το 2020 οι εταιρίες ανάπτυξης γης στην Κίνα βρίσκονται σε κρίση χρέους όταν το Πεκίνο αποφάσισε να διακόψει τη μόχλευση του κλάδου που έφτασε να αντιστοιχεί στο ένα τρίτο της οικονομίας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις αναλυτών, θα απαιτηθεί μια διετία για να απορροφηθεί το διαθέσιμο απόθεμα ακινήτων, ενώ η συνέχεια παραπέμπει σε μακρά διόρθωση δεκαετίας πριν η κατάσταση επανέλθει στην κανονικότητα.

Οικολόγος και κατά των επισημοτήτων ο νέος Δανός βασιλιάς

Των ΜΑΓΙΑ ΤΕΚΕΛΙ και ΕΜΑ ΜΠΟΥΜΠΟΛΑ

Πριν από λίγες ημέρες, η βασίλισσα της Δανίας Μαργκρέτε Β' ανακοίνωσε πως έχει πάρει την απόφαση να αποσυρθεί από τον θρόνο της στις 14 Ιανουαρίου. «52 χρόνια αφότου διαδέχθηκα τον αγαπημένο μου πατέρα, θα εγκαταλείψω τα καθήκοντά μου ως βασίλισσα

«Θα κληθεί να ισορροπήσει» ανάμεσα στην ευαισθησία του για την κλιματική αλλαγή και στον πολυτελή τρόπο διαβίωσής του, λένε οι αναλυτές.

της Δανίας. Θα αφήσω τον θρόνο στον γιο μου, τον πρίγκιπα διάδοχο Φρέντερικ». Όπως και οι περισσότεροι Βρετανοί, πολλοί Δανοί έζησαν όλοι τους της ζωή με μία και μοναδική βασιλίσσα στον θρόνο. Και μάλιστα, μια βασίλισσα ιδιαίτερα αφοσιωμένη στο καθήκον της και με ιδιαίτερη αίσθηση ευθύνης. Όπως ο Κάρολος Γ' στη Μεγάλη Βρετανία, ο πρίγκιπας Φρέντερικ ανήκει σε μια νέα γενιά μο-

ναρχών που έζησαν με τα μέσα ενημέρωσης να παρακολουθούν με φρενίτιδα τις ζωές τους και οι οποίοι έχουν αναλάβει δράση για την αντιμετώπιση σοβαρών σύγχρονων προβλημάτων, προπάντων της κλιματικής αλλαγής.

Αν και η βασίλισσα Μαργκρέτε είχε στο παρελθόν ενοχλήσει τους επιστήμονες λέγοντας πως δεν είναι σίγουρη ότι η κλιματική αλλαγή σχετίζεται άμεσα με την ανθρώπινη δραστηριότητα, ο γιος της είναι γνωστός για την ανησυχία του σχετικά με κλιματικά ζητήματα. Πρόσφατα περιέγραψε πως ένα ταξίδι στον αρκτικό κύκλο τον έκανε να αλλάξει ριζικά τον τρόπο που βλέπει το κλιματικό ζήτημα και πείστηκε ότι είναι καθήκον του να μιλάει γι' αυτό σε κάθε ευκαιρία. Έχει παραστεί σε διασκέψεις του ΟΗΕ για το κλίμα και έχει δώσει πολλές ομιλίες και συνεντεύξεις, υπογραμμίζοντας πάντοτε την ανάγκη για άμεση δράση και πιέζοντας για επενδύσεις φιλικές προς τον πλανήτη.

Η αφοσίωση του Φρέντερικ στα κλιματικά ζητήματα γεννάει βεβαίως αντιδράσεις σχετικά με το κατά πόσον ένας άνθρωπος που ζει σε παλάτια και κινείται με ιδιωτικά αεροπλάνα δικαιούται να εκτεθεί από την υπερβολική οικολογική του ευαισθησία. «Ο πρίγκιπας θα κληθεί να πετύχει μια ισορροπία»,

Ο πρίγκιπας Φρέντερικ και η σύζυγός του πριγκίπισσα Μαίρη κατά την άφιξή τους στα ανάκτορα Αμάλιενμποργκ, στην Κοπεγχάγη, για την εκδήλωση της Πρωτοχρονιάς. Στις 14 Ιανουαρίου, θα γίνουν βασιλιάς και βασίλισσα.

έγραψε η Δανή δημοσιογράφος με ειδίκευση στη βασιλική οικογένεια, Μάρι Ρόντε. «Υπάρχει μια ασυνέπεια ανάμεσα στο να είσαι υπέρμαχος του κλίματος και στο να δείχνεις πως απολαμβάνεις μια πολυτελή ζωή». Ο Φρέντερικ έχει από νεαρή ηλικία δείξει ότι δεν συμπαθεί πολύ τις επισημοτήτες. Οι περισσότεροι άνθρωποι που του έχουν μιλήσει λένε πως ένιωσαν ότι συζητούν με έναν καθημερινό άνθρωπο και πολλοί υποστηρίζουν ότι θα φέρει μια ανα-

νέωση στον δανικό θρόνο. Εκτός από τα ζητήματα περιβάλλοντος, ο Φρέντερικ συχνά μιλάει δημόσια για τη σημασία της υγιεινής ζωής και της προσωπικής ευεξίας. Ο ίδιος έχει τρέξει σε μαραθώνιο και έχει ολοκληρώσει ένα ιδιαίτερα απαιτητικό σύγχρονο τρίαθλο, γνωστό ως Iron Man.

Κατά την πρωτοχρονιάτικη ομιλία της, η πρωθυπουργός της χώρας Μέτα Φρεντέρικσεν δήλωσε: «Η χώρα του έχει μεγάλη εμπιστοσύνη».

Εκτός από long COVID υπάρχει και long flu

Οι άνθρωποι που νοσηλεύθηκαν προσφάτως λόγω γρίπης έχουν αυξημένο ρίσκο να εμφανίσουν αργότερα συμπτώματα παρόμοια με εκείνα της COVID μακράς διάρκειας, όπως αποδεικνύει νέα έρευνα που δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό Lancet. Σύμφωνα με ομοσπονδιακά στοιχεία, το 14% των Αμερικανών έχει βιώσει κάποια στιγμή την τελευταία τριετία συμπτώματα της long COVID, όπως αυξημένη κόπωση, σύγχυση και μυϊκός πόνος. Όμως, σπανίως σκεφτόμαστε πως άλλοι ιοί, ακόμη και πολλοί πιο κοινοί, είναι ικανοί να μας προκαλέσουν συμπτώματα μακρού αφότου σταματήσουν να ανιχνεύονται στα τεστ.

Παρά το γεγονός ότι τα συμπτώματα που σχετίζονται με τη γρίπη μακράς διάρκειας (long flu) επκεντρώνονται συχνότερα στους πνεύμονες από ό,τι τα συμπτώματα της long COVID, και στις δύο περιπτώσεις ο κίνδυνος για σοβαρές βλάβες ακόμη και για απώλεια της ζωής ήταν μεγαλύτερος τους μήνες μετά την αρχική μόλυνση σε σχέση με τις πρώτες τριάντα ημέρες. «Είναι εντελώς σαφές πως οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της γρίπης είναι πολύ πιο επικίνδυνες από τις άμεσες, όπως η COVID μακράς διάρκειας είναι πιο επικίνδυνη από την ίδια την COVID», δήλωσε ο δρ Ζιγιάντ αλ Αλί, κλινικός επιδημιολόγος στο Πανεπιστήμιο του Μιζούρι και

επκεφαλής της μελέτης. Αυτό που τον παρακίνησε να διεξαγάγει την έρευνα ήταν η παρατήρηση ότι πολλοί άνθρωποι που είχαν νοσήσει από κορωνοϊό και στη συνέχεια αναρρώσει, εμφάνιζαν ένα φάσμα συμπτωμάτων για αρκετό καιρό μετά την ανάρρωσή τους.

Επανεμφάνιση

Τα συμπτώματα των πρώτων ημερών φαίνεται πως μπορεί να αποτελούν απλώς την κορυφή του παγόβουνου. «Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι ξεμπερδέψαν με τη γρίπη αφότου πήραν εξιτήριο από το νοσοκομείο», εξηγεί ο δρ Αλ Αλί. «Για κάποιους αυτό μπορεί να ισχύει, ωστόσο, τα στοιχεία μας δείχνουν πως οι πιθανότητες να εμφανίσουν κάτι καινούργιο τους επόμενους μήνες είναι υψηλές και ανάλογες με τη βαρύτητα της ασθένειας στα αρχικά στάδια».

Η μελέτη δεν σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο που να προσδιορίζει τη ποσοστό νοσηλευμένων θα εμφανίσει συμπτώματα αυτού του είδους ή εάν συγκεκριμένες ομάδες διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο. Η ομάδα φιλοδοξεί να ερευνήσει αυτά τα ζητήματα στο μέλλον. Εκείνη, όμως, που συμβουλεύουν όλους και όλες μας οι συντάκτες της έρευνας είναι να προσπαθήσουμε να αποφύγουμε τη νοσηλεία μέσω εμβολιασμών και λήψης αντικών φαρμάκων στην αρχική φάση της ασθένειας.

Καλοβλέπουν πράσινα δάνεια των Servicers

Οι τράπεζες θα μπορούν να κάνουν «deal επαναπώλησης» – Ήδη έγινε η πρώτη αγορά από την Τράπεζα Κύπρου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Το 2023 «έκλεισε» με ένα καινούργιο «άνοιγμα» για τη δευτερογενή αγορά δανείων στην Κύπρο, το οποίο θα δούμε να γίνεται από εδώ και πέρα μεταξύ τραπεζών και Εταιρειών Εξαγοράς Πιστώσεων (Servicers). Ο λόγος για την αγορά δανείων ύψους 58 εκατομμυρίων ευρώ από την ΚΕΔΙΠΕΣ, που προχώρησε η Τράπεζα Κύπρου, πρακτική που θα δούμε τις τράπεζες να εφαρμόζουν στα επόμενα χρόνια. Στην Κύπρο πλέον οι τράπεζες θα «καλοβλέπουν» τα

Τέλος 2022, δάνεια λογιστικής αξίας 8,1 δισ. ευρώ βρίσκονταν στους ισολογισμούς των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων και το 77,7% αφορούσαν κόκκινα δάνεια.

δάνεια των Servicers, φέρνοντας στους ισολογισμούς τους δάνεια που από κόκκινα έγιναν πράσινα. Μέχρι λίγες ημέρες προτού εκπνεύσει το 2023 δεν είχε γίνει «deal επαναπώλησης» στα κυπριακά δεδομένα. Πρακτικά, πρόκειται για κόκκινα δάνεια που είχαν εξυγιανθεί από την ΚΕΔΙΠΕΣ και επαναπωλήθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου ως πράσινα και τα εν λόγω δάνεια ήταν στην ΚΕΔΙΠΕΣ ως εξυπηρετούμενα για τουλάχιστον 18 μήνες, όπως ορίζουν άλλωστε οι Ευρωπαίοι επόπτες.

Τα καθαρά έσοδα από τόκους των τραπεζών στην Κύπρο –όπως

Οι Servicers έχουν το περιθώριο να προχωρούν σε μεγάλου βάθους αναδιαρθρώσεις με τους δανειολήπτες, ενώ οι τράπεζες δεν έχουν το αντίστοιχο περιθώριο λόγω εποπτικών πιέσεων.

και εκτός– έχουν αυξηθεί από το καλοκαίρι του 2022, επωφελούμενα από την αύξηση του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ που είχε θετικό αντίκτυπο. Όσον αφορά στην πιστωτική επέκταση, οι μεγάλοι στόχοι των τραπεζών παραμένουν. Ωστόσο, με τη μείωση στον νέο δανεισμό, με το περιβάλλον του ακριβού δανεισμού λόγω επιτοκίων και θέλοντας οι κυπριακές τράπεζες να κρατήσουν ψηλά τα κέρδη, έχουν πλάνα με νέες μεθόδους για παραγωγή εσόδων. Μία πρακτική θα είναι και η παρούσα, με τις επαναπωλήσεις δανείων που είχαν τα επενδυτικά ταμεία – servicers

στους ισολογισμούς τους, δημιουργώντας νέα παροχή εσόδων από τόκους. Αξίζει να σημειωθεί πως, δάνεια που πωλήθηκαν από συγκεκριμένη τράπεζα ως μη εξυπηρετούμενα σε εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων δεν μπορούν να επαναγοραστούν από την ίδια. Μπορούν να αγοραστούν, ωστόσο, από άλλες τράπεζες και είναι κανόνες που έχουν θέσει οι επόπτες.

Οι Servicers έχουν το περιθώριο να προχωρούν σε μεγάλου βάθους αναδιαρθρώσεις με τους δανειολήπτες (δεν έχουν το αντίστοιχο περιθώριο οι τράπεζες λόγω εποπτικών πιέσεων), άρα και κατα-

φέρνουν να «γυρίζουν» με περισσότερη ευκολία τα δάνεια που έχουν στους ισολογισμούς τους από κόκκινα σε πράσινα. Από εκεί και πέρα, βάσει του επιχειρηματικού τους πλάνου και των προτάσεων που έχουν ενώπιόν τους, οι Servicers κρίνουν εάν θα προχωρήσουν σε «deal» με κυπριακές τράπεζες ή αξίζει να τα κρατούν και να λαμβάνουν δόσεις δανείων. Κατά την 31η Δεκεμβρίου 2022, δάνεια λογιστικής αξίας 8,1 δισ. ευρώ βρίσκονταν στους ισολογισμούς των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων και το 77,7% αφορούσαν κόκκινα δάνεια.

Στα 24,7 δισ. τα δάνεια

Τα συνολικά δάνεια τον Νοέμβριο 2023 κατέγραψαν καθαρή αύξηση 15 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή μείωση 212,9 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο 2023. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των συνολικών δανείων έφτασε στο -0,2%, σε σύγκριση με -0,3 τον Οκτώβριο 2023. Το υπόλοιπο των συνολικών δανείων τον Νοέμβριο 2023 έφθασε στα 24,7 δισ. ευρώ. Τα δάνεια κατοίκων Κύπρου παρουσίασαν μείωση 45,5 εκατ. ευρώ. Πιο αναλυτικά, τα δάνεια προς νοικοκυριά αυξήθηκαν κατά 8,2 εκατ. ευρώ, ενώ τα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες κατέγραψαν μείωση 71,1 εκατ. ευρώ. Τα δάνεια των υπόλοιπων εγχώριων τομέων παρουσίασαν συνολικά αύξηση 17,5 εκατ. ευρώ.

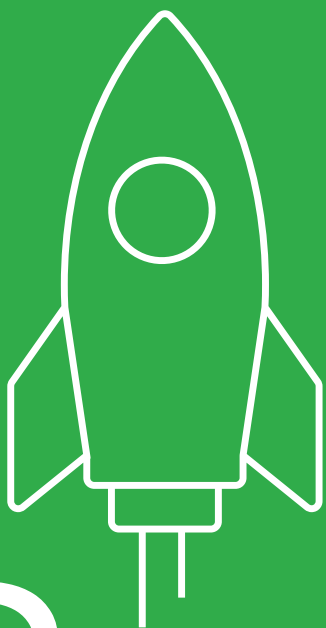
Συνάρτηση με το κλίμα

Δάνεια τα οποία από «κόκκινα» εξυπηρετούνται για τουλάχιστον 18 μήνες και γίνονται «πράσινα» είναι πάντα σε συνάρτηση με το οικονομικό κλίμα. Ναι μεν ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2023 αναμένεται να ανέλθει στο 2,2%, σε σχέση με μεγέθυνση 5,1% το 2022, εντούτοις η Κύπρος βρίσκεται στα κράτη που έχει θετικό ρυθμό ανάπτυξης. Σύμφωνα με τις μακροοικονομικές προβλέψεις της Κεντρικής Τράπεζας για τα έτη 2024-2026, αναμένεται άνοδος του ΑΕΠ κατά 2,6%, 3,1% και 3,2% αντίστοιχα. Σύμφωνα με την Κεντρική

η ανεργία αναμένεται να μειωθεί στο 6,4% του εργατικού δυναμικού το 2023 σε σχέση με 6,8% το 2022. Παρά τον αντίκτυπο από τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία, καταγράφηκε πτώση στην ανεργία το δεύτερο τρίμηνο του έτους στο 5,9%, σε σύγκριση με ποσοστό 6,8% το πρώτο τρίμηνο του 2023. Στην ίδια κατεύθυνση δείχνουν και τα πιο πρόσφατα στοιχεία των μηνιαίων ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που καταγράφουν θετικότερες προσδοκίες για την απασχόληση κατά τους επόμενους τρεις μήνες, παρά τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή. Τα έτη 2024-2026 προβλέπεται συνεχιζόμενη πτωτική πορεία της ανεργίας, σε συνάρτηση με την αναμενόμενη μεγέθυνση του ΑΕΠ. Η ανεργία αναμένεται να ανέλθει στο 6% το 2024, στο 5,6% το 2025 και στο 5,3% το 2026, πλησιάζοντας συνθήκες πλήρους απασχόλησης.

Μέσα στο πλάνο

Σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση της ΚΕΔΙΠΕΣ, η συναλλαγή εντάσσεται στο πλαίσιο υλοποίησης της στρατηγικής της, η οποία περιλαμβάνει πωλήσεις χαρτοφυλακίων χορηγήσεων ως σημαντικό εργαλείο για την απομόχλευση του χαρτοφυλακίου που διαχειρίζεται και τη μεγιστοποίηση της αποπληρωμής της κρατικής ενίσχυσης που κατέβαλε η Κυπριακή Δημοκρατία στη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα το 2018 το συντομότερο δυνατό. Η ΚΕΔΙΠΕΣ έχει καταβάλει μέχρι σήμερα ποσό ύψους 1,16 δισ. ευρώ προς την Κυπριακή Δημοκρατία ως κρατική ενίσχυση. Η ολοκλήρωση της Συναλλαγής αναμένεται εντός του πρώτου τριμήνου του 2024.

B-start

Κάνε καλή αρχή με Business Start

Μαζί από την αρχή

Ολοκληρωμένες Λύσεις για νέες επιχειρήσεις

Σταθερή | Ίντερνετ | Υψηλές Cloud | Κινητή

Δωρεάν εγκατάσταση και πολλά προνόμια

Μέχρι 25% έκπτωση στη μηνιαία συνδρομή για 12 μήνες

Ισχύουν όροι | Cyta Business Call Center 150

Διαχειρίσιμες οι χρηματοδοτικές ανάγκες του 2024

Ανέρχονται στο 1,3 δισ. ευρώ ανέρχονται και το 1 δισ. θα καλυφθεί από μία έξοδο στις αγορές με «παραδοσιακό» ομόλογο

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Διαχειρίσιμες μπορούν να χαρακτηριστούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους για το 2024, καθώς ανέρχονται μόλις σε 1,3 δι-σεκατομμύρια ευρώ. Από τα 1,3 δισ. ευρώ, το 1 δισ. ευρώ αναμένεται να καλυφθεί από μία έξοδο στις διεθνείς αγορές, με τις πληροφορίες να αναφέρουν ότι θα είναι με «παραδοσιακό» ομόλογο και όχι όπως του Απριλίου του 2023 με ομόλογο βιωσιμότητας (sustainable bond). Εξάλλου ομόλογο βιωσιμότητας οι χώρες δεν βγάζουν κάθε χρόνο, αλλά συνήθως ένα κάθε διετία, ή τριετία. Πέραν των πάνω, στο πλάνο του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΓΔΔΧ) για το ετήσιο χρηματοδοτικό πρόγραμμα για το 2024 έχει προγραμματιστεί πρόσθετα έκδοση εγχώριων τριμηνιαίων γραμματίων δημοσίου 120 εκατ.

Βάσει της διάρθρωσης του χρέους με δεδομένα του Σεπτεμβρίου του 2023, το 2024 λήγουν 2 ευρωπαϊκά ομόλογα EMTN, ένα 5ετές και ένα 7ετές.

ευρώ, σε εγχώρια ομόλογα φυσικών προσώπων 40 εκατ. ευρώ, ενώ 140 εκατ. ευρώ θα αφορούν δάνεια από υπερεθνικούς οργανισμούς (ΕΤΕ, ΤΑΣΕ).

Βάσει της διάρθρωσης του χρέους με δεδομένα του Σεπτεμβρίου του 2023, το 2024 λήγουν δύο ευρωπαϊκά ομόλογα EMTN, ένα 5ετές και ένα 7ετές. Αναλυτικότερα, τον Δεκέμβριο του 2024 λήγει ο 5ετής δανεισμός που είχε συναφθεί τον

Σύμφωνα με την έκθεση της Global Capital λίγες εκδόσεις ομολόγων προκαλούν τόσο ενδιαφέρον όσο η πρώτη έκδοση ESG μιας χώρας όπως η Κύπρος τον Απρίλη του 2023.

Μάιο του 2019 ύψους 1 δισ. ευρώ και τον Ιούνιο του 2024 λήγει ο δανεισμός 850 εκατ. ευρώ που είχε συναφθεί τον Ιούνιο του 2017. Μέρος του δανεισμού που θα προχωρήσει η Κύπρος με την έξοδο στις διεθνείς αγορές για 1 δισ. το 2024, αναμένεται χρησιμοποιηθεί για αναχρηματοδότηση του υφιστάμενου χρέους.

Βάσει του τριμηνιαίου δελτίου του Γραφείου του Σεπτεμβρίου του

2023 η Κυπριακή Δημοκρατία τον Αύγουστο του 2023 προχώρησε στην πρόωπη αποπληρωμή εγχώριου ομολόγου ύψους 300 εκατ. ευρώ, το οποίο έληξε τον Ιανουάριο του 2024. Τον Ιούλιο του 2023, έληξε ομόλογο EMTN ύψους 1 δισ. ευρώ, ενώ οι λήξεις γραμματίων δημοσίου για το τρίτο τρίμηνο του 2023 ανήλθαν στα 75 εκατ. ευρώ και οι αποπληρωμές ομολόγων για

φυσικά πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων και των πρόωγων αποπληρωμών, ανήλθαν στα 18 εκατ. ευρώ. Οι αποπληρωμές δανείων ανήλθαν στα 17 εκατ. ευρώ.

Βάσει των ιδίων δεδομένων οι δημοπρασίες των Γραμματίων Δημοσίου 13 βδομάδων στο τρίτο τρίμηνο του 2023 ανήλθαν γύρω στα 35 εκατ. ευρώ. Η μέση σταθμική απόδοση των δημοπρασιών αυτών ανήλθε στο 3,9% παρουσιάζοντας αύξηση σε σύγκριση με την αντί-

στοιχη απόδοση του δεύτερου τριμήνου του 2023, η οποία ήταν 3,5%. Ο δείκτης κάλυψης των δημοπρασιών για το ίδιο υπο αναφορά τρίμηνο παρουσίασε μείωση από 3,8 που αντιστοιχούσε στο προηγούμενο τρίμηνο, στο 2,7. Τα ποσά τα οποία εκταμιεύθηκαν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για έργα υποδομής, τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο ανήλθαν στα 45 εκατ. ευρώ.

Συνέχεια της Global Capital τονιζόταν ότι, παρά το γεγονός πως οι ανάγκες για θέματα ESG είναι περιορισμένες σε σχέση με τους μεγαλύτερους εκδότες, η Κύπρος σκοπεύει να διατηρήσει μια σταθερή παρουσία με την έκδοση μιας έκδοσης ESG κάθε 2 ή 3 χρόνια.

Το ομόλογο του 2023

Το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους ενημέρωσε εντός της εβδομάδας πως, η εταιρεία Global Capital, MME με έδρα το Λονδίνο που ασχολείται αποκλειστικά με τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, στην πρόσφατη της έκθεση για τα πεπραγμένα στις διεθνείς κεφαλαιαγορές κατά το 2023 (Review 2023/Outlook 2024) ονόμασε την έκδοση βιώσιμου ομολόγου από την Κυπριακή Δημοκρατία τον Απρίλιο του 2023 ως την κορυφαία έκδοση πράσινου/κοινωνικού ομολόγου από εκδότη του δημόσιου τομέα κατά το 2023 «SSA (Sovereign-Supranational-Agency) ESG (Environmental/Social/Governance) Bond of the Year 2023».

Σύμφωνα με την έκθεση λίγες εκδόσεις ομολόγων προκαλούν τόσο ενδιαφέρον όσο η πρώτη έκδοση ESG μιας χώρας και η Κύπρος «έκλεψε την παράσταση» σε αυτό τον τομέα το 2023. Σύμφωνα με την έκθεση, η Κύπρος, ως εκδότης με αξιολόγηση BBB προχώρησε στην πολυαναμενόμενη πρώτη έκδοση ομολόγου ESG τον Απρίλιο και παρά τον ανταγωνισμό η έκδοση του 10-ετους ομολόγου της Κύπρου ήταν μια μεγάλη επιτυχία. Το βιβλίο προσφορών της εν λόγω έκδοσης ήταν το μεγαλύτερο που έχει εξασφαλιστεί από το 2014 όταν η Κύπρος επέστρεψε στις διεθνείς κεφαλαιαγορές και η έκδοση τιμολογήθηκε στην εκτιμώμενη αξία (fair value), ένα αποτέλεσμα που ξεπέρασε τις προσδοκίες.

Στην έκθεση της Global Capital τονιζόταν ότι, παρά το γεγονός πως οι ανάγκες για θέματα ESG είναι περιορισμένες σε σχέση με τους μεγαλύτερους εκδότες, η Κύπρος σκοπεύει να διατηρήσει μια σταθερή παρουσία με την έκδοση μιας έκδοσης ESG κάθε 2 ή 3 χρόνια.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΤΖΟΝ ΦΟΛΕΪ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Ανεξάρτητες κεντρικές τράπεζες και εκλογές

Η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας έχει μια ακαταμάχητη απήχηση. Όταν η νομισματική πολιτική αποστασιοποιείται από την κυβέρνηση, οι πολιτικοί, που ζητούν την ψήφο των εκλογέων, δεν δύνανται να παρέμβουν για να επιτύχουν μια βραχυπρόθεσμη οικονομική κάλυψη. Ενόψει των φετινών προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ και στη Βρετανία, η φιλοσοφία αυτή θα τεθεί σε δοκιμασία. Ξεκινήστε με την Αμερική, όπου ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν είναι πιθανό να ταχθεί τον Νοέμβριο εναντίον του Ντόναλντ Τραμπ. Ο τελευταίος, όντας πρόεδρος, είχε χαρακτηρίσει τον πρόεδρο της Fed, Τζερόμ Πάουελ, «εχθρό της χώρας», διότι δεν μείωσε τα επιτόκια. Μέσα σε λίγους μήνες η COVID-19 είχε χτυπήσει, υποχρεώνοντας την τράπεζα ούτως ή άλλως να τα μπενδίσει. Ο Πάουελ είναι καλός και στην πολιτική. Όταν αναεώθηκε το 2022 η θητεία του, έλαβε τη στήριξη των 80 από τους 99 γερουσιαστές που ψήφισαν.

Το 2024 μπορεί να φέρει μια λεγόμενη ήπια προσγείωση, όπου ο πληθωρισμός και τα επιτόκια θα χαλαρώσουν ομαλά. Αν, όμως, οι τιμές συνεχίσουν να ανέρχονται και τα επιτόκια να διατηρούνται υψηλά, εκατομμύρια Αμερικανοί, οι οποίοι επί του παρόντος έχουν χρέος ρεκόρ 1 τρις. δολ. σε πιστωτικές κάρτες, θα υποφέρουν.

Το πρόβλημα είναι ότι η Fed έχει επίσης εισχωρήσει σε περιοχές οι οποίες, μιλώντας τουλάχιστον για τις ΗΠΑ, θεωρούνται «ναρκοθετημένες».

Η μία σχετίζεται με το πείραμα Πάουελ για μια νομισματική πολιτική «χωρίς αποκλεισμούς», ώστε να επέλθει μεγιστοποίηση της απασχόλησης για όλους τους Αμερικανούς και όχι κυρίως τους λευκούς.

Η άλλη αφορά την κλιματική αλλαγή. Τα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα των ΗΠΑ υποβάλλονται σε δοκιμασίες ακραίων καταστάσεων για το κλίμα, κάτι που προκαλεί οργή σε συντηρητικά μέλη του Κογκρέσου. Οι μεγάλες τράπεζες υποδουλίζουν με κυνισμό την κατάσταση, υποστηρίζοντας ότι οι απεχθείς νέοι κανονισμοί θα ακριβύνουν τα πάντα, από τα αεροπορικά εισιτήρια μέχρι τα στεγαστικά

Ενόψει των φετινών προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ και στη Βρετανία, οι πολιτικές πιέσεις θα ενταθούν.

δάνεια. Δεν είναι μόνο οι ΗΠΑ όπου οι εκλογές θα φέρουν άγχος. Ο διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας, Αντριου Μπέιλι, έσφαλε και αυτός στον πληθωρισμό.

Ο ρυθμός αύξησης των τιμών στο Ηνωμένο Βασίλειο ανήλθε πρόπερσι τον Οκτώβριο στο 11%. Ο πρωθυπουργός Ρισί Σούνακ απέφυγε να ασκήσει κριτική στην κεντρική τράπεζα, αλλά όχι και η Άννα Βουλά.

Όσον αφορά την πρόεδρο της ΕΚΤ, Κριστίν Λαγκάρντ, αυτή δεν λογοδοτεί σε καμία χώρα. Τα ανώτερα κλιμάκια της ΕΚΤ, βέβαια, είναι γεμάτα με εκπροσώπους των εθνικών κεντρικών τραπεζών, που συχνά μεταξύ τους διαφωνούν. Πάντως, τέλος, με τις επικείμενες εκλογές στο Βέλγιο, στην Αυστρία, στην Πορτογαλία και στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, μεταξύ άλλων, ο κίνδυνος ύφεσης και τα διαρκώς υψηλά επιτόκια θα μπορούσαν να καταστήσουν τη Λαγκάρντ στόχο επιθέσεων.

Μέτρα για καταπολέμηση της απάτης στις διασυνοριακές πληρωμές στην Ε.Ε.

Νέοι κανόνες από την Κομισιόν για ηλεκτρονικό εμπόριο – Τέθηκαν ήδη σε ισχύ

Τέθηκαν σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου νέοι κανόνες διαφάνειας, οι οποίοι θα βοηθήσουν τα κράτη μέλη της Ε.Ε. να καταπολεμήσουν την απάτη στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Όπως αναφέρεται σε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι νέοι κανόνες θα παρέχουν στις φορολογικές διοικήσεις των κρατών μελών της Ε.Ε. πληροφορίες για πληρωμές, οι οποίες θα τους επιτρέπουν να εντοπίζουν ευκολότερα την απάτη στον τομέα του ΦΠΑ, με ιδιαίτερη έμφαση στο ηλεκτρονικό εμπόριο, που είναι ιδιαίτερα επιρρεπές σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης και απάτης στον τομέα του ΦΠΑ. Αυτό με τη σειρά του δημιουργεί κενά στα φορολογικά έσοδα με τα οποία χρηματοδοτούνται ζωτικές δημόσιες υπηρεσίες.

Για παράδειγμα, ορισμένοι επιχειρηματίες πωλητές χωρίς φυσική παρουσία σε κράτος μέλος της Ε.Ε. πωλούν αγαθά και υπηρεσίες σε καταναλωτές της Ε.Ε. χωρίς να εγγράφονται σε μητρώο ΦΠΑ πουθενά στην Ε.Ε. ή δηλώνοντας χαμηλότερη από την πραγματική αξία των επιχειρηματικών πωλήσεών τους. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη χρειάζονται ενισχυμένα εργαλεία για τον εντοπισμό και τον τερματισμό αυτής της παράνομης συμπεριφοράς.

Πιο αναλυτικά

Το νέο σύστημα αξιοποιεί τον καθήκον ρόλο που διαδραματίζουν οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών (ΠΥΠ), όπως οι τράπεζες, τα ιδρύματα ηλεκτρονικών χρημάτων, τα ιδρύματα πληρωμών και οι υπηρεσίες ταχυδρομικών επιταγών, που διευκολύνουν συλλογικά πάνω από το 90 % των επιχειρηματικών

Οι ειδικοί σε θέματα καταπολέμησης της απάτης στα κράτη μέλη θα μπορούν να εντοπίζουν και να καταπολεμούν ευκολότερα και με μεγαλύτερη ακρίβεια τη δόλια συμπεριφορά στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, ανέφερε ο Επίτροπος Οικονομίας Πάολο Τζεντιλόνι.

αγορών στην Ε.Ε. Από την 1η Ιανουαρίου, οι εν λόγω ΠΥΠ θα πρέπει να παρακολουθούν τους δικαιούχους διασυνοριακών πληρωμών και, από την 1η Απριλίου, να διαβιβάζουν στις διοικήσεις των κρατών μελών της Ε.Ε. πληροφορίες σχετικά με όσους λαμβάνουν περισσότερες από 25 διασυνοριακές πληρωμές ανά τρίμηνο. Οι πληροφορίες αυτές θα συλλέγονται στη συνέχεια σε μια νέα ευρωπαϊκή βάση δεδομένων που θα αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το κεντρικό ηλεκτρονικό σύστημα πληροφοριών για τις πληρωμές (CESOP), όπου θα αποθηκεύονται, θα συγκεντρώνονται και θα διασταυρώνονται με άλλα δεδομένα.

Στη συνέχεια, όλες οι πληροφορίες στο CESOP θα τίθενται στη διάθεση των κρατών μελών μέσω

του Eurofisc, του δικτύου ειδικών της ΕΕ για την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του ΦΠΑ, το οποίο εγκαταστάθηκε το 2010. Αυτό θα διευκολύνει πολύ τα κράτη μέλη όσον αφορά την ανάλυση δεδομένων και τον εντοπισμό επιχειρηματικών πωλητών που δεν συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις στον τομέα του ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων που δεν είναι εγκεταστημένες στην ΕΕ.

Οι υπάλληλοι σύνδεσμοι του Eurofisc έχουν επίσης την εξουσία να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό επίπεδο, όπως η διεκπεραίωση αιτήσεων παροχής πληροφοριών, οι έλεγχοι ή η διαγραφή αριθμών ΦΠΑ από τα μητρώα. Παρόμοιες διατάξεις ισχύουν ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη και σε άλλες χώρες και είχαν απτά αποτελέ-

σματα όσον αφορά την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Σε δηλώσεις ο Επίτροπος Οικονομίας Πάολο Τζεντιλόνι ανέφερε χαρακτηριστικά: «Οι νέοι αυτοί κανόνες θα διαδραματίσουν καθήκον ρόλο στην καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του ΦΠΑ, η οποία κοστίζει στις κυβερνήσεις της Ε.Ε. δισεκατομμύρια σε διαφυγόντα έσοδα κάθε χρόνο. Με την αξιοποίηση των πληροφοριών που συλλέγονται από παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, όπως τράπεζες και εταιρείες πιστωτικών καρτών, οι ειδικοί σε θέματα καταπολέμησης της απάτης στα κράτη μέλη θα μπορούν να εντοπίζουν και να καταπολεμούν ευκολότερα και με μεγαλύτερη ακρίβεια τη δόλια συμπεριφορά στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου.»

Θύμα της κρίσης στο Σουέζ και ο Πειραιάς

Ανησυχίες για καθυστερήσεις στον εφοδιασμό της ελληνικής αγοράς, ανεκόπη η ανάκαμψη στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Σημαντικές καθυστερήσεις στον ομαλό εφοδιασμό της ελληνικής αγοράς με εισαγόμενα από την Ασία διαρκή καταναλωτικά αγαθά, όπως ψυγεία, τηλεοράσεις, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, αλλά και αυτοκίνητα, έχει αρχίσει να προκαλεί η κρίση στο Σουέζ. Παράλληλα, πάτησε δυνατά φρένο στην ανάκαμψη του σταθμού εμπορευματοκιβωτίων του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς στον προβλήτα Ι και απειλεί τώρα και τους προβλήτες ΙΙ και ΙΙΙ της ΣΕΠ Α.Ε.

Οι καθυστερήσεις που αναμένεται να διαρκέσουν από δύο έως και τέσσερις εβδομάδες σχετίζονται με την απόφαση των ναυτιλιακών κολοσσών τακτικών γραμμών μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων –CMA CGM, Cosco Container Lines, Evergreen Line και Orient Overseas Container Line– να σταματήσουν τα τρία εβδομαδιαία δρομολόγια από την Ασία προς τον Πειραιά, ο οποίος αποτελούσε ενδιάμεση στάση των γραμμών αυτών προς τη βόρεια Ευρώπη. Παράλληλα και άλλες μεγάλες εταιρείες τακτικών γραμμών μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων, προεξάρχουσας της μεγαλύτερης, της A.P. Moller-Maersk, έχουν αναδρομολογήσει τα πλοία τους. Οι γραμμές αυτές αναδρομολογήθηκαν λόγω των επιθέσεων των υποστηριζόμενων από το Ιράν ανταρτών Χούθι της Υεμένης, που λειτουργούν υπέρ της επίσης υποστηριζόμενης από το Ιράν παλαιστινιακής εξτρεμιστικής οργάνωσης Χαμάς.

Η διώρυγα του Σουέζ της Αιγύπτου συνδέει την Ερυθρά Θάλασσα με τη Μεσόγειο και

Καθώς τώρα τα προερχόμενα από την Ασία εμπορευματοκιβώτια πραγματοποιούν τον γύρο της Αφρικής, ο Πειραιάς από πρώτη στάση των πλοίων αυτών καθίσταται έσχατη.

Ναυτιλιακοί κολοσσοί τακτικών γραμμών μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων σταμάτησαν τα τρία εβδομαδιαία δρομολόγια από την Ασία προς τον Πειραιά.

είναι ο ταχύτερος τρόπος μεταφοράς καυσίμων, τροφίμων και καταναλωτικών αγαθών από την Ασία και τη Μέση Ανατολή στην Ευρώπη. Οι αποστολές

των φορτίων χρησιμοποιούν τη διαδρομή για να μεταφέρουν περίπου το ένα τρίτο του συνόλου του παγκοσμίου όγκου εμπορευματοκιβωτίων, συμπεριλαμβανομένων παιχνιδιών, παπουτσιών, επίπλων και κατεψυγμένων τροφίμων. Και καθώς τώρα τα προερχόμενα από την Ασία εμπορευματοκιβώτια πραγματοποιούν τον γύρο της Αφρικής, ο Πειραιάς από πρώτη στάση των πλοίων αυτών καθίσταται έσχατη.

Παραμένει άγνωστο πόσο θα διαρκέσει η κατάσταση αυτή, αφού συνδέεται με τον πόλεμο Ισραήλ - Χαμάς. Η δε διεθνής στρατιωτική παρέμβαση,

με αποστολή πολεμικών πλοίων για την προστασία των ποντοπόρων εμπορικών πλοίων, δεν κατάφερε να ανακόψει τις σχετικές αποφάσεις των ναυτιλιακών.

Εκτός από τις καθυστερήσεις, οι μεγαλύτεροι χρόνοι που χρειάζονται τα πλοία αυτά για να ολοκληρώσουν τα ταξίδια τους σημαίνουν και περιορισμό της προσφοράς διαθέσιμης μεταφορικής ικανότητας, με αποτέλεσμα οι ναύλοι τους, τα μεταφορικά έξοδα δηλαδή για τις επιχειρήσεις που εισάγουν προϊόντα από τη Ασία και όχι μόνο, να αυξάνονται σημαντικά.

Η νέα διαταραχή της εφοδιαστικής αλυσίδας –έπειτα από

αυτή που προκάλεσε ο κορωνοϊός κατά την περίοδο 2020-2021 και η οποία, σύμφωνα με τους οικονομολόγους, ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την εκτράχυνση του πληθωρισμού στη Δύση– απειλεί να προκαλέσει νέες μεγάλες αυξήσεις των τιμών.

Εν τω μεταξύ, όπως και στην προηγούμενη κρίση της εφοδιαστικής, οι μεγάλες ναυτιλιακές που πραγματοποιούν τα βασικά δρομολόγια από την Ασία στην Ευρώπη έχουν δει τις τιμές των μετοχών τους τον τελευταίο μήνα –διάστημα κατά το οποίο η κρίση στο Σουέζ κλιμακώνεται– να ενισχύονται. Είναι ίσως χαρακτηριστικό πως η μετοχή της μεγαλύτερης ναυτιλιακής τακτικών γραμμών, της A.P. Moller-Maersk, έχει ενισχυθεί περισσότερο από 30%. Η κατάσταση αυτή αναμένεται να επηρεάσει αναμφισβήτητα τα οικονομικά αποτελέσματα του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς, τουλάχιστον για το πρώτο τρίμηνο. Είναι ίσως ενδεικτικό πως σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία, που αφορούν το εννιάμηνο του 2023, η διακίνηση ηλεκτροκίνητων οχημάτων κινεζικής κατασκευής που φτάνουν με εμπορευματοκιβώτια στον Πειραιά και επαναπροωθούνται στην Ευρώπη πλήρως συναρμολογημένα μέσω του car terminal, όπως και τα έσοδα από την υποπαραχώρηση των προβλητών ΙΙ και ΙΙΙ στη ΣΕΠ Α.Ε. (Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων Πειραιά Α.Ε.) συνέβαλαν σημαντικά –μαζί με την κρουαζιέρα– στη μεγέθυνση του κύκλου εργασιών του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς σε επίπεδα ρεκόρ. Οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 13% στα 164,6 εκατ., τα λειτουργικά κέρδη (EBITDA)

κατά 32,5% στα 99,87 εκατ. και τα καθαρά κέρδη κατά 39,9% στα 65,88 εκατ. Το αντάλλαγμα που έλαβε στο εννιάμηνο από τη ΣΕΠ Α.Ε. ο ΟΛΠ (έχει υποπαραχωρήσει τους προβλήτες ΙΙ και ΙΙΙ στη ΣΕΠ Α.Ε. έναντι μεταβλητού μισθώματος το οποίο συνδέεται με τον όγκο διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων) αυξήθηκε στα 63,2 εκατ. από 60 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα του 2022, ενώ τα έσοδα από τον προβλήτα Ι, που διαχειρίζεται ο ίδιος ο ΟΛΠ, αυξήθηκαν κατά 4,1 εκατ. στα 34,8 εκατ., παρά το γεγονός πως ο όγκος των εμπορευματοκιβωτίων που διακινήθηκε σε αυτόν υποχώρησε κατά 20,4%. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της σημαντικής έλλειψης διαθέσιμης μεταφορικής δυναμικότητας στα συμβατικά οχηματαγωγά πλοία που εκτελούν τακτικές γραμμές από την Ασία στην Ευρώπη, ήδη πριν «κλείσει» το Σουέζ, με αποτέλεσμα οι μεγάλες κινεζικές αυτοκινητοβιομηχανίες να επιλέγουν να στέλνουν τα αυτοκίνητά τους ειδικά συσκευασμένα σε εμπορευματοκιβώτια. Τώρα τα αυτοκίνητα αυτά θα χρειαστούν παραπάνω χρόνο για να φτάσουν στις αγορές της Ευρώπης και ακόμη περισσότερο για την ελληνική αγορά. Ο λόγος, όχι μόνο για κινεζικά αυτοκίνητα, αλλά και για κορεατικά ή ιαπωνικά.

Το ζήτημα βέβαια αναμένεται να επηρεάσει και τον Οργανισμό Λιμένος Θεσσαλονίκης, ο οποίος αν και λειτουργεί σε μεγαλύτερο βαθμό ως διαμετακομιστικό λιμάνι για μικρότερου μεγέθους πλοία (feeders), θα χρειαστεί επίσης να περιμένει να φτάσουν τα εμπορευματοκιβώτια από τον περίπλου της Αφρικής.

The Black Range Nutrients

Pharma LEAD[®] PHARMACY CARE PRODUCTS

IMMUNE PLUS ELDERBERRY
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
0% Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
90 vegan capsules

ZINC PLUS VITAMINS C+D3
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
0% Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan capsules

VITAMIN C 1000mg PLUS D3 2000IU
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
0% Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

D3 2000IU (50µg) PLUS VITAMIN K
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
0% Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
60 vegan capsules

Ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος
Μείωση της κόπωσης
Αντιοξειδωτική δράση

Σημαντική πρόοδος της Ελλάδας στον ψηφιακό μετασχηματισμό

Τι αναφέρει ο επικεφαλής ψηφιακών τεχνολογιών της Siemens, Ντιρκ Διδασκάλου

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Ιδιαίτερα σημαντική πρόοδος εμφανίζει η Ελλάδα στο πεδίο του ψηφιακού μετασχηματισμού και της καινοτομίας που απεικονίζεται και στους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των νεοφυών επιχειρήσεων, όπως αναφέρει στην «Κ» ο επικεφαλής ψηφιακών τεχνολογιών της Siemens, Ντιρκ Διδασκάλου. Μιλώντας στην «Κ» το ελληνικής καταγωγής στέλεχος του γερμανικού τεχνολογικού ομίλου σημειώνει ότι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός μιας επιχείρησης στηρίζεται σε δύο πυλώνες. Στη χρήση, δηλαδή, όσο το δυνατόν περισσότερων ψηφιακών εργαλείων και στην πλήρη αξιοποίηση των δεδομένων. «Οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται βάσει ενός εγχειριδίου διαδικασιών, αλλά στηρίζονται στις διαθέσιμες, ανά στιγμή, πληροφορίες σχετικά με το τι

Η αποτελεσματικότητα μιας εταιρείας μετριέται με κριτήριο την ταχύτητα και το πόσο χρόνο εξοικονομεί μια επιχείρηση.

είναι καλύτερο να γίνει», εξηγεί. «Εστώ ότι θα πρέπει να μετασχηματιστεί η εφοδιαστική αλυσίδα μιας βιομηχανίας για να καταστεί πιο παραγωγική. Για να στεφθεί με επιτυχία το εγχείρημα θα πρέπει η ψηφιοποίηση να μη γίνεται μεμονωμένα, για παράδειγμα να μην αφορά ένα μεμονωμένο μηχάνημα, αλλά να πραγματοποιείται συνολικά. Και κατ'επέκταση το υλικό (hardware) να αντικατασταθεί από το λογισμικό (software), δεδομένου ότι μιλάμε για επεξεργασία της πληροφορίας», προσθέτει ο κ. Διδασκάλου.

Πώς, όμως, μετριέται η αποτελεσματικότητα του ψηφιακού μετασχηματισμού; Με κριτήριο, όπως απαντάει το στέλεχος της Siemens, την ταχύτητα και το

Από έξι έως οκτώ χρόνια που απαιτούνταν στο παρελθόν για να κατασκευαστεί ένα αυτοκίνητο, με τη χρήση της ψηφιακής εργαλειοθήκης έχουμε περάσει στη διετία και τώρα ο πήχυς είναι οι δώδεκα μήνες, αναφέρει ο Ντιρκ Διδασκάλου.

πόσο χρόνο εξοικονομεί μια επιχείρηση. «Στον κόσμο των επιχειρήσεων ο χρόνος είναι το πιο πολύτιμο αγαθό», τονίζει. Για παράδειγμα, η αυτοκινητοβιομηχανία χρειαζόταν από πέντε έως οκτώ χρόνια για να ολοκληρώσει την κατασκευή ενός αυτοκινήτου από την αρχική ιδέα μέχρι τη μοντελοποίησή του, τη διενέργεια crash tests και την κυκλοφορία του στον δρόμο. «Πλέον οι δοκιμές ασφαλείας των αυτοκινήτων γίνονται ψηφιακά, μέσω προσομοιωτών, και ο χρόνος παραγωγής έχει περιοριστεί σε τρία χρόνια. Αυτή τη στιγμή ορισμένοι πελάτες μας, κάνοντας χρήση της ψηφιακής μας εργαλειοθήκης, έχουν περιορίσει τον συνολικό χρόνο παραγωγής στα δύο χρόνια για να είναι σε θέση να απευθυν-

θούν στην κινεζική αγορά. Από έξι έως οκτώ χρόνια που απαιτούνταν στο παρελθόν για να κατασκευαστεί ένα αυτοκίνητο, έχουμε περάσει στη διετία και τώρα ο πήχυς είναι οι δώδεκα μήνες», αναφέρει ο κ. Διδασκάλου.

Μιλώντας για την Ελλάδα ο κ. Διδασκάλου σημειώνει ότι έχει πραγματοποιήσει αλματώδη πρόοδο στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, αλλά και σε επίπεδο καινοτομίας. «Η αξία των ελληνικών startups, που βρίσκονται στον πυρήνα της καινοτομίας, εκτοξεύθηκε από περίπου 1 δισ. ευρώ το 2017 σε περισσότερα από 8,2 δισ. ευρώ και προβλέπεται να αγγίξει τα 20 δισ. ευρώ. Τα μεγέθη αυτά φανερώνουν

ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της αξίας των νεοφυών επιχειρήσεων», τονίζει. Παράλληλα, όπως σημειώνει, οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις προγραμματίζουν σημαντικές επενδύσεις για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό τους. Και ευρύτερα, παρά την επιδείνωση του παγκόσμιου οικονομικού κλίματος, «εάν μελετήσουμε τα μεγέθη, η Ελλάδα έχει καταφέρει να εμφανίζει δίχως προηγούμενο υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης».

Εάν, όπως τονίζει, η χώρα αξιοποιήσει επιτυχώς τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης για την αναβάθμιση και την ψηφιοποίηση των υποδομών της, είμαι βέβαιος ότι οι επιδόσεις της θα ξεπεράσουν αυτές της Ευρώπης.

Μειώθηκαν οι καταθέσεις τον Νοέμβριο

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΟΡΤΖΗ

Μείωση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα κατά 904 εκατ. ευρώ καταγράφηκε τον Νοέμβριο, το σύνολο των οποίων σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η ΤτΕ διαμορφώθηκε στα 188,5 δισ. ευρώ, από 189,5 δισ. ευρώ τον Οκτώβριο. Τη μεγαλύτερη μείωση καταγράφουν οι καταθέσεις από επιχειρήσεις, η ρευστότητα των οποίων περιορίστηκε κατά 748 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον Οκτώβριο, στα 44,9 δισ. ευρώ, ενώ κατά 156 εκατ. ευρώ μειώθηκαν οι αποταμιεύσεις των νοικοκυριών, οι καταθέσεις των οποίων διαμορφώθηκαν στα 143,6 δισ. ευρώ.

Συνολικά από την αρχή του χρόνου οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα είναι αυξημένες κατά 4,3 δισ. ευρώ, αλλά σε 12μηνιαία βάση, δηλαδή σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022, η αύξηση είναι μόλις 260 εκατ. ευρώ. Η σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2023 δείχνει ότι τη μεγαλύτερη αύξηση φέτος παρά την άνοδο του πληθωρισμού καταγράφουν οι καταθέσεις των νοικοκυριών, οι αποταμιεύσεις των οποίων ενισχύθηκαν κατά 3,8 δισ. ευρώ. Το ίδιο διάστημα η ρευστότητα των επιχειρήσεων ενισχύθηκε κατά 567 εκατ. ευρώ. Να σημειωθεί ότι το υψηλότερο επίπεδο καταθέσεων είχε καταγρα-

Συνολικά από την αρχή του χρόνου οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα είναι αυξημένες κατά 4,3 δισ. ευρώ, αλλά σε 12μηνιαία βάση (σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2022) η αύξηση είναι μόλις 260 εκατ. ευρώ.

Οι αποταμιεύσεις νοικοκυριών και επιχειρήσεων διαμορφώθηκαν σε 188,5 δισ. ευρώ, από 189,5 δισ. ευρώ τον Οκτώβριο.

φεί τον Δεκέμβριο του 2022 με συνολικά υπόλοιπα 188,7 δισ. ευρώ, από τα οποία τα 47,4 δισ. ευρώ ήταν οι καταθέσεις των επιχειρήσεων, ενώ στα 141,3 δισ. ευρώ είχαν διαμορφωθεί οι καταθέσεις των νοικοκυριών.

Το 2023 χαρακτηρίστηκε από τις μεγάλες αποπληρωμές δανεί-

ων κυρίως από την πλευρά των επιχειρήσεων που συνεχίστηκαν με αμείωτο ρυθμό, οδηγώντας σε μείωση της ρευστότητας τους κατά 2,5 δισ. ευρώ σε 12μηνιαία βάση. Αντίθετα, από την πλευρά των νοικοκυριών παρατηρείται αύξηση των καταθέσεων κατά 2,3 δισ. ευρώ σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022. Τα στοιχεία της ΤτΕ δείχνουν ότι η άνοδος των επιτοκίων έχει οδηγήσει σε αύξηση των καταθέσεων που τηρούνται από τα νοικοκυριά σε προθεσμιακούς λογαριασμούς, τα υπόλοιπα των οποίων αυξήθηκαν κατά 11,4 δισ. ευρώ, στα 36,5 δισ. ευρώ, χωρίς ωστόσο να έχει ανατρέψει τη σύνθεση των καταθέσεων των νοικοκυριών, που παραμένουν κατά κύριο λόγο σε λογα-

ριασμούς ταμειευτηρίου.

Σε επίπεδο χρηματοδοτήσεων η καθαρή ροή προς επιχειρήσεις, δηλαδή τα νέα δάνεια που δόθηκαν μετά τις αποπληρωμές υφιστάμενων οφειλών, ανήλθαν το 11μηνιο Ιανουάριος - Νοέμβριος 2023 στο 1,1 δισ. ευρώ, έναντι καθαρής ροής 7,9 δισ. ευρώ που είχε καταγραφεί συνολικά το 2022. Σύμφωνα, ωστόσο, με όλες τις εκτιμήσεις, μεγάλες εκταμιεύσεις αναμένεται να καταγραφούν τον Δεκέμβριο, καθώς το κλείσιμο της χρονιάς ευνοεί την ολοκλήρωση των υπογεγραμμένων συμβάσεων κυρίως μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης, που αποτελεί το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο για την υλοποίηση μεγάλων επενδυτικών σχεδίων.

Σε ό,τι αφορά τα νοικοκυριά, η καθαρή ροή χρηματοδοτήσεων για την αγορά ή την ανακίνηση κατοικίας παρέμεινε το 11μηνιο του 2023 αρνητική κατά 1 δισ. ευρώ, με συνέπεια τα υπόλοιπα των στεγαστικών δανείων να υποχωρήσουν στα 28,4 δισ. ευρώ, από 29,5 δισ. ευρώ στην αρχή της χρονιάς. Ανάκαμψη, ωστόσο, σημειώνεται στην καταναλωτική πίστη με θετική ροή χρηματοδοτήσεων 269 εκατ. ευρώ το ίδιο διάστημα, έναντι μόλις 42 εκατ. ευρώ το 2022, ανεβάζοντας τα υπόλοιπα των καταναλωτικών δανείων κοντά στα 9 δισ. ευρώ.

Σε 35 ακόμη κλάδους της οικονομίας υποχρεωτικά τα POS

Υποχρεωτική είναι από την 1η Ιανουαρίου η χρήση τερματικών POS στο σύνολο σχεδόν της οικονομίας, καθώς άλλοι 35 κλάδοι προστέθηκαν με υπουργική απόφαση σ' αυτούς που πρέπει να δέχονται όλα τα μέσα πληρωμής, περιλαμβανομένου του IRIS.

Υπάρχει, ωστόσο, ένα παράθυρο διμηνιαίας προσαρμογής, καθώς έως την 1η Μαρτίου δεν θα επιβάλλονται πρόστιμα στους νέους υπόχρεους, εφόσον αποδεδειγμένα έχουν προμηθευτεί τερματικά αποδοχής καρτών έως και 31.1.2024 και αναμένουν την εγκατάστασή τους. Τα πρόστιμα φτάνουν τα 1.500 ευρώ κατά περίπτωση.

Σύμφωνα με την απόφαση, από προχθές πρέπει να διαθέτουν POS, μεταξύ άλλων, οι ταξιδιωτές, οι ασφαλείες ζωής, οι λαϊκές αγορές, οι μεσίτες και οι ασφαλιστικοί πράκτορες, τα διαφημιστικά γραφεία, η εκπαίδευση, οι αθλουσες θεαμάτων κ.ά.

Οι ελεύθεροι επαγγελματίες έχουν υποχρέωση εκτός από τη σύνδεση των ταμειακών μηχανών τους με τα POS, να συνδέσουν τον επαγγελματικό τους λογαριασμό με το σύστημα άμεσων πληρωμών IRIS, όπως επίσης να δέχονται άμεσα πληρωμή από οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο τους το ζητήσει.

Οι επαγγελματίες υποχρεωτικά αποδέχονται μέσα πληρωμής με κάρτα πληρωμών και μέσα πληρωμής με υπηρεσίες άμεσων πληρωμών από λογαριασμό σε λογαριασμό, όπως την υπηρεσία IRIS online payments. Οι επαγγελματίες δηλώνουν ηλεκτρονικά έναν ή περισσότερους επαγγελματικούς λογαριασμούς στον διαδικτυακό τόπο της ΑΑΔΕ (www.aade.gr) με τη χρήση των διαπιστευτηρίων που δια-

θέτουν οι χρήστες για όλες τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες της ΑΑΔΕ, εντός προθεσμίας ενός μηνός από την έναρξη άσκησης δραστηριότητάς τους.

Στον επαγγελματικό λογαριασμό αποδέχονται συναλλαγές που πραγματοποιούνται με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής όπως, ενδεικτικά, μέσα πληρωμής με κάρτα, εντολές άμεσης χρέωσης, μεταφορές πίστωσης, πάγιες εντολές, υπηρεσία IRIS, καθώς και συναλλαγές με μετρητά.

Εως 1η Μαρτίου δεν θα επιβάλλονται πρόστιμα, εφόσον αποδεδειγμένα οι υπόχρεοι έχουν προμηθευτεί τερματικά έως 31.1.2024.

Οι συναλλαγές που διενεργούνται μέσω του επαγγελματικού λογαριασμού αφορούν αποκλειστικά την εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα του υπόχρεου.

Σε όσους επαγγελματίες δεν δηλώσουν επαγγελματικό λογαριασμό στον διαδικτυακό τόπο της ΑΑΔΕ, επιβάλλεται διοικητικό πρόστιμο ύψους 1.000 ευρώ. Επίσης, η μη υποβολή δήλωσης διόρθωσης στις περιπτώσεις απενεργοποίησης επαγγελματικού λογαριασμού νοείται ως μη δήλωση επαγγελματικού λογαριασμού και θα επιβάλλεται επίσης πρόστιμο 1.000 ευρώ. Σε όσους καθυστερήσουν να δηλώσουν τον επαγγελματικό τους λογαριασμό θα επιβάλλεται πρόστιμο 100 ευρώ.

Ενισχύθηκε τον Δεκέμβριο η μεταποίηση, ανησυχίες για το ενεργειακό κόστος

Σημάδια ανάκαμψης ύστερα από αρκετούς μήνες συρρίκνωσης εμφάνισε η ελληνική μεταποίηση τον Δεκέμβριο, απόρροια κυρίως της αύξησης των παραγγελιών από πελάτες εντός κι εκτός Ελλάδας. Την ίδια ώρα, πάντως, δεν λείπει ο προβληματισμός για την εκ νέου αύξηση του κόστους των βασικών συντελεστών παραγωγής.

Σύμφωνα, λοιπόν, με όσα ανακοίνωσε η S&P Global, ο δείκτης υπευθύνων προμηθειών στη μεταποίηση (δείκτης PMI) διαμορφώθηκε στην Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 2023 σε 51,3 μονάδες έναντι 50,9 μονάδες τον Νοέμβριο. Στην άνοδο του δείκτη συνέβαλε, όπως επισημαίνει η S&P Global, η αύξηση των νέων παραγγελιών που έλαβαν οι ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις με τον υψηλότερο ρυθμό που έχει καταγραφεί από τον Αύγουστο, έπειτα από έναν «κακό» Νοέμβριο, όταν είχε καταγραφεί χαμηλό 10 μηνών στις νέες παραγγελίες.

Η άνοδος των νέων παραγγελιών συνέβαλε σε αύξηση των πωλήσεων. Μάλιστα, οι πωλήσεις στο εξωτερικό αυξήθηκαν για πρώτη φορά τους τέσσερις τελευταίους μήνες, έστω και οριακά. Η αύξηση των νέων παραγγελιών ώθησε την απασχόληση στον μεταποιητικό κλάδο, με τον αριθμό των εργαζομένων να αυξάνεται με τον ταχύτερο ρυθμό που έχει καταγραφεί σε διάστημα τεσσάρων μηνών.

Αύξηση ωστόσο καταγράφηκε και στο κόστος, με τις τιμές των καυσίμων, της ενέργειας και των πρώτων και δεύτερων υλών να ακολουθούν ανοδική πορεία. Αν και ο ρυθμός αύξη-

σης τους ήταν ηπιότερος από τον μακροχρόνιο μέσο όρο της έρευνας, ήταν ο δεύτερος υψηλότερος που είχε καταγραφεί από τον Ιανουάριο του 2023.

Τούτο οδήγησε σε αύξηση των τιμών των παραγομένων προϊόντων, με τον ρυθμό αύξησης να σημειώνει ιστορικό υψηλό, καθώς οι εταιρείες επιδιώξαν να μετακυλίσουν το υψηλότερο κόστος στους πελάτες τους. Δεύτερο αρνητικό στοιχείο είναι η αύξηση του χρόνου παράδοσης των εισροών, κάτι

Αυξήθηκαν οι παραγγελίες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, αλλά και οι τιμές καυσίμων και πρώτων υλών.

που μπορεί να σχετίζεται με τα προβλήματα εφοδιασμού λόγω της κατάστασης στην Ερυθρά Θάλασσα.

Πάντως, η S&P Global εκτιμά ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα θα διαμορφωθεί σε 2,4% το 2024, ενώ για το σύνολο του 2023 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 4,6% (σ.σ. τα στοιχεία για τον δείκτη τιμών καταναλωτή του Δεκεμβρίου 2023 θα ανακοινωθούν από την ΕΛΣΤΑΤ στις 12 Ιανουαρίου).

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι οι ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις εμφανίζονται αισιόδοξες για την παραγωγή κατά το έτος που μόλις ξεκίνησε, λόγω των ελπίδων για μεγαλύτερες επενδύσεις και για περαιτέρω αύξηση της ζήτησης.

Τι περιμένουν οι οίκοι από τις τράπεζες για να τις αναβαθμίσουν

Προϋποθέσεις η διατήρηση κερδοφορίας και η μείωση αναβαλλόμενου φόρου

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Η αλλαγή σελίδας που έχουν σημειώσει οι ελληνικές τράπεζες – αφήνοντας πίσω τους το θέμα των κόκκινων δανείων το οποίο κυριαρχούσε για πολλά χρόνια αλλά και αυτό της κεφαλαιακής επάρκειας, ενώ έχουν πλέον επιστρέψει στην κερδοφορία και έχουν ενισχύσει τα κεφάλαιά τους και τις θέσεις ρευστότητας– μένει ακόμα να αποτυπωθεί πλήρως στις αξιολογήσεις τους. Αν και οι οίκοι έχουν προχωρήσει πρόσφατα σε αναβαθμίσεις είτε της αξιολόγησης είτε των προοπτικών των ελληνικών τραπεζών, το να καταφέρουν να βαθμολογούνται ως «επενδύσιμες» –όπως ορίζεται από μία βαθμολογία επενδυτικής βαθμίδας στο αξιόχρεό τους– απέχουν ακόμα δύο έως τρία σκαλοπάτια. Η «Κ» μίλησε με τους επικεφαλής αναλυτές και των πέντε οίκων αξιολόγησης που «αναγνωρίζει» η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα –Moody’s, S&P, Fitch, DBRS και Scope Ratings– θέτοντας ερωτήσεις για το πώς έχουν βελτιωθεί οι συνθήκες στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο και τι μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω αναβάθμιση των αξιολογήσεων.

Moody’s

Όπως σημειώνει ο Νώντας Νικολαΐδης, αντιπρόεδρος και υψηλόβαθμο στέλεχος πιστωτικών αξιολογήσεων της Moody’s, παρά τις πληθωριστικές πιέσεις και την οικονομική επιβράδυνση, οι προοπτικές για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο παραμένουν θετικές, κυρίως λόγω της προόδου που έχουν σημειώσει στη μείωση των NPEs. Επιπλέον, τα προβληματικά δάνεια αναμένεται να συνεχίσουν να μειώνονται, ενώ οι τράπεζες παρέχουν νέα δάνεια σε εταιρείες που έχουν επιβιώσει από τα χρόνια της κρίσης και ως αποτέλεσμα είναι πιο εύρωστες.

Οι περαιτέρω αναβαθμίσεις αξιολογησης θα εξαρτηθούν από τον τρόπο με τον οποίο οι ελληνικές τράπεζες διαχειρίζονται τον αυξανόμενο πιστωτικό κίνδυνο που απορρέει από το περιβάλλον υψηλών επιτοκίων, καθώς και από την ικανότητά τους να διατηρήσουν ισχυρή κερδοφορία και να δημιουργήσουν περισσότερα οργανικά κεφάλαια προκειμένου να μειώσουν περαιτέρω το επίπεδο των αναβαλλόμενων φορολογικών πιστώσεων, τονίζει ο κ. Νικολαΐδης.

S&P

Και κατά την S&P, η σημαντική πρόοδος στη μείωση των NPEs βρίσκεται πίσω από τη βελτίωση

των ελληνικών τραπεζών. Όπως σημειώνει ο επικεφαλής αναλυτής του οίκου Γκιοκσενίν Καραγκιόζ, με τον «καθαρισμό» περίπου 80 δισ. ευρώ παλαιών επισφαλών περιουσιακών στοιχείων από το 2019, οι ελληνικές τράπεζες είναι έτοιμες να αξιοποιήσουν τις ισχυρές προοπτικές ανάπτυξης της χώρας, την επιστροφή της ζήτησης για δάνεια, τη βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, την ανάκαμψη των τιμών των ακινήτων και τη μείωση της ανεργίας. Παράλληλα, κατά τον αναλυτή, η μείωση των κινδύνων του δημοσίου και του χρηματοπιστωτικού συστήματος ενίσχυσε το επενδυτικό κλίμα και επέτρεψε στις ελληνικές τράπεζες να ανακτήσουν πρόσβαση στις αγορές, να αποπληρώσουν τα TLTROs της ΕΚΤ και να περιορίσουν τη μετακύλιση των υψηλότερων επιτοκίων στις καταθέσεις πελατών.

Σύμφωνα με τον Καραγκιόζ, εάν οι θετικές προσδοκίες της S&P για τις ελληνικές τράπεζες υλοποιηθούν, γεγονός που θα βελτιώσει το προφίλ ρίσκου της οικονομίας και του κλάδου, θα έρθουν νέες αναβαθμίσεις των αξιολογήσεων των ελληνικών τραπεζών, έπειτα από αυτές στις οποίες προχώρησε ο οίκος πριν από μερικές ημέρες.

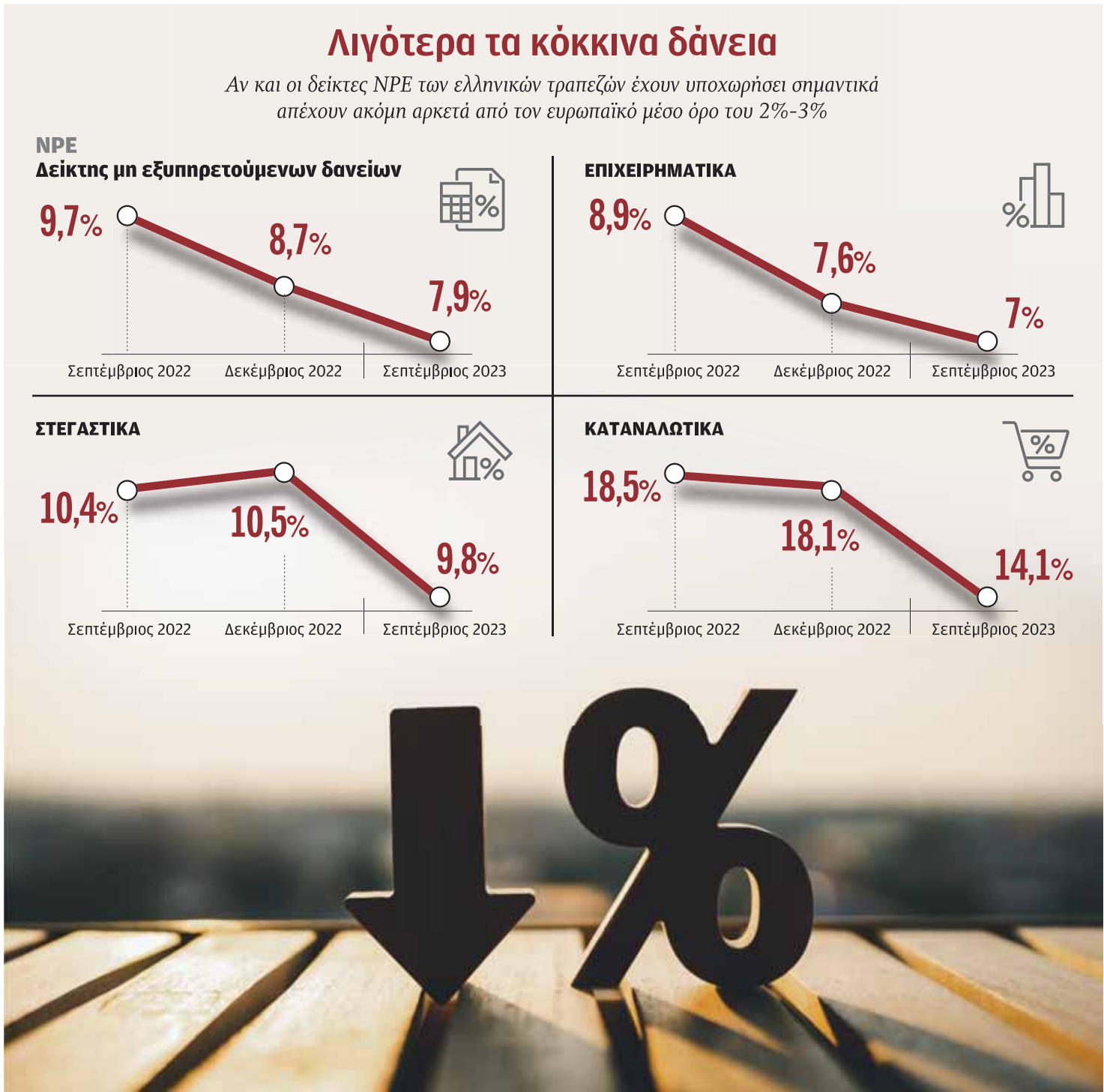
Fitch Ratings

Τα τελευταία τρία χρόνια οι ελληνικές τράπεζες έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στα σχέδιά τους για την απορρόφηση κινδύνων και την αναδιάρθρωση, επισημαίνει από την πλευρά του ο Πάολο Κομενσόλι, αναπληρωτής διευθυντής της Fitch Ratings. «Για τη Eurobank και την Εθνική Τράπεζα, οι αναβαθμίσεις εξαρτώνται από την αναβάθμιση της Fitch για το λειτουργικό περιβάλλον της Ελλάδας. Περιμένουμε να δούμε εάν η απόκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από την Ελλάδα αποδειχθεί επωφέλης για το επιχειρηματικό κλίμα και τις επενδυτικές επιδόσεις της χώρας, βοηθώντας τελικά τις τράπεζες να αυξήσουν τον όγκο των δραστηριοτήτων τους, χωρίς να διακυβεύονται τα προφίλ κινδύνου τους», εξηγεί ο αναλυτής.

«Για την Πειραιώς και την Alpha, οι αναβαθμίσεις αξιολογησης μπορεί να είναι αποτέλεσμα είτε της αναβάθμισης της αξιολόγησης της Fitch για το λειτουργικό περιβάλλον είτε περαιτέρω βελτιώσεων στα μεμονωμένα πιστωτικά προφίλ τους, συμπεριλαμβανομένων των παραγόντων κερδοφορίας, κεφαλαίου και ποιότητας ενεργητικού», προσθέτει.

NPE κοντά στον μέσο όρο της Ε.Ε. (περίπου 2%-3%) και να περιορίσουν τον αυξανόμενο πιστωτικό κίνδυνο, ειδικά για τους πιο ευάλωτους δανειολήπτες. Άλλες προκλήσεις περιλαμβάνουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους που θα τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν οποιονδήποτε ανταγωνισμό από εταιρείες fintech και ψηφιακές τράπεζες της νέας εποχής, και τη διαχείριση τυχόν κινδύνων που σχετίζονται με το ESG, ειδικά εκείνων που σχετίζονται με τη μετάβαση στον άνθρωπο.

Η βασική πρόκληση κατά την S&P είναι η αδύναμη ποιότητα του κεφαλαίου που προκύπτει από υψηλούς όγκους αναβαλλόμενων φορολογικών πιστώσεων

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι ξένοι θεσμικοί επέστρεψαν και επενδύουν ξανά

Αποεπένδυση ΤΧΣ, επιστροφή στη διανομή μερισμάτων, ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από την Ελλάδα και σημαντική βελτίωση των ισολογισμών αποτελούν, κατά τους οίκους αξιολόγησης, τους καταλύτες οι οποίοι έχουν οδηγήσει στην επιστροφή των ελληνικών τραπεζών στο ραντίρ των επενδύσεων.

Η Moody’s αναμένει πως έπειτα από περισσότερο από μια δεκαετία οι τέσσερις συστημικές τράπεζες θα διανείμευαν μέρισμα στους μετόχους τους το 2024, καθιστώντας τις πιο ελκυστικές ως επενδυτική επιλογή και αυξάνοντας το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών ενόψει και των ευνοϊκών προοπτικών της ελληνικής οικονομίας. Όπως τονίζει ο κ. Νικολαΐδης, «η αποεπένδυση από το ΤΧΣ έδωσε ευκαιρίες σε ξένους επενδυτές να αγοράσουν σημαντικά μερίδια σε ελληνικές τράπεζες, ενώ ο εξορθολογισμός της βάσης κόστους τους και τα σημαντικά κέρδη τα τελευταία τρίμηνα (κυρίως λόγω των καθαρών επιτοκιακών εσόδων) σε συνδυασμό με τις πρόσφατες αναβαθμίσεις της αξιολόγησης της Ελλάδας, έχουν προκαλέσει αυξημένο ενδιαφέρον από ξένα επενδυτικά κεφάλαια».

Η διανομή μερίσματος από το 2024 ενισχύει το ενδιαφέρον διεθνών επενδυτών να τοποθετηθούν σε ελληνικές τράπεζες.

«Ο επιτυχημένος μετασχηματισμός των ισολογισμών των τραπεζών από το 2019 και η αποκατάσταση της κερδοφορίας τους, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη πιστοληπτική ικανότητα του κράτους και τη μείωση των πιστωτικών και χρηματοδοτικών κινδύνων, οδήγησαν σε αυτή τη σημαντική βελτίωση της αντίληψης των επενδυτών για τις ελληνικές τράπεζες», παρατηρεί από την πλευρά του ο Καραγκιόζ της S&P.

«Ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος επωφελείται από τις αυξημένες επιχειρηματικές ευκαιρίες που οδηγούνται από την οικονομική ανάπτυξη, τον δυναμισμό της αγοράς ακινήτων και τις αυξημένες επενδυτικές ευκαιρίες στη χώρα. Οι όροι χρηματοδότησης και η πρόσβαση στην αγορά υποστηρίζονται επίσης από το ενισχυμένο πιστωτικό

προφίλ του κράτους», τονίζει από την πλευρά του ο Κομενσόλι της Fitch. Η βελτιωμένη δημιουργία κερδών και τα αποκατεστημένα κεφαλαιακά αποθέματα θα επιτρέψουν από το 2024 να πληρώσουν μερίσματα στους μετόχους, όπως τονίζει, ενώ η ικανοποιητική οικονομική απόδοση της Ελλάδας στήριζει την ποιότητα του ενεργητικού με τους κινδύνους να είναι λιγότερο εμφανείς από ό,τι στο παρελθόν.

Και κατά τον Αντρέα Κοστάντζο, επικεφαλής αξιολογήσεων των ευρωπαϊκών τραπεζών της DBRS Morningstar, η εντυπωσιακή βελτίωση της ελληνικής οικονομίας βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό πίσω από το ανανεωμένο ενδιαφέρον των επενδυτών για τις τράπεζες. «Η Ελλάδα έχει πρόσφατα επιδείξει σταθερή δέσμευση στη δημοσιονομική ευθύνη, καθώς και ένα καλό ιστορικό στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, σε συνδυασμό με ένα σταθερό πολιτικό περιβάλλον. Αυτά, σε συνδυασμό με την άποψή μας ότι οι προοπτικές για την ελληνική οικονομία θα παραμείνουν σχετικά ευνοϊκές παρά το δυσμενές εξωτερικό περιβάλλον, είναι όλοι παράγοντες που υποστηρίζουν τη βελ-

τίωση της εμπιστοσύνης προς την ελληνική οικονομία και το βελτιωμένο επιχειρηματικό περιβάλλον», όπως τονίζει.

Ο Μάρκο Τροϊάνο, επικεφαλής των αξιολογήσεων των τραπεζών στη Scope Ratings, εντοπίζει τέσσερις λόγους οι οποίοι οδηγούν το επενδυτικό ενδιαφέρον.

Πρώτον, η ορατότητα της κερδοφορίας και του ισολογισμού έχει βελτιωθεί σημαντικά με τη μείωση των NPEs.

Δεύτερον, η ελληνική οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί σταθερά, χάρη και στην εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ενώ τα δημόσια οικονομικά βρίσκονται σε βελτιωμένη πορεία.

Τρίτον, ο τραπεζικός τομέας είναι αρκετά συγκεντρωμένος, πράγμα που σημαίνει ότι οι τράπεζες έχουν σχετικά υψηλή τιμολογιακή ισχύ και μπορούν να διατηρήσουν υψηλά περιθώρια επιτοκίου προσαρμοσμένα στον κίνδυνο.

Τέλος, υπάρχουν πολλοί διεθνείς όμιλοι με πλεονάζοντα κεφάλαια που αντιμετωπίζουν περιορισμένες προοπτικές ανάπτυξης στο εσωτερικό, επομένως αρχίζουν και «κοιτούν» έντονα την Ελλάδα.

Οι μειώσεις των επιτοκίων που έρχονται θα περιορίσουν τα κέρδη

Η αύξηση των NPEs, τα υψηλά επίπεδα φορολογικών πιστώσεων στα κεφάλαια των τραπεζών, η χαμηλή ζήτηση για δάνεια λιανικής, αλλά και ο αντικτύπος στην κερδοφορία από τις αναμενόμενες μειώσεις των επιτοκίων της ΕΚΤ, είναι οι βασικές προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες το επόμενο διάστημα, σύμφωνα με τους οίκους αξιολόγησης. «Ο αναμενόμενος σχηματισμός ορισμένων νέων NPEs λόγω των υψηλών επιτοκίων, είναι η κύρια πρόκληση για τις ελληνικές τράπεζες στο μέλλον», τονίζει στην «Κ» ο κ. Νικολαΐδης της Moody’s. Βασική προτεραιότητα των τραπεζών, όπως εξηγεί, είναι να μπορέσουν να επιτύχουν έναν δείκτη

κινδύνου, ειδικά για τους πιο ευάλωτους δανειολήπτες. Άλλες προκλήσεις περιλαμβάνουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους που θα τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν οποιονδήποτε ανταγωνισμό από εταιρείες fintech και ψηφιακές τράπεζες της νέας εποχής, και τη διαχείριση τυχόν κινδύνων που σχετίζονται με το ESG, ειδικά εκείνων που σχετίζονται με τη μετάβαση στον άνθρωπο.

Η βασική πρόκληση κατά την S&P είναι η αδύναμη ποιότητα του κεφαλαίου που προκύπτει από υψηλούς όγκους αναβαλλόμενων φορολογικών πιστώσεων

(DTC). Ο ρυθμός απόσβεσης είναι αργός, όπως σημειώνει ο κ. Καραγκιόζ. Σημαντική πρόκληση είναι και η επανένταξη κορυφαίων δανείων λιανικής, ο ρυθμός των οποίων παραμένει αργός λόγω των υψηλών επιτοκίων που επικρατούν. Παράλληλα, η δανειοληπτική ικανότητα και η ικανότητα αποπληρωμής του ιδιωτικού τομέα αποτελούν επίσης προκλήσεις κατά την S&P. «80 δισ. ευρώ παλαιών χρέους διαχειρίζονται από servicers, οι οποίοι κυνηγούν νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Ο ρυθμός ανάκτησης αυτού του χρέους θα καθορίσει: α) εάν οι δικαστικές μεταρρυθμίσεις είναι αποτελεσματικές και β) σε ποιο βαθμό ωφελεί την κοι-

Η αποφυγή εμφάνισης νέων κόκκινων δανείων αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τις τράπεζες.

νωνία η συνεχιζόμενη μακροοικονομική ανάκαμψη, η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και η μείωση της ανεργίας», προσθέτει ο αναλυτής. Κατά την άποψη του Κοστάντζο της DBRS Morningstar, οι κύριες προτεραιότητες είναι η διαφοροποίηση των επιχειρηματικών μοντέλων, των ροών εσόδων και των δομών χρηματοδότησης, αυξάνοντας παράλληλα τα χαρτοφυλάκια δα-

νεισμού και ενισχύοντας την ψηφιοποίηση.

«Θα είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε εάν οι τράπεζες θα μπορέσουν να συνεχίσουν να καταγράφουν ικανοποιητική κερδοφορία μόλις αρχίσουν να μειώνονται τα επιτόκια», σημειώνει ο Κομενσόλι της Fitch. Αυτό θα απαιτήσει συνεχή πειθαρχία στην τιμολόγηση δανείων και καταθέσεων και ανάπτυξη σε επιχειρηματικούς τομείς που δημιουργούν προμήθειες, όπως η διαχείριση πλούτου και το bancassurance.

Η λειτουργική αποτελεσματικότητα θα παραμείνει επίσης «κλειδί», κατά τον Κομενσόλι, ενώ άλλη πρόκληση είναι η επανένταξη της ανάπτυξης στο τμή-

μα λιανικής. Η έκθεση στα στεγαστικά δάνεια λιανικής μειώνεται συνεχώς λόγω της απομόλυνσης από την προηγούμενη κρίση και, πιο πρόσφατα, της αύξησης των επιτοκίων. Αυτό περιορίζει τις επιχειρηματικές ευκαιρίες των τραπεζών.

Τέλος, η Fitch παρακολουθεί στενά την απόδοση της ποιότητας του ενεργητικού. Οι υψηλότερες από τις αναμενόμενες πιέσεις για την προσιτότητα του χρέους, που οδηγούν σε αναδιάρθρωσεις ή χειρότερηση της απόδοσης των ανακτήσεων, αντιπροσωπεύουν κινδύνους για τις προσδοκίες του οίκου όσον αφορά την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων.

Τα σχέδια των σούπερ μάρκετ για το 2024

Επενδύσεις σε logistics και νέα καταστήματα στη μάχη για να συγκρατήσουν τα μερίδια αγοράς που διαθέτουν

Της **ΑΝΝΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Σε νέα καταστήματα, logistics, αλλά και στους μισθούς επενδύουν το 2024 οι αλυσίδες σούπερ μάρκετ, επιχειρώντας να διατηρήσουν ή ακόμη και να αυξήσουν τα μερίδια αγοράς σε συνθήκες που κάθε άλλο παρά ιδανικές είναι για τον καταναλωτή. Κι αυτό διότι ο καταναλωτής παύει ολοένα και περισσότερο να είναι πιστός σε μια αλυσίδα και αναζητεί την καλύτερη δυνατή σχέση ποιότητας και τιμής –το γνωστό μας value for money–, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τις τιμές αυτές καθαυτές των προϊόντων, την ποιότητα επιλογών, την αγοραστική εμπειρία και την καλύτερη δυνατότητα εξυπηρέτησης. Η πρόκληση για τις επιχειρήσεις του κλάδου είναι ακόμη μεγαλύτερη δεδομένου ότι τουλάχιστον για ένα εξάμηνο ακόμη θα έχουν περιορισμένες δυνατότητες άσκησης της δικής τους εμπορικής πολιτικής, αφού μέχρι τις 30 Ιουνίου 2024 έχει παραταθεί η ρύθμιση για το πλαφόν στο περιθώριο κέρδους βασικών προϊόντων, καθώς και το «καλάθι του νοικοκυριού».

Δεν είναι τυχαίο ότι οι εκτιμήσεις της εταιρείας ερευνών αγοράς Circana κάνουν λόγο για οριακή αύξηση του όγκου πωλήσεων το 2024, ουσιαστικά μόλις 0,3%. Και αυτό διότι η Circana εκτιμά ότι συνολικά οι πωλήσεις των σούπερ μάρκετ θα αυξηθούν κατά 4,8% το 2024 σε σύγκριση με το 2023, με τις τιμές ανά μονάδα να αυξάνονται κατά 4,5%.

Η «Σκλαβενίτης»

Η κορυφαία εταιρεία του κλάδου, «Ελληνικές Υπεραγορές Σκλα-

βενίτης», άνοιξε το 2023 τρία νέα καταστήματα, ανακαίνισε τρία ακόμη, ενώ πρόσθεσε στο δίκτυό της ακόμη δώδεκα καταστήματα, ύστερα από τις εξαγορές των αλυσίδων «Γέγος» και «AS Αγορά». Η τελευταία, μάλιστα, συγχωνεύθηκε πριν από λίγες ημέρες με τη «Σκλαβενίτης». Το επενδυτικό πλάνο της εταιρείας, που σταθερά κινείται σε ετήσια βάση στα 50-60 εκατ. ευρώ, προβλέπει για το 2024 τη δημιουργία νέου κέντρου διανομής στην περιοχή του Ρέντη, εκεί όπου βρισκόταν το εργοστάσιο της «Πίτσος». Η διοίκηση της «Σκλαβενίτης» αναζητούσε τα τρία τελευταία χρόνια το κατάλληλο

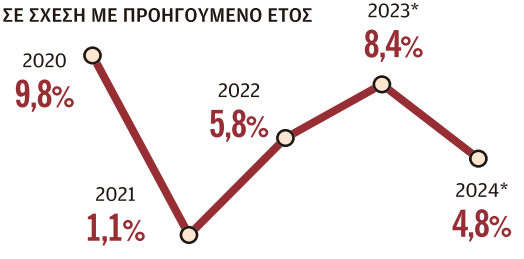
Ο καταναλωτής παύει ολοένα και περισσότερο να είναι πιστός σε μια αλυσίδα και αναζητεί την καλύτερη δυνατή σχέση ποιότητας και τιμής.

ακίνητο για τη δημιουργία του νέου κέντρου διανομής στην Αττική και τελικά βρήκε την ευκαιρία, και μάλιστα εντός του αστικού ιστού. Νέες εξαγορές τοπικών αλυσίδων δεν θα πρέπει να αποκλειστούν, καθώς αποτελούν πάγια πρακτική επέκτασης της εταιρείας. Μάλιστα, η επέκταση μέσω εξαγορών αφορά και την Κύπρο, όπου η «Σκλαβενίτης» ήδη δραστηριοποιείται με δεκαοκτώ καταστήματα τα οποία πέρασαν στον έλεγχό της μετά την απόκτηση του δικτύου της «Μαρινόπουλος». Ταυτόχρο-

Εξέλιξη πωλήσεων σούπερ μάρκετ

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ

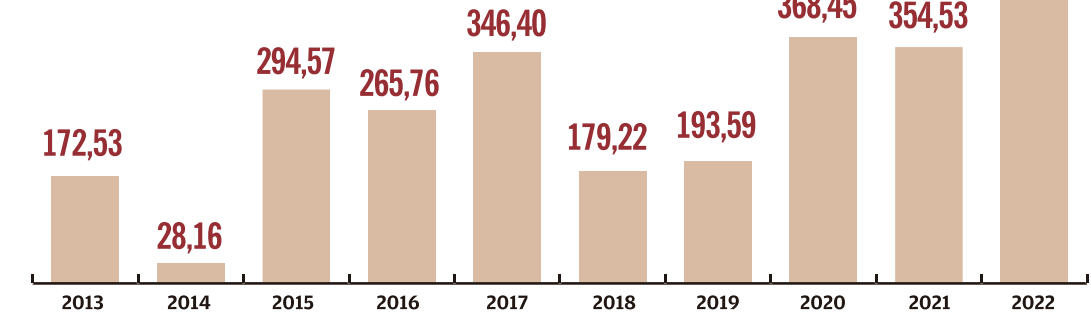
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΤΟΣ

ΠΗΓΗ: Circana * Εκτίμηση

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 2013-2022

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ

ΠΗΓΗ: IΕΛΓΑ, Ένωση Σούπερ Μάρκετ Ελλάδος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

να, η εταιρεία ανακοίνωσε νέα πολιτική αποδοκών με αυξήσεις μισθών 5,17% μεσοσταθμικά για όλους τους εργαζομένους της, που πλέον φθάνουν τους 31.400.

Τα σχέδια της «ΑΒ»

Να ξανασυστηθεί ως το σούπερ μάρκετ που διαθέτει ακόμη και... του πουλιού το γάλα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι προορισμός μόνο για υψηλά βάλαντια, επιχειρεί η «ΑΒ Βασιλόπουλος». Προς αυτή την κατεύθυνση η αλυσίδα εγκαίνιασε στα τέλη Νοεμβρίου μεγάλο κατάστημα επί της Λεω-

φόρου Κηφισίας, κοντά στο «Δαχτυλίδι», κατάστημα εξαιρετικά ευρύχωρο, σε κομβικό σημείο, με πληθώρα κωδικών, από ακριβά βιολογικά προϊόντα έως πολλές διαφορετικές σειρές προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας. Πρόκειται για επένδυση ύψους 12 εκατ. ευρώ, αρκετά υψηλότερη από το σύνθετο για τα νέα καταστήματα (7-8 εκατ. ευρώ) και σε αυτή τη λογική καταστημάτων θα στηριχθούν οι ανακαινίσεις που έχει δρομολογήσει η εταιρεία για το επόμενο διάστημα. Στα μέσα Δεκεμβρίου ολοκληρώθηκε η ανακαίνιση του

υπερμάρκετ της «ΑΒ Βασιλόπουλος» στο Ελληνικό, ενώ μέσα στην τρέχουσα χρονιά είναι προγραμματισμένες οι ανακαινίσεις δέκα υπερμάρκετ της αλυσίδας. Το συνολικό επενδυτικό πρόγραμμα της εταιρείας για το 2024 ανέρχεται σε περίπου 60 εκατ. ευρώ.

Οι στόχοι της Lidl

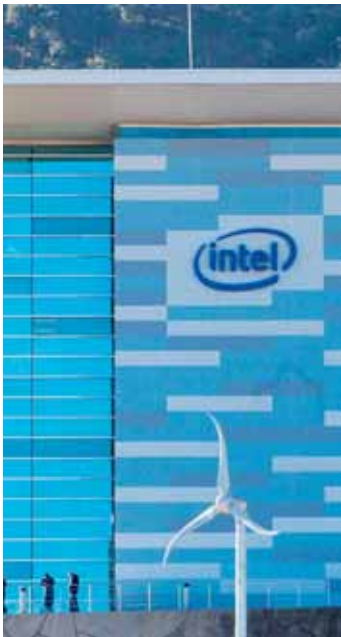
Νέα καταστήματα, ανακαινίσεις υφιστάμενων και πιθανότατα νέο logistics center περιλαμβάνει το επενδυτικό πρόγραμμα της Lidl Ελλάς, συνολικού ύψους 120 εκατ. για την τριετία 2024-2026.

Οι έντεκα εξαγορές ελληνικών startups που ξεχώρισαν πέρυσι

Με 11 εξαγορές, κάποιες εκ των οποίων ξεπέρασαν σε αξία τα 100 εκατ. ευρώ, έκλεισε το 2023 για τον κλάδο των νεοφυών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, σε μια εποχή ωστόσο που, εξαιτίας και του δυσμενούς οικονομικού περιβάλλοντος, παρατηρήθηκε μια διόρθωση στις αποτιμήσεις των εταιρειών τεχνολογίας παντού στον κόσμο.

Όπως αποτυπώνεται στην έρευνα του Foundation με τίτλο «Startups in Greece 2023-2024», το 2023 ξεχώρισε η εξαγορά μικρών νεοφυών επιχειρήσεων από αμερικανικούς κολοσσούς, ανάμεσα στους οποίους είναι οι Dell, Intel, Hewlett Packard Enterprise αλλά και η Cisco. Οι συγκεκριμένες εξαγορές έλαβαν τη μορφή του acqui-hiring, καθώς είναι μικρής αξίας, και είχαν ως βασικό στόχο την απορρόφηση του ταλέντου, δηλαδή της ολιγομελούς ομάδας της νεοφυούς εταιρείας.

Στην πρώτη θέση της λίστας με τις κορυφαίες εξαγορές για το 2023 βρίσκεται η εταιρεία αγροτεχνολογίας Augmenta, η οποία, έναντι 103 εκατ. ευρώ, εξαγοράστηκε από τη δεύτερη μεγαλύτερη κατασκευάστρια τρακτέρ παγκοσμίως, CNH Industrial. Η εταιρεία ιδρύθηκε το 2016 στον Βόλο από δύο φοιτητές, τους Δημήτρη Ευαγγελόπουλο και Γιώργο Βαρβαρέλη. Οι δύο τους ανέπτυξαν ένα σύστημα με πολυφασματικές κάμερες που εγκαθίσταται στην οροφή των γεωργικών οχημάτων και με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης αντιλαμβάνεται τα σημεία που η καλλιέργεια χρειάζεται λίπασμα ή κάποιο άλλο χημικό. Δεύτερη στη λίστα κατατάσσεται η Marine Traffic, εταιρεία που έχει αναπτύξει τη διαδεδομένη εφαρμογή ναυτιλιακών υπηρεσιών και tracking πλοίων και εξαγο-

Η ελληνική InAccel πέρασε στον έλεγχο της Intel, σε ένα deal που κατά πληροφορίες κινείται περίπου στα 2 εκατ. ευρώ.

Στην πρώτη θέση της λίστας η εταιρεία αγροτεχνολογίας Augmenta, η οποία, έναντι 103 εκατ. ευρώ, εξαγοράστηκε από την κατασκευάστρια τρακτέρ CNH Industrial.

ράστηκε από την εταιρεία ανάλυσης δεδομένων Kpler. Ακολουθεί η εξαγορά της DeepSea που περιήλθε στον έλεγχο της ιαπωνικής εταιρείας Nabtesco, εισηγμένης στο Χρηματιστήριο του Τόκιο. Η DeepSea έχει αναπτύξει πλατφόρμα τεχνητής νοημοσύνης η οποία μέσα από τη συλλογή –σε πραγματικό χρόνο– δεδομένων που αφορούν την απόδοση των

εμπορικών πλοίων (δεξαμενόπλοια, κοντέινερ), κατά τη διάρκεια της πλεύσης, δημιουργεί μοντέλα για τη βελτιστοποίηση της απόδοσής τους (εξοικονόμηση καυσίμου, μείωση εκπομπών άνθρακα) λαμβάνοντας υπόψη τις καιρικές συνθήκες, τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε πλοίου κ.λπ. Επεται η εξαγορά της Arrikto, η οποία κατέληξε στον αμερικανικό κολοσσό HPE, εννέα χρόνια μετά την ίδρυσή της και έπειτα από δυσκολίες που αντιμετώπισε κατά την άντληση νέων κεφαλαίων, ενώ στην πέμπτη θέση βρίσκεται η εξαγορά της OilX από την Energy Aspects. Εκτιν στη λίστα βρίσκεται η εταιρεία CodeBGP που απορροφήθηκε από την αμερικανική Cisco. Πρόκειται για spin off του Ινστιτούτου Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Ερευνών (ΙΤΕ), που αναπτύσσει λογισμικό για την εποπτεία του πρωτοκόλλου BGP, με στόχο την ασφαλή λειτουργία του Διαδικτύου. Στη λίστα περιλαμβάνονται ακόμη οι εξαγορές της Seervision καθώς και της εταιρείας λογισμικού στον κλάδο της υδατοκαλλιέργειας, Aquanetix, από αμερικανική εταιρεία. Τέλος, αν και ακόμη δεν έχει ανακοινωθεί επίσημα, όπως είχε γράψει η «Κ», η ελληνική InAccel περιέρχεται στον έλεγχο της Intel σε ένα deal που κατά πληροφορίες κινείται κάπου στα 2 εκατ., ενώ ακόμη ένας κολοσσός, αυτός της Dell, απορρόφησε την ελληνική Mist.io των Χρήστου Ψάλτη και Δημήτρη Μωραΐτη. Η εταιρεία παρέχει λύσεις για τη διαχείριση του cloud (cloud management platform) και μέλη της ομάδας της απασχολούνται ήδη σε project της. Τέλος, τη λίστα ολοκληρώνει η εξαγορά της υπερμεγέθους μισθώσης ηλεκτρικών ποδηλάτων και πατινιών Kineo από την Instacar.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΟΝΤΗ

Ξεκίνησαν προσφορές έως 70% πριν από την έναρξη των εκπτώσεων

Με προσφορές που φθάνουν ακόμη και το 70% ξεκίνησαν ήδη οι εκπτώσεις σε φυσικά και ηλεκτρονικά καταστήματα των μεγάλων αλυσίδων λιανικής, με τις εταιρείες ειδών ένδυσης και αθλητικών ειδών να μπαίνουν πρώτες στον χορό, πριν από την τυπική έναρξη της χειμερινής εκπτώτικής περιόδου που ξεκινάει την ερχόμενη Δευτέρα 8 Ιανουαρίου. Η καλοκαιρία σε συνδυασμό με το γεγονός ότι αρκετοί βρίσκονται ακόμη σε διακοπές, ώθησε ήδη από χθες τους καταναλωτές στα εμπορικά καταστήματα.

Οι προσδοκίες των εμπόρων για τις φετινές χειμερινές εκπτώσεις είναι αρκετά υψηλές για δύο βασικούς λόγους: πρώτον, λόγω πληθωρισμού οι καταναλωτές αναμένεται τώρα να κάνουν περισσότερες αγορές, ειδικά ειδών ένδυσης και υπόδησης και δεύτερον, λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικράτησαν το προηγούμενο διάστημα, υπάρχουν πολλά αποθέματα.

Τις επόμενες ημέρες αναμένεται να ξεκινήσουν τις προσφορές και τα καταστήματα ειδών τεχνολογίας και οικιακών συσκευών, καθώς και επίπλων. Υπενθυμίζεται ότι οι χειμερινές εκπτώσεις θα διαρκέσουν έως τις 29 Φεβρουαρίου, ενώ τα καταστήματα επιτρέπεται να είναι ανοιχτά σε όλη την επικράτεια την Κυριακή 14 Ιανουαρίου και την Κυριακή 21 Ιανουαρίου, από τις 11 π.μ. έως τις 8 μ.μ.

Ειδικότερα, οι αλυσίδες ZARA και H&M ξεκίνησαν προσφορές σε μεγάλη ποικιλία ειδών ένδυσης και υπόδησης, με την μεν πρώτη να διαφημίζει προσφορές από 40%, τη δε δεύτερη να διαθέτει ρούχα ακόμη και με έκπτωση 70%. Εκπτώσεις έως 50% κάνουν ήδη όλες οι μεγάλες αλυσίδες αθλητικών ειδών (Intersport, JD Sports, Cosmos Sport, Zakret Sports, Sportvision, Hall of Brands), ενώ μικρότερες είναι οι εκπτώσεις, 15% έως 30%, στις

Οι χειμερινές εκπτώσεις ξεκινούν την ερχόμενη Δευτέρα, θα διαρκέσουν έως τις 29 Φεβρουαρίου, ενώ τα καταστήματα επιτρέπεται να είναι ανοιχτά σε όλη την επικράτεια την Κυριακή 14 Ιανουαρίου και την Κυριακή 21 Ιανουαρίου, από τις 11 π.μ. έως τις 8 μ.μ.

Σε φυσικά και ηλεκτρονικά καταστήματα των μεγάλων αλυσίδων λιανικής.

αλυσίδες ειδών υπόδησης. Προσφορές έχουν ξεκινήσει και τα μεγάλα marketplaces ειδών μόδας (π.χ. About You), οι αλυσίδες καλλυντικών, ενώ στον χορό των εκπτώσεων αναμένεται να μπουν από Δευτέρα τόσο τα μικρότερα εμπορικά καταστήματα όσο και τα σούπερ μάρκετ για τα είδη bazaar (ηλεκτρικές συσκευές, ρούχα, οικιακός εξοπλισμός). Με αφορμή την επικείμενη έναρξη των χειμερινών εκπτώσεων, ο πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου Αθηνών Σταύρος Καφούνης έκανε την ακόλουθη δήλωση: «Η χειμερινή εκπτώτική περίοδος ξεκινάει την ερχόμενη Δευτέρα και οι εμπορικές επιχειρήσεις όλης της χώρας περιμένουν πολλά από αυτήν. Είναι η

Η εταιρεία, εξάλλου, προχώρησε ήδη από την 1η Δεκεμβρίου 2023 σε αυξήσεις μισθών έτσι ώστε ο κατώτατος μισθός για τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης να φθάνει πλέον τα 1.000 ευρώ (μεικτά). Σε εκκρεμότητα βρίσκεται το σχέδιο ανέγερσης καταστήματος επί της λεωφόρου Μεσογείων, στο κτίριο όπου στεγαζόταν παλιά τα γραφεία της Miele, καθώς η προηγούμενη δημοτική αρχή του Ψυχικού είχε μπλοκάρει τις διαδικασίες.

Επέκταση δικτύου, νέο κέντρο διανομής στον Ασπρόπυργο, δεύτερο κατάστημα cash & carry στην Κύπρο, αλλά και συ νέηση της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών αποτελούν τους βασικούς άξονες του επενδυτικού προγράμματος της METRO AEBE. Ταυτόχρονα, η εταιρεία θα δώσει έμφαση στην ανάπτυξη του δικτύου «καταστημάτων ευκολίας» (convenience stores) μέσω δικαίωσης (franchising), έχοντας θέσει στόχο να φθάσουν τα 100 έως το 2025.

Η «Μασούτις»

Επείτα από πέντε χρόνια στην αγορά της Αττικής, η «Μασούτις» άνοιξε μόλις πριν από λίγες εβδομάδες το πρώτο της υπερμάρκετ (Grand Masoutis) στην πρωτεύουσα, κίνηση καθοριστική εάν η εκ Θεσσαλονίκης αλυσίδα θέλει επιτέλους να κατακτήσει και το αθηναϊκό κοινό. Γι' αυτόν τον λόγο η αλυσίδα σχεδιάζει στα τέλη του 2024 τη λειτουργία ακόμη ενός υπερμάρκετ, στις Τρεις Γέφυρες, ενώ μακροπρόθεσμα σχεδιάζει ακόμη δύο μεγάλα καταστήματα, ένα στα βόρεια προάστια και ένα σε κεντρικό σημείο της Αθήνας.

ΑΝΝΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Πυκνώνουν τα σύννεφα ύφεσης πάνω από την Ευρωζώνη

Ολα δείχνουν νέα συρρίκνωση του ΑΕΠ το τελευταίο τρίμηνο του 2023

Η απειλή της ύφεσης βρίσκεται προ των πυλών της Ευρωζώνης, καθώς μετά τη συρρίκνωση 0,1% που σημείωσε το ΑΕΠ της το γ' τρίμηνο του περασμένου έτους, όλα δείχνουν πως έχει ακολουθηθεί νέα συρρίκνωση και το τελευταίο τρίμηνο του 2023. Στην περίπτωση που επιβεβαιωθούν οι ενδείξεις, τότε θα πρόκειται για δύο συναπτά τρίμηνα συρρίκνωσης και επομένως η Ευρωζώνη θα έχει διολισθήσει σε ύφεση. Σε αυτή την εικόνα κατατείνουν, άλλωστε, τα τελευταία στοιχεία για τη μεταποίηση της Ευρωζώνης, όπως την απεικονίζει ο δείκτης υπευθύνων προμηθειών (PMI) που δόθηκε στη δημοσιότητα. Ειδικότερα, ο εν λόγω δείκτης σημείωσε τον Δεκέμβριο ελαφρά ανάκαμψη στις 44,4 μονάδες από τις 44,2 μονάδες του Νοεμβρίου, αλλά παραμένει σταθερά κάτω από τις 50 μονάδες και σηματοδοτεί ύφεση. Σημειωτέον, όμως, ότι πρόκειται για τον 18ο συναπτό μήνα που καταγράφει συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας στον μεταποιητικό τομέα της Ευρωζώνης.

Την ίδια εικόνα συνεχιζόμενης συρρίκνωσης παρουσιάζει και ο μεταποιητικός τομέας της μεγαλύτερης ευρωπαϊκής οικονομίας, της Γερμανίας. Σημειώ-

τέον ότι η Γερμανία, πάλι ποτέ ατμομηχανή της ευρωπαϊκής οικονομίας, θεωρείται πλέον η χειρότερη από τις μεγάλες ανεπτυγμένες οικονομίες, καθώς όλα τείνουν να επιβεβαιώσουν την πρόβλεψη του ΔΝΤ πως θα είναι η μοναδική από τις χώρες του G7 που θα διολισθήσει σε ύφεση. Σχολιάζοντας τα σχετικά στοιχεία ο Κλάους Βίστσεν, κορυφαίος οικονομολόγος της Pantheon Macroeconomics, διαπιστώνει κάποια αισιοδοξία για το νέο έτος, αλλά βλέπει πως η προοπτική άμεσης ανάκαμψης είναι περιορισμένη.

Η εικόνα είναι, πάντως, γενικότερη, καθώς και στην εκτός Ευρωζώνης και Ε.Ε. Βρετανία ο τομέας της μεταποίησης παρουσιάζει σαφή κάμψη. Ο δείκτης υπευθύνων προμηθειών της Global/CIPS υποχώρησε τον Δεκέμβριο στις 46,2 μονάδες, δίνοντας τέλος σε μια πορεία ανάκαμψης που διήρκεσε τρεις συναπτούς μήνες. Όπως τονίζουν οικονομικοί αναλυτές, η εικόνα ήταν παρεμφερής στις βιομηχανίες ανά τον κόσμο στο τέλος του 2023, καθώς και οι βιομηχανικές χώρες της Ασίας πλήττονται κυρίως εξαιτίας της επιβράδυνσης και των πολλαπλών κρίσεων που γνωρίζει η Κίνα. Η

Εικόνα συνεχιζόμενης συρρίκνωσης παρουσιάζει και ο μεταποιητικός τομέας της μεγαλύτερης ευρωπαϊκής οικονομίας, της Γερμανίας. Σημειωτέον ότι η Γερμανία, πάλι ποτέ ατμομηχανή της ευρωπαϊκής οικονομίας, θεωρείται πλέον η χειρότερη από τις μεγάλες ανεπτυγμένες οικονομίες, καθώς όλα τείνουν να επιβεβαιώσουν την πρόβλεψη του ΔΝΤ πως θα είναι η μοναδική από τις χώρες του G7 που θα διολισθήσει σε ύφεση.

Ο δείκτης για τη μεταποίηση τον Δεκέμβριο παραμένει σταθερά κάτω από τις 50 μονάδες και σηματοδοτεί ύφεση.

συνολική εικόνα στην παγκόσμια οικονομία κατατείνει, έτσι, σε μια επιβράδυνση που αναμένεται να συνεχιστεί και το νέο έτος και όλα δείχνουν πως η ανάκαμψη θα αργήσει ακόμη. Σε ό,τι αφορά τις αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ασίας, στη διάρκεια του περασμένου μήνα κατέγραψαν υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας στις βιομηχανίες και ιδιαίτερα σε όσες οικονομίες έχουν μεγάλη εξάρτηση από τον κλάδο της τεχνολογίας.

Περαιτέρω υποχώρηση σημείωσε η οικονομική δραστηριότητα στις βιομηχανίες της Νότιας Κορέας, όπως άλλωστε και ο μεταποιητικός τομέας της Ταϊβάν που συρρικνώθηκε για 19ο συναπτό μήνα.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την Κίνα, τον Δεκέμβριο ο δείκτης Caixin που παρακολουθεί τον μεταποιητικό τομέα στη δεύτερη οικονομία του κόσμου σημείωσε αιφνιδιαστική επιτάχυνση. Παραδόξως, όμως, έρχεται σε σύγκρουση με τον επίσημο PMI που ανακοίνωσε το Πεκίνο την Κυριακή και ο οποίος εξακολουθεί να καταγράφει συρρίκνωση για τρίτο συναπτό μήνα. Η αβεβαιότητα που περιβάλλει, έτσι, την κινεζική οικονομία εξακολουθεί να επιδεινώνει την εικόνα των μεγαλύτερων εμπορικών εταίρων της.

Όπως τονίζει ο Γουάνγκ Ζε, κορυφαίος οικονομολόγος του

ομίλου Caixin Insight Group, «συνολικά η εικόνα του μεταποιητικού τομέα της Κίνας εξακολουθούσε να βελτιώνεται τον Δεκέμβριο καθώς αυξήθηκαν τόσο η προσφορά όσο και η ζήτηση και οι τιμές παρέμειναν σταθερές».

Ο ίδιος τονίζει, άλλωστε, πως «η ανεργία παραμένει σημαντικό πρόβλημα στη χώρα και οι επιχειρήσεις εκφράζουν φόβους για το μέλλον και παραμένουν επιφυλακτικές στη λήψη αποφάσεων για θέματα όπως οι προσλήψεις, οι αγορές πρώτων υλών και η διαχείριση των αποθεμάτων». Εν μέσω επιβράδυνσης, κρίσης στην αγορά ακινήτων και πτώσης στη ζήτηση, τους τελευταίους μήνες το Πεκίνο έχει υιοθετήσει σειρά μέτρων που στοχεύουν στην τόνωση της ανάκαμψης. Ολα δείχνουν, όμως, πως ο στόχος δεν πρόκειται να επιτευχθεί εύκολα καθώς η κινεζική οικονομία επι-

βαρύνεται από το δυσβάσταχτο χρέος των περιφερειών, ενώ δεν μπορεί να τονωθεί από τις εξαγωγές όσο στο παρελθόν καθώς έχει μειωθεί η παγκόσμια ζήτηση.

Ομοίως και στις άλλες οικονομίες της Ασίας οι δείκτες υπευθύνων προμηθειών καταδεικνύουν μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, με τη Μαλαισία και το Βιετνάμ να βρίσκονται σε πορεία συρρίκνωσης. Πρόκειται, ωστόσο, για τις οικονομίες που έχουν επωφεληθεί από τα ρήγματα στις σχέσεις της Κίνας με τις δυτικές οικονομίες, καθώς εξώθησαν πολλές δυτικές οικονομίες να στραφούν στο Βιετνάμ και στη Μαλαισία. Φατεινή εξάιρεση αποτέλεσε η Σιγκαπούρη, της οποίας το ΑΕΠ σημείωσε άνοδο το τελευταίο τρίμηνο του 2023 χάρη κυρίως στον κατασκευαστικό και τον μεταποιητικό κλάδο.

REUTERS

Στις συμπληγάδες πολέμων και κλιματικής κρίσης οι εφοδιαστικές αλυσίδες

Σε συμπληγάδες βρίσκονται και πάλι οι παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες εξαιτίας των δύο πολέμων που βρίσκονται σε εξέλιξη, των γενικότερων γεωπολιτικών κινδύνων, αλλά ακόμη και της κλιματικής αλλαγής, με το παγκόσμιο εμπόριο να απειλείται και πάλι. Μέσα στο νέο έτος αναμένεται να υπάρξουν προβλήματα στη μεταφορά και διανομή των πάντων, από τους μικροεπεξεργαστές μέχρι το πετρέλαιο και από τα καταναλωτικά προϊόντα μέχρι τη σιτηρά.

Όσες επιχειρήσεις είχαν την ετοιμότητα να σχεδιάσουν εναλλακτική στρατηγική στις προμήθειές τους όταν η πανδημία προκάλεσε το έμφραγμα στην εφοδιαστική αλυσίδα, τώρα θα αναγκαστούν να την επιστρατεύσουν συντομότερα από όσο περίμεναν. Στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες επικρατεί νέο αδιχώρητο, καθώς έχει περιοριστούν ουσιαστικά η κίνηση των πλοίων στη διώρυγα του Παναμά λόγω της μείωσης των διαθέσιμων υδάτων, ενώ ουσιαστικά έχει διακοπεί πλήρως στη

Μέσα στο νέο έτος αναμένεται να υπάρξουν προβλήματα στη μεταφορά και διανομή προϊόντων.

διώρυγα του Σουέζ, εξαιτίας του κινδύνου επιθέσεων από τους αντάρτες Χούθι της Υεμένης.

Ο συνδυασμός αυτών των αποσταθεροποιητικών παραγόντων ασκεί πιέσεις στις επιχειρήσεις, που έχουν προσπαθήσει να θωρακίσουν τις δραστηριότητές τους και να διασφαλίσουν ευελιξία στις κινήσεις τους ώστε να προσαρμοστούν σε ένα ταχύτατα εναλλασσόμενο περιβάλλον τόσο στη ναυσιπλοΐα όσο και στη μεταποίηση. Όπως επισημαίνει σχετικό ρεπορτάζ της αμερικανικής Wall Street Journal, ο συνδυασμός αιφνιδίων σοκ θέτει σε πολύ δύσκολη θέση φέτος τα μεταφορικά υπερωκεάνια, τα φορτηγά, αλλά και σειρά από μεταφορικές

Στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες επικρατεί νέο αδιχώρητο, καθώς έχει περιοριστεί ουσιαστικά η κίνηση των πλοίων στη διώρυγα του Παναμά λόγω της μείωσης των διαθέσιμων υδάτων, ενώ ουσιαστικά έχει διακοπεί πλήρως στη διώρυγα του Σουέζ, εξαιτίας του κινδύνου επιθέσεων από τους αντάρτες Χούθι της Υεμένης.

φορτίου και εταιρείες logistics, που πρέπει να αλλάξουν δρομολόγια και να κατευθύνουν αλλού τα εμπορεύματα.

Η αμερικανική εφημερίδα

υπογραμμίζει, πάντως, ότι ορισμένες επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και κάποιες λιανικών πωλήσεων, σημείωσαν θεαματική επιτυχία το περασμένο έτος κα-

θώς κατόρθωσαν να διαθέσουν στην αγορά τεράστια αποθέματα που είχαν συγκεντρώσει στη διάρκεια της πανδημίας για να αντιμετωπίσουν το έμφραγμα στην εφοδιαστική αλυσίδα και να προσαρμοστούν στις ραγδαίες αλλαγές που παρουσιάζουν οι προμήθειες των καταναλωτών. Ειδικότερα στις ΗΠΑ, όπου την περίοδο των εορτών οι πωλήσεις παρουσίασαν αύξηση 3,1% σε σύγκριση με την αντίστοιχη του περασμένου έτους, πολλές επιχειρήσεις λιανικών πωλήσεων ανέφεραν μείωση των αποθεμάτων τους.

Στη διάρκεια της πανδημίας, πολλές επιχειρήσεις λιανικής όπως και εταιρείες του μεταποιητικού τομέα εγκατέλειψαν τη στρατηγική των άμεσων παραγώντων στη στιγμή που χρειάζονται τα προϊόντα, είτε πρόκειται για είδη ένδυσης, για ηλεκτρονικά ή για έπιπλα, και στράφηκαν στην ασφαλή στρατηγική συγκέντρωσης αποθεμάτων που τους δίνει τη δυνατότητα να είναι έτοιμες να διαθέσουν τα είδη αυτά στην αγορά ώστε να

μη χάσουν ευκαιρίες πώλησης. Προπαντός, όμως, πολλές εταιρείες στράφηκαν σε προμηθευτές από γειτονικές τους χώρες. Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, πολλές επιχειρήσεις στράφηκαν σε προμηθευτές από το Μεξικό για να υποκαταστήσουν τους προμηθευτές τους από την Κίνα, που αδυνατούσαν να στείλουν τα προϊόντα τους εν τω μέσω των lockdowns.

Ετσι, στη διάρκεια του Νοεμβρίου οι παραγγελίες που μεταφέρονταν από το Μεξικό στις ΗΠΑ ήταν αυξημένες κατά 150% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, παρουσιάζονται προβλήματα στα σύνορα των δύο χωρών και οι Αρχές των τελωνείων διακόπτουν sporadικά την κυκλοφορία προκειμένου να διοχετεύσουν υπαλλήλους στον έλεγχο των συνόρων, ώστε να ανακόψουν τα κύματα των μεταναστών. Εν ολίγοις, οι αλλαγές στις εφοδιαστικές αλυσίδες παρουσιάζουν νέες προκλήσεις και τίποτε δεν θα είναι εύκολο.

Κύμα εταιρικών πτωχεύσεων στη Σουηδία το 2023

Κατακόρυφη αύξηση κατά 29% κατέγραψαν οι πτωχεύσεις στη Σουηδία το 2023, αγγίζοντας το υψηλότερο επίπεδο από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν είχε σκάσει η φούσκα των ακινήτων που είχε πλήξει το τραπεζικό σύστημα της σκανδιναβικής χώρας. Ίσως πρόκειται για την κορυφή του παγώβουνου στον απόηχο του επίμονα υψηλού πληθωρισμού και των επιτοκίων, σύμφωνα με την UC, υπηρεσία αναφοράς πιστώσεων που συντάζει τα στοιχεία. Τον Δεκέμβριο οι πτωχεύσεις αυξήθηκαν συνολικά κατά 23% σε σχέση με έναν χρόνο νωρίτερα.

«Η ελαφρώς αισιόδοξη τάση που είδαμε το φθινόπωρο, όπου

οι πτωχεύσεις φαίνονταν να σταθεροποιούνται, έχει πλέον αντιστραφεί και η κατάσταση έχει επιδεινωθεί και πάλι», δήλωσε η Γκαμπριέλα Γκόρανσον, διευθύνουσα σύμβουλος της UC. Η Σουηδία αναμένεται να έρθει αντιμέτωπη με ύφεση φέτος, παρά το γεγονός ότι η κεντρική τράπεζα της χώρας διέκοψε τη 18μηνη εκστρατεία αύξησης των επιτοκίων εξαιτίας της επιβράδυνσης του πληθωρισμού.

Σύμφωνα με την UC, η Σουηδία προβλέπεται να διανύσει ένα στάδιο όπου οι εταιρείες που ήταν μέχρι τώρα ανθεκτικές δεν θα είναι πλέον σε θέση να διατηρήσουν σταθερό κύκλο εργασιών και ρευστότητα. Αυτό

Αυξήθηκαν κατά 29% σε ένα χρόνο, αγγίζοντας το υψηλότερο επίπεδο από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

με τη σειρά του θα μπορούσε να τροφοδοτήσει το επόμενο κύμα πτωχεύσεων, δήλωσε η Γκόρανσον.

Ταυτόχρονα, ο αριθμός των νεοσύστατων επιχειρήσεων είναι ο χαμηλότερος εδώ και πάνω από μια δεκαετία σε πολλούς κύριους κλάδους της οικονομίας,

συμπεριλαμβανομένων των κατασκευών και του λιανικού εμπορίου, καθώς και των ξενοδοχείων και των εστιατορίων.

Ο αριθμός των εταιρειών που χρεοκοπούν δεν έχει ακόμη ξεπεράσει το επίπεδο της δεκαετίας του 1990, επειδή «η σημερινή αγορά είναι πιο παγκόσμια από ό,τι τότε και το χτύπημα της κρίσης είναι ευρύτερο», ανέφερε.

Πάντως, οι συνθήκες χρηματοδότησης εκτιμάται ότι θα χαλαρώσουν από το καλοκαίρι με τις αναμενόμενες μειώσεις επιτοκίων από τη Riksbank, όπως είχε αναφέρει το Εθνικό Ινστιτούτο Οικονομικών Ερευνών τον περασμένο μήνα.

Η Σουηδία αναμένεται να έρθει αντιμέτωπη με ύφεση φέτος, παρά το γεγονός ότι η κεντρική τράπεζα της χώρας διέκοψε τη 18μηνη εκστρατεία αύξησης των επιτοκίων εξαιτίας της επιβράδυνσης του πληθωρισμού.

Στο 65% έκλεισε το 2023 ο πληθωρισμός στην Τουρκία

Νέα επιτάχυνση των τιμών παρά τις αλληπάλληλες αυξήσεις επιτοκίων

Δεν συμβαίνει συχνά στην Τουρκία να επιβεβαιώνουν τα στοιχεία τις προβλέψεις της κεντρικής τράπεζας που συνήθως είναι υπέρ το δέον αισιόδοξες, ιδιαίτερα όταν αφορούν τη χαίνουσα πληγή της τουρκικής οικονομίας, τον πληθωρισμό. Αυτή τη φορά, όμως, συνέβη και ο ετήσιος πληθωρισμός στη χώρα άγγιξε τον Δεκέμβριο το 65%, όπως ακριβώς είχε προβλέψει η Τράπεζα της Τουρκίας. Ήταν μάλιστα οριακά χαμηλότερος, καθώς για την ακρίβεια δεν υπερέβη το 64,8%. Παρά τη σύγκλιση εκτιμήσεων και πραγματικών στοιχείων, δεν πρόκειται για ενθαρρυντική εξέλιξη δεδομένου ότι σηματοδοτεί νέα επιτάχυνση των τιμών σε σύγκριση με τον ετήσιο πληθωρισμό 62% που είχε καταγραφεί τον προηγούμενο μήνα.

Προπαντός, όμως, πρόκειται για δυσόλιων εξέλιξη επειδή έχουν προηγηθεί οι αλληπάλλλες αυξήσεις των επιτοκίων στις οποίες προέβη η Τράπεζα της Τουρκίας από τον Ιούνιο, οπότε και ανέλαβε επικεφαλής η Χαφιζέ Ερκάν, πρώην στέλεχος τραπεζών της Wall Street και πιστή στην ορθόδοξη νομισματική πολιτική. Υπό τη νέα πρόεδρο, η κεντρική τράπεζα προχώρησε σε επτά συναπτές αυξήσεις

των επιτοκίων της τουρκικής λίρας, ανεβάζοντας έτσι το κόστος δανεισμού κατά 34 εκατοστιαίες μονάδες, από 8,5% σε 42,5%, σε μια προσπάθεια να τιθασεύσει έναν εφιαλτικό πληθωρισμό που τα τελευταία τουλάχιστον πέντε χρόνια διαβρώνει καθημερινά το βιοτικό επίπεδο των τουρκικών νοικοκυριών. Με τη στροφή της σε ορθόδοξη και προπαντός σε περιοριστική νομισματική πολιτική η κ. Ερκάν προσπαθεί, άλλωστε, να ανακτήσει την εμπιστοσύνη της αγοράς και στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας της εντάσσονται και οι ρεαλιστικές προβλέψεις της κεντρικής τράπεζας.

Αν, άλλωστε, η πορεία των τιμών εξακολουθήσει να δικαιώνει τις προβλέψεις της κεντρικής τράπεζας, μέχρι την άνοιξη ο πληθωρισμός στην Τουρκία θα έχει εκτοξευθεί εκ νέου στο δυσθεώρητο 70%, που συνεπάγεται νέα πτώση του ήδη εξαιρετικά συμπεσμένου βιοτικού επιπέδου των Τούρκων. Αυτό είναι, άλλωστε, και το πιθανότερο να συμβεί, δεδομένου ότι από την 1η Ιανουαρίου ισχύει η αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 50%, που θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης και σε νέα ανοδική ώθηση στις τιμές κατα-

Μέχρι την άνοιξη ο πληθωρισμός στην Τουρκία αναμένεται να εκτιναχθεί στο δυσθεώρητο 70%, που συνεπάγεται νέα πτώση του ήδη εξαιρετικά συμπεσμένου βιοτικού επιπέδου των Τούρκων. Ιλιγγιώδεις αυξήσεις σημείωσαν τον Δεκέμβριο οι τιμές των εστιατορίων και των ξενοδοχείων στη χώρα, καθώς εκτοξεύθηκαν κατά 93% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, ενώ ο πληθωρισμός των τιμών των υπηρεσιών σημείωσε κατά μέσον όρο αύξηση 91%.

Από τον προηγούμενο Ιούνιο το κόστος δανεισμού αυξήθηκε κατά 34 εκατοστιαίες μονάδες, από 8,5% σε 42,5%.

ναλωτή. Τα στελέχη της επιτροπής νομισματικής πολιτικής της Τράπεζας της Τουρκίας έχουν επανειλημμένως προειδοποιήσει πως η αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση είναι, μεταξύ άλλων, καθοριστικός παράγοντας που εξωθεί ανοδικά τις τιμές των καταναλωτικών ειδών αλλά και των υπηρεσιών. Είναι ενδεικτικές οι ιλιγγιώδεις αυξήσεις που σημείωσαν τον Δεκέμβριο οι τιμές των εστιατορίων και των ξενοδοχείων καθώς εκτοξεύθηκαν κατά

93% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, ενώ ο πληθωρισμός των τιμών των υπηρεσιών σημείωσε κατά μέσον όρο αύξηση 91%. Σε ό,τι αφορά την αύξηση του βασικού μισθού, είναι ένα εκ των πολλών αμφιλεγόμενων μέτρων που είχε κατά καιρούς εξαγγείλει ο Τούρκος πρόεδρος προκειμένου να δώσει ανάσα στον χειμαζόμενο τουρκικό λαό, που δυσκολεύεται να αντεπεξέλθει τα τελευταία χρόνια εν μέσω μιας παρατεταμένης περιόδου υψηλού πληθωρισμού.

Σχολιάζοντας την πορεία των τιμών η Σελβά Μπαχάρ Μπαζικί, οικονομολόγος του Bloomberg, πρόβλεψε πως «οι τιμές θα επιταχυνθούν περαιτέρω και θα φθάσουν στο 70% τον Μάιο». Στην Κωνσταντινούπολη, άλλωστε, ο πληθωρισμός άγγιξε και πάλι το 75%, φθάνοντας συγκεκριμένα στο 74,88%. Προσφά-

τως πάντως υπάρχουν ενδείξεις αποκλιμάκωσης των πληθωριστικών πιέσεων, καθώς η μέτρηση που προτιμάει ο υπουργός Οικονομικών Μεχμέτ Σιμσέκ εμφανίζει τον πληθωρισμό να υποχωρεί στο 2,9% τον Δεκέμβριο, καταγράφοντας το χαμηλότερο επίπεδο του από τον Μάιο. Την ίδια στιγμή, πάντως, ο οικονομολόγος Χαλούκ Μπουρουμτσέκτι εκφράζει την άποψη ότι «ο μνηνιός πληθωρισμός ενδέχεται να επιβραδυνθεί περαιτέρω αν η κεντρική τράπεζα διατηρήσει υπό έλεγχο την ισοτιμία του κεντρικού νομίσματος, αν δεν υπάρξει σοκ αυξήσεων των μισθών, αν τηρηθούν οι έλεγχοι των τιμών στην αγορά και προπαντός αν ελεγχθεί το κόστος των εμπορευμάτων». Στο μεταξύ, πολλοί οικονομολόγοι εκτιμούν ότι πλησιάζει το τέλος αυτού του γύρου αυξήσεων των

επιτοκίων και προεξοφλούν ακόμη μία αύξηση μέσα στο έτος που θα φθάσει το κόστος δανεισμού στο 45%, αλλά θεωρούν ότι θα είναι η τελευταία σε αυτή τη φάση.

Δεν λείπουν, άλλωστε, οι προειδοποιήσεις για τις οδυνηρές επιπτώσεις που θα έχει αυτός ο γύρος αυξήσεων των επιτοκίων, αν συνεχιστεί περαιτέρω. Ο Χακάν Αράν, διευθύνων σύμβουλος της τράπεζας Türkiye İş Bankası AS, της κοινής γνωστής ως İsbank, προειδοποίησε χθες πως περαιτέρω αύξηση του κόστους δανεισμού θα οδηγήσει σε μαζικές απολύσεις. «Τα επιτόκια έχουν φθάσει σε ένα λεπτό σημείο», τόνισε σε συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε στην Κωνσταντινούπολη και προσέθεσε πως «περαιτέρω αύξηση στο 45% θα αναγκάσει πολλές επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε απολύσεις».

BLOOMBERG, HURRIYET

Προβλέψεις για υποχώρηση των τιμών του πετρελαίου παρά τα ανοδικά κύματα

Είναι σε εξέλιξη δύο πόλεμοι σε περιοχές εξαιρετικά ευαίσθητες για την προσφορά υδρογονανθράκων, ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή έχει αποκλείσει τη μεταφορά πετρελαίου μέσω της Διώρυγας του Σουέζ και οι κυρώσεις της Δύσης κατά της Ρωσίας έχουν απομακρύνει το ρωσικό πετρέλαιο από τις δυτικές αγορές. Η κλιμάκωση της κρίσης στη Μέση Ανατολή οδήγησε έτσι σε άνοδο τις τιμές του πετρελαίου, με το αργό Δυτικού Τέξας να σημειώνει άνοδο 3,35% στα 72,74 δολ. το βαρέλι, επαναφέροντας την ανησυχία για ενδεχόμενη εκτόξευση των τιμών του «μαύρου χρυσού». Την ίδια στιγμή, πάντως, παράγοντες της αγοράς εξακολουθούν να πιθανολογούν υποχώρηση των τιμών του πετρελαίου, καθώς η παγκόσμια αγορά έχει και πάλι πλημμυρίσει από ένα πλεόνασμα προσφοράς. Ενδέχεται να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα στη διατήρηση των τιμών του πετρελαίου σε σχετικά χαμηλά επίπεδα η μεγάλη

Οσο εξωθεί ανοδικά τις τιμές ο ΟΠΕΚ μειώνοντας την παραγωγή, τόσο οι αμερικανικές πετρελαϊκές αντιδρούν αυξάνοντας την προσφορά.

αύξηση της παραγωγής από τις πετρελαιοπαραγωγούς χώρες εκτός του ΟΠΕΚ, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της αμερικανικής βιομηχανίας σχιστολιθικών υδρογονανθράκων. Έως τώρα ο ΟΠΕΚ προσπαθεί να δώσει ανοδική ώθηση στις τιμές του πετρελαίου με νέα αλλά προαιρετική μείωση της παραγωγής κατά 900.000 βαρέλια την ημέρα. Παράγοντες της αγοράς αμφιβάλλουν για το πόσο πιστά θα εφαρμοστούν οι συμφωνηθείσες μειώσεις και την ίδια στιγμή η παραγωγή αμερικανικού αρ-

Η παραγωγή αμερικανικού αργού έχει φτάσει στα 13,3 εκατ. βαρέλια την ημέρα, σημειώνοντας νέο επίπεδο-ρεκόρ.

γού έχει φτάσει στα 13,3 εκατ. βαρέλια την ημέρα, σημειώνοντας νέο επίπεδο-ρεκόρ. Όπως επισημαίνει ο Πάρσλεϊ Ογκκ, επικεφαλής του τομέα ερευνών για θέματα ενέργειας και χημι-

κών στην JPMorgan Chase, το διεθνές καρτέλ πετρελαίου αντιμετωπίζει μια κίνηση εξισορρόπησης της προσφοράς από τις άλλες χώρες και ιδιαίτερα από τις αμερικανικές βιομηχανίες

που ενδιαφέρονται άμεσα για το ύψος των τιμών του «μαύρου χρυσού». Ο ίδιος διευκρινίζει πως όσο εξωθεί ανοδικά τις τιμές ο ΟΠΕΚ μειώνοντας την παραγωγή, τόσο οι αμερικανικές βιομηχανίες σχιστολιθικού πετρελαίου αντιδρούν αυξάνοντας την προσφορά.

Οι πετρελαϊκές στο Δυτικό Τέξας και στη βόρεια Ντακότα έχουν προχωρήσει σε αύξηση της παραγωγής τους σε επίπεδα πάνω από τις προβλέψεις των αναλυτών. Σε ό,τι αφορά το νέο έτος, η παραγωγή πετρελαίου αναμένεται να σημειώσει νέα υψηλά επίπεδα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της αμερικανικής Υπηρεσίας Ενημέρωσης για θέματα Ενέργειας. Σημαντική αναμένεται να είναι, άλλωστε, η συνεισφορά της Βραζιλίας αλλά και της Γουιάνας που ενισχύουν το κύμα νέου πετρελαίου από την αμερικανική ήπειρο. Και την ίδια στιγμή, εκτιμάται πως θα επιβραδυνθεί η αύξηση της ζήτησης σε παγκόσμιο επίπεδο ως άμεση συνέπεια της

υποχώρησης που καταγράφει η οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως. Σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας, η παγκόσμια ζήτηση για πετρέλαιο θα αυξηθεί κατά 1,1 εκατ. βαρέλια την ημέρα μέσα στο τρέχον έτος.

Αναλυτές επισημαίνουν, βέβαια, ότι η αύξηση αυτή δεν είναι ούτε το 50% εκείνης που κατεγράφη στη διάρκεια του περασμένου έτους, αλλά και πάλι παραμένει σε υψηλά επίπεδα όταν συγκριθεί με το παρελθόν. Η κατανάλωση πετρελαίου επανέρχεται, άλλωστε, σταδιακά στα κανονικά προ της πανδημίας επίπεδα, ενώ στις ΗΠΑ η ζήτηση αυξάνεται εν μέσω προσδοκιών για ομαλή προσγείωση της αμερικανικής οικονομίας που στηρίζουν τη ζήτηση για τον «μαύρο χρυσό». Η ευρύτερη εικόνα εμφανίζει πάντως άνιση τη ζήτηση σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς στην Κίνα είναι σημαντική η στροφή στα ηλεκτροκίνητα οχήματα.

BLOOMBERG

Σε επίπεδα-ρεκόρ ανήλθε το χρέος των ΗΠΑ

Στα 34 τρισ. δολάρια έφτασε το δημόσιο χρέος των ΗΠΑ, για πρώτη φορά, καθώς τα μέλη του Κογκρέσου προετοιμάζονται για μία ακόμα σειρά μαχών σχετικά με τη χρηματοδότηση του αμερικανικού κράτους, τις επόμενες εβδομάδες. Το χρέος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης ξεπέρασε τα 33 τρισ. δολάρια τον Σεπτέμβριο, εν μέσω αυξανόμενων ελλειμμάτων, καθώς τα φορολογικά έσοδα μειώνονται και οι κρατικές δαπάνες αυξάνονται. Το Κογκρέσο επιστρέφει την επόμενη εβδομάδα μετά τις γιορτές και έχει να αντιμετωπίσει τις προθεσμίες της 19ης Ιανουαρίου και της 2ας Φεβρουαρίου για τη διευθέτηση των κυβερνητικών δαπανών έως τον Σεπτέμ-

Εφτασε στα 34 τρισ. δολάρια τον Σεπτέμβριο του περασμένου έτους.

βριο, εν μέσω των απαιτήσεων των Ρεπουμπλικανών για μείωση των μην αναγκαιών δαπανών το 2024 κάτω από τα όρια που είχαν συμφωνηθεί τον Ιούνιο. Οι βουλευτές ελπίζουν επίσης να περάσουν την έκτακτη ενίσχυση της Ουκρανίας και του Ισραήλ, όπως σημειώνει το Reuters.

Εάν τα 12 δημοσιονομικά νομοσχέδια για το 2024 δεν ψηφιστούν, οι κρατικές υπηρεσίες θα μπορούσαν να μπουκ σε κατά-

σταση «shutdown» (κλείσιμο). Αλλά η επίτευξη ενός συμβιβασμού ενδεχομένως να είναι πιο δύσκολη με τις εκλογές του Νοεμβρίου στον ορίζοντα.

Η Maya MacGuineas, πρόεδρος της Επιτροπής για έναν Υπεύθυνο Κρατικό Προϋπολογισμό, χαρακτήρισε το χρέος των 34 τρισ. δολαρίων «ένα πραγματικά καταθλιπτικό επίτευγμα», αποδίδοντάς το στην απροθυμία των πολιτικών αρχηγών να πάρουν δύσκολες δημοσιονομικές αποφάσεις.

«Εξακολουθούμε να τρέφουμε ελπίδες ότι οι χαράσσοντες τις πολιτικές θα λάβουν περαιτέρω μέτρα για τη μείωση του δανεισμού μας, είτε αυξάνοντας τους φόρους, μειώνοντας τις δαπάνες,

ή δημιουργώντας μια δημοσιονομική επιτροπή – ή, ιδανικά, κάνοντας όλα τα παραπάνω», σημείωσε η MacGuineas.

Ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Michael Kikukawa απέδωσε την αύξηση του χρέους στις μειώσεις φόρων που πέρασαν από τους Ρεπουμπλικανούς το 2017, ωφελώντας τις επιχειρήσεις και τους εύπορους Αμερικανούς.

Και πρόσθεσε ότι ο πρόεδρος Μπάιντεν θέλει να μειώσει το έλλειμμα των ΗΠΑ κατά 2,5 τρισ. δολάρια τα επόμενα 10 χρόνια, αυξάνοντας τους φόρους για τις μεγάλες επιχειρήσεις και τους πλούσιους Αμερικανούς και μειώνοντας τις δαπάνες για τις φαρμακευτικές και τις φοροαπαλλαγές για τις πετρελαϊκές εταιρείες.

Εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου απέδωσε την αύξηση του χρέους στις μειώσεις φόρων που πέρασαν από τους Ρεπουμπλικανούς το 2017, ωφελώντας τις επιχειρήσεις και τους εύπορους Αμερικανούς.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Το 2024, έτος μετάβασης σε μια νέα οικονομική τάξη

Του ΠΑΡΙΤΟΣ ΜΠΑΝΣΑΛ / REUTERS

Οι επενδυτές εμφανίζονται πεπεισμένοι ότι οι μεγάλες δυτικές κεντρικές τράπεζες βρίσκονται κοντά σε μια πολυαναμενόμενη στροφή, μετακινούμενες στη ζώνη από την αύξηση των επιτοκίων έως τη μείωσή τους. Ως αποτέλεσμα, οι αγορές σημείωσαν άνοδο πέρυσι, αλλά το 2024 θα μπορούσε να επιφυλάσσει εκπλήξεις. Ο κόσμος ολόκληρος προσαρμόζεται στην καινούργια οικονομική τάξη, όπου το χρήμα δεν είναι φθηνό. Οι μετοχές των παγκοσμίων ομίλων προκάλεσαν ζωηρό αγοραστικό ενδιαφέρον, ενώ ταυτόχρονα οι υψηλές αποδόσεις των κρατικών ομολόγων υποχώρησαν τις τελευταίες εβδομάδες, παρά το γεγονός ότι οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών προσπάθησαν να αποτρέψουν τα στοιχεία για άμεση περιστολή του κόστους δανεισμού. Επί παραδείγματι, στις Ηνωμένες Πολιτείες οι επενδυτές είναι

Ο κόσμος ολόκληρος προσαρμόζεται στην καινούργια εποχή, όπου το χρήμα δεν είναι φθηνό.

πλέον με σαφήνεια τοποθετημένοι ως προς τη μελλοντική πολιτική της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Fed), οδηγώντας την οικονομία σε μια ομαλή προεξέλιξη και συμβάλλοντας στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, χωρίς να προκληθεί ύφεση. Η πεποίθηση της αγοράς διαμορφώθηκε, αφότου η οικονομία των ΗΠΑ εξέπληξε τους πάντες με τις αντοχές της. Αυτό έως έναν βαθμό αποδίδεται στο ότι οι καταναλωτές εξοικονόμησαν χρήματα λόγω πανδημίας και στο ότι η Αμερική έδειχνε ελκυστική ως ασφαλής λιμμένα για επενδύσεις σε έναν όλο και πιο χαοτικό κόσμο.

Γνωστός οικονομολόγος και πρώην αξιωματούχος της Fed είχε προ μηνών ισχυριστεί πως η Ομοσπονδιακή Τράπεζα έχει κληθεί να διαχειριστεί ήπιες προσγειώσεις πιο συχνά από ό,τι πιστεύουν οι περισσότεροι. Πάντως, δεν είναι λίγοι οι επενδυτές και τα στελέχη της Fed που πιστεύουν ότι η πιθανότητα είναι μικρή, διότι οι αποταμιεύσεις της εποχής της πανδημίας εξαντλούνται και τα σύννεφα μαζεύονται, ειδι-

κά ενόψει των επικείμενων και αμφιλεγόμενων εκλογών στις ΗΠΑ. Οι επενδυτές στοιχηματίζουν ότι η Fed θα μπορούσε να μειώσει τα επιτόκια έως και 1,5% μέχρι τη λήξη του 2024, αλλά αυτό θα εξακολουθήσει να αφήνει τα βασικά επιτόκια κοντά στο 4%, υψηλότερα από ό,τι ήταν το μεγαλύτερο διάστημα της τελευταίας 20ετίας. Σ' αυτά τα επίπεδα, λοιπόν, η νομισματική πολιτική θα είναι και πάλι τροχοπέδη στην ανάπτυξη, διότι το κόστος χρήματος θα κείται υπεράνω του λεγόμενου ουδέτερου ρυθμού, με τον οποίο η οικονομία ούτε μεγεθύνεται ούτε συστέλλεται. Προσθέστε σε αυτό κι έναν σωρό άλλους κινδύνους, που απειλούν τις προοπτικές του 2024: δύο μεγάλους πολέμους, αυξημένες γεωπολιτικές εντάσεις, που έφεραν την παγκοσμιοποίηση σταθερά σε αντίστροφη πορεία, και εκλογές σε πολλές χώρες που θα μπορούσαν να αλλάξουν ριζικά την παγκόσμια τάξη με απροσδόκτους τρόπους.

Τα επιτόκια στηρίζουν τα πάντα, από την οικονομική ανάπτυξη μέχρι την τιμή των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και το πόσο κοστίει ο δανεισμός για την αγορά ενός αυτοκινήτου ή ενός σπιτιού. Τα υψηλότερα επιτόκια καθιστούν τα πιο επικίνδυνα περιουσιακά στοιχεία, όπως είναι οι μετοχές των ομίλων τεχνολογίας και τα κρυπτογραφημένα νομίσματα, λιγότερο ελκυστικά, διότι οι επενδυτές μπορούν να αποκομίσουν αξιόπρεπτη απόδοση, χωρίς να χρειάζεται να αναλάβουν μεγάλο ρίσκο.

Αν και η Fed κι άλλες τράπεζες έχουν αυξήσει τα επιτόκια για πολύ περισσότερο από έναν χρόνο, ο κόσμος δεν έχει ολοκληρώσει ακόμη τη μετάβαση στην εποχή με το ακριβό χρήμα και φέτος τα αποτελέσματά της θα φανούν πιο ξεκάθαρα. Αυτό σημαίνει ότι εταιρείες και χώρες ολόκληρες θα αναδιρθώσουν τις υποχρεώσεις τους έναντι της δυσκολίας τους να καταβάλουν τόκους. Οι πτωχεύσεις εταιρειών στις ΗΠΑ σημείωσαν ρεκόρ το 2023 σε σύγκριση με το 2020. Πιθανότατα επικεινται κι άλλες πολλές, ενώ για τους καταναλωτές η αποταμίευση θα τους απέφερε περισσότερα, αλλά το υψηλότερο κόστος δανεισμού θα απαιτήσει να προσαρμοστούν.

Το ρεκόρ στον τουρισμό έφερε στεγαστική κρίση στην Ισλανδία

Αλμα μισθώσεων τύπου Airbnb και έλλειψη στέγης μετά την τουριστική έκρηξη

Συνωστισμός, πχορρύπανση, αλλά προπαντός στεγαστική κρίση είναι οι συννηθέστερες και πλέον γνωστές παρενέργειες του μαζικού τουρισμού, που προσφέρει μεν εισροές συναλλάγματος αλλά πλήττει τους κατοίκους των δημοφιλέστερων προορισμών και συχνά προκαλεί τις συντονισμένες διαμαρτυρίες τους. Και η χειρότερη όλων των παρενεργειών του υπερτουρισμού είναι η στεγαστική κρίση, μετά τη μαζική στροφή των ιδιοκτητών ακινήτων στις βραχυχρόνιες μισθώσεις μέσω Airbnb, που όχι μόνον έχει εκτοξεύσει στα ύψη τα ενοίκια, αλλά προπαντός έχει αποσύρει μεγάλο ποσοστό των κατοικιών από την αγορά ενοικίασης. Από τη Βενετία μέχρι το Άμστερνταμ και το Βερολίνο, το πρόβλημα της έλλειψης προστιπής στέγης ταλαιπωρεί τους κατοίκους και προβληματίζει τις Αρχές.

Ακραία περίπτωση χώρας που επενδύει εις το έπακρον στον τουρισμό αλλά ταυτοχρόνως αντιμετωπίζει τις βαρύνουσες συνέπειές του, η μαγική Ισλανδία, μια μικρή χώρα λίγο μεγαλύτερη από την Ιρλανδία, που στη διάρκεια του περασμένου έτους υποδέχθηκε 2,2 εκατ. επισκέπτες, εξαπλάσιους από τους κατοίκους της. Οι δρόμοι του Ρέικιαβικ σφύζουν από ζώη παρά τον βαρύ χειμώνα, ενώ στο ιστορικό κέντρο της πόλης οι τουρίστες φωτογραφίζουν τα απόκοσμα τοπία της.

Η υπερβόρεια χώρα γνωρίζει πρωτοφανή οικονομική δραστηριότητα, με τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία της να κάνουν χρυσές δουλειές, ενώ όσο αυξάνονται οι τουρίστες αυξάνονται και οι θέσεις εργασίας, φέρνοντας ευημερία στη χώρα που μέσα στο 2022 γνώρισε πάνω από 3% αύξηση του πληθυσμού της. Έχει στραφεί στον τουρισμό μετά την παταγώδη κατάρρευση του τραπεζικού της συστήματος το 2008, όταν οι τράπεζές της έχασαν 100 δισ. δολ. και κατέρρευσε το νόμισμά της. Από την επόμενη χρονιά, το άλλοτε ακριβό νησί άρχισε να είναι προσίτο στους επισκέπτες και οι αεροπορικές εταιρείες άρχισαν να προσφέρουν φθηνά εισιτήρια στους ενδιαφερομένους.

Μεσολάβησαν, άλλωστε, και οι εκρήξεις των ηφαιστειών της χώρας, που θύμιζαν τις φαντασμαγορικές εικόνες από ταινίες του Χόλιγουντ και προσείλκυαν τουρίστες. Δεδομένης,

Η Ισλανδία στράφηκε στον τουρισμό μετά την παταγώδη κατάρρευση του τραπεζικού της συστήματος το 2008, όταν οι τράπεζές της έχασαν 100 δισ. δολ. και κατέρρευσε το νόμισμά της, ενώ και οι εκρήξεις των ηφαιστειών της χώρας, που θύμιζαν τις φαντασμαγορικές εικόνες από ταινίες του Χόλιγουντ, προσείλκυαν τουρίστες.

Στη διάρκεια του περασμένου έτους, η μικρή χώρα υποδέχθηκε 2,2 εκατ. επισκέπτες, εξαπλάσιους από τους κατοίκους της.

έτσι, της ευημερίας που της έχει προσφέρει ο τουρισμός, η Ισλανδία φιλοδοξεί να αυξήσει περαιτέρω τις αφίξεις τουριστών φτάνοντάς τις στα 2,5 εκατ. άτομα σε δύο χρόνια. Το τίμημα αυτής της εντυπωσιακής ανάπτυξης καταβάλλουν όμως οι 400.000 κάτοικοι της, οι οποίοι αγωνίζονται να βρουν στέγη καθώς η πλειονότητα των κατοικιών και διαμερισμάτων βρίσκεται στη διάθεση των τουριστών και η διαθεσιμότητα στέγης για τους κατοίκους μειώνεται διαρκώς.

Στην περιοχή της πρωτεύουσας, σχεδόν το 8% των διαμερισμάτων και κατοικιών έχει εγγραφεί στην πλατφόρμα της Airbnb, σύμφωνα με σχετική

έρευνα της εταιρείας ερευνών για την αγορά στέγης AirDNA. Από το 2019, εξάλλου, τουλάχιστον τα μισά από τα διαμερίσματα ορισμένων κεντρικών περιοχών προορίζονται πλέον για τουριστική χρήση, ενώ πάνω από τα 2/3 όσων είναι εγγεγραμμένα στην Airbnb στο παρελθόν ήταν προς ενοικίαση στη διάθεση των κατοίκων της χώρας.

Μιλώντας στο Bloomberg, ο Μαρ Μίτσα, βοηθός καθηγητής Χρηματοοικονομικών στο Πανεπιστήμιο της Ισλανδίας, τονίζει ότι η διάθεση των διαμερισμάτων για βραχυχρόνιες μισθώσεις μέσω Airbnb αποδεικνύεται εξαιρετικά προσοδοφόρα. Προσθέτει, ωστόσο, πως δεν προβλέπεται η κατάληψη φορολόγηση των βραχυχρόνιων μισθώσεων, ενώ το κράτος δεν έχει δώσει κίνητρα για την κατασκευή κατοικιών που δεν θα σχετίζονται με τον τουρισμό. Στην προσπάθειά της να αντιμετωπίσει το πρόβλημα, η κυβέρνηση υποσχέθηκε πέρυσι την ανέγερση 4.000 διαμερισμάτων ετησίως για την επόμενη πενταετία. Εκτιμάται, όμως, πως

χρειάζονται 5.000 διαμερίσματα ετησίως ενώ μέχρι στιγμής ο απολογισμός είναι απογοητευτικός αφού μέσα στον Ιανουάριο αναμένεται να ολοκληρωθούν μόνο 2.800 από το πρώτο έτος του εν λόγω προγράμματος.

Και το χειρότερο είναι πως οι Ισλανδοί είναι παραδοσιακά ιδιοκτήτες της κατοικίας τους. Το 2022, μόλις το 20% του πληθυσμού νοίκιαζε σπίτι σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία της χώρας. Οι ενοικιαστές αντιμετωπίζουν το πρόβλημα, αλλά χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα πράγματα είναι εύκολα για τους ιδιοκτήτες, τουλάχιστον για όσους εξ αυτών έχουν αγοράσει τις κατοικίες τους με στεγαστικό δάνειο. Στην Ισλανδία, τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων είναι τα υψηλότερα στη δυτική Ευρώπη, καθώς φτάνουν στο 9,25%. Το περασμένο έτος, όταν οι κεντρικές τράπεζες ανά τον κόσμο αύξησαν επανειλημμένως τα επιτόκια, ορισμένοι εκ των δανειοληπτών είδαν τις δόσεις του στεγαστικού δανείου τους να διπλασιάζονται.

BLOOMBERG

Ανακάμπτει η αγορά ακινήτων του Μανχάταν

Οι τιμές των κατοικιών στο Μανχάταν αυξήθηκαν για πρώτη φορά εδώ και περισσότερο από ένα χρόνο κυρίως εξαιτίας της ζήτησης για ακριβά ακίνητα αλλά και των χαμηλότερων επιτοκίων των ενυπόθηκων δανείων, παράγοντες που δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια ευρύτερη ανάκαμψη της αγοράς κατοικίας το 2024.

Η μέση τιμή των αγοραπωλησιών ανήλθε σε 1,16 εκατ. δολάρια το τέταρτο τρίμηνο, αυξημένη κατά 5,1% σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, σύμφωνα με τον εκτίμητο της Miller Samuel Inc. και της μεσιτικής εταιρείας Douglas Elliman Real Estate.

Πρόκειται για την πρώτη ετήσια αύξηση από το τρίτο τρίμηνο του 2022, σύμφωνα με τα στοιχεία των εταιρειών. Οι πωλήσεις ύψους 5 εκατ. δολαρίων και άνω αυξήθηκαν κατακόρυφα το τέταρτο τρίμηνο, παρότι ο συνολικός αριθμός των συναλλαγών μειώθηκε. Μάλιστα, σε μια περι-

οδο κατά την οποία τα επιτόκια των ενυπόθηκων δανείων σκαρφάλωσαν προς το 8%, πάνω από τα δύο τρίτα των αγοραστών του Μανχάταν πλήρωσαν με μετρη-

Αυξήθηκαν οι πωλήσεις, πάνω από τα δύο τρίτα των αγοραστών πλήρωσαν με μετρητά.

τά. Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό από τότε που η Miller Samuel άρχισε να παρακολουθεί τη μέτρηση αυτή το 2014. Ωστόσο η αγορά ενδέχεται να έχει ήδη αρχίσει να στρέφεται προς την κατεύθυνση των ενυπόθηκων δανείων. Το κόστος χρηματοδότησης έχει μειωθεί απότομα τους τελευταίους δύο μήνες, καθώς οι traders ελπίζουν ότι η επιβράδυνση του πληθω-

ρισμού θα επιτρέψει στην Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ να μειώσει τα επιτόκια φέτος.

Τα συμβόλαιο αγοράς κατοικιών στο Μανχάταν –ένας πιο ακριβής δείκτης της ζήτησης σε σύγκριση με τις πωλήσεις– αυξήθηκαν τον Δεκέμβριο σε ετήσια βάση. Η αύξηση αυτή σηματοδοτεί την αρχή μιας πορείας κατά την οποία τα χαμηλότερα επιτόκια θα φέρουν περισσότερους αγοραστές και ωθούν περισσότερους πωλητές να καταχωρίσουν τα σπίτια τους. Οι τιμές πιθανότατα θα αυξηθούν σύμφωνα με αυτό το σενάριο, δήλωσε ο Jonathan Miller, πρόεδρος της Miller Samuel.

«Η αγορά δίνει τα πρώτα σημάδια ότι αρχίζει να ανακάμπτει», σημείωσε ο Miller. «Δεν πρόκειται να κάνει στροφή σε μια νύχτα, αλλά τείνει προς ισχυρότερες επιδόσεις όσον αφορά τις συναλλαγές και τα αποθέματα και, σε κάποιο βαθμό, τις τιμές», πρόσθεσε.

Η μέση τιμή των αγοραπωλησιών ανήλθε σε 1,16 εκατ. δολ. το 4ο τρίμηνο του 2023, αυξημένη κατά 5,1% σε σύγκριση με το 2022, ενώ τα συμβόλαιο αγοράς κατοικιών στο Μανχάταν αυξήθηκαν τον Δεκέμβριο σε ετήσια βάση.

Η ζήτηση μειώνεται, οι τιμές αυξάνονται

Οι ζητούμενες τιμές πώλησης κατοικιών ενισχύθηκαν στην Αττική κατά 14,8% το δ' τρίμηνο – Στο 9,9% η αύξηση των ενοικίων

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Επιταχύνθηκε ο ρυθμός αύξησης των ζητούμενων τιμών πώλησης και ενοικίασης κατοικιών στην Αττική, κατά τη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου του 2023, δείγμα των σταθερά υψηλών προσδοκιών των ιδιοκτητών ακινήτων, παρότι, όπως επισημαίνουν πλέον όλο και περισσότεροι μεσίτες, η ζήτηση εμφανίζει σημάδια «κόπωσης» τους τελευταίους μήνες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία του δείκτη Spitogatos Property Index (SPI), στην Αττική καταγράφεται ετήσια αύξηση των τιμών πώλησης κατοικιών κατά 14,8%, έναντι αύξησης 13,6% κατά το τρίτο τρίμηνο. Η μέση τιμή πώλησης διαμορφώνεται σε 2.293 ευρώ/τ.μ., έναντι 2.230 ευρώ/τ.μ. που ήταν κατά το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Σε ό,τι αφορά τις ζητούμενες τιμές ενοικίασης, κατά το τέταρτο τρίμηνο καταγράφεται αύξηση

Μέσες ζητούμενες τιμές πώλησης...

ΕΥΡΩ ΑΝΑ Τ.Μ.	...και ενοικίασης κατοικιών		
	δ' τρίμ. 2022	δ' τρίμ. 2023	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Κέντρο Αθήνας	1.774	2.037	14,8%
Βόρεια προάστια	2.721	2.950	8,4%
Νότια προάστια	3.261	3.636	11,5%
Δυτικά προάστια	1.580	1.875	18,7%
Ανατολικά προάστια	1.800	2.000	11,1%
Πειραιάς	1.765	2.174	23,2%
Προάστια Πειραιά	1.433	1.800	25,2%
Υπόλοιπο Αττικής	1.773	1.875	5,8%
Δήμος Θεσσαλονίκης	1.857	2.206	18,8%

Μεταξύ των περιοχών με τις μεγαλύτερες αυξήσεις των τιμών πώλησης ξεχωρίζει με σημαντική διαφορά ο Πειραιάς. Η ευρύτερη περιοχή έχει γίνει ο νέος «υποδοχέας» επενδυτών από τρίτες χώρες, που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν άδεια παραμονής μέσω του σχετικού προγράμματος, καθώς εξακολουθεί να προσφέρει τη σχετική δυνατότητα με όριο επένδυσης τα 250.000 ευρώ.

ΠΗΓΗ: Spitogatos Property Index (SPI)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

9,9% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Υπενθυμίζεται ότι κατά το τρίτο τρίμηνο η μέση τιμή ενοικίασης είχε σημειώσει ετήσια αύξηση κατά 8,2%. Πλέον, το μέσο ζητούμενο ενοίκιο διαμορφώνεται σε 9,4 ευρώ/τ.μ., από 9,25 ευρώ/τ.μ. κατά το τρίτο τρίμηνο του 2023.

Μεταξύ των περιοχών με τις μεγαλύτερες αυξήσεις των τιμών πώλησης ξεχωρίζει με σημαντική δια-

φορά ο Πειραιάς.

Με βάση τα στοιχεία του SPI, η μέση ετήσια αύξηση κατά το τέταρτο τρίμηνο εκτοξεύτηκε σε 23,2%, με αποτέλεσμα η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης να αγγίζει πλέον τα 2.175 ευρώ/τ.μ., από 1.765 ευρώ/τ.μ. πριν από έναν χρόνο.

Στα προάστια του Πειραιά η μέση αύξηση είναι ακόμη μεγαλύτερη με 25,2% και τη μέση ζητούμενη τιμή να αγγίζει τα 1.800 ευρώ/τ.μ.,

έναντι 1.433 ευρώ/τ.μ. κατά το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο.

Η ευρύτερη περιοχή του Πειραιά έχει γίνει ο νέος «υποδοχέας» επενδυτών από τρίτες χώρες, που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν άδεια παραμονής μέσω του σχετικού προγράμματος, καθώς εξακολουθεί να προσφέρει τη σχετική δυνατότητα με όριο επένδυσης τα 250.000 ευρώ. Στον αντίποδα, στο κέντρο της Αθήνας, στα βόρεια και τα

νότια προάστια, το ελάχιστο όριο επένδυσης έχει διπλασιαστεί πλέον σε 500.000 ευρώ, στρέφοντας τους ενδιαφερομένους επενδυτές σε άλλες περιοχές, προεξάρχοντος του Πειραιά.

Ωστόσο, όπως αναφέρουν μεσίτες, αλλά και γραφεία που ειδικεύονται στα προγράμματα επενδυτικής μετανάστευσης, η απότομη αυτή αύξηση των ζητούμενων τιμών, δεν είναι ρεαλιστική. Ηδη

πολλοί επενδυτές στρέφονται σε άλλες περιοχές, καθώς πολλά από τα προσφερόμενα προς πώληση ακίνητα δεν ανταποκρίνονται στις αξίες αυτές και δεν έχουν ιδιαίτερα επενδυτικά χαρακτηριστικά, καθώς π.χ. δεν είναι εύκολο να αξιοποιηθούν ως καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, όπως συνέβαινε κατά κόρον με τα ακίνητα που αποκτήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια στο κέντρο της Αθήνας.

Σε ό,τι αφορά τα ενοίκια, κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2023 σημειώθηκε σταθεροποίηση των τιμών, στο πολύ υψηλό επίπεδο των προηγούμενων μηνών.

Ειδικότερα, η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης στο κέντρο της Αθήνας διαμορφώθηκε σε 10 ευρώ/τ.μ., αυξημένο κατά 10,6% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Στα βόρεια προάστια η μέση ζητούμενη τιμή ανήλθε σε 10,77 ευρώ/τ.μ. από 10 ευρώ/τ.μ., σημειώνοντας ετήσια αύξηση κατά 7,7%.

Οι υψηλότερες τιμές παραμένουν στα νότια προάστια, με 12 ευρώ/τ.μ., από 10,86 ευρώ/τ.μ., καταγράφοντας ετήσια αύξηση κατά 10,5%. Η μεγαλύτερη άνοδος εντοπίζεται στον Πειραιά (κέντρο), όπου η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης έχει αυξηθεί κατά 17,4%, σε 9,6 ευρώ/τ.μ. από 8,18 ευρώ/τ.μ.

Στελέχη της αγοράς ακινήτων εκτιμούν ότι το επόμενο διάστημα θα χρειαστεί να γίνουν διορθώσεις των τιμών, ιδίως σε ό,τι αφορά τις ζητούμενες τιμές πώλησης, καθώς τους τελευταίους μήνες παρατηρείται σημαντική υστέρηση, σε ό,τι αφορά την επίτευξη συμφωνιών αγοραπωλησιών.

Όπως τονίζουν μεσιτικές πηγές, πολλοί ιδιοκτήτες έχουν υπερβολικά μεγάλες απαιτήσεις σε σχέση με την πραγματική αξία των κατοικιών τους και δεν εμφανίζουν διάθεση υποχώρησης ή διαπραγμάτευσης, ώστε να διευκολυνθεί η επίτευξη συμφωνίας.

Την ίδια στιγμή οι ενδιαφερόμενοι, ιδίως όσοι προέρχονται από την εγχώρια αγορά, δεν είναι διατεθειμένοι να καταβάλουν πολύ υψηλό τίμημα, ιδίως μετά τη σημαντική αύξηση των επιτοκίων κατά τη διάρκεια του τελευταίου χρόνου.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι Κτηματικές Επιδόσεις του Δεκεμβρίου

Με την έλευση του Δεκεμβρίου έκλεισε και η χρονιά. Πολλά ειπώθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους, ενώ πολλαπλάσια εικάστηκαν. Η ουσία είναι πως αν και μια πολύ δύσκολη χρονιά για το κυπριακό real estate, 18.824 ακίνητα συνολικής αξίας πέραν των €4,2 δισ. άλλαξαν χέρια και τα καίρονται άλλοι ιδιοκτήτες.

Οι αριθμοί είναι ακόμη μεγαλύτεροι, αν συνυπολογίσουμε και αυτά που αγοράστηκαν μεν αλλά δεν μεταβιβάστηκαν δε. Το 2022 είχαν αλλάξει χέρια 18.402 ακίνητα συνολικής αξίας περίξ των €4,1 δισ. Άρα παρά τις αντιξοές συνθήκες που επικρατούν, η αγορά διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα έστω προσφέροντας συνολικά οριακές, πλην θετικές, διαφοροποιήσεις.

Πάμε λοιπόν να δούμε τι μας έφερε ο τελευταίος μήνας του 2023. Τον Δεκέμβριο του 2023 σημειώθηκαν συνολικά 2.074 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Συγκρινόμενες με τον Δεκέμβριο του 2022 είναι κατά 17,3% αυξημένες, ενώ συγκρινόμενες με τον Δεκέμβριο του 2022 είναι κατά 9,9% αυξημένες αφού πέρσι τον ίδιο μήνα καταγράφηκαν 1.887 πωλήσεις.

Σε επίπεδο πωλητηρίων εγγράφων (μελλοντικές μεταβιβάσεις συναλλαγών που έγιναν), η παγκύπρια εικόνα για τον Δεκέμβριο είναι ανεβασμένη κατά μόλις 2% σε σχέση με τον Δεκέμβριο πέρυσι, αφού κατατέθηκαν συνολικά 1.356 πωλητήρια έγγραφα, σε αντίθεση με 1.335 τον Δεκέμβριο πέρυσι. Η συνολική εικόνα του 2023 είναι ανεβασμένη κατά 16% σε σχέση με το 2022 σε ό,τι αφορά στα πωλητήρια έγγραφα.

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Δεκέμβριο φέτος κυμάνθηκε

Παρά τις αντιξοές συνθήκες που επικρατούν, η αγορά διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα έστω προσφέροντας συνολικά οριακές, πλην θετικές, διαφοροποιήσεις.

περίξ των €467 εκατ. – ποσό που τοποθετεί τον Δεκέμβριο ως τον καλύτερο μήνα του 2023. Συγκρινόμενος με τον Δεκέμβριο του 2022 τότε ο τελευταίος Δεκέμβριος υπερτερεί έναντι του περυσινού κατά €40,4 εκατ. αφού τον αντίστοιχο περυσινό μήνα αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας περίξ των €426,6 εκατ.

Πώς διανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών;

Η Λευκωσία κατέγραψε 553 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίξ των €98,6 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 26,7% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 21,1% επί της αξίας συναλλαγών. Καταγράφεται σαν ο καλύτερος μήνας του 2023 της Λευκωσίας σε αριθμό πωλήσεων και ο δεύτερος καλύτερος μήνας του έτους σε αξία συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρυσι είχε καταγράψει 585 συναλλαγές συνολικής αξίας περίξ των €100,6 εκατ.

Επιπλέον η Λευκωσία κατέγραψε και 375 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 40% αυξημένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022. Οι επιδόσεις της Λευκωσίας κατά

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Δεκέμβριο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €467 εκατ. - ποσό που τοποθετεί τον Δεκέμβριο ως τον καλύτερο μήνα του 2023.

τον Δεκέμβριο επιβεβαίωσαν την ανάκαμψη της τοπικής αγοράς μετά από κάποιους μήνες λήθαργου.

Η Λεμεσός κατέγραψε 617 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίξ των €180,9 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 29,7% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 38,7% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρσι είχε καταγράψει 532 συναλλαγές συνολικής αξίας περίξ των €148,3 εκατ. Επιπλέον η Λεμεσός κατέγραψε και 438 πω-

λητήρια έγγραφα που είναι κατά 12% μειωμένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022. Παρόλο που και για τη Λεμεσό ο Δεκέμβριος ήταν ο καλύτερος μήνας της χρονιάς και εξακολουθεί να είναι η πιο δυνατή αγορά, φαίνεται να βιώνει κάποιες αρνητικές πιέσεις στην έλκυση νέων αγοραστών που δεν είναι άσχετες φυσικά με τις δύο συρράξεις που τρέχουν σε Ουκρανία και Ισραήλ.

Η Λάρνακα κατέγραψε 415 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλ-

λαγών περίξ των €76,9 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 20% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 16,5% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρυσι είχε καταγράψει 337 συναλλαγές συνολικής αξίας περίξ των €60 εκατ. Επιπλέον η Λάρνακα κατέγραψε και 265 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 15% αυξημένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022. Η χρονιά έκλεισε πολύ θετικά για τη Λάρνακα που κέρδισε τις πιο καλές

εντυπώσεις στις σχετικές της επιδόσεις.

Η Πάφος κατέγραψε 348 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίξ των €90 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 16,8% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 19,3% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρυσι είχε καταγράψει 315 συναλλαγές συνολικής αξίας περίξ των €101,3 εκατ. Επιπλέον η Πάφος κατέγραψε και 198 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 24% μειωμένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2022. Παρόλο που η Πάφος αποτελεί μια καλή επενδυτική αγορά ανάμεσα στους ξένους αγοραστές έχει και αυτή επηρεαστεί αρνητικά όπως η Λεμεσός λόγω των συρράξεων.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 141 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίξ των €20,6 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 6,8% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 4,4% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρυσι είχε καταγράψει 118 συναλλαγές συνολικής αξίας περίξ των €16,6 εκατ. Επιπλέον η Αμμόχωστος κατέγραψε και 80 πωλητήρια έγγραφα, που είναι σχεδόν τα ίδια με πέρυσι (1% αυξημένα). Η Αμμόχωστος, αν και η μικρότερη σε δύναμη αγοράς, έχει ελκύσει καλό ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια του 2023.

Είναι σημαντικό να δούμε πως η αγορά θα συμπεριφερθεί το 2024 – ένα έτος πολλαπλών διεθνών και τοπικών προκλήσεων, τόσο οικονομικών όσο και γεωπολιτικών.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

«Μοναχοπαίδι» με δίδυμο αδελφό

Ιστορίες βρεφών που στα μέσα της δεκαετίας του '50 βρέθηκαν από την Ελλάδα στις ΗΠΑ για να υιοθετηθούν

Του ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Στις 17 Οκτωβρίου του 1982 ο Νικόλαος Κατσαφαρόπουλος απέκδυε τα εγκόσμια για να χειροτονηθεί ιερέας. Μια μέρα πριν και εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά, στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Ρόμπερτ Λίπσκι ετοιμαζόταν για την πιο σημαντική μέρα της ζωής του· ντυνόταν με το γαμπριάτικο κοστούμι του για να ανταλλάξει όρκους αγάπης και αφοσίωσης με την αγαπημένη του. Όταν οι δύο άνδρες συναντήθηκαν έπειτα από μερικά χρόνια και μιλούσαν για τη ζωή τους, στάθηκαν για ώρα σε εκείνη την ημέρα –με τη διαφορά ώρας ήταν σχεδόν η ίδια μέρα– που σήμαινε πολλά και για τους δύο. Η σύμπτωση θα φαινόταν απίστευτη εάν λίγο καιρό πριν δεν είχαν μάθει κάτι που θα άλλαζε τις ζωές τους μια για πάντα: Ο Ρόμπερτ Λίπσκι και ο πατέρας Νικόλαος ήταν αδελφία. Και μάλιστα δίδυμοι. Οι ζωές τους χωρίστηκαν λίγο μετά τη γέννα. Υιοθετήθηκαν από δύο διαφορετικές οικογένειες και μεγάλωσαν χωρίς ο ένας να ξέρει την ύπαρξη του άλλου.

«Όταν μου το είπαν δεν το πίστεψα. Ενώσα να χάνεται ο κόσμος κάτω από τα πόδια μου», μας λέει σήμερα ο πατέρας Νικόλαος ο οποίος μέχρι τότε δεν ήξερε ότι ήταν υιοθετημένος. Το ίδιο σοκαρισμένος ήταν και ο αδελφός του όταν έμαθε τα νέα. «Μου είχε κοπεί η αναπνοή. Επειδή ήξερα ότι ήμουν υιοθετημένος για κάποιους ανεξήγητους λόγους νόμιζα ότι είχα μια αδελφή κάπου στον κόσμο. Δεν φανταζόμουν ποτέ έναν δίδυμο αδελφό και σοκαρίστηκα όταν το έμαθα. Και ενθουσιάστηκα. Ήταν ένα δώρο και μια ευλογία που δεν περιγράφεται», λέει ο κ. Λίπσκι. «Άλλαξε τον τρόπο που έβλεπα τον εαυτό μου», συνεχίζει.

Το δημοσίευμα

Ο 67χρονος Λίπσκι αναζήτησε τις ρίζες του όταν διάβασε ένα δημοσίευμα των New York Times τον Απρίλιο του 1996 για παράνομες υιοθεσίες παιδιών από την Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του '50, κοντά στη χρονιά της γέννησής του. Υστερα από μερικούς μήνες και με τη βοήθεια ενός δικτύου στην Αθήνα που έψαχναν παρόμοιες υποθέσεις έμαθε για τη βιολογική του οικογένεια στην Ελλάδα. Εκείνο το καλοκαίρι ταξίδεψε στη χώρα μας και γνώριστηκε για πρώτη φορά με τον αδελφό του. Εμαθαν και οι δύο περισσότερες λεπτομέρειες για το παρελθόν τους, όπως ότι ο Νικόλαος υιοθετήθηκε γρήγορα, ενώ ο Ρόμπερτ δύο χρόνια αργότερα. Στο μεσοδιάστημα είχε βαπτιστεί χριστιανός Ορθόδοξος με το όνομα Μαρίνος αλλά μεγάλωσε ως Εβραίος από τη θετή του οικογένεια.

«Η μυστικοπάθεια είναι κάτι το τρομερό», μας λέει η δημοσιογράφος και συγγραφέας Μαρία Καρδαρά. «Αυτοί οι δύο άνδρες μεγάλωσαν ως μοναχοπαίδια», σημειώνει για την ιστορία του Ρόμπερτ και του πατέρα Νικόλαου. «Όταν ο ιερέας συνάντησε τις κοινωνικές λειτουργούς και του είπαν για την υιοθεσία του τις κατηγόρησε ότι λένε ψέματα, ότι δεν βρήκαν τον σωστό

Ο Ρόμπερτ και ο πατέρας Νικόλαος μιλούν στην «Κ». Ήταν αδελφία, δίδυμοι, χωρίστηκαν λίγο μετά τη γέννα και μεγάλωσαν χωρίς ο ένας να ξέρει την ύπαρξη του άλλου.

άνθρωπο. Είναι δύσκολο να το αποδεχτεί κανείς αλλά τουλάχιστον είναι παπάς. Συγχωρεί», λέει γελώντας για να ελαφρύνει την ατμόσφαιρα.

Η Μαρία Καρδαρά συγκέντρωσε 14 μαρτυρίες υιοθετημένων ανδρών και γυναικών στο βιβλίο «Φωνές των χαμένων παιδιών της Ελλάδας», που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Ποταμός. Στις σελίδες του παρουσιάζονται ιστορίες παιδιών –σήμερα ενηλίκων– που υιοθετήθηκαν από την Ελλάδα

στα μέσα της δεκαετίας του '50 και ταξίδεψαν σε πολιτείες των ΗΠΑ ή και στην Ευρώπη για να ξεκινήσουν μια καινούργια ζωή με τις νέες τους οικογένειες. Το βιβλίο δίνει σάρκα και οστά στην εξαιρετική έρευνα της Βελγίδας συγγραφέα και καθηγήτριας Γκόντα φαν Στιν (στο βιβλίο «Ζητούνοβόρα) πρωτόκολλα και άλλους τρόπους πιο αμφίβολους ή και εντελώς παράνομους. Η «ροή» των υιοθετημένων παιδιών, σημειώνει η Φαν Στιν στην εισαγωγή του βιβλίου, ελεγχόταν «από έναν μικρό κύκλο Ελλήνων κρα-

τικών υπαλλήλων, διευθυντών ορφανοτροφείων, δημάρχων, γιατρών, δικηγόρων, δικαστών, ηγετών της ελληνοαμερικανικής κοινότητας, ακόμα και ταξιδιωτικών πρακτόρων με πολύ μικρή, άμεση ανάμειξη της ελληνικής κυβέρνησης ή εποπτεία από τις αμερικανικές ή πολιτικές αρχές». Ο αριθμός αυξάνεται σε 4.000 παιδιά αν προστεθούν οι υιοθεσίες μέχρι και το 1975. Όταν αυτά τα παιδιά μεγάλωσαν άρχισαν να ψάχνουν το παρελθόν τους.

Στην Ευρώπη

Οι περισσότερες υιοθεσίες είχαν προορισμό την Αμερική και ελάχιστες ήταν σε χώρες της Ευρώπης. Μία από αυτές ήταν της Σόνιας Ρίνσντορπ που μεγάλωσε στην Ολλανδία. Στα 40 της χρόνια επανασυνδέθηκε με τη μητέρα της μέσω του Κέντρου Βρεφών «Μπτέρα» και αργότερα γνώρισε την οικογένειά του πατέρα της, η οποία την καλωσόρισε αμέσως. «Μεγάλωσα με

Το άνοιγμα αρχείων και φακέλων που περιέχουν πολύτιμες πληροφορίες για τις υιοθεσίες και την ταυτότητα γονιών και παιδιών είναι ένα από τα αιτήματα προς την ελληνική κυβέρνηση.

πολύ καλούς γονείς αλλά πάντα κάτι έλειπε. Αναρωτιόμουν τι θα γινόταν εάν έμενα στην Ελλάδα, αν μεγάλωνα με τη μητέρα μου και αν οι άνθρωποι γύρω της τη βοηθούσαν να μεγάλώσει ένα παιδί εκτός γάμου», μας λέει η κ. Ρίνσντορπ.

«Ακόμη κι αν είχες μια καλή ανατροφή ως υιοθετημένο άτομο υπάρχει μια μεγάλη αίσθηση απώλειας, διότι για να δημιουργηθεί μια οικογένεια έπρεπε να καταστραφεί μια άλλη, να χαθεί», λέει η κ. Καρδαρά, η οποία

αφηγείται και τη δική της ιστορία μέσα στο βιβλίο. Μεγαλωμένη στην Καλιφόρνια από μια ελληνική οικογένεια μεταναστών, γνώριζε από μικρή ότι ήταν υιοθετημένη αλλά δεν έψαξε τη βιολογική της οικογένεια μέχρι τον θάνατο των θετών γονιών της.

«Τότε ένιωσα μια απέραντη θλίψη και αναρωτήθηκα ποια είμαι», μας λέει. Αποφασιστική και αποτελεσματική στην έρευνα, η κ. Καρδαρά κατάφερε να βρει τα ίχνη της μητέρας της και προσπαθούσε να την πείσει να συναντηθούν από κοντά αλλά δεν τα κατάφερε. Η βιολογική της μητέρα πέθανε το 2021. Η έρευνά της για την ταυτότητα του βιολογικού της πατέρα την οδήγησε στο ΠΙΚΠΑ της Πεντέλης το 2022. Γεννήθηκε στο Μαιευτήριο Αθηνών, πέρασε εννέα μέρες με τη μητέρα της πριν πάει στο Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών και για λίγο στο ΠΙΚΠΑ προτού φύγει για την Αμερική. Η αίτηση για να ανοίχτει ο φάκελός της –τον οποίο είδε με τα μάτια της κατά την επίσκεψή της– εκκρεμεί ακόμα.

Το άνοιγμα των αρχείων και των φακέλων που περιέχουν πολύτιμες πληροφορίες για τις υιοθεσίες και την ταυτότητα γονιών και παιδιών είναι ένα από τα αιτήματα που διεκδικεί η κ. Καρδαρά και μια μεγάλη ομάδα υιοθετημένων από την ελληνική κυβέρνηση, όπως και η αναγνώριση της ελληνικής τους υπηκοότητας για όσους το επιθυμούν.

Ο ρόλος του κράτους

«Θέλουμε η κυβέρνηση να αναγνωρίσει τον ρόλο που έπαιξε το κράτος στο παρελθόν επειδή ήταν ένα σκάνδαλο. Το έχουν κάνει όλες οι χώρες που ενεπλάκησαν σε παρόμοιες υποθέσεις, όπως η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Αυστραλία αναγνώρισαν τα λάθη του παρελθόντος», προσθέτει. Υπάρχει τελικά «σωστή» υιοθεσία; Καταφατικά απαντά η κ. Καρδαρά. «Να υιοθετηθεί ένα ζευγάρι αλλά να είναι ξεκαθαροί με το παιδί», απαντά κατηγορηματικά.

Πριν κλείσουμε το τηλέφωνο ρωτάμε τον πατέρα Νικόλαο για τον αδελφό του σήμερα. Η μεγάλη απόσταση έχει κρατήσει τους δίδυμους μακριά αλλά αυτό δεν φαίνεται να έχει μεγάλη σημασία. «Αρκεί που ξέρω ότι έχω έναν δικό μου άνθρωπο κάπου στον κόσμο», καταλήγει.

Η Μαρία Καρδαρά συγκέντρωσε στο βιβλίο της 14 μαρτυρίες υιοθετημένων ανδρών και γυναικών.

1. Ο Ρόμπερτ Λίπσκι και ο αδελφός του πατέρας Νικόλαος στην πρώτη τους συνάντηση. 2. Η Μαρία Καρδαρά σε βρεφική ηλικία με τη θετή της μητέρα Αμαλία στις Ηνωμένες Πολιτείες. 3. Η Σόνια Ρίνσντορπ με τη μεγάλη ελληνική της οικογένεια. 4. Η συγγραφέας αγκαλιά με την Ντίνα Πούλιας, μια γυναίκα που βρήκε την οικογένειά της έπειτα από 42 χρόνια αναζήτησης.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

7-13.1.24

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Περασμένες ζωές

Οι προβολές του Ομίλου Φίλων Κινηματογράφου συνεχίζονται με την ταινία «Περασμένες Ζωές» [Past Lives] της Celine Song. Οι παιδικοί φίλοι Να Γιανγκ και ο Χάε Σουνγκ χωρίζονται όταν η οικογένεια της πρώτης μεταναστεύει από τη Νότια Κορέα στον Καναδά. Σιωπηρά ερωτευμένοι μεταξύ τους, θα συναντηθούν είκοσι πέντε χρόνια αργότερα στη Νέα Υόρκη. Δευτέρα 8 Ιανουαρίου 2024, ώρα 8:30 μ.μ. Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες** **τηλέφωνο 96420491, www.ofk.org.cy.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Ερωτόκριτος, του Βιτσέντζου Κορνάρου

Στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας παρουσιάζεται το έμμετρο μυθιστόρημα της κρητικής Αναγέννησης, ανεβασμένο από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος (ΚΘΒΕ). Η σύλληψη και σκηνοθεσία της παραγωγής ανήκει στην Αργυρώ Χιώτη, παλιά γνώριμη του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας. Το κλασικό έργο του κρητικού θεάτρου ξετυλίγει τον γεμάτο εμπόδια και άνισο κοινωνικά έρωτα της μοναχοκόρης του βασιλιά της Αθήνας, Αρετούσας, με τον γιο του πιστού συμβούλου του βασιλιά, Ερωτόκριτου. Ένα παραμύθι που ξεχειλίζει συναίσθημα και υμνεί τον έρωτα. Πέραν της συναρπαστικής ερωτικής ιστορίας, η υπόθεση δίνει φως σε καίρια ζητήματα των καιρών, σε σχέση με τα όρια της ανθρωπίνης θέλησης και τη σύγκρουση με τις

εκάστοτε κοινωνικές νόρμες. Η παράσταση ενσωματώνει ένα ποίημα, ένα γυναικείο μονόλογο γραμμένο ειδικά για την παράσταση από την Ιρανή συγγραφέα Rahil Fallahfar, επηρεασμένο από τους αγώνες των γυναικών στη χώρα της. Τετάρτη 10 Ιανουαρίου 2024, ώρα 8:30. Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, Μουσείου 4, Λευκωσία. **Πληροφορίες** **τηλέφωνο 22797979.**

ΘΕΑΤΡΟ

Η επίσκεψη της γηραιάς κυρίας

Ο **Νεόφυτος Ταλιώτης** επιστρέφει στον ΘΟΚ για να μοιραστεί με το κοινό τη δική του ανάγνωση στο έργο η «Γηραιά Κυρία» του Φρίντριχ Ντύρενματ, που παρουσιάζεται για δεύτερη φορά στην κρατική σκηνή της Κύπρου, μετά την εμβληματική παράσταση του 1988. Σε μια μικρή πόλη κόπου στην Κεντρική Ευρώπη η αναμενόμενη η άφιξη της Κλαίρ Ζαχανασιάν, η οποία επιστρέφει στον γενέθλιο τόπο της ύστερα από σαράντα πέντε χρόνια απουσίας, δημιουργεί μεγάλη αναταραχή. Η άλλοτε ευημερούσα πόλη τώρα βυθίζεται στην ανέχεια και στο πρόσωπο της πάμπλουτης Κλαίρ οι κάτοικοι του Γκύνεν

βλέπουν το μοναδικό τους σωτήρα... Η «επίσκεψη της γηραιάς κυρίας» αποτελεί μια αλληγορία για την ήττα της ηθικής στη μάχη της με το χρήμα και δημιουργεί αναπόφευκτους συνειρμούς με τον κόσμο μας σήμερα. Παίζουν: Βασίλης Βασιλάκης, Θανάσης Γεωργίου, Μιχάλης Καζάκας, Βαλεντίνος Κόκκινος, Παναγιώτης Κυριάκου, Κλείτος Κωμοδίκης, Σταύρος Λούρας, Ντίνος Λύρας, Πάνος Μακρής, Νεοκλής Νεοκλέους, Παναγιώτα Παπαγεωργίου,

Αλέξανδρος Παρίσης, Χριστίνα Παπαδοπούλου, Αθηνά Σάββα, Αννίτα Σαντορινιάου. Συμμετέχουν: Ανδρέας Τσακισιός, Ραφαήλ Χριστοδούλου. Παραστάσεις στη Λευκωσία έως 27 Ιανουαρίου 2024 κάθε Παρασκευή και Σάββατο, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή, ώρα 6:00 μ.μ. Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή Αίθουσα Εύης Γαβριηλίδης. **Πληροφορίες / Εισιτήρια: Ηλεκτρονικά στη σελίδα www.thoc.org.cy και στο ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Μελέτιος Μελετίου: Playground

Η **Γκαλερί Eins** παρουσιάζει την πρώτη ατομική έκθεση του Μελέτιου Μελετίου στην Κύπρο, με τίτλο «Playground» σε επιμέλεια του Πάνου Γιαννικόπουλου. Το Playground ενεργοποιεί με περιπετειώδη τρόπο την αίσθηση της εξερεύνησης και του παιχνιδιού. Μεταξύ επικινδυνότητας και απόλαυσης, επιθετικών επιφανειών που κάμπτονται και η αρχική εντύπωσή τους αντιστρέφεται. Ο καλλιτέχνης παρουσιάζει συνθέσεις που καταλαμβάνουν τις επιφάνειες του εκθεσιακού χώρου και μοιάζουν να αναπτύσσονται, να εξαπλώνονται, να συγκροτούν ενόπτες και να αυτονομούνται σε ένα παιχνίδι ισορροπιών. Ο Μελετίου επιμένει στη σημασία του παιχνιδιού και της ευχαρίστησης ακόμα και σε καταστάσεις που αυτές οι λέξεις φαίνονται αδιανόητες. Στην έκθεση, το επιθετικό αστικό περιβάλλον γίνεται ορατό με παγνιώδη διάθεση. Στο Playground δημιουργεί έναν χώρο που επιβάλει μια κυκλική πορεία χωρίς γωνίες. Μετατρέπεται τα έντονα εκθροκά μοτίβα σε χρωματιστά έργα που αλλοιώνουν την αρχική χρησιμότητά τους. Διάρκεια έως 15 Ιανουαρίου 2024. Eins Gallery, Θέμιδος 28, Λεμεσός. **Πληροφορίες** **τηλέφωνο 99522977, www.einsgallery.com.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το Θέατρο στα χαρακώματα

Στο σημείο μηδέν φαίνεται να βρίσκεται το κυπριακό θέατρο μετά τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων του Σχεδίου Θυμέλη για το Α΄ εξάμηνο του 2024, με τα «παραδοσιακά» θέατρα να ανακοινώνουν ότι κλείνουν, απαιτώντας να παραιτηθεί η υφυπουργός Πολιτισμού Λίνα Χασσανιδού, με άλλα θεατρικά σχήματα να ακυρώνουν τις παραγωγές τους και γενικά να επικρατεί μία σκεδόνε εμφυλιακή ατμόσφαιρα στα θεατρικά μας πράγματα.

Γιατί όμως φτάσαμε ως εδώ με μεγάλο μέρος του θεατρικού κόσμου να είναι δυσσχεστικό με τα αποτελέσματα του Σχεδίου Θυμέλη; Ποιο είναι τελικά το πρόβλημα; Τα χρήματα και ποια θεατρική ομάδα ή ποιο θέατρο πήρε περισσότερα ή λιγότερα; Αν η κατανομή γίνεται με δίκαιο τρόπο; Αν τα χρήματα της κρατικής επιχορήγησης είναι πολλά ή λίγα; Νομίζω πως για όλους τους παραπάνω λόγους, αλλά το σημαντικότερο κατά τη γνώμη μου είναι ότι με τα χρήματα που έχουν πάρει οι 31 φορείς είναι αδύνατον να γίνουν οι παραστάσεις και να είναι νομικά εξασφαλισμένοι οι εργαζόμενοι (όλοι οι συντελεστές της παραστάσης) και οι φορείς ότι θα πληρωθούν σωστά όπως προβλέπει η σύμβαση για τον κατώτατο μισθό.

Είναι αδύνατον με τα 1200 ευρώ πάνω-κάτω του κατώτατου να πληρωθεί σωστά ο/η ηθοποιός, ο/η σκηνοθέτης/τρια και οι υπόλοιποι συντελεστές...

Και αν δεν πληρωθεί σωστά κάποιος θα χάσει... και κάποιος θα αναγκαστεί να κρύψει... θα γίνουν εκπτώσεις από τους ηθοποιούς, επειδή δεν θα έχουν άλλη επιλογή. Με αυτές τις εκπτώσεις αναμφισβήτητη—κατά τη γνώμη μου—θα επηρεαστεί και το τελικό αποτέλεσμα της παράστασης. Και αυτό είναι στο τέλος που λέμε πως κάποιος θα πληρώσει τα επίχειρα... και η κοινωνία είναι αυτή που θα πληρώσει τα επίχειρα, διότι δεν γίνεται τίποτε για να παιδευθεί ο κόσμος, η κοινωνία. Η απειλή του κλεισίματος των θεάτρων δεν είναι λύση και φυσικά ούτε και πρόταση, διότι έτσι διαιωνίζεται το πρόβλημα. Θα θυμάστε βέβαια πως και επί ημερών του Γιάννη Τουμαζή πάλι με τις απειλές περί κλεισίματος δόθηκαν εκτάκτως χρήματα και όλα συνέχισαν στο ίδιο τέμπο και ξαναφτάσαμε στο σημείο μηδέν.

Ωστόσο, τα χρήματα που διαθέτει η Πολιτεία δεν είναι για ενίσχυση της θεατρικής επιχειρηματικότητας, είναι για ενίσχυση της θεατρικής παραγωγής και το ποσό των 673.604 είναι θα έλεγε κάποιος ικανό για να αναπτυχθεί το κυπριακό θέατρο, αλλά δεν είναι, όπως φαίνεται και αυτό είναι αποτέλεσμα της σύνολης εικόνας που έχει η Πολιτεία διαχρονικά για τον πολιτισμό ως έννοια συστατική της κοινωνίας. Αυτό είναι δεδομένο. Αλλά ερώτημα θέτω, μήπως και τα πολλά χρήματα

φέρνουν αξιοζήλευτα καλλιτεχνικά αποτελέσματα; Δεν νομίζω.

Είχα γράψει και παλαιότερα, τον Δεκέμβριο του 2022, όταν πάλι δόθηκαν έκτακτες χρηματοδοτήσεις στο Θέατρο Ένα, το Θέατρο Ανεμόνα και το Θέατρο Versus πως επιτέλους, πρέπει να αρχιστεί μία σοβαρή συζήτηση για το μοντέλο επιχορήγησης των θεατρικών σχημάτων ή των «μεγάλων» ή των μικρότερων θεάτρων, «διότι δεν γίνεται να προχωράνε τα πράγματα με αποσπασματικές ή άλλες κινήσεις είτε από μέρους της Πολιτείας είτε από μέρους των ανθρώπων του καλλιτεχνικού χώρου. Σαφώς και οι στρεβλώσεις είναι πολλές και τα χρήματα για το ελεύθερο θέατρο περιορισμένα, και γι' αυτό είναι επιβεβλημένο να υπάρξει ένας ευρύτερος, συντονισμένος και ειλικρινής διάλογος μεταξύ Πολιτείας και εμπλεκόμενων φορέων, χωρίς παρωπίδες, ιδεοληψίες και κρυμμένα καρτιά».

Πάλι τον Νοέμβριο του 2023 είχα επισημάνει από αυτή τη στήλη πως από τη στιγμή που λειτουργούν με ταμείο τα μεγάλα θέατρα, και έχουν ανελαστικά έξοδα, «θα πρέπει να έχουν κατά τον πώς μπορούν να συνεχίσουν να λειτουργούν χωρίς να εμφανίζουν μεγάλη ζημία, και μάλιστα σε ένα δυστοπικό οικονομικό τοπίο, όπως το σημερινό. Ο ανταγωνισμός έρχεται όταν υπάρχει θεατρικό κοινό που θα πρέπει να το προσελκύσεις με την καλ-

λιτεχνική πρόταση, όταν οι παραγωγές θα είναι τέτοιες που θα υπάρχει το δίλημμα για τον/τη θεατή/τρια πού να πάει και συνεχίζει γράφοντας πως «είναι αδύνατον το κράτος να συντηρεί αστάθιστα θεατρικές στέγες που δεν καταφέρνουν να ανατάξουν τα ταμεία τους. Όπως είναι αδύνατον το κράτος να χρηματοδοτεί οποιονδήποτε φορέα ή ομάδα ζητήσει χρήματα, απλώς γιατί έχει όραμα και όρεξη. Φυσικά και η όρεξη αλλά και η ιστορία και η προσφορά θα πρέπει να επιβραβεύονται, αλλά όχι χωρίς όριο και κανονισμούς, γιατί πολύ απλά τη Λευκωσία τη διαρρέει ο Πεδιαίος και όχι ο Πακτωλός» και έκλεινα πως είναι στοίχημα για την Πολιτεία (υπουργείο Παιδείας, υφυπουργείο Πολιτισμού, υπουργείο Εσωτερικών κ.ά.) και τους φορείς είναι η ανάπτυξη κοινού, ώστε μακροπρόθεσμα τα ταμεία των θεάτρων να μπορούν να υποστηρίξουν το όραμα των ανθρώπων τους και να συνεχίσουν να προσφέρουν στην κοινωνία».

Κάποτε θα πρέπει να ξεκινήσει μία ειλικρινής συζήτηση για την ανάπτυξη της θεατρικής κουλτούρας στη χώρα. Μία συζήτηση χωρίς να μεν αλλά, χωρίς τηλεσίγραφα, γιατί στο τέλος—επαναλαμβάνω—τα επίχειρα τα πληρώνει πέραν από το ίδιο το θέατρο και το κοινό.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Λίγο πριν και λίγο μετά τον νέο χρόνο

Πώς είναι να αλλάξεις χρόνο παρακολουθώντας εκπομπή με τον Διονύση Σαββόπουλο; Οι «Πρωταγωνιστές» του Σταύρου Θεοδωράκη, παραμονή Πρωτοχρονιάς, είχαν ως τίτλο «Χρόνια πολλά, κύριε Σαββόπουλε». Τραγούδια του, ερμηνευμένα ιδιαίτερα, ορισμένα και σαγηνευτικά, από τον Γιώργο Μαργαρίτη, τον Θέμη Αδαμαντίδη, τον Αντώνη Ρέμο, τον Πάνο Μουζουράκη, την Πέγκυ Ζήνα, την Ελεονώρα Ζουγανέλη και άλλους· τον ίδιο τον Σαββόπουλο να σχολιάζει και να αφηγείται απολαυστικά (όπως πάντα), μέσα από μια κινηματογραφική αίσθηση, με την οθόνη να προβάλει ευχές και ιστορίες από φίλους.

Στο μεταίχμιο των 80 χρόνων, ο μοναδικός αυτός δημιουργός, αντί να απευθύνεται κυρίως στους «60 τους εκδόμεis», οι συναυλίες του να σημαίνουν προσκλητήριο γκριζαρισμένων, λευκών και επιμελώς βαμμένων μαλλιών, ανοίγεται και απλώνεται. Αποκτά μια εντυπωσιακή ευρυχωρία, συμπεριλαμβάνοντας και πολύ νεότερες γενιές, που μπορεί να τον γνώρισαν από τους γονείς τους (όπως ομολόγησαν η Σμαράγδα Καρύδη ή η Ελεονώρα Ζουγανέλη) τον έκαναν όμως «δικό τους». Βρήκαν τις αναφορές τους, τους ρυθμούς τους, το χιούμορ που τους αντιπροσωπεύει, το παιχνίδισμα και την—όσες φορές και να την έχεις ακούσει—αιφνιδιαστική ευαισθησία των στίχων του. Δεν εξαντλείται. Σαν ένα καλειδοσκόπιο λέξεων, που κάθε φορά μετακινούνται αποκαλύπτοντας ένα διαφορετικό σχήμα. Όσες φορές και να ακούσεις το «Δημοσθένους λέξεις», για παράδειγμα, ποτέ δεν σημαίνει ακριβώς το ίδιο όταν σιγοτραγουδάς «κι αν βγω απ' αυτή τη φυλακή/ κανείς δε θα με περιμένει. Οι δρόμοι θα 'ναι αδειανοί κι η πολιτεία μου πιο ξένη». Οι αποχρώσεις ατέλειωτες.

Την περασμένη Κυριακή το βράδυ, λίγο πριν και λίγο μετά τον νέο χρόνο, η παρουσία του Διονύση Σαββόπουλου ήταν ο καλύτερος αποχαιρετισμός και το πιο αισιόδοξο καλωσόρισμα. Γιατί από αυτή τη θέση και τη στιγμή του βίου του μπορεί και μιλάει για μια κοινότητα αισθημάτων, με ειλικρίνεια, χωρίς εμπάθεια, με γενναιοδωρία, χωρίς να κρύβει ούτε τις προτιμήσεις του ούτε τις επιφυλάξεις του.

«Με συγκινούν πολύ οι μουσικοί του δρόμου. Πολύς κόσμος νομίζει ότι είναι κάτι σαν ζητιάνοι. Οχι! Δεν είναι έτσι, έχουν μεγάλη αξιοπρέπεια μέσα τους. Οι καλλιτέχνες του δρόμου έχουν λιγάκι μέσα τους. Τους σέβομαι πάρα πολύ. Και το τσίρκο με τρελαίνει», είπε στην τηλεοπτική εκπομπή. Και άφησε την αντισυμβατική ματιά του να περιπλανηθεί στο σήμερα: «Το ραπ βγαίνει από το rhapsody, τη λέξη ραψωδία, δηλαδή από τον Ομηρο. Τα πρώτα μεγάλα ραπ διεθνή σουξέ είναι η Ιλιάδα και η Οδύσσεια. Εγώ παρακολουθώ με ενδιαφέρον τους ράπερ και τους τράπερ, μολονότι το θέμα τους είναι πολύ ναρκισσιστικό. Δηλαδή, όλο λιμουζίνες, καλάντικοφ, ναρκωτικά και εμφανίζονται με κάτι γυαλιά έτσι να πούμε. Χά-λια! Παρ' όλα αυτά, το παρακολουθώ όλο αυτό».

Δεν είναι λίγο για έναν 80χρονο καλλιτέχνη να μην απομονωθεί στις δάφνες του. Να κρατάει την επαφή με τον κόσμο γύρω του, εκτός από μέσα του. Να «βλέπει» τι συμβαίνει στην κοινωνία, στους ανθρώπους, στην πολιτική, στην τέχνη. Και μπορεί να μην τα μετασχηματίζει σε νέα τραγούδια ή μουσικές, όμως, είναι παρών στις ζωές μας με τη σκέψη και τον σχολιασμό του, με το σαββόπουλικό ιδιόλεκτο, με το οποίο χαρακτηρίζει πρόσωπα και συμπεριφορές.

Είναι timeless ο Διονύσης Σαββόπουλος. Δεν έχει σημασία ποια χρονιά τον «συναντάς». Θα είναι πάντα και αύριο. Θα είναι και στις 22 Ιανουαρίου στο Μέγαρο Μουσικής, μαζί με την ορχήστρα και τη χορωδία του Μουσικού Σχολείου Βόλου, έχοντας επιμεληθεί το πρόγραμμα για μια συναυλία υπέρ των σκοπών της «Αμυλωνής» (πανελλήνιος φορέας που παρέχει εκπαιδευτικά και θεραπευτικά προγράμματα σε παιδιά και ενήλικους με προβλήματα όρασης και πρόσθετες αναπηρίες).

Ο Σταύρος Θεοδωράκης τον ρώτησε αν φοβάται το τέλος. Κι εκείνος απάντησε: «Ε, δεν θέλω να χάσω αυτό το πανηγύρι της ζωής».

Βύθιση στη σκοτεινή πλευρά του ανθρώπου

Τι, στα αλήθεια, συνέβη στο πλήρωμα του «Γουέιτζερ»;

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΚΡΑΝ
Γουέιτζερ - Ναυάγιο, ανταρσία, φόνος
μυθρ.: Δέσποινα Κανελλοπούλου
εκδ. Δώμα, 2023, σελ. 448

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

Ιανουάριος 1740, Βασιλικός ναύ-σταθμος, Πόρτσμουθ: ένας μικρός πολεμικός στόλος αρματώνεται για ένα παράτολμο ταξίδι. Η Βρετανία και η Ισπανία είναι σε πόλεμο, ανταγωνιζόμενες μανιασμένα για την κατάκτηση και τον έλεγχο όλο και μεγαλύτερων περιοχών του πλανήτη. Η εντολή που έχει λάβει ο στολίσκος από το ναυαρχείο είναι σαφής: «Όταν φτάσετε στην ισπανική ακτή της Νότιας Θάλασσας, πρέπει να καταβάλετε κάθε δυνατή προσπάθεια για να πληξέτε τους Ισπανούς, είτε στη θάλασσα είτε στη στεριά, στο μέγιστο των δυνατοτήτων σας». Στην πραγματικότητα, όμως, οι Βρετανοί έχουν μια κρυφή, πειρατική ατζέντα: να κουρσέψουν ένα ισπανικό γαλιόνι που κουβαλάει την περιβόητη «μεγάλη λεία των ωκεανών», ένα φορτίο από ακατέργαστο ασήμι και εκατοντάδες χιλιάδες αργυρά νομίσματα.

Τη συγκλονιστική περιπέτεια επιβίωσης που έζησαν οι άνδρες ενός εκ των πλοίων της αποστολής, του «Γουέιτζερ», μάς διηγείται σήμερα με καθλωτικό τρόπο ο Αμερικανός συγγραφέας Ντέιβιντ Γκραν. Συντάκτης του New Yorker, με σεβαστή σειρά ευπώλητων βιβλίων δραματοποιημένης

Η αποστολή στην οποία συμμετείχε το «Γουέιτζερ» δεν προμήνυε τίποτα καλό. Όσα επακολούθησαν, όμως, αφήνουν πολλά ερωτήματα για το τι πραγματικά συνέβη.

ιστορικής έρευνας πίσω του, με το τελευταίο του πόνημα μας βάζει στον «ξύλινο κόσμο» των ποντοπόρων ιστιοφόρων, μας παίρνει μαζί του να ζήσουμε λεπτό προς λεπτό, κύμα προς κύμα, ένα συγκλονιστικό ναυτικό και ανθρώπινο δράμα.

Ξεκινά από τους ντόκους του Πόρτσμουθ, παρουσιάζοντάς μας σιγά σιγά τον στόλο, την προετοιμασία και τους ανθρώπους του, θέτοντας ολοζώντανα το πολιτικό, κοινωνικό και ναυτικό πλαίσιο της εποχής. Παρουσιάζει τα πέντε πολεμικά, το ένα ανικνευτικό και τα δύο μικρά φορτηγά πλοία που θα συνιστούσαν τη μικρή εκείνη ναυτική δύναμη, ανάμεσά τους

και το πρώην εμπορικό «Γουέιτζερ», που γίνεται ο πρωταγωνιστής του δράματος. Αφού διέσχισε τον Ατλαντικό, παγιδεύτηκε για έναν ολόκληρο μήνα σε μανιασμένη φουρτούνα στον περιβόητο πορθμό του Ντρέικ, αποκόπηκε από τον στόλο και έμεινε μόνο του. Οι ναύτες πάλευαν όχι μόνο με τα πελώρια κύματα αλλά και με το σκορβούτο και, παρόλο που βρίσκονταν σε άθλια κατάσταση, ύστερα από πολλούς κόπους κατάφεραν να προσαράξουν στα βράχια ενός ερημικού, αφιλόξενου νησιού στις νότιες ακτές της σύγχρονης Χιλής. Από τα 250 άτομα του αρχικού πληρώματος κατάφεραν να βγουν από το κουφάρι του πλοίου 145.

Δεν ήξεραν πού βρίσκονταν, ούτε φαινόταν πως θα ερχόταν ποτέ κάποιος να τους σώσει. Στους λίγους μήνες που έμειναν εκεί, έχτισαν ένα πέτρινο φυλάκιο και προσπάθησαν να επιβάλουν μια στοιχειώδη πειθαρχία, αλλά μέσα στην παγωνιά, στην κούραση και στην πείνα τελικά επικράτησαν χάος και δικόνοια. Πέντε μήνες μετά την άφιξή τους στο ερημονήσι, είχαν επιβιώσει μόνο 92 από τους 145 αρχικούς ναυαγούς.

Εντέλει, χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, η μία από αυτές, 81 άνδρες υπό την αρχηγία του αρχιπυροβολητή Τζων Μπάλκλεϊ, στασί-ασε, ναυπήγησε ένα αυτοσχέδιο πλοιάριο και έφυγε με στόχο να επιστρέψει στην Αγγλία μέσω της ανατολικής ακτής της Νότιας Αμε-

Χαρακτικό του 1805, που απεικονίζει τους ναυαγούς του «Γουέιτζερ» στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν στο άγνωστο νησί όπου τους έριξαν οι τρικυμίες και οι άνεμοι, κοντά στις ακτές της Χιλής.

ρικής. Αφησε πίσω μια άλλη ομάδα 20 ανδρών, μεταξύ των οποίων ο πλοίαρχος Τσππ και ο ανθυπαπιστής Τζων Μπάυρον (προπάππους του Λόρδου Βύρωνα), η οποία τελικά, λίγο καιρό μετά, με τη βοήθεια κάποιων αυτοχθόνων, κατάφερε να φύγει από το νησί.

Πάνω από πέντε χρόνια μετά την αρχή του ταξιδιού, έξι άντρες από την ομάδα του Μπάλκλεϊ και τέσσερις από την ομάδα του Τσππ κατάφεραν να επιστρέψουν στην Αγγλία. Από τους τριακόσιους άνδρες που έφυγαν από το Πόρτσμουθ, γύρισαν πίσω μόνο δέκα, οι οποίοι έδωσαν διαφορετικές εκδοχές της απίστευτης περιπέτειάς τους. Ο Γκραν πέρασε χρόνια ψάχνοντας τα «αρχαιολογικά συντρίμια», πειστήρια μοίρας του πλοίου και του πληρώματος, που και αυτά, όπως το ναυάγιο, τα πήρε η θάλασσα και ο χρόνος: «Ξεβρασμένα ημερολόγια πλοίων, μουχλιασμένες επιστολές, προσωπικά ημερολόγια γεμάτα μισές αλήθειες, τα σωζόμενα πρακτικά της αγχώδους δίκης στο ναυτοδικείο» γράφει στην εισαγωγή του, ενώ το ερώτημα «τι, στα αλήθεια, συνέβη» πλανάται χωρίς απάντηση σε όλες

τις σελίδες του βιβλίου, εφόσον οι μαρτυρίες των δέκα «μαρτύρων και αυτουργών μαζί» ναυτών που γύρισαν στην Αγγλία ήταν αντικρουόμενες.

«Στοιχίγμα» ζωής

Παρά τις τόσο άφθονες ιστορικές της αναφορές και παραπομπές, η πρόζα του Γκραν θυμίζει λιγότερο έναν ιστορικό και περισσότερο έναν εξερευνητή, κάποιον που είδε όλους αυτούς τους εφιάλτες με τα μάτια του και τώρα θέλει να μας τους αφηγηθεί. Συχνά κιόλας το κάνει εκφράζοντας έκπληξη, θαυμασμό, οίκτο – πολλές φορές και σαρκασμό, όπως στο σημείο όπου εξηγεί πώς πήρε το όνομά του το πλοίο: «Το βάφτισαν έτσι προς τιμήν του σερ Τσαρλς Γουέιτζερ, του εβδομνταετράχρονου αρχηγού του ναυαρχείου. Ταίριαστό όνομα: έπαιζαν τη ζωή τους κορώνα-γράμματα, έτσι δεν είναι;» (σ.σ. Wager σημαίνει στοιχίγμα). Οι επικές περιγραφές του για την ατέλειωτη τρικυμία στο ακρωτήριο Χορν είναι λες και ξεπηδούν μέσα από την επιβλητική θαλασσογραφία του εξωφύλλου της έκδοσης: «...τα σύννεφα μαύρισαν, σβήνοντας τον ήλιο», γράφει, «οι

άνεμοι άρχισαν να ουρλιάζουν και αγριεμένα κύματα σπκώθηκαν από το πουθενά χτυπώντας με ορμή τα πλοία. Οι πλώρες βουτούσαν σε βαθιά φαράγγια, για να υψωθούν ξανά, ικετευτικά, προς τα ουράνια».

Παράλληλα, η ανάλυση των κεντρικών χαρακτήρων καθιστά το «Γουέιτζερ» εκτός από ένα νέο κλασικό έργο της ναυτικής βιβλιοθήκης και μια συναρπαστική μελέτη της σκοτεινής πλευράς του ανθρώπου. Αξία, βέβαια, έχει και η αμιγώς πολιτική διάσταση της αφήγησης, που, όπως χαρακτηρι-στικά δηλώνει ο συγγραφέας στην ιστοσελίδα του, «εξετάζει πως οι δύο πλευρές και τα δύο έθνη διηγούνται –και παραμορφώνουν– την ιστορία».

Εντέλει, όλη αυτή η γεμάτη αλάτι, αίμα και ιδρώτα περιπέτεια «ναυαγίου, ανταρσίας και φόνου» συνοψίζεται σε μία φράση που ο συγγραφέας μάς προσφέρει στην εισαγωγή του βιβλίου του, αιχμηρά λόγια που έγραψε ο Ουίλιαμ Γκόλντσνιγκ στον διάσημο «Αρχοντα των μυγών» του, μια άλλη συγκλονιστική ιστορία επιβίωσης: «Ίσως είναι ένα θηρίο... Ίσως είμαστε εμείς».

Η ecomm**bx** παρουσιάζει

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
... που δεν τελειώνει

**ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ**
ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ του Βιτσέντζου Κορνάρου
EROTOKRITOS by Vitsentzos Kornaros
Produced by: National Theatre of Northern Greece
10/1/2024 20:30

**FREEDOM CANDLEMAKER
AGELESS**
12/01/2024 20:30

**STILL! ΕΝΑ ΑΓΑΛΜΑ ΠΟΥ
ΓΥΡΙΣΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ**
STILL! A STATUE THAT TRAVELLED THE WORLD
13, 14|01|2024 16:00

**4FRONTAL
ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΕΣ** της Νεφέλης Μαϊστράλη
Σκηνοθεσία: Θανάσης Ζερήτης, Χάρης Κρεμμύδας
Παραγωγή: Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου 2023
SPYRIDOULES by Nefeli Maistrali
16/1/2024 20:30

**LOVE
100.7 FM
98.1 & 105.7**

Διοργανωτές
Organisers:

Αργυρός Χορηγός
Silver sponsor:

Χάλκινος Χορηγός
Bronze sponsor:

Χορηγός φιλοξενίας
Hospitality sponsor:

Χορηγός επικοινωνίας
Media sponsor:

Εισιτήρια
Tickets:

#Nicosia2030 Υποψήφια για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

LOVE
100.7 FM
98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς
όλες τις ώρες

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10
ΠΡΩΤΗ
ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 11.9%

ΣΟΦΙΑ ΠΡΩΙΜΟΥ

10-13
ΠΡΩΤΗ
ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.6%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24
ΠΡΩΤΗ
ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 13.2%

Facebook

Twitter

Instagram

@lovefmcypus

* ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ SYMMETRON MARKET RESEARCH ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΜΑΙΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΥ 2022 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΩΝ 13-80.

«Έχετε διατηρήσει τους θεσμούς, οι οποίοι άντεξαν αρκετά καλά κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Θα το θεωρούσα αυτό κατά κάποιον τρόπο επιτυχία της ελληνικής δημοκρατίας».

Μεταξύ ιδεολογίας και πορτοφολιού

Ο καθηγητής Μπεν Ανσελ μιλάει για το αν και τι μερίδιο ευθύνης φέρουν οι πολίτες σε ένα αποτυχημένο πολιτικό σύστημα

Συνέντευξη στον
ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΑΗ

Γιατί η πολιτική αποτυγχάνει και ποιο μερίδιο ευθύνης φέρουν οι πολίτες σε ένα αποτυχημένο πολιτικό σύστημα; Αυτά τα κυρίαρχα ερωτήματα προσπαθεί να απαντήσει στο νέο του βιβλίο ο καθηγητής Συγκριτικών Δημοκρατικών Θεσμών του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, Μπεν Ανσελ. Με τίτλο «Γιατί η πολιτική αποτυγχάνει: πέντε παγίδες και πώς να τις αποφύγουμε» (εκδ. Μεταίχμιο, μτφρ.: Γ. Μαραγκός), ο Μπεν Ανσελ εισάγει τους αναγνώστες του στον ευμετάβλητο κόσμο των πολιτικών συστημάτων και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Συζητώντας με την «Κ», ο καθηγητής Ανσελ επισημαίνει ως βασικό συστατικό επιρροής των πολιτικών αποφάσεων τη συμμετοχικότητα των πολιτών, ενώ εξηγεί και τον ρόλο των ιδεολογιών στη σύγχρονη εποχή, λαμβάνοντας ως παράδειγμα την Ελλάδα.

– Ο 21ος αιώνας ξεκίνησε με ευημερία και ασφάλεια. Ωστόσο σηματοδεύτηκε από πολέμους, οικονομική κρίση και την πανδημία. Σήμερα βλέπουμε την άνοδο της Ακροδεξιάς, της αντισυστημικής ψήφου και του ευρωσκεπτικισμού. Γιατί η σύγχρονη πολιτική απέτυχε ή αποτυγχάνει;

– Νομίζω ότι η σημερινή συγκυρία είναι πιο δύσκολη για την πολιτική από τη δεκαετία του 1990, ίσως και από τις αρχές του 2000. Βέβαια, ξέρω ότι για τους Έλληνες, οι κακές στιγμές ξεκίνησαν πιθανώς το 2008 και ακόμα δεν έχουν σταματήσει. Νομίζω ότι υπάρχει ένας πρωταρχικός λόγος για τον οποίο η πολιτική μας είναι πιο δύσκολη και αυτός είναι επειδή στις πλούσιες χώρες του κόσμου δεν είχαμε πραγματική ανάπτυξη εδώ και 15 χρόνια. Αυτό ισχύει κυρίως στην Ελλάδα, αλλά ισχύει κυρίως στη Γαλλία και τη Γερμανία. Από την άλλη, στην Αμερική η ανάπτυξη ήταν αρκετά καλή, αλλά δεν φαίνεται οι πολίτες να έγιναν πιο ευτυχισμένοι. Υπάρχουν πολλές έρευνες που υποστηρίζουν ότι η άνοδος των ακροδεξιών πολιτικών κομμάτων ή των λαϊκιστικών κινήματων συνδέεται με το λεγόμενο «κινεζικό σοκ». Δηλαδή το άνοιγμα του εμπορίου με την Κίνα που πλήττει συγκεκριμένες περιοχές πιο σκληρά και αυτό συνδέεται με την κατάρρευση της αγοράς ακινήτων και με τους χαμηλότερους σχετικούς μισθούς. Οι προκλήσεις αυτή τη στιγμή είναι ιδιαίτερα δύσκολες.

“
Είναι σημαντικό να υπάρχουν θεσμικά αντίβαρα, τα δικαστήρια ή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή άλλα τμήματα της κυβέρνησης, ώστε να αποτρέψουν οποιονδήποτε ηγέτη να γίνει ένας εκλεγμένος δικτάτορας.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο το εκλογικό σύστημα είναι χειρότερο από ό,τι σε εσάς στην Ελλάδα, καθώς εδώ έχουμε πλειοψηφικές εκλογές.

– Πώς αξιολογείτε την αστάθεια του εκλογικού σώματος;
– Νομίζω ότι θα έχουμε ακόμα πιο ασταθείς διακυμάνσεις. Για παράδειγμα, η Αριστερά στην Ελλάδα κάποτε αντιπροσωπευόταν από το ΠΑΣΟΚ, ενώ εδώ και μία δεκαετία τη θέση της Αριστεράς κατέχει ο ΣΥΡΙΖΑ, κόμμα το οποίο ήταν σαφώς πολύ πιο αριστερά από την μέχρι πρότινος ελληνική αριστερή πολιτική. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Αντίστοιχα, τα τελευταία 15 χρόνια «κακής» ανάπτυξης στο Ηνωμένο Βασίλειο δημιούργησαν τον Τζέρεμι Κόρμπιν στα αριστερά και παρήγαγαν ένα συντηρητικό κόμμα τύπου Μπόρις Τζόνσον στα δεξιά. Και είχαμε και στο Ηνωμένο Βασίλειο αρκετά ακραίες και πολωμένες πολιτικές. Αυτό που έχει σημασία είναι πώς λειτουργούν οι εκλογές. Στο Ηνωμένο Βασίλειο το εκλογικό σύστημα είναι χειρότερο από ό,τι σε εσάς, καθώς εδώ έχουμε πλειοψηφικές εκλογές. Δεν έχουμε αναλογική εκπροσώπηση. Αυτό σημαίνει ότι μόνο οι συντηρητικοί ή το εργατικό κόμμα κυβερνούν και έτσι πηγαίνουν όλοι και είναι σαν να βρίσκεσαι σε τρενάκι του λούνα παρκ. Είμαι σίγουρος ότι οι Έλληνες δεν είναι ικανοποιημένοι με τους πολιτικούς τους τα τελευ-

«Δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να μην μπορείς να διώξεις μια σειρά από ανθρώπους που έχουν αποτύχει», επισημαίνει ο Μπεν Ανσελ.

ταία χρόνια, αλλά θα έλεγα να μην υιοθετήσετε το δικό μας εκλογικό σύστημα γιατί αυτό θα τα έκανε όλα χειρότερα.

– Αναφερθήκατε στην οικονομική κρίση που βίωσε η Ελλάδα, με το κόμμα της Αριστεράς να αντιπαράκειται με τα συστημικά κόμματα, αλλά στο τέλος να αποδεικνύεται εξίσου συστημικό. Είναι η Ελλάδα ένα παράδειγμα αποτυχίας του πολιτικού συστήματος;

– Η Ελλάδα τα τελευταία 15 χρόνια αποτελεί ένα παράδειγμα στο οποίο αποδείχθηκε ότι η πολιτική σε εθνικό επίπεδο δυσκολεύεται να επιτύχει αποτελέσματα σε διεθνές επίπεδο, και αυτό είναι μέρος της συμμετοχής ενός κράτους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δηλαδή μπορεί να κάνει δημοψήφισμα για να μη συμφωνήσει με το πακέτο διάσωσης της Ε.Ε. και το δημοψήφισμά σου να αγνοηθεί εντελώς. Οπότε, αυτό αποτελεί μια πραγματική αδυναμία της δημοκρατίας. Ομως, αυτό δεν είναι ελληνικό πρόβλημα, αλλά ένα ευρύτερο πρόβλημα της δημοκρατίας εντός της Ε.Ε. και αυτό αποτελεί μια πρόκληση για την Ένωση. Από την άλλη, η ελληνική δημοκρατία έχει αποδειχθεί εύρωστη, καθώς δεν έχετε

καταλήξει σε μια κατάσταση όπου η Χρυσή Αυγή να κυριαρχεί, αλλά ούτε βρεθήκατε σε μια κατάσταση όπου ο ΣΥΡΙΖΑ να είναι σε θέση να κυβερνήσει είτε με τον τρόπο που ήθελε, είτε μακροπρόθεσμα. Τώρα, είμαι βέβαιος ότι πολλοί Έλληνες είναι δυσαρεστημένοι με τη σημερινή κατάσταση, αλλά έχετε διατηρήσει τους θεσμούς, οι οποίοι άντεξαν αρκετά καλά κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Θα το θεωρούσα αυτό κατά κάποιον τρόπο ως επιτυχία της ελληνικής δημοκρατίας.

– Στο παρελθόν, κυριαρχούσαν οι ιδεολογίες και οι πολίτες ψηφίζαν βάσει αυτών. Αποτελούν σήμερα οι ιδεολογίες βασικό συστατικό ή είναι ο οικονομικός παράγοντας αυτός που κινητοποιεί ψηφοφόρους και κυβερνήσεις;

– Νομίζω ότι η αλλαγή στον τρόπο σκέψης των πολιτών προέκυψε στη δεκαετία του 1990, με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ο οποίος αποτέλεσε το «σημείο θανάτου» (Death Note) για τον εμπνευσμένο από τη μαρξιστική παράδοση σοσιαλισμό. Οπότε σήμερα δεν υπάρχουν πραγματικά αριστερά κόμματα στην Ευρώπη, που να ακολουθούν την

Το βιβλίο μας εισάγει στον ευμετάβλητο κόσμο των πολιτικών συστημάτων και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

ίδια γραμμή με τη Δεύτερη Διεθνή και τον πρώιμο σοσιαλισμό. Έτσι, οι ιδεολογικές διαφορές εξαφανίστηκαν, ενώ ο λαϊκισμός δεν είναι πραγματικά μια ιδεολογία. Αυτό που θέλω να πω, είναι πως πλέον δεν υπάρχει μια ιδεολογία τόσο συνεκτική, όσο ήταν ο φασισμός και αυτό είναι μάλλον καλό. Πιστεύω λοιπόν ότι οι περισσότεροι ψηφοφόροι κάνουν αυτό που εμείς οι πολιτικοί επιστήμονες ονομάζουμε «ψηφοφορία για το πορτοφόλι», δηλαδή ψηφίζουν με βάση το πορτοφόλι τους. Και αυτό είναι λυπηρό, καθώς οι ψηφοφόροι δεν έχουν μια ευρύτερη άποψη για το πώς θα πρέπει να οργανωθεί η κοινωνία, αλλά ίσως αυτός είναι ένας πιο ρεαλιστικός τρόπος για να ανταποκριθούν οι ψηφοφόροι. Το πρόβλημα με την ιδεολογία –και αυτό μπορείτε να το δείτε στη Βενεζουέλα αυτή τη στιγμή– είναι ότι αν πιστεύετε πραγματικά σε μια ιδεολογία, τότε έχετε πρόθυμοι να ανεχτείτε πολύ άσχημες πολιτικές και πρακτικές. Οπότε, κατά την άποψή μου, η μη ιδεολογική πολιτική είναι μάλλον καλύτερη για τον μέσο πολίτη.

– Φέρουν οι ψηφοφόροι μερίδιο ευθύνης στην αποτυχία του πολιτικού συστήματος;

– Στο βιβλίο μου προβάλλω το επιχείρημα ότι όλοι μας πρέπει να αναλάβουμε κάποια ευθύνη για την πολιτική, ότι αν η δημοκρατία έχει να κάνει με την αυτοδιακυβέρνηση, δηλαδή με το να κυβερνάμε τους εαυτούς μας, τότε δεν μπορούμε να την αναθέσουμε αποκλειστικά στους πολιτικούς ή στην τεχνολογία. Εμείς είμαστε τα βασικά συστατικά στοιχεία της πολιτικής, οπότε πρέπει επίσης να αναγνωρίσουμε τα δικά μας ελαττώματα και τα δικά μας συμφέροντα, αντί απλώς να κα-

τηγορούμε τους πολιτικούς για κάθε κακό αποτέλεσμα.

– Ποια είναι τα συστατικά ενός επιτυχημένου πολιτικού συστήματος;

– Νομίζω ότι είναι σημαντικό οι άνθρωποι να μπορούν να εκφράζουν τις διαφορές τους ψηφίζοντας κόμματα που μπορεί να μη μου αρέσουν. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο για μεγάλο χρονικό διάστημα υποστηρίξαμε ότι το δικομματικό μας σύστημα είναι σπουδαίο επειδή αποκλείει την Ακρά δεξιά και την Ακρά αριστερά. Λοιπόν το πέτυχε αλλά μετά δημιουργήθηκαν άλλα προβλήματα. Κατά την άποψή μου, θα ήταν καλύτερο να έχουμε ένα σύστημα που να επιτρέπει στους ανθρώπους να ψηφίζουν όπως αισθάνονται, δηλαδή να εκδηλώνουν τη διαφωνία τους με την καθεστειακή τάξη, αλλά ταυτόχρονα να έχουμε δημιουργήσει έναν τρόπο, ώστε αφού έχουμε συγκεντρώσει όλες αυτές τις διαφορές και διαφωνίες, να λαμβάνουμε αποφάσεις με τρόπο που να συμφωνούμε ή να συμφωνούμε όσο το δυνατόν περισσότερο. Και αυτό συνεπάγεται ότι οι συνασπισμοί μπορεί να είναι καλοί και αποδοτικοί. Από την άλλη, είναι επίσης σημαντικό να υπάρχουν θεσμικά αντίβαρα. Αυτά μπορεί να είναι τα δικαστήρια ή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ή άλλα τμήματα της κυβέρνησης, ώστε να αποτρέψει οποιονδήποτε ηγέτη να γίνει ένας εκλεγμένος δικτάτορας.

– Αν ένα πολιτικό σύστημα αποτύχει, μπορεί να επανακτήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών;

– Αυτή είναι μια ωραία ερώτηση, και ιδιαίτερος δύσκολη. Νομίζω ότι είναι σημαντικό οι πολιτικοί να είναι υπόλογοι για τις αποτυχίες τους και για τις επιτυχίες τους. Δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να μην μπορείς να διώξεις μια σειρά από ανθρώπους που έχουν αποτύχει. Και αν τελικά θέλετε να ανακτήσετε την εμπιστοσύνη των ψηφοφόρων, τότε οι ψηφοφόροι θα πρέπει να δουν τη σύνδεση μεταξύ του τρόπου με τον οποίο ψηφίζουν και τις πολιτικές που προτείνουν οι πολιτικοί. Οπότε, ξέρετε, η εμπιστοσύνη είναι μια διαλεκτική διαδικασία, είναι μια σχέση μεταξύ του πολιτικού και του ψηφοφόρου. Και οι μόνοι τρόποι για να ξανακερδίσουμε την εμπιστοσύνη των ψηφοφόρων είναι να νιώσουν ότι οι πολιτικοί τους έχουν ακούσει και έχουν παραγάγει αποτελέσματα, καθώς και ότι μπορούν να τους πετάξουν έξω από την εξουσία αν αποτύχουν.

Αφήγηση όσων ήθελε να είχε ζήσει

Μια διερεύνηση της γυναικείας φύσης στον σημερινό κόσμο και των ορίων της ελευθερίας που πηγάζουν απ’ αυτή

RACHEL CUSK
Δεύτερο σπίτι
μτφρ.: Δώρα Δαρβίρη
εκδ.: Gutenberg, 2023, σελ. 213

Τον **ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΡΙΝΟΥ**

Η τριλογία της Ρέιτσελ Κασκ (Περίγραμμα, Μετάβαση, Κύδος) επαινήθηκε ποικιλοτρόπως, όρισε μια νέα κατάσταση στα λογοτεχνικά πράγματα, εγκαινίασε, θαρρεί κανείς, τη νέα φάση της autofiction στις μέρες μας και σίγουρα πίεσε τα όρια της μυθοπλασίας, έτσι όπως τη γνωρίζαμε για χρόνια. Τώρα, έχοντας πλέον αναβαπτιστεί στη λογοτεχνική σκηνή ως μια από τις κατεξοχήν προωθητικές μορφές της σύγχρονης πεζογραφίας, επανέρχεται με ένα μυθιστόρημα που μοιάζει να βγήκε από τη μήτρα των προηγούμενων βιβλίων της. Τι ακριβώς είναι το «Δεύτερο σπίτι»; Σίγουρα δεν είναι μια από τις συμβατικές σάτιρες που έγραφε πριν από τη θαυμαστή τριλογία της, αλλά μια ακόμη εγκεφαλική διερεύνηση της γυναικείας φύσης στον σημερινό κόσμο και των ορίων της ελευθερίας που πηγάζουν απ’ αυτή. Επίσης, η Κασκ (όπως έκανε και στην τριλογία) διερωτάται για τη δύναμη της τέχνης και την επίδρασή της στους καταναλωτές, αλλά και τους δημιουργούς της.

Μονόλογος

Το βιβλίο αρθρώνεται πάνω στον μονόλογο της αφηγήτριας, με το όνομα Μ., τον οποίο απευθύνει σε κάποιον Τζέφερς. Μια

φιγούρα που δεν παίζει κανένα ρόλο στην ιστορία και στην ουσία μένει άγνωστη έως το τέλος. Προφανώς, είναι ένα πρόσωπο-πρόσχημα για να εκφράσει η αφηγήτρια τις μύχιες σκέψεις της. Παρά το γεγονός ότι η πλοκή δεν λείπει από το βιβλίο, αυτό που πυροδοτεί την ανέλιξη της ιστορίας είναι οι φιλοσοφικές και ψυχαναλυτικές σκέψεις της αφηγήτριας. Κάποτε παλιά, τότε που ήταν νέα και παντρεμένη, βρέθηκε στο Παρίσι και συναντήθηκε με τους πίνακες του Λ. Την κύκλωσε μια παραλυτική αίσθη-

Η Κασκ παραδέχεται πως εμπνεύστηκε το συγκεκριμένο βιβλίο από το «Lorenzo in Taos» (1932) της Μέιμπελ Ντοτζ Λούχαν.

ση αυτοανάλυσης μπρος στα πορτρέτα με τους περίεργους χρωματισμούς που εντυπώθηκαν στο μυαλό της. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, πολλά πράγματα άλλαξαν στη ζωή της Μ. Χώρισε με τον άνδρα της, αναγκάστηκε για κάποιο διάστημα να αποχωριστεί την κόρη της και γνώρισε έναν άλλον άνδρα, τον Τόνι, με τον οποίο ζει πλέον σε ένα παραθαλάσσιο σπίτι με θέα έναν βάλτο. Είναι ένας ερμώτοπος που ομοιάζει με τη δική της ψυχοσύνθεση. Κάποιες φορές δεξιώνονται καλλιτέχνες και συ-

Μια γυναίκα εξιστορεί τις αναμνήσεις (ή μήπως τις μύχιες επιθυμίες;) της.

γραφείς που τους στεγάζουν σε ένα δεύτερο σπίτι που διαθέτουν, μόνο και μόνο για να μπορεί η Μ. να συνδέεται με τον χώρο της τέχνης. Αποφασίζει να καλέσει τον Λ., που είναι πια ζωγράφος εγνωσμένης αξίας, έτσι ώστε να επανασυνδεθεί μαζί του, δίχως όμως να γνωρίζει αν η εμμονή της προς το πρόσωπό του κρύβει κάτι ερωτικό ή λειτουργεί μέσα της ως μια μορφή αυτοπροσδιορισμού και επανατοποθέτησης (τι ήταν, τι μπορούσε να γίνει και πώς κατέληξε). Τα πράγματα δεν εξελίσσονται όπως τα ήθελε. Ο

Λ. έρχεται μαζί με τη νεαρή σύντροφό του, ενώ καταφτάνουν στο σπίτι η κόρη της αφηγήτριας μαζί με τον σύντροφό της. Αυτή η παράξενη συνύπαρξη θα ενεργοποιήσει στην αφηγήτρια μια σειρά από συμπεράσματα για τον εαυτό της. Το βάρος της μητρότητας, την ανάγκη να αντιληφθεί τη σχέση που έχει με τον Τόνι (έναν άνδρα με ελάχιστες πνευματικές ανησυχίες), την απώλεια των δικών της προθέσεων, αλλά και την παγερή αλήθεια που φέρνει στο φως ο αβόλευτος και συχνά επικριτικός Λ. Η Κασκ

παραδέχεται πως εμπνεύστηκε το συγκεκριμένο βιβλίο από το «Lorenzo in Taos», που έγραψε η Μέιμπελ Ντοτζ Λούχαν το 1932 και στο οποίο καταγράφει τις αναμνήσεις της από την περίοδο που φιλοξενούσε στο σπίτι της, στο Τάος του Νιου Μέξικο, τον πασίγνωστο συγγραφέα Ντ. Χ. Λόρενς. Μάλιστα, μέρη της υπόθεσης αυτού του βιβλίου (έως και ονόματα ακόμη) χρησιμοποιούνται ως έχουν από την Κασκ σε μια μορφή επανεγγραφής. Λες και φτιάχνει εμπρόθετα ένα λογοτεχνικό παλιμψηπστο. Πολλά

Ενα μυθιστόρημα που μοιάζει να βγήκε από τη μήτρα των προηγούμενων βιβλίων της Ρέιτσελ Κασκ.

στοιχεία που έκαναν την Κασκ αντικείμενο μελέτης υπάρχουν –εν πολλοίς– και στο «Δεύτερο σπίτι». Όπως: η αποστασιοποιημένη (έως παγωμένη) φωνή που αναλαμβάνει να μας πει την ιστορία, η δομική σχέση που έχει με την ουσία της δημιουργίας, αλλά και η έντονη διάθεσή της να σχολιάσει και να υπεραναλύσει τη δυναμική των σχέσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών (αλλά και γυναικών μεταξύ τους) έτσι όπως διαμορφώνονται στις σημερινές δυτικές κοινωνίες. Φαίνεται πως η επιτυχία της τριλογίας θα ακολουθεί για πολύ καιρό την Κασκ, σε σημείο που να ορίζει τα έργα της από εδώ και πέρα. Κάτι τέτοιο διαφαίνεται έντονα στο «Δεύτερο σπίτι», που έχει έντονο το στοιχείο του πειραματισμού. Η μετάφραση ανήκει στη Δώρα Δαρβίρη.

ΠΑΜΕ ΓΗΠΕΔΟ

ΣΑΒΒΑΣ ΚΟΣΙΑΡΗΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ & ΚΥΡΙΑΚΗ
15:00

Ανάληψη και σχολιασμός από τους:
Χρίστο Ζαβό, Πανίκο Κωνσταντίνου
και Γιώργο Σαββίδη

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ο Μορμβένιος Στρατιώτης

τον Χανς Κρίστιαν Άντερσεν
σε διασκευή Άνδρη Θεοδότου
Σκηνοθεσία: Λέα Μαλένη

...και πημμυρίζει κόκκινη, κατακόκκινη αχάνη.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ
Θέατρο ΘΟΚ, Αίθουσα Εύης Γαβριηλίδης
Κυριακές στις 10:30

77 77 27 17 THOC.ORG.CY

ΜΑΤΙΕΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ
Κέϊζι Ταν

Στις ιδιωτικές γκαλερί των μεγάλων πόλεων του κόσμου, όπως στη Σιγκαπούρη, έχει κανείς την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με το έργο των σύγχρονων καλλιτεχνών από διαφορετικές παραδόσεις της Ασίας, της Νότιας Αμερικής, της Αφρικής, της Ευρώπης. Η γκαλερί Cuturi, που δείχνει πολλούς ανερχόμενους ζωγράφους και καθιερωμένα ονόματα, εγκαινιάζει το έτος με τη δουλειά του 40χρονου Κέϊζι Ταν από τη Σιγκαπούρη. Στα έργα του διακρίνει κανείς εκδοχές της μητροπολιτικής ζωής.

BIENNH
Ταπισερί

Το Μουσείο Τέχνης της Βιέννης εστιάζει το βλέμμα στις μνημειακών διαστάσεων ταπισερί, που είναι αυτόνομα έργα τέχνης από τις εποχές της Αναγέννησης και του Μπαρόκ. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον πως σημείο αφετηρίας είναι ο Ραφαήλ και η μεγάλη επιρροή του στους μεταγενέστερους καλλιτέχνες, και ιδίως εκείνους της φλαμανδικής σχολής. Συνδετικός κρίκος είναι οι ταπισερί που παραγγέλθηκαν στον Ραφαήλ από τον Πάπα Λέοντα Ι΄ με θέμα τη ζωή των Αποστόλων για την Καπέλα Σιστίνα.

ΜΑΔΡΙΘ
Γυναίκες της τέχνης

Στο Μουσείο Thyssen-Bornemisza της Μαδρίτης, η έκθεση που «τρέχει» αυτήν την περίοδο φέρνει στο προσκήνιο σπουδαία έργα δημιουργημένα από γυναίκες. Πρόκειται για ένα ακόμη βήμα αναθεώρησης της ιστορίας της τέχνης, ανοίγοντας θυρίδες ορατότητας για γνωστές και λιγότερο γνωστές γυναίκες ζωγράφους και γλύπτριες. Όπως διατυπώνεται από το μουσείο, η έκθεση έχει οργανωθεί με βάση τη φεμινιστική οπτική και προβάλλει έργα από τον 16ο αιώνα έως τα πρόσφατα χρόνια.

ΣΑΝ ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ
Μποτισέλι

Στους μουσειακούς χώρους του Legion of Honor στο Σαν Φρανσίσκο παρουσιάζεται ένα από τα μεγάλα πολιτιστικά γεγονότα αυτήν την περίοδο στην Καλιφόρνια. Η έκθεση για τον Μποτισέλι είναι μια θαυμαστή συγκέντρωση έργων για τον αναγεννησιακό ζωγράφο, με μια σπάνια συνύπαρξη αριστουργημάτων προερχόμενων από μεγάλα μουσεία και συλλογές. Η έκθεση αποκαλύπτει όλα τα προσέχδια του Μποτισέλι που οδήγησαν στα γνωστά έργα του, σχέδια που πλέον θεωρούνται αυτόνομα έργα.

ΛΟΝΔΙΝΟ
Ιμπρεσιονισμός στο χαρτί

Από τις πιο δημοφιλείς εκθέσεις του 2023, η έκθεση «Ιμπρεσιονισμός στο χαρτί: από τον Ντεγκά στον Τουλουζ-Λотреκ» συνεχίζεται έως τις 10 Μαρτίου στη Βασιλική Ακαδημία του Λονδίνου. Στα τέλη του 19ου αιώνα, οι ιμπρεσιονιστές έκαναν την επανάστασή τους και στο χαρτί με τεχνικές όπως τέμπρες, παστέλ, ακουαρέλες, μολύβια, γκούας, με αποτέλεσμα να έχουμε μια θαυμαστή ποικιλία από εκείνη την παρακαταθήκη. Μεγάλα ονόματα της τέχνης υπογράφουν αυτά τα έργα.

«Βράδυ πάνω από το Πότσνταμ», 1930. Έργο της Λότε Λαζερότσιν (1898-1993).

Λότε
Λαζερότσιν,
ανάμεσα
σε δύο
πατρίδες

Η Γερμανίδα ζωγράφος Λότε Λαζερότσιν (1898-1993) έζησε σχεδόν σε όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Θεωρείται μία από τις πιο συναρπαστικές περιπτώσεις επανекτιμήσης καλλιτέχνη, καθώς δεν είναι μόνον η τέχνη της που είναι υψηλής στάθμης και προκαλεί συναισθήματα μέσα από την εξαιρετική σχεδιαστική δεινότητα και σύνθεση των χρωμάτων. Είναι και η προσωπική διαδρομή της από την πατρίδα της, Γερμανία, στη Σουηδία, όπου εγκαταστάθηκε για να γλιτώσει, ως Εβραία η

ΐδια, από το ναζιστικό καθεστώς. Στη Σουηδία εγκαταστάθηκε το 1937 μετά τη σωτήρια πρόσκληση που έλαβε από την γκαλερί Moderne για να εκθέσει έργα της. Ήταν ήδη γνωστή από την καλλιτεχνική σκηνή του Βερολίνου. Στην περίπτωση της Λότε Λαζερότσιν συνοψίζονται όλα τα μεγάλα θέματα της ταυτότητας, της μετανάστευσης, της διπλής πατρίδας. Η Λότε Λαζερότσιν είναι πρωτίστως μια μεγάλη ζωγράφος. Στη Σουηδία θεωρείται και δική τους καλλιτέχνης και αναφέρε-

ται παντού ως Γερμανοσουηδή. Χάρη στις συνθήκες που η Λότε Λαζερότσιν βρήκε στη Σουηδία μπόρεσε να ανθήσει ως ώριμη γυναίκα και να συνεχίσει να δημιουργεί. Τα έργα της, εξίσου δυνατά στην προσωπογραφία και στην τοπιογραφία, συγκινούν και προκαλούν σεβασμό και θαυμασμό από τις νεότερες πλέον γενιές που δεν έζησαν τις μεγάλες καμπές του περασμένου αιώνα. Η Λότε Λαζερότσιν είχε κάνει συχνά και την αυτοπροσωπογραφία της. Μια γυναίκα με γωνιώδη,

σκληρά, σχεδόν αρρενωπά, χαρακτηριστικά, βαθύ και επίμονο βλέμμα, σταθερά χέρια. Το έργο που εικονογραφεί αυτό το σημείωμα, είναι ίσως το πιο διάσημο και αποτελεί κορυφαίο δείγμα του γερμανικού ρεαλισμού ως παραφύλαδα του εξπρεσιονισμού στη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Είναι το «Βράδυ πάνω από το Πότσνταμ», έργο του 1930, που αποτελεί το διαβατήριο της τέχνης της. Μια σύνθεσή-ελεγχία και απολογισμός για τη μεταπολεμική (μετά τον Α΄ Πα-

γκόσμιο Πόλεμο) γενιά που είναι στο προσκήνιο της ζωής, ορμητική αλλά αποπροσανατολισμένη (η περίπτωση της Γερμανίας είναι ίσως η πιο ενδεικτική μετά την ταπείνωση του 1918 και τη διάλυση της γερμανικής οικονομίας). Στο βάθος, η πόλη του Πότσνταμ με όλη την κορυφογραμμή και ατμόσφαιρα του παλαιού κόσμου που κατέρρεε σταδιακά. Αυτήν την περίοδο, μπορεί να δει κανείς τη μεγάλη αναδρομική της Λαζερότσιν στη Στοκχόλμη, στο μουσείο Moderna.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Να χτυπήσουν δυνατά οι άγριες καμπάνες στον άγριο ουρανό

Το 1850, ο Άλφρεντ Λορντ Τένισον έγραφε: «Χτυπήστε δυνατά, άγριες καμπάνες, στον άγριο ουρανό./ Στο αιωρούμενο νέφος, στην παγωμένη νύχτα: Ο χρόνος πεθαίνει μέσα στη νύχτα./ Χτυπήστε δυνατά, άγριες καμπάνες, και αφήστε τον να πεθάνει. // Χτυπήστε δυνατά το παλιό, χτυπήστε για το νέο./ Χτυπήστε, ευτυχισμένες καμπάνες, πάνω από το χιόνι./ Ο χρόνος φεύγει, αφήστε τον να φύγει./ Χτυπήστε το κάλπικο, χτυπήστε για το αληθινό». Ο Τένισον γράφει αυτούς τους στίχους ελάχιστα χρόνια αφού ένας Άγγλος και ένας Γάλλος μαθηματικός επιβεβαίωσαν (ο καθένας μόνος του, ανεξάρτητα από τον άλλο) την ύπαρξη ενός ακόμα πλανήτη στο ηλιακό μας σύστημα που ονομάστηκε Ποσειδώνας, την ίδια εποχή που ο Δαρβίνος μελετούσε νέες μορφές ζωής στα νησιά Γκαλαπάγκος.

Το παλιό κανόταν το νέο ήταν

Όλο το βάρος κάθιζε
με τη χρονιά που
έφυγε· η νέα χρονιά,
στη γέννησή της, είναι
ανάλαφρη σαν φτερό
στον άνεμο.

προ των πυλών και, όπως γράφει στο βιβλίο του «Starry Night. Astronomers and Poets Read the Sky» (εκδ. Prometheus Books, 2001) ο Ντέιβιντ Χ. Λέβι, ο Τένισον έπιασε αυτό το αδιόρατο μα και εντυπωσιακό άλμα του πολιτισμού. Μία μόλις εβδομάδα μέσα στο νέο έτος, με ακόμα πιο ιλιγγιώδεις ανακαλύψεις και επινοήσεις από τον άνθρωπο που, παρ' όλα αυτά, δεν έπαψε να παιδεύει —να πληγώνει κατά βάθος— τον πολιτισμό του, ο καθένας από όλους

Άλφρεντ Λορντ Τένισον: «Χτυπήστε δυνατά, άγριες καμπάνες, στον άγριο ουρανό./ Στο αιωρούμενο νέφος, στην παγωμένη νύχτα: Ο χρόνος πεθαίνει μέσα στη νύχτα./ Χτυπήστε δυνατά, άγριες καμπάνες, και αφήστε τον να πεθάνει».

μας αποζητάει μέσα του να «χτυπήσουν δυνατά οι άγριες καμπάνες στον άγριο ουρανό».

Ο κύριος Γκρι, όσο κι αν ξυπνάει τις νύχτες με μια γερή δόση τρόμου, δεν παύει να προσμένει την επόμενη στιγμή του κόσμου που θα τον κάνει να νιώσει τη ζωή του δικαιωμένη, έστω και στιγμιαία.

Αυτές τις λευκές νύχτες, φαντάζεται τα άλματα της σκέψης και της φαντασίας που κατάφεραν κάποιοι: τον θείο Αλβέρτο να φαντάζεται, προτού καταπιαστεί με τα ιερογλυφικά των εξισώσεων, πως ιππεύει μια ακτίνα φωτός. Καλπάζει με την ταχύτητα του φωτός και φαντάζεται ότι ο χρόνος μένει ακίνητος. Κάπως έτσι εγκατέλειψε την παλιά ιδέα του άκαμπτου χώρου και χρόνου υπέρ της απολυτότητας της ταχύτητας του φωτός. Με τον φακό του κινητού του στο κρεβάτι, ο κύριος Γκρι διαβάζει το «Black Hole Survival

Guide (Penguin-Random House, 2020) της Τζάνα Λέβιν: «Η Γη είναι δεμένη στο άρμα του Ηλίου και ο Ηλιος στο άρμα του γαλαξία. Ο γαλαξίας είναι δεμένος στο άρμα του γειτονικού γαλαξία της Ανδρομέδας, ενώ και οι δύο βρίσκονται στο σύμπλεγμα γαλαξίων που ονομάζεται Υπερσμήνος της Παρθένου. Και το Υπερσμήνος της Παρθένου δαισιδάνεται όλους τους άλλους γαλαξίες και όλη τη συγκεντρωμένη ενέργεια στο ορατό μας σύμπαν. Αρα δεν ζούμε σε ένα επίπεδο, κενό χωρόχρονο».

Ο ύπνος είναι τώρα βαθύς, μα ο κύριος Γκρι αισθάνεται πλέον ανάλαφρος. Η πιο ευτυχισμένη σκέψη που έκανε ποτέ ο θείος Αλβέρτος ήταν αυτή: Όταν πέφτουμε είναι σαν να μην έχουμε κανένα βάρος.

Όλο το βάρος κάθιζε με τη χρονιά που έφυγε· η νέα χρονιά, στη γέννησή της, είναι ανάλαφρη σαν φτερό στον άνεμο.

Κατάφερα να πάω εκεί όπου η Ιστορία δεν μπορούσε

Ο Αριελ Ντόρφμαν μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στη **ΜΑΙΡΗ ΣΙΑΝΗ-ΝΤΕΜΒΙΣ**

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1973 έγινε στρατιωτικό πραξικόπημα στη Χιλή. Η επίθεση στο προεδρικό μέγαρο στο Σαντιάγο στοίχισε τη ζωή του σοσιαλιστή και δημοκρατικά εκλεγμένου προέδρου Σαλβαδόρ Αλιέντε και άλλων συνεργατών του. Ο Αριελ Ντόρφμαν, υπεύθυνος Τύπου και πολιτιστικός σύμβουλος του Αλιέντε, όφειλε να είναι στο προεδρικό μέγαρο εκείνο το πρωί αλλά την τελευταία στιγμή άλλαξε τη βάρδιά του με κάποιο φίλο. Ο φίλος του ήταν ανάμεσα σ' αυτούς που συνελήφθησαν, βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν. Ο Ντόρφμαν σώθηκε. Είχε φύλακα άγγελο.

Μετά το πραξικόπημα ο Ντόρφμαν εγκατέλειψε τη Χιλή και τα επόμενα χρόνια δούλεψε ως συγγραφέας, θεατρικός συγγραφέας και δοκιμιογράφος. Ωστόσο, ο θάνατος του Αλιέντε συνεχίζει να τον απασχολεί. Πενήντα χρόνια αργότερα μας χαρίζει το «Μουσείο αυτοχειρίας», ένα βιβλίο 676 σελίδων που χτίστηκε πάνω στο αλύτο ερώτημα αν ο Αλιέντε αυτοκτόνησε ή σκοτώθηκε. Ελπίζα πως θα τον έβρισκα στη Χιλή αλλά εκείνος ήταν στις ΗΠΑ όπου είναι επίτιμος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Duke. Τελικά συμφώνησε να μου δώσει συνέντευξη κι ως ήταν εξ αποστάσεως.

Εκινώ ρωτώντας τον τι τον οδήγησε να γράψει ένα τέτοιο βιβλίο. Ενοχή επειδή σώθηκε ή καθήκον επειδή «κάποιος έπρεπε να διηγηθεί τα γεγονότα», όπως λέει και στο βιβλίο; Η απάντησή του είναι αινιγματική. «Δεν είχα ιδέα ότι η ενοχή θα μπορούσε να ήταν η κινητήριος δύναμη στη συγγραφή αυτού του βιβλίου. Ούτε ότι είχα επιζηήσει για να γράψω πολλές ιστορίες και προπάντων αυτήν εδώ».

Η προαγωγή του Πινοσέτ

Ο Αλιέντε είχε προαγάγει τον Αγκούστο Πινοσέτ σε αρχιστράτηγο του γενικού επιτελείου των ενόπλων δυνάμεων λίγες εβδομάδες πριν από το πραξικόπημα. Είναι άξιο απορίας πώς ο Αλιέντε παραιτήθηκε τόσο πολύ τον Πινοσέτ. Ήταν τόσο αφελής; «Δεν ήταν αφελής, ήταν άνθρωπος τιμής (σ.σ. λέξη που χρησιμοποιήθηκε και στην τελευταία του ομιλία πριν πεθάνει). Του ήταν αδιανόητο ότι ένας ολόκληρος στρατός της Δημοκρατίας σαν τον Πινοσέτ θα μπορούσε να αθετήσει τον λόγο του».

Ιδεαλισμός - πρακτικισμός

Μήπως ο Αλιέντε δυσκολευόταν, λοιπόν, να συνδυάσει τον ιδεαλισμό του με την πρακτική όψη των πραγμάτων; «Νομίζω ότι αυτός είναι ένας δικαίος χαρακτηρισμός των προβλημάτων του Αλιέντε – και των δυσκολιών που αντιμετώπιζε σήμερα η Χιλή καθώς προσπαθεί να οραματιστεί μια κοινωνία που είναι ριζικά διαφορετική. Αμέτρητα βιβλία, συμπεριλαμβανομένου και του δικού μου, έχουν δημοσιευθεί για τον Αλιέντε και γιατί απέτυχε η επανάστασή του, είμαι επιφυλακτικός, όμως, να μην υπεραπλουστεύω το θέμα, διαφορετικά δεν θα έγραφα ποτέ ένα μυθιστόρημα τόσο σύνθετο και γεμάτο αντιφάσεις όπως «Το μουσείο αυτοχειρίας».

Οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε σήμερα η Χιλή είναι τεράστιες, όπως βλέπουμε από τις αντι-

δράσεις των Χιλιανών κατά της συνταξής ενός νέου συντάγματος που θα αντικαθιστούσε εκείνο του δικτάτορα Πινοσέτ.

Ένας από τους κύριους χαρακτήρες του βιβλίου, ο Τζόζεφ Χόρθα, λέει σε κάποιο σημείο ότι η ιστορία αυτού του τόπου είναι να μην ξέρεις ποιος κάθεται δίπλα σου σε ένα καφενείο, υπονοώντας πως όλοι κατασκοπεύουν τους πάντες. Ισχύει αυτό και σήμερα; «Τα λεγόμενα του Χόρθθα ανοίγουν τον δρόμο για το θεατρικό μου “Ο Θάνατος και η κόρη”. Δυστυχώς, η συνύπαρξη θυμάτων και θυτών στην ίδια χώρα –και επομένως η έλλειψη εμπιστοσύνης– είναι τόσο επίκαιρη σήμερα όσο ήταν τότε όταν το έγραψα το 1990».

Ένα αλληγορικό έργο

Ο «Θάνατος και η κόρη» είναι ένα αλληγορικό θεατρικό έργο που βάζει το θύμα στη θέση του θύτη, σχολιάζοντας θέματα αυτοδικίας, εκδίκησης και συγχώρεσης. Πρωτοπαίχτηκε στο Λονδίνο το 1991 και σφράγισε το όνομα του Ντόρφμαν στο παγκόσμιο λογοτεχνικό στερέωμα.

Γεννημένος στην Αργεντινή, γιος εξόριστων Ρωσοεβραίων, μεγάλωσε στην Αμερική. Στα δώδεκά του χρόνια ο μακαρθισμός ανάγκασε την οικογένειά του να εγκαταλείψει τις ΗΠΑ και να καταλήξει στη Χιλή όπου σπούδασε και παντρεύτηκε. Πώς κατάφερε να επιβιώσει από όλες αυτές τις αντιξοότητες της ζωής; «Χωρίς την αγαπημένη μου σύζυγο, Ανχέλικα, που είναι ένας από τους κύριους χαρακτήρες στο μυθιστόρημά μου, δεν θα είχα επιβιώσει». Ο φύλακας άγγελος που λέγαμε.

Όλα αυτά τα χρόνια εξορίας, ταξιδεύοντας με την οικογένειά του ανά την υφήλιο, θα πρέπει να έχει δεχθεί επιρροές από διάφορες κουλτούρες. Διαβάζοντας το «Μουσείο αυτοχειρίας» βλέπουμε μια αφήγηση διανθισμένη με ελληνικές αναφορές, αρχαίες και νέες. Ο Οδυσσέας, η Ιθάκη, η Κίρκη, ο Οιδίποδας μέχρι και ο Κώστας Γαβράς κάνουν την εμφάνισή τους.

Μήπως είναι επειδή οι ελληνικοί μύθοι και οι τραγωδίες πραγματεύονται τα ουσιαστά ζητήματα της ζωής; Εκδίκηση, δικαιοσύνη, εμπιστοσύνη; «Η Ελλάδα ήταν πάντα μια σταθερά στην ύπαρξή μου. Οι μύθοι και οι θρύλοι σας με είχαν μαγέψει από παιδί. Η επιρροή των αρχαίων φιλοσόφων, δραματουργών, ποιητών, ιστορικών άφησε ένα ανεξίτηλο σημάδι πάνω μου όπως και η σύγχρονη ελληνική ιστορία, λογοτεχνία, μουσική και κινηματογραφική παραγωγή. Η Ελλάδα εμφανίζεται και συνέχεια και εμμοινικά στη λογοτεχνία μου. Για παράδειγμα, στη χώρα σας έχω στήσει ένα απ' τα πρώτα μου μυθιστορήματα, το “Χήρες”, που αναφέρεται στους “εξαφανισμένους” αντιφρονούντες επί Πινοσέτ. Στο “Η Μήδεια στο καθαρτήριο” εξερευνώ πώς ο Ιάσωνας και η Μήδεια αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλον στη μετά θάνατο ζωή. Στο θεατρικό “Out of Darkness”, που δεν έχει ανέβει ακόμα, ο μύθος του Οιδίποδα μεταφέρεται στη Λατινική Αμερική. Και το “Μουσείο αυτοχειρίας” παρουσιάζει μια επανερμηνεία της Ιθάκης – τι θα συμβεί αν ο Οδυσσέας επιστρέψει στο σπίτι του και πρέπει να ζήσει κάτω από την μπότα των μνηστών;».

Στην ιστορία πλασματικοί

Ο Αριελ Ντόρφμαν (εδώ σε φωτογραφία του 2003) ήταν υπεύθυνος Τύπου και πολιτιστικός σύμβουλος του Αλιέντε όταν έγινε το πραξικόπημα στη Χιλή. Από τύχη δεν εκτελέστηκε. Διέφυγε στο εξωτερικό όπου δούλεψε ως συγγραφέας, θεατρικός συγγραφέας και δοκιμιογράφος. Τα επόμενα σχέδιά του; «Θα δημοσιεύσω το “Allegro” με αφηγητή τον Μότσαρτ, που θα προσπαθήσει, βασιζόμενος σε πραγματικά γεγονότα, να εξερευνήσει αν ο Μπαχ και ο Χέντελ δολοφονήθηκαν από έναν αδιस्ताκό οφθαλμίατρο».

Ο Οδυσσέας, η Ιθάκη, η Κίρκη, ο Οιδίποδας μέχρι και ο Κώστας Γαβράς κάνουν την εμφάνισή τους στο «Μουσείο αυτοχειρίας».

Τον Αλιέντε τον θρηνώ εδώ και πενήντα χρόνια. Ελπίζω πως αυτός είναι ένας τρόπος να συμβιβασιώ με τον θάνατό του και όλους τους θανάτους που ακολούθησαν στη Χιλή.

Η Ελλάδα ήταν πάντα μια σταθερά στην ύπαρξή μου. Οι μύθοι και οι θρύλοι σας με είχαν μαγέψει από παιδί.

χαρακτήρες συγχρωτίζονται με πραγματικά πρόσωπα, οπότε το βιβλίο αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως μυθοπλαστική αυτοβιογραφία. Συμφωνεί; «Έχω γράψει αυτοβιογραφίες στο παρελθόν και το μυθιστόρημα αυτό καλύπτει μερικά από τα χρόνια και τις εμπειρίες αυτής της περιόδου. Όπως λέει κι ο Νοβάλις στα αποφθέγματα που καταχωρίζω στην αρχή του βιβλίου “τα μυθιστορήματα προκύπτουν από τις ελλείψεις της ιστορίας”. Σε αυτή την περίπτωση, η μυθοποίηση της ύπαρξής μου μου επέτρεψε να πάω εκεί που η Ιστορία δεν μπορούσε, στο βασίλειο ενός παράλληλου σύμπαντος που έπλασα με βάση πραγματικά γεγονότα».

Αυτή η μυθοπλασία της ύπαρξής του οδηγεί τον Ντόρφμαν να δημιουργήσει έναν χαρακτήρα που ονομάζεται Αριελ, ο οποίος εκτός από τον αφηγητή του βιβλίου λειτουργεί και ως alter ego του. Ωστόσο, υπάρχει και ένας άλλος κεντρικός και πολυσχιδός ήρωας, ο Χόρθθα, ένας Ολλανδός δισεκατομμυριούχος που σχεδιάζει να ιδρύσει ένα μουσείο αυτοχειρίας. Στο βιβλίο ο Χόρθθα θέτει ερωτήσεις για ζητήματα που ο Αριελ δεν θα μπορούσε να κάνει. Μήπως τελικά και ο Χόρθθα είναι ένα δεύτερο alter ego του συγγραφέα; Πώς τον επινόησε; «Γιατί υποθέτουμε ότι τον έχω επινόησει; Αν το όνομά του δεν εμφανίζεται στο Google, μπορεί να οφείλεται στο ότι είναι ψεύτικο. Αλλά μπορεί και να έχεις δικιο, φαίνεται να είναι ο σωσίας του αφηγητή».

Αυτοκτόνησε ο Αλιέντε;

Το «Μουσείο αυτοχειρίας» είναι μια εξονυχιστική μελέτη για την αυτοχειρία από την αρχαιότητα μέχρι τώρα. Το θέμα τον ενδιέφερε ανέκαθεν ή ήθελε να εμβαθύνει περισσότερο επειδή ο Αλιέντε εικάζεται ότι είχε αυτοκτονήσει; «Σχεδίαζα να γράψω ένα μυθιστόρημα για έναν εξόριστο που θα επέστρεφε στη

Χιλή για να ερευνήσει αν ο Αλιέντε είχε αυτοκτονήσει ή είχε δολοφονηθεί. Αλλά δεν ήξερα πώς. Μόνο όταν συνειδητοποίησα ότι το θέμα της πιθανής αυτοκτονίας του θα έπρεπε να συνδυαστεί με τη συλλογική αυτοκτονία που διαπράττουμε ως ανθρώπινο είδος –την υπερθέρμανση του πλανήτη μας– μόνο τότε μπόρεσα να το γράψω. Ηθελα ο θάνατος του Αλιέντε να προβληθεί στην κρίση που μας απασχολεί σήμερα και να μας αφυπνίσει. Μου άρεσε να βλέπω πώς οι προσωπικές ζωές των πρώων του βιβλίου, και του προέδρου, μπλέκονταν στη μοίρα όλης της ανθρωπότητας».

Τα πλαστικά του Χόρθθα

Θέματα κλιματικής αλλαγής και αυτοχειρίας είναι αλληλένδετα στο βιβλίο. Μια μέρα ο Χόρθθα, που έχει πλουτίσει από την παραγωγή πλαστικών αντικειμένων, εκεί που ψάρευε έπιασε έναν κιτρινόπτερο τόνο που είχε καταπεί ένα κομμάτι πλαστικό σαν κι αυτά που έφτιαχνε ο ίδιος. Συνειδητοποιώντας πως κατέστρεφε τον πλανήτη και σκοπεύοντας να επανορθώσει, συνέλαβε την ιδέα να χτίσει ένα μουσείο που να δείχνει την αυτοχειρία σε όλες της τις εκφάνσεις. Ανάμεσα στα εκθέματα θα υπάρχουν πορτρέτα διάσημων αυτοχειρών, αλλά πρώτα θα πρέπει να ανακαλύψει αν ο Αλιέντε είχε αυτοκτονήσει. Υπάρχει λόγος για αυτό – δεν είναι απλά ότι πρέπει να συμπληρώσει τη συλλογή του. Ετσι ζητάει από τον Αριελ, επί αμοιβή, να ερευνήσει τι συνέβη εκείνη τη μέρα στο προεδρικό μέγαρο. Τα «γιατί», τα «ποιος» και τα «πώς» είναι αυτά που σφικτοπλέκουν το μυστήριο της ιστορίας. «Αν ο Αριελ είχε δεχτεί πως ο Αλιέντε αυτοκτόνησε, θα θεωρούσε αυτή την πράξη ανάνδρη ή θαρραλέα;» τον ρωτώ. «Είμαι αποφασισμένος να μη μαντεύω τις σκέψεις των χαρακτήρων μου. Ούτε να εξηγώ ανατροπές και καταλήξεις του μυθιστορήματος. Οι New York Times

χαρακτήρισαν το βιβλίο ως πράξη θάρρους». Είναι σαν να μου έχει απαντήσει. Όπως πάντα, πλάγια. Αν ο Αλιέντε είχε δολοφονηθεί θα είχε πρωοποιηθεί. Η αυτοχειρία, όμως, χρειάζεται θάρρος.

«Το πρόβλημα με τους αυτόχειρες», συνεχίζω, «είναι πως αφήνουν στους άλλους που μένουν πίσω να τα βγάλουν πέρα με μια ζωή που δεν έχει βιωθεί. Μήπως η συγγραφική δουλειά του ήταν μια προσπάθεια συμβιβασμού δικού του με τον θάνατο του Αλιέντε και τις συνέπειες που προέκυψαν;». «Τον Αλιέντε τον θρηνώ εδώ και πενήντα χρόνια. Ελπίζω πως αυτός είναι ένας τρόπος να συμβιβασιώ με τον θάνατό του και όλους τους θανάτους που ακολούθησαν». Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να θεωρήσουμε το βιβλίο αυτό ως το επιστέγασμα του έργου ζωής του; «Αρκετοί, σημαντικοί, συγγραφείς θεωρούν πως το βιβλίο αυτό είναι το αποκορύφωμα της λογοτεχνικής μου συμβολής. Είναι αλήθεια ότι δεν έχω επιχειρήσει ποτέ ένα τόσο φιλόδοξο, πολύπλευρο και πολύπλοκο εγχείρημα – φυσική κατάληξη όλων των άλλων βιβλίων μου. Αλλά μες στα επόμενα χρόνια σκοπεύω να δημοσιεύσω το “Allegro” με αφηγητή τον Μότσαρτ που θα προσπαθήσει, βασιζόμενος σε πραγματικά γεγονότα, να εξερευνήσει αν ο Μπαχ και ο Χέντελ δολοφονήθηκαν από έναν αδιस्ताκό οφθαλμίατρο. Και το “Americanos: Murieta's Footsteps”, ένα έπος που καλύπτει την ιστορία και των δύο Αμερικών πάνω από εκατό χρόνια».

Ο Ντόρφμαν είναι 81 χρόνων και τα χέρια του είναι γεμάτα, φορτωμένα, με δώρα για εμάς τους αναγνώστες των βιβλίων του και τους θεατές των θεατρικών του.

Μερικά από τα βιβλία του: «The Suicide Museum» (Other Press), «Ο Θάνατος και η κόρη» (Κάπα Εκδοτική), «Η Μήδεια στο καθαρτήριο» (Ηριδανός), «Cautivos: a Novel» (OR Books).

Η σκληρή όψη της μητρότητας

Ενας «σχεδόν θάνατος», που κρύβει μέσα του το σπέρμα όλης της ζωής: την αγάπη η οποία έρχεται στις πιο απρόσμενες μορφές

ΓΚΟΥΑΔΑΛΟΥΠΕ ΝΕΤΕΛ
Η μοναχοκόρη
μυθρ.: Νάννα Παπανικολάου
εκδ.: Ικαρος, σελ. 260

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

Δεν μου αρέσουν τα ταξίδια, αλλά ευγνωμών την τύχη μου για το τελευταίο που έκανα, καθώς είχα τη δυνατότητα να ξεκινήσω, να παραδοθώ στις σελίδες του και να τελειώσω αυτό το υπέροχο μυθιστόρημα χωρίς να χρειαστεί να κάνω διάλειμμα. Και ποιος θα το 'λεγε ότι ένα βιβλίο για κάποιες από τις πιο σκληρές όψεις της μητρότητας θα μπορούσε να με κρατήσει έτσι απρόσκοπτα κοντά του. Είναι πράγματι τόσο καλό. Και, μαζί, είναι τόσο ανθρώπινο, τόσο συμπονετικό και τόσο γεμάτο αγάπη. Κι όμως: μιλάει για μια τραγωδία, για έναν σχεδόν θάνατο. Μόνο που αυτός ο «σχεδόν θάνατος» κρύβει μέσα του το σπέρμα της ζωής, όλης της ζωής: την αγάπη. Και, ναι: «Η αγάπη έρχεται στις πιο απρόσμενες μορφές».

Εχουμε να κάνουμε λοιπόν με ένα μυθιστόρημα που μιλάει για τη μητρότητα. Αφηγήτρια είναι η Λάουρα, που μοιάζει πολύ με τη συγγραφέα του βιβλίου. Και οι δύο έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στην Πόλη του Μεξικού, αλλά σπούδασαν στη Γαλλία. Είναι πολύ Ευρωπαίες, λοιπόν, σχετικώς ευκατάστατες, άνετες, φιλελεύθερες και μόνες από επιλογή. Και δεν θέλουν παιδιά. Η πρωταγωνίστρια ξεκαθαρίζει τα πράγματα

από την αρχή: ήδη από τον πρώτο καιρό που τέθηκε σε θεωρητική βάση το θέμα, ήταν κάθετη. Δεν θα γεννούσε, δεν θα αφιέρωνε τον εαυτό της στην υπηρεσία ενός παιδιού, δεν θα παρατούσε τις σπουδές της και την καριέρα της, δεν θα έθετε σε δεύτερο επίπεδο τη σεξουαλικότητα και την ατομικότητά της, δεν θα παραδινόταν στην πίεση και τα τρομερά βάρη που συνεπάγεται για κοντά δύο δεκαετίες η γέννηση ενός παιδιού. Τα ίδια ακριβώς έλεγε και η παιδική της φίλη Αλίνα – μέχρι που σταμάτησε να τα λέει. Ακόμη περισσότερο: από ένα σημείο και μετά, το να κάνει παιδί έγινε ο διακαής της πόθος,

Ενα απολύτως ευχάριστο βιβλίο, μολονότι ελάχιστα πραγματικά ευχάριστα πράγματα γίνονται στις σελίδες του.

ο στόχος της ζωής της. Γιατί δεν φαινόταν να μπορεί να συλλάβει. Μέχρι που τα κατάφερε.

Η Λάουρα ξεκινάει από το γεγονός, αλλά φυσικά στέκεται στο πλευρό της παιδικής της φίλης. Εως ότου μαθαίνουμε πως το παιδί της Αλίνα... δεν θα είναι σαν τα άλλα παιδιά. Μολονότι γύρω απ' αυτό ακριβώς το θέμα περιστρέφεται σχεδόν όλο το βιβλίο, δεν θα αποκαλύψουμε εδώ τι συμβαίνει. Εχει, παρ' όλα αυτά, να κάνει με μια τρομε-

Η ιστορία με την οποία καταπνέεται η Γκουαδελούπε Νέτελ είναι αληθινή και ξεχειλίζει αγάπη. Ενα μελοδραματικό βιβλίο που δεν ξεπέφτει ούτε στιγμή στην κινούμενη άμμο του μελό.

ρά σπάνια γενετική διαταραχή. Βασισμένο σε μια πέρα για πέρα αληθινή ιστορία, το μυθιστόρημα είναι πλημμυρισμένο όμορφα αισθήματα, κρυστάλλινες σκέψεις, ωραία βιβλία –γυναικών συγγραφέων κυρίως–, νοσταλγική ροκ και νόστιμα φαγητά. Διαβάζουμε γλείφοντας τα χείλη μας από ευχαρίστηση για δουλειές του νοικοκυριού, για σφουγγαρίσματα και πλύσιμο πιάτων. Για πάνες που αλλάζονται. Για ρούχα που προβάρονται. Αλλά και

για πικέτες και πανό διαμαρτυρίας που ετοιμάζονται. Εχουμε να κάνουμε με ένα απολύτως ευχάριστο βιβλίο, μολονότι ελάχιστα πραγματικά ευχάριστα πράγματα γίνονται εκεί μέσα. Ξέρουμε πως όλα θα πάνε καλά, ακόμη κι αν τίποτε δεν είναι δυνατόν να πάει καλά. Είναι πάρα πολύ δύσκολο αυτό και πολύ σπάνιο. Φτάνουμε δε στο σημείο να μας αρέσουν τα πάντα. Ακόμη και το γεγονός ότι όλα αυτά συμβαίνουν στην Πόλη του Μεξικού, που μοιάζει τόσο πο-

λύ με την πόλη μας. Και μοιάζουν –κι ως πρέπει να ξορκίζει κανείς την τραγική μεξικανική ή λατινοαμερικανική πραγματικότητα των ανισοτήτων, των καθημερινών γυναικοκτονιών και της βίας–, γιατί κι εκείνοι κι εμείς αγαπάμε και φοβόμαστε και αντιμαχόμαστε τα ίδια πράγματα. Γιατί κι εκείνοι κι εμείς αγαπάμε, πες, ή αντιπαθούμε τα αβοκάντο ή αυτούς που λατρεύουν τα αβοκάντο. Υποψήφιο για το διεθνές βραβείο Booker 2023, είναι το βιβλίο

Το μυθιστόρημα είναι πλημμυρισμένο από όμορφα αισθήματα, κρυστάλλινες σκέψεις, ωραία βιβλία, νοσταλγική ροκ και νόστιμα φαγητά.

με την πιο καθαρή, τρυφερή και ζεστή γραφή που διαβάσαμε εδώ και καιρό. Ετσι σκέφτονται, έτσι μιλούν και έτσι (θα «έπρεπε» να) γράφουν οι άνθρωποι –ακόμα καλύτερα: οι γυναίκες– που έχουν διαβάσει τα σωστά βιβλία και ξέρουν πότε να ετοιμάσουν μια «ξεγυρισμένη μακαρονάδα» για να πρεμήσουν έναν φίλο τους –ακόμη καλύτερα: μία φίλη τους– ή βέβαια πότε να πουν μαζί τους ένα δυνατό ποτό ή και περισσότερα, καπνίζοντας στη βεράντα. Η έξοχα μεταφρασμένη «Μοναχοκόρη» είναι το πιο μελοδραματικό βιβλίο που διαβάσαμε τα τελευταία χρόνια, χωρίς να ξεπέφτει ούτε στιγμή στην κινούμενη άμμο του μελό. Σπουδαία γυναικεία λογοτεχνία. Της βγάζουμε το καπέλο.

Για τον άνθρωπο
και τον χοριζισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞΙ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

Romas Kotsonis

3 OSCARS® 2017
ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ

ΧΡΥΣΗ ΕΞΑΙΡΑ® 2017
ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ (ΑΡΑΒΙΑ)

★★★★★
"ΜΙΑ ΒΑΘΙΑ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΤΑΙΝΙΑ."
THE GUARDIAN

★★★★★
"ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ.
Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΟΠΟΙΟ ΠΛΑΜΕ ΣΙΝΕΜΑ."
TIMEOUT

"ΕΠΙΚΑΙΡΗ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ."
VARIETY.COM

"ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ.
ΒΛΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ."
ROLLING STONE

ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΗΣ ΖΩΗΣ

MOONLIGHT

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 21:00

MOONLIGHT / ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ
ΔΡΑΜΑ

Ένας νεαρός αфро-αμερικανός προσπαθεί να αποδεχτεί τον εαυτό του και τη σεξουαλικότητα του παλεύοντας με τις αντιξοότητες της ζωής από την παιδική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cable.net cyta.vision MOVIES HD MESIMVRIA

Θέση: 101 Θέση: 49

www.mesimvria.com

Κομεντί στα όρια του θρίλερ

Μια εφηβεία που βυθίζεται στον έρωτα και στα σκοτεινά νερά μιας λίμνης

Λίμνη Φάλκον ★★★

ΔΡΑΜΑ (2022)

Σκηνοθεσία: Σαρλότ Λε Μπον

Ερμηνείες: Τζόζεφ Ενγκελ,

Σάρα Μονπετί

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η **έμπειρη** Καναδή ηθοποιός Σαρλότ Λε Μπον περνάει για πρώτη φορά πίσω από την κάμερα, παραδίδοντας ένα κομψό φιλμ ενηλικιώσπς, το οποίο γοπεύει με την απλότητα και την ειλικρίνεια που εκπέμπει. Ο 14χρονος Μπαστιάν από τη Γαλλία ακολουθεί τις οικογενειακές καλοκαιρινές διακοπές στη λίμνη Φάλκον του Κεμπέκ. Εκεί θα γνωρίσει τη 16χρονη Κλοέ, μια όμορφη εξωστρεφή κοπέλα, η οποία θα αναλάβει να τον μυήσει στον κόσμο των λίγο μεγαλύτερων. Ο ιδιότυπος δεσμός που αναπτύσσεται ανάμεσα στους δύο εφήβους, κάπου ανάμεσα στην παιδική φιλία και στην ερωτική έλξη, θα κτιστεί μέσα από μια σειρά δοκιμασιών, σχετικών και με τις ιστορίες για φαντάσματα που κυκλοφορούν στην περιοχή της λίμνης.

Η Λε Μπον κάνει την πολύ συγκεκριμένη –και ενδιαφέρουσα– επιλογή ενός 14χρονου πρωταγωνιστή, ο οποίος έχει μέσα του ακόμη μπόλικο παιδική αθωότητα, ταυτόχρονα όμως φλερτάρει με τον κόσμο των ανδρών. Η μελαγχολία και η εσωστρέφεια που εκπέμπει ο Μπαστιάν μοιάζουν να καθρεφτίζονται στο κάπως σκοτεινό, μυστηριώδες και μάλλον απειλητικό τοπίο της λίμνης, την οποία εκείνος ούτως ή άλλως φοβάται.

Δοκιμασία

Ως αντίδοτο σε όλα αυτά παρουσιάζεται η Κλοέ: η άγουρη αλλά εμφανής ομορφιά της κοπέλας γοπεύει τον Μπαστιάν, ακόμη περισσότερο, όμως, το περιπε-

τειώδες πνεύμα και οι παρορμήσεις της. Κάπου εκεί, βέβαια, θα εμφανιστούν τα μεγαλύτερα αγόρια που την πολιορκούν, βυθίζοντας τον νεαρό ήρωα στην ανίσχυρη ζήλια.

Οι ανησυχίες, τα ψυχολογικά σκαμπανεβάσματα αλλά και οι συναρπαστικές ανακαλύψεις της εφηβείας είναι εδώ τα βασικά συστατικά μιας νεανικής κομεντί, η οποία πάντως δοκιμάζει και τα όρια του θρίλερ. «Από μι-

«Από μικρή αγαπούσα τα νεανικά φιλμ τρόμου. Ηθελα να δείξω πως η μεγαλοπρέπεια του τοπίου κρύβει ταυτόχρονα μια απειλή. Τα υπέροχα νερά της λίμνης είναι σκοτεινά. Πάντα θεωρούσα ότι το να κολυμπάς σε μια λίμνη είναι μαγικό, αλλά σου δημιουργεί μια μόνιμη ανησυχία γιατί ποτέ δεν ξέρεις τι κρύβεται στον βυθό. Ταυτόχρονα, η ταινία είναι μια καταβύθιση στην επιθυμία και στη σεξουαλικότητα. Η λίμνη φλέγεται...», εξηγεί η σκηνοθέτις Σαρλότ Λε Μπον.

κρή αγαπούσα τα νεανικά φιλμ τρόμου. Στην ταινία ήθελα να δείξω πως η μεγαλοπρέπεια του τοπίου κρύβει ταυτόχρονα μια απειλή. Τα υπέροχα νερά της λίμνης είναι σκοτεινά. Πάντα θεωρούσα ότι το να κολυμπάς σε μια λίμνη είναι μαγικό, αλλά σου δημιουργεί μια μόνιμη ανησυχία γιατί ποτέ δεν ξέρεις τι κρύβεται στον βυθό. Ταυτόχρονα, η ταινία είναι μια καταβύθιση στην επιθυμία και στη σεξουαλικότητα. Η λίμνη φλέγεται...», εξηγεί η σκηνοθέτις.

Πράγματι, ο ερωτισμός είναι διάχυτος, με έναν τρόπο όμως που φέρνει περισσότερο σε ενστικτώδες παιχνίδι παρά στην απομυθοποιημένη εκδοχή των εγγλίκων. Όταν ο μικρός επικειρεί να ρίξει μια κλεφτή ματιά στο στήθος της φίλης του, εκείνη του κόβει τη φόρα λέγοντας: «Πρέπει να το κερδίσεις».

Ο Τζόζεφ Ενγκελ και η Σάρα Μονπετί στη «Λίμνη Φάλκον». Η Σαρλότ Λε Μπον περιγράφει το φιλμ σαν μια «καταβύθιση στην επιθυμία και στη σεξουαλικότητα...».

HOME CINEMA

Όταν η κωμωδία δεν φοβάται τις λέξεις

Ο Ρίκι Ζερβές, ανοικονόμητος, αθυρόστομος και πολέμιος της woke κουλτούρας.

Η διαρκώς ανερχόμενη Φλόρενς Πιου («Οπενχάιμερ») αναδεικνύει τις ερμηνευτικές της δυνατότητες στη «Μικρή τυμπανίστρια».

Αρμαγγεδών / Ονειροπόλος

ΚΩΜΩΔΙΑ (2023)

Δημιουργός: Ρίκι Ζερβές,

Ντέιβ Σαπέλ

Δύο από τους πιο επιτυχημένους αλλά και αμφιλεγόμενους αυτοσχεδιαστικούς κωμικούς της παγκόσμιας σκηνής κυκλοφόρησαν πρόσφατα νέα σπέσιαλ επεισόδια στην πλατφόρμα του Netflix. Από τη μία, ο Βρετανός Ρίκι Ζερβές: ανοικονόμητος, αθυρόστομος και πολέμιος της woke κουλτούρας, η οποία όπως λέει, έχει κάνει τους ανθρώπους, που κάποτε φοβούνταν πολέμους, αρρώστιες και καταστροφές, «να φοβούνται τώρα τις λέξεις». Στο συγκεκριμένο επεισόδιο, βέβαια, το οποίο διαρκεί κάτι παραπάνω από μία ώρα, αυτοπροσδιορίζεται και ο ίδιος (πια) ως woke, πριν ξεκινήσει ένα χείμαρρο αστείων με θέμα την queer κοινότητα, τους παιδόφιλους, τους ανθρώπους με αναπηρία, τους Εβραίους... τα γνωστά. Εχοντας περάσει πλέον τα 60, ο Ζερβές δεν επανεφευρίσκει προφανώς τον εαυτό του, ωστόσο, συνεχίζει να πολεμά για να πείσει τον κόσμο ότι υπάρχει

διαφορά μεταξύ ενός αστείου και της πραγματικότητας γύρω μας – και ανά στιγμές είναι αληθινά ξεκαρδιστικός.

Ο Αφροαμερικανός Ντέιβ Σαπέλ, από την άλλη, γνωστός (τα τελευταία χρόνια) για τη... βεντέτα του με την τρανς κοινότητα, συνεχίζει επίσης σε γνώριμα μοτίβα. Σε αυτό το σπέσιαλ επεισόδιο γίνεται και αρκετά εξομολογητικός, μιλώντας για προσωπικές του στιγμές, όνειρα –εξ ου και ο τίτλος «Ονειροπόλος»– καθώς και για τον φίλο του Κρις Ροκ και το θρυλικό πια επεισόδιο με τον Γουίλ Σμιθ.

Η μικρή τυμπανίστρια

ΘΡΙΛΕΡ (2018)

Δημιουργός: Παρκ Τσαν-Γουκ

Ερμηνείες: Φλόρενς Πιου,

Αλεξάντερ Σκάρσγκαρντ

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε μια γυρισμένη –εν μέρει– στη χώρα μας μίνι σειρά με λαμπερούς πρωταγωνιστές. Βασισμένο σε ένα μυθιστόρημα του μετρ του είδους Τζον Λε Καρέ, το κατασκοπικό θρίλερ εξελίσσεται στα τέλη της δεκαετίας

του 1970, με μια ομάδα Ισραηλινών πρακτόρων να βρίσκεται στα ίχνη εξτρεμιστών έπειτα από μια αιματηρή βομβιστική επίθεση. Προκειμένου να καταφέρουν να διεισδύσουν στην οργάνωση, οι πράκτορες στρατολογούν –σχεδόν τυχαία– μια νεαρή Βρετανίδα ηθοποιό, η οποία κάνει διακοπές στην Ελλάδα. Από τη χώρα μας ξεκινάει επί της ουσίας η ιστορία, για να συνεχιστεί στην Αυστρία, στη Γερμανία και στον Λίβανο.

Η διαρκώς ανερχόμενη Φλόρενς Πιου («Οπενχάιμερ») αναδεικνύει με τη δυναμική ερμηνεία της ένα σενάριο το οποίο υπογράφει η δημιουργική ομάδα του εξαιρετικού «Night Manager», σε σκηνοθεσία του Κορεάτη Παρκ Τσαν-Γουκ. Το σασπένς εδώ δεν είναι τόσο έντονο, ωστόσο, αναπληρώνεται από το διαρκές παιχνίδι μεταξύ πραγματικότητας και φαντασίας, που αποτελεί κατά κάποιον τρόπο και το μότο της σειράς. Στο πλευρό της Πιου βρίσκεται η γοπητευτικός Αλεξάντερ Σκάρσγκαρντ, ενώ πολύ καλά τα καταφέρνει και ο Μάικλ Σάνον στον ρόλο του Ισραηλινού αρχιπράκτορα.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Γιάχο και Καστρονόβο σε γαλλικές και ιταλικές άριες

Ακόμα ένα «γκαλά όπερας» με αφορμή τη Μαρία Κάλλας διοργάνωσε στις 3 Δεκεμβρίου το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης». Στην ίδια λογική με το προηγούμενο, ο οργανισμός αρκέστηκε στη μετάκληση δύο διάσημων τραγουδιστών, της Αλβανίδας υψιφώνου Ερμονέλα Γιάχο και του Αμερικανού τενόρου Τσαρλς Καστρονόβο, οι οποίοι ερμήνευσαν άριες από το ρεπερτόριό τους, που ουδείς σχέση έχει με αυτό της Κάλλας, ούτε με την ξεχωριστή συνεισφορά της στον κόσμο της όπερας.

Ετσι, το πρώτο μέρος της βραδιάς ήταν αφιερωμένο στη γαλλική όπερα και σε έργα όπως η «Λουίζ» του Σαρπαντιέ, ο «Βασίλιάς του Υς» του Λαλό, η «Θαϊς» και η «Μανόν» του Μασνέ. Πρόκειται για ρεπερτόριο με το οποίο η Κάλλας δεν ασχολήθηκε καθόλου και για όπερες από τις οποίες στην καλύτερη περίπτωση είχε ερμηνεύσει ή ηχογραφήσει μία ή δύο άριες. Στο δεύτερο μέρος ακούστηκαν αποσπάσματα από ιταλικές όπερες που απλουστευτικά και με

ευρεία έννοια θα έλεγε κανείς ότι ανήκουν στο κίνημα του «βερισμού», έργα όπως η «Καβαλερία ρουστικάντα», η «Αδριανή Λεκουβρέρ», η «Αρλεζιάνα», η «Βαλύ» και η «Μαντάμα Μπατερφλάι», με τα οποία και πάλι η Κάλλας καταπάσθηκε ελάχιστα. Το ελληνικό κοινό καταχειροκρότησε τη Γιάχο ως Μπατερφλάι στην Εθνική Λυρική Σκηνή το φθινόπωρο του 2020. Στις γαλλικές και ιταλικές άριες που απέδωσε, η υψιφώνος φάνερωσε πάνω απ' όλα την ερμηνευτική της τέχνη. Η ίδια η φωνή, στην ψηλή περιοχή έχει

Επιτυχημένο αλλά τυπικό «γκαλά όπερας» με πρόσχημα τη Μαρία Κάλλας στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.

ξεχωριστή άνεση, γεμίζοντας την αίθουσα με την απαραίτητη ισχύ ή γοπητώντας μέσα από αιθέρια χαμπλόφωνες φράσεις που μοιάζει να αιωρούνται πάνω από την ορχήστρα. Κουράζει,

Για το πάθος και την ένταση των ερμηνειών τους ξεχώρισαν η Ερμονέλα Γιάχο και ο Τσαρλς Καστρονόβο.

κάποτε, η επανάληψη μανιερισμών, όπως η διαρκής ανάπτυξη ενός φθόγγου από τη σιωπή στην πλήρη ένταση, ενώ λιγότερο ικανοποιεί η αδυναμία της φωνής στη χαμηλή περιοχή. Η

πλαστικότητα με την οποία η Γιάχο διαμορφώνει τις φράσεις ταιριάζει στην αισθησιακή θαύδα και τη σκηνή αποπλάνησης του Ντε Γκριέ από τη Μανόν, όπως επίσης στην εισαγωγική

άρια της Αδριανής Λεκουβρέρ. Ιδανικά θα ανέμενε κανείς πιο σκούρα και βαριά φωνή για την Τόσκα όπως και για τη Βαλύ, ωστόσο το ερμηνευτικό πάθος της τραγουδίστριας λειτούργη-

σε πειστικά. Κορυφαία στιγμή ήταν η ντουέτο από τη «Μαντάμα Μπατερφλάι», ρόλο που η τραγουδίστρια έχει επεξεργαστεί στη λεπτομέρειά του. Ο Τσαρλς Καστρονόβο επέστρεψε στην αίθουσα έπειτα από σχεδόν είκοσι χρόνια. Τον Μάιο του 2004 σε μία «Τραβιάτα» είχε ερμηνεύσει στην ίδια σκηνή τον Αλφρέντο πλάι στη Βιολέτα της Ρουθ-Αν Σούνενσον. Σήμερα, πιο σκούρα και δραματική η φωνή εξακολουθεί να κχει συναρπαστικά και να αποδίδει πολύ καλά στο ρεπερτόριο που επέλεξε. Ιδιαίτερα επιτυχημένη υπήρξε η ερμηνεία του στον λεγόμενο «Θρήνο του Φεντερικό» από την «Αρλεζιάνα» του Τσιλέα, όπως επίσης στη δεύτερη άρια του Καβαραντόσι από την «Τόσκα», που δόθηκε εκτός προγράμματος. Εκτιμήθηκε ιδιαίτερα η τέχνη με την οποία χρωμάτιζε τη φωνή του και αύξανε ή απομείωνε την ισχύ της ακόμα και στους πιο εκτεθειμένους φθόγγους. Τους τραγουδιστές υποστήριξε η Φιλαρμόνια Ορχήστρα Αθηνών υπό τον αρχιμουσικό Λουκά Καρυτινό, ιδιαίτερα έμπειρο στο λυρικό ρεπερτόριο.

Sugar (2020).

Sandwich (2004-2020).

Mumum (2012).

Όπως πάντα προκλητική και ειλικρινής

Η «Κ» επισκέφθηκε στην Tate Britain του Λονδίνου την έκθεση της Σάρα Λούκας με έργα από όλη την εικαστική διαδρομή της

Της **ΤΙΝΑΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗ**

Μία από τις κορυφαίες φυσιογνωμίες της γενιάς των «νέων Βρετανών καλλιτεχνών», η Σάρα Λούκας έγινε γνωστή στις αρχές της δεκαετίας του 1990 χάρη στα προκλητικά γλυπτά της. Η ίδια συμμετείχε στη θρυλική έκθεση «Freeze», την οποία διοργάνωσε ο τότε δευτεροετής φοιτητής Ντάμιεν Χρίστ στο Λονδίνο το 1988. Σχεδόν 35 χρόνια έχουν περάσει από τότε και η τέχνη της Λούκας συνεχίζει να είναι προκλητική και ασεβής, εμποτισμένη με χιούμορ και σαρκαστική διάθεση, να προβληματίζει και να θέτει με ειλικρίνεια καθολικές ερωτήσεις για τα ταξικά και έμφυλα στερεότυπα, την ευχαρίστηση και τη θνητότητά μας.

Η 60χρονη πλέον εικαστικός δεν καταφεύγει ποτέ στο προφανές ή στο ορθόδοξο. Για την έκθεσή της, που φιλοξενείται αυτόν τον καιρό στην Tate Britain, αντί για μια συμβατική αναδρομική επέλεξε να παρουσιάσει με τη δική της φωνή μια υπέροχη θεατρική εγκατάσταση παλαιότερων και νεότερων έργων, που μας μεταφέρει από το 1991 μέχρι σήμερα. Επιλεγμένη και διαμορφωμένη από την ίδια –έχει σχεδιάσει μέχρι και τα καθίσματα και τους πλίνθους– η έκθεση συγκεντρώνει περισσότερα από 75 έργα, που εκτείνονται σε τέσσερις δεκαετίες, από πρωτοποριακά πρώιμα γλυπτά και φωτογραφίες μέχρι ολοκαίνουργια έργα που παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Κυριαρχούν οι θεματολογίες του σεξ και του θανάτου.

Η έκθεση ξεκινάει με μερικά από τα πρώιμα έργα της Λούκας, τα οποία θεωρούνται σταθμοί της καλλιτεχνικής καριέρας της, αν και απουσιάζουν φημισμένα έργα της, όπως το «Δύο τηγανητά αυγά και ένα κεμπάμπ» (1992). Τα έντυπα της μισογυνιστικής βρετανικής ταμπλόιντ δημοσιογραφίας με τα λεκτικά υπονοούμενα δείχνουν το ενδιαφέρον της για τον φεμινιστικό λόγο και τις αναπαραστάσεις του γυναικείου σώματος. Η καλλιτέχνης βίωσε από νωρίς τον σεξισμό στον ανδροκρατούμενο χώρο της τέχνης και την τοξική αρρενωπότητα του Λονδίνου τη δεκαετία του '90.

Καθοδηγητικό μοτίβο της έκθεσης είναι οι καρέκλες, που υποδηλώνουν το ανθρώπινο σώμα. «Αποφάσισα να κρεμάσω την έκθεση κυρίως σε καρέκλες. Με τον ίδιο τρόπο που κρεμάω γλυπτά σε καρέκλες», επισημαίνει. Ένα από τα παλαιότερα γλυπτά που αντικρίζουμε μόλις εισερχόμαστε στην έκθεση είναι το «The Old Couple» (1992), δύο σκονισμένες ξύλινες καρέκλες, η μία με ένα κέρινο πέος στο κάθισμά της και η άλλη με ένα ζευγάρι ψεύτικα δόντια. Είναι αστέιο αλλά και σοβαρό. Αντανakλά την εξαιρετική ικανότητα της Λούκας να επανερμηνεύει την μπανάλ μισογυνιστική εικονογραφία μέσα

Στα 60 της πλέον εξακολουθεί να προβληματίζει και να θέτει καθολικές ερωτήσεις για τα ταξικά και έμφυλα στερεότυπα, την ευχαρίστηση και τη θνητότητά μας.

από την καθομιλουμένη βρετανική γλώσσα.

Μια τεράστια φωτογραφία, που απεικονίζει μια κιλότα με ένα ωμό κοτόπουλο, μας κάνει να ανατριχιάζουμε. Ακριβώς από κάτω μια καμένη πολυθρόνα, με τα απανθρακωμένα ελατήριά της να εκτοξεύονται και ένα κράνος διακοσμημένο με ακάπνιστα τσιγάρα μιλάει για τις ολέθριες συνέπειες του καπνίσματος, ενώ μια άλλη καρέκλα κάτω από ένα απλό ξύλινο κουτί προορίζεται ως φορητός χώρος καπνίσματος.

Το καυστικό χιούμορ και η σουρεαλιστική ψυχολογική ένταση συνεχίζεται και στα υβριδικά γλυπτά της, που μιλούν για την αντικειμενοποίη-

Cross Doris (2019).

ση της γυναικείας μορφής και για το ανθρωπόμορφο δυναμικό των καθημερινών αντικειμένων. Το εμβληματικό πλέον «Κουνελάκι» (1997), φτιαγμένο από νάιλον καλσόν παραγεμισμένο με πούπουλα, σε μια εικαστική συνουμία με την περίφημη Λουίζ Μπουρζουά, μας προειδοίζει για την αίσθηση που ακολουθεί.

Μια αίσθηση μήκους 36 μέ-

τρων, που αποτελεί και το αποκορύφωμα της έκθεσης, παρουσιάζει μια σειρά από γλυπτά από νάιλον καλσόν, αλλά και από μπρούντζο, ρητίνη και σκυρόδεμα, που έγιναν μεταξύ του 2019 και 2023, συμπεριλαμβανομένων 16 νέων έργων που παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Γυναικεία ακέφαλα σώματα που «κάθονται» σε καρέκλες, οι οποί-

Γυναικεία ακέφαλα σώματα που «κάθονται» σε καρέκλες, οι οποίες είναι υψωμένες σε πλίνθους, με απίστευτα μακριά πόδια, φορούν ψηλά στιλέτα και μπότες με τακούνι.

ες είναι υψωμένες σε πλίνθους, με απίστευτα μακριά πόδια, φορούν ψηλά στιλέτα και μπότες με τακούνι. Έχουν μεγάλα, πεσμένα και κόκκινα στήθη φτιαγμένα από μπαλόνια. Ελίσσονται, αναδιπλώνονται και πλέκονται μεταξύ τους, προσφέροντας ακαθόριστα σχήματα, άλλοτε αισθησιακά, άλλοτε προκλητικά, τυλιγμένα γύρω από τις πλάτες και τα πόδια της καρέκλας, με τους γλουτούς τους απλωμένους. Πρόκειται για έναν οξύ σχολιασμό πάνω στον μισογυνισμό –η γυναίκα η οποία διατίθεται ως κάτι εύκολα διαθέσιμο– και τις πολλαπλές σημασίες στη σεξουαλικότητα και την αναπαρασταση του γυναικείου σώματος.

Μια συναρπαστική συνομιλία εξελίσσεται μεταξύ αυτών των γλυπτών, που φτιάχτηκαν κυρίως τα τελευταία χρόνια, και του νεαρού εαυτού της, καθώς καταβροχθίζει μια μπανάνα, σε μια σειρά από δώδεκα φωτογραφικές αυτοπροσωπογραφίες που τράβηξε ο τότε φίλος της Γκάρνι Χιούμ το 1990 και η καλλιτέχνης μετέτρεψε σε ταπετσαρία για την έκθεση. Με ακατανίκητη αίσθηση του χιούμορ, η Λούκας προκαλεί με τη φεμινιστική της ατζέντα, την ανήθικη σωματικότητα και το πνευματώδες έργο της και μας προσκαλεί να αμφισβητήσουμε όλους εκείνους τους τρόπους με τους οποίους η τέχνη του παρελθόντος και του παρόντος υπήρξε το αποκλειστικό αντικείμενο της αναπαραστάσης της ανδρικής επιθυμίας.

Η καλλιτέχνης παίζει με την κρυφή καθημερινότητα με μια συναρπαστική αμεσότητα για να εξερευνήσει την ανθρωπίνη κατάσταση. Γιγαντιαία σάντουιτς με ζαμπόν μεγάλα σαν κρεβάτια king size, λεκάνες τουαλέτας, ανάμεσά τους το «Inferno» (2000), μια τουαλέτα με ένα πούρο ισορροπημένο ανάμεσα σε δύο καρύδια στηρίζεται στο ραγισμένο και βρώμικο κάθισμα –από τη δωρεά της συλλογής Δ. Δασκαλόπουλου στην Tate–, καθώς και χιλιάδες τσιγάρα Marlboro Lights. Τσιγάρα καρφωμένα στα οπίσθια των γυμνών ακέφαλων γύψινων σωμάτων φίλων της καλλιτέχνης, ενώ χιλιάδες τσιγάρα διακοσμούν το καπό, τις μπροστινές πόρτες και τα καθίσματα ενός καμένου αυτοκινήτου Jaguar, κομμένου στα δύο.

Αυτοκίνητα - πνεύμονες

Η Λούκας ταυτίζει τα αυτοκίνητα με τους πνεύμονες και τα τσιγάρα, για εκείνη είναι ξεκάθαρα σύμβολο τόσο ευχαρίστησης όσο και καταστροφής. Η ταπετσαρία στην αίθουσα με το καμένο αυτοκίνητο παρουσιάζει μια σειρά από φωτογραφίες της καπνίζοντας, που τραβήχτηκαν από τον σύντροφό της Τζούλιαν Σίμονς, καθώς η ίδια περιστρεφόταν σε μια καρέκλα σε ένα κόκκινο δωμάτιο.

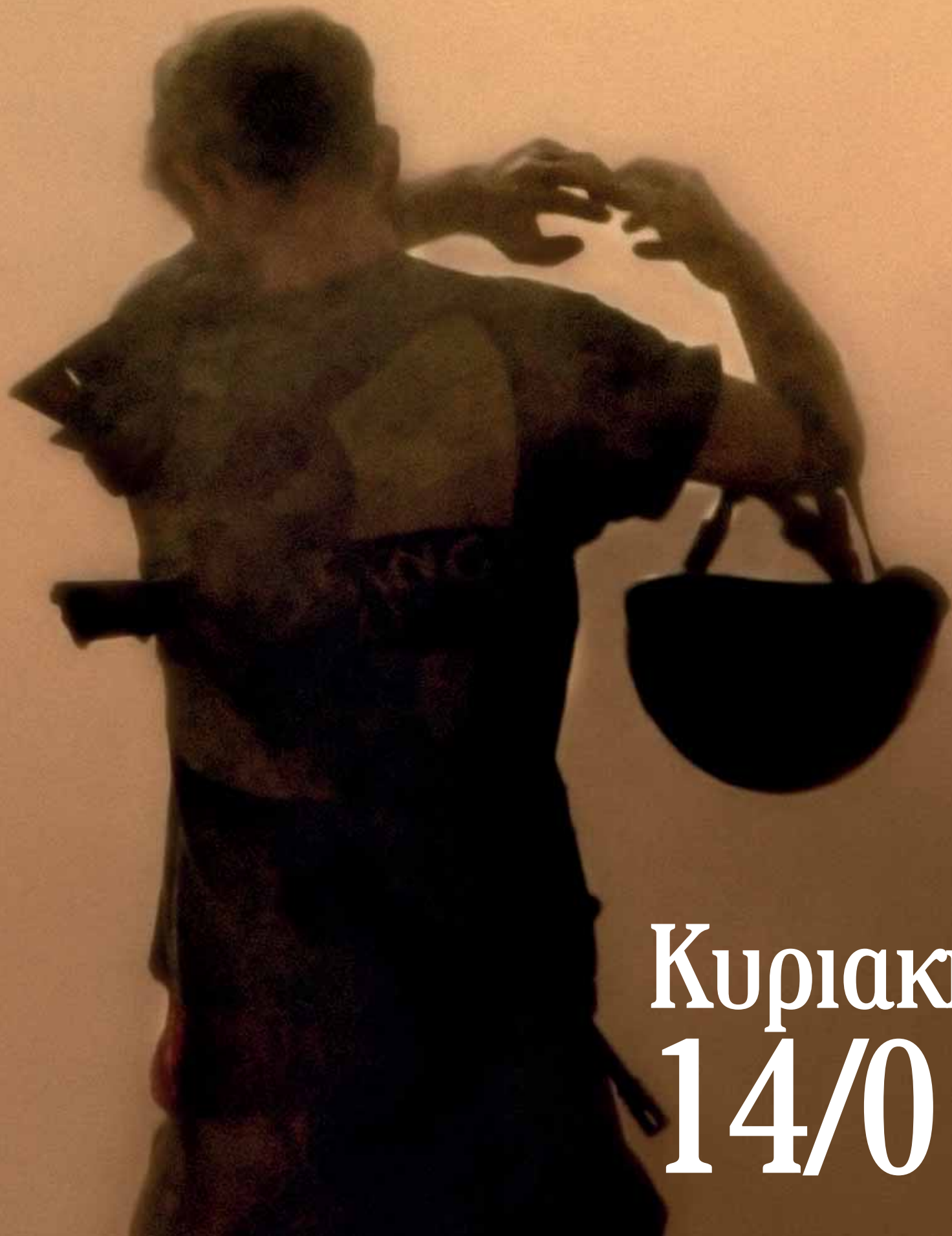
Όσο σκοτεινά όμως κι αν είναι τα πράγματα, δεν μπορούμε να ξεχάσουμε το άσεμνο, τολμηρό και βαθιά διορατικό χιούμορ της. Εύστοχος ο τίτλος της έκθεσης: «Αέριο του γέλιου». Η ίδια πανταχού παρούσα: από τη νεαρή Λούκας σε μια καρέκλα έξω από ένα μαγαζί με μεταχειρισμένα έπιπλα στο Λονδίνο, μέχρι την 60χρονη Λούκας καθισμένη σε μια καρέκλα μέσα σε ένα χωράφι με σανό στην αγροτική περιοχή του Σάφορκ.

Διάρκεια έως 14 Ιανουαρίου 2024.

Η κ. Τίνα Σωτηριάδη είναι επιμελήτρια εκθέσεων και κριτικός τέχνης, που ζει και εργάζεται στο Λονδίνο.

ΙΣΡΑΗΛ—ΧΑΜΑΣ

Η προϊστορία μιας σύγκρουσης

Κυριακή
14/01

Μια έκτακτη έκδοση για την αιματηρή κρίση
που απειλεί την παγκόσμια ασφάλεια και οικονομία

25 χάρτες και γραφήματα | Ιστορικές φωτογραφίες
Κατατοπιστικά άρθρα για τα δραματικά γεγονότα που οδήγησαν έως εδώ

